

AYLIK SİYASİ DERGİ

YAŞASIN 8 MART

YAŞASIN
ML- GÜÇLERE ÇAĞRI

komün

MART 1990 YIL: 1 SAYI: 5 2000 TL (KDV DAHİL)

HAKSIZLIĞIN HAK OLDUĞU YERDE

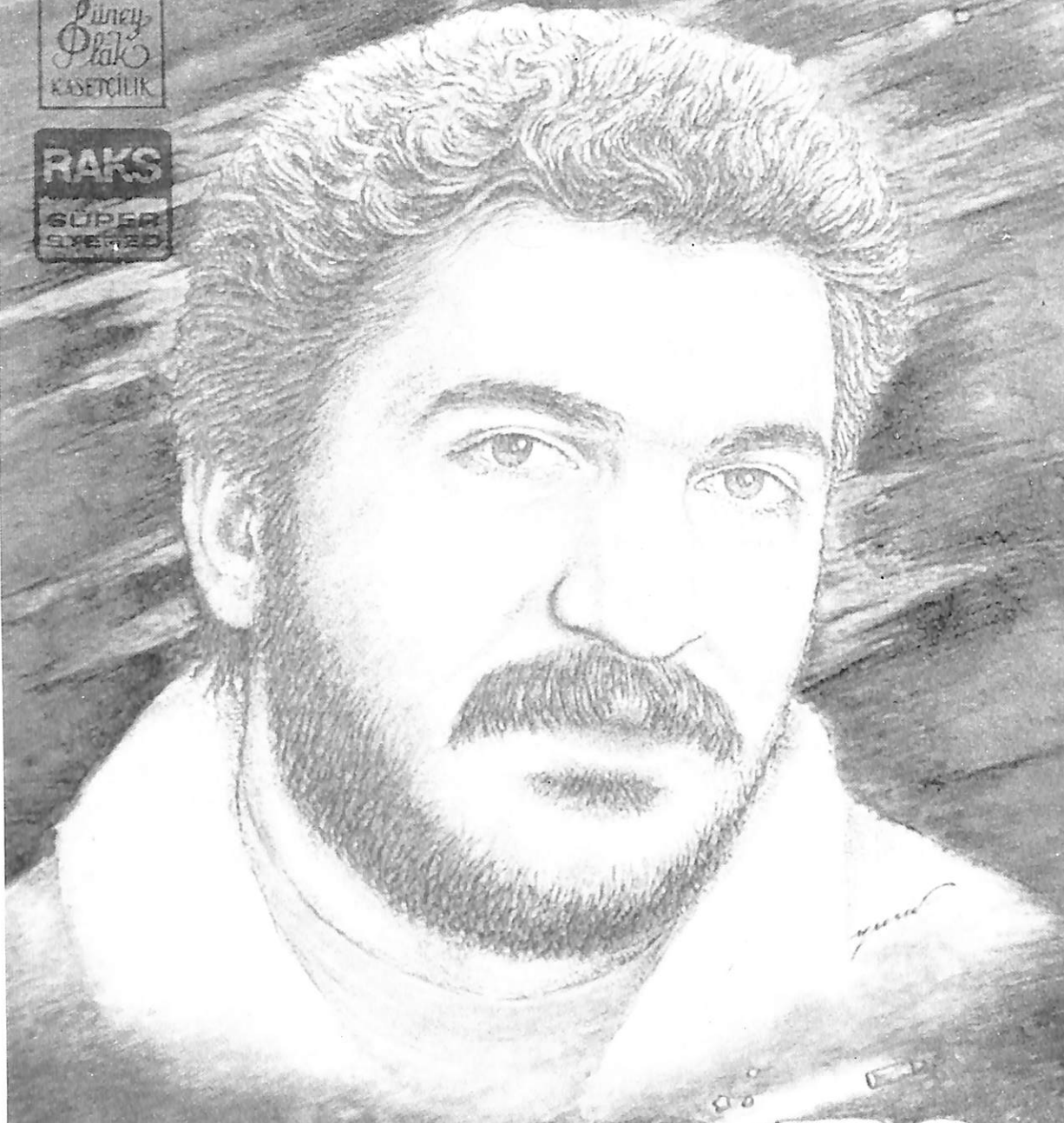
DİRENMEK GÖREVDİR!

Ferhat Tuna

Güney
Plak
KASETÇİLİK

RAKS
SUPER
SYSTEM

VURULDU

KOMUN

Mart 1990

YIL: 1, SAYI: 5/2000 TL

Hasat Yayıncılık Adına
Sahibi ve Yazışmaları
Müdürü
Av. Ahmet H. KIRIM

Yayın Yönetmeni
Hüseyin ŞİMŞEK

Dizgi
ROSA DİZGİ

Kapak Resmi
2000'e Doğru

Basım
UYGUN MAİBAACILIK

Genel Dağıtım
Hürriyet Holding A.Ş.

Yönetim ve Yazışma
Adresi
İnkilâp Cad. Öktem Apt.
No: 21, Kat: 3,
Aksaray/İstanbul
Telefon: 589 37 83

Banka Hesabı
Ahmet H. KIRIM
Akbank Bahçelievler Şb.
Hesap No: 0136

İlan Koşulları
Arka Kapak: 400.000 TL
Kapak İçi: 300.000 TL
Tam Sayfa: 240.000 TL
1/2 Sayfa: 120.000
1/4 Sayfa: 60.000 TL

Abone Koşulları
Yurtiçi 6 aylık 10.000 TL
1 yıllık 20.000 TL
Yurtdışı 1 yıllık 60 DM
Yurtdışı fiyatı: 5 DM

İÇİNDEKİLER

BAŞYAZI

*Son siyasal gelişmeler 4

KAPAK

*Direnmek görevdir... 6

FORUM

*Mehabad Kürt

Cumhurbaşkanı 10

DÜNYA

*Neden Perestroika ... 12

*Hindistan'da

köylü savaşı 22

KADIN DOSYASI

*Nasıl bir komünar

kadın 27

*Eritre'de, Peru'da,

Medya'da kadın olmak... 29

EMEĞİ DÜNYASI

*Yeniçeltok katliamı... 33

*İstanbul Belediye

İşçileri 34

TARTIŞMA

*Değişerek

dönüştürmek için 35

*Geçmiş öncü ve

Komün 40

SOL'UMUZDAN

*Devrimci Partizan'dan

çağrı 44

*MLSPB'den

kamuoyuna 45

RÖPORTAJ

*Oruçoğlu'yla her

konuda 46

MÜCADELE ANILARI

*16 Mart katliamı 54

EKONOMİ

*Türkiye'nin sosyo

ekonomik yapısı 55

KÜLTÜR-SANAT

*Bir öykü 64

DAĞARCIĞINIZDAN

*Mektuplar 64

KARİKATÜR

*Düşüngen 66

KOMÜNARCA

Gerçeklerimiz, sesini satanların dilinde ezilenmesin diye varız. Yaşamın her alanındaki gerçekleri açıklamak, bugün her zamankinden daha çok bir insanlık görevi. Bu gürültü patırtının içinde, kaosu bir parçası haline gelmeden yürümek zorunluluğu var. Yoksa giden yalnızca "bir şeyler" olmaz. Bulunmayabilir bir daha, insan olmanın tadı. Çünkü özellikle bu ülkede, yalancının mumu "ata iksiri"li. Gerçekten uyanmazsak, çok yatsılar eskidir. Bütün basın, yayın ve cümle iletişim kanallarıyla, bir büyük yalana payandalanmış horzotçu sömürgecilerin yaşamı, bütün sabahlarımızı pupa yelken...

Bu durumda; direnmek gerçekten görev. Bir zorunluluk! Başka türlü davranmanın gerekçelen-dirilmesi, kendini aldatmak olur. Bulunulan her yer bir karşı-mevzi! Bir öz savunma şimdilik. Ve yarın genel saldırı. Ezop diline mahkumluk, yürek kanatır. Kan kaybından ölmek için, açık konuşacağız. Daha yetkin ve daha kapsayıcı bir komünar literatür!

Toplumsal yangının yeni boyutlarında kavru-luyoruz. Sorun, yeni ateşler için köz olmakla, kül kalmak sorunu. Sokağın dilinde yine revaçta bir tekerleme: İt izinin kurt izine karıştığı günler... Ak-soy, Emek cinayetleri vb. olaylar tekerlemenin de-vir sayısını artırdı.

İşçiler genel grevi tartışıyor. Köylüler taban fi-ata başkaldırdı. Öğrenciler üniversite forumları, işgalleriyle capcanlı. Kürt dinamiği, ülke günde-mini zorlamayı sürdürüyor.... Kaosu dindirecek olan dinamikler bunlardır. En kanlısından, en kan-sızına tarihi yapacak olan bu kuvvetlerle güçlü-yüz.

Her şeye rağmen, yine inan ki kurtuluş umdu-ğun yerde!

Dergiden haberler: İlk sayımız toplatılmıştı. 5.600 kadarına polis el koydu. Taşraya hemen he-men hiç ulaşamadı. Yurtdışı ve İstanbul satışı 3000'e yakın oldu. 2. sayının, dağıtımına verilen 6.000 toplamından sadece 9 iade var. Yurtdışı, abone vs. toplam 8.000'in üzerinde.

Daha sevindirici haberler hakedin, verelim!

Son siyasal gelişmeler

Dünyada ve ülkemizde tam bir sosyal ve siyasal anafurun yaşandığı, yoğun bir dönemden geçmekteyiz. Yeni bir yüzyıla yaklaşırken dengeler hızla değişmekte, ezilen insanlığın eşitlik ve özgürlük isteği, daha bir yakıcı hale gelmektedir. Bu, bir dünya gerçeğidir. Ülkemiz için de hiç kuşkusuz ve fazlasıyla geçerlidir.

12 Eylül'den sonra sağlandığı idia edilen "huzur" ve "sukûnet"-in ne menem bir şey olduğuna hep birlikte tanık olmaktayız. Holdinglerin, tekellerin, tefeci-soyguncu ve toprak ağalarının çıkarları için sağlanan zoraki "huzur"un, doğal sonuçlarını yaşıyorduk yıllardır. Kürt hareketi, işçi hareketi, demokratik gençlik hareketi ve nihayet ilk kıvılcımını çakan köylü hareketi... Doğal olarak egemenler bu gelişmelere seyirci kalmayacaktı. 12 Eylül öncesinden iyi bildiğimiz silahlarını kuşanmaya başladılar bile.

Burjuvazinin dalaşma ustalığı

Birbirini yeme sanatında, burjuvazinin ne denli hünerli olduğu tartışma götürmez. İrili-ufaklı hesaplaşmaların yanı sıra T.Özal'a yapılan suikast, dalaşmanın eriştiği boyutu gösteriyordu. Prof. Aksoy'un öldürülmesi de egemen sınıfların bir eylemi. İster yeni darbe heveslilerinin bilinçli provakasyonu, isterse radikal islamcı kanadın bir eylemi olsun, sonuç budur. Ki, gelinen aşamada, açıktan "cihad" çağrıları yapan radikal islamcılar yaratılan ve bugüne getiren sistemin kendisi değil mi? Geniş halk yığınlarının 1980 öncesi devrimci, demokratik uyanışını engellemek, örgütlülüğünü tasfiye etmek için bir dalgakıran olarak kullanılan dinciler zamanla kendi bağımsız örgütlenmelerini de yarattılar. Ordu hiyerarşisinden MİT'e, polis örgütünden parlamento'ya kadar, devletin her kademesinde ciddi örgütlü güçler yaratmış bu-

lunan fanatik islamcı odaklar, eylem aşamasına gelmiş olduklarını gizleme gereği bile duymuyorlar. Önümüzdeki süreçte, egemen sınıfların "laikçi-Atatürkçü" kanadıyla radikal-islamcı kanadı arasındaki hesaplaşmanın tırmanacağı kesindir. Anti-şeriatçı yazar ve burjuva aydınlarla yönelen öldürme tehditleri, bunun açık kanıtlarıdır. Yıllar yılı bir devlet politikası olarak, halk güçlerine karşı kullanılan din silahı, bugün de aynı etkinlikte kullanılmaktadır.

Aksoy cinayetinin polisiye neden ve detayları bir yana, amaç ve sorumluları bellidir. Genel planda, sorumlu devlet ve tepesindeki egemen sınıflardır. Amaç ise, ikilidir. Birincisi; hakim sınıf kanatlarının birbirlerini yönetimden tasfiye etmek, ikincisi; dipten gelen yığınsal dalgaya karşı, gelecekteki saldırıların temelini oluşturmaktır. Her iki amaç da birbirine sıkı sıkıya bağlı ve iç içedir. Uzlaşma ve dalaşma, her an için birbirine dönebiliyor. 1970'lerin sonlarında kıyasıya boğuşan, kanlı-bıçaklı egemen sınıflar, 12 Eylül'ün sıcak günlerinde halka karşı pervasızca birleşmediler mi? Bugün bir yandan da "dış tehlike", "yıkıcı ve bölücü terör" gibi gerekçelerle, bunun hazırlıkları yapılmıyor mu?

Yeni darbe senaryoları

Aziz Nesin, gelişmeler karşısında haklı olarak, "dördüncü darbe hazırları mı?" diye soruyordu. Zira cinayet daha öncekilere, C.Orhan Tü-tengil, Ümit Doğanay, Bedri Karafakioğlu vb. örneklere çok benziyor. Yani film daha önce de görülmüştü. Bu yarı-resmi yarı-sivil cinayetlerle nereye gidilmek istenildiği, 12 Eylül deneyimiyle çok iyi biliniyor.

Daha biri gitmemişken, bütün kurumlarıyla ayakta, yeni bir darbe olasılığı var mı gerçekten? Çok yakın bir gelecek için, hayır. Orta vade için, gözden uzak de-

ğil. Hazırlıkları ise, bugünden başlamış durumda. Bunun adına "darbe" denmeyebilir. Biçimsel olarak, daha öncekilere benzemeyebilir. Dış nedenlerin yanı sıra, en temel neden, gelişmekte olan halk demokrasisi dinamikleridir. Bu dinamiklerin başında işçi ve Kürt hareketi gelmektedir. Öğrenci hareketi, peşi sıra önemli bir dinamik. Köylü hareketinin ilk örneklerini ise, bütün üreticileri sergiledi. Veriler, köylü hareketinin gelişeceğine işaret ediyor.

Cumhuriyet tarihinde ilk kez, "89 Baharı"yla birlikte kendi adına tarih sahnesine çıkan işçi sınıfı, her geçen gün biraz daha o görkemli ve değiştirici gücünün farkına varmaktadır. Harb-İş Sendikası'nın Adana mitinginde, 15 bin işçinin Şevket Yılmaz'ı yuhalaması, "Genel Grev" ve "Bağımsız Türkiye" sloganlarını atması son derece anlamlıdır. Türk-İş, sınıfın öfkesini frenleyemez hale geliyor.

İşçi sınıfının kendi adına ayağa kalkışının ne demek olduğu, dünya tarihindeki devrimci deneylerle sabittir. Egemen sınıfları, "devleti ve rejimi koruma" korkusu sarması doğal. Koro halinde, "terör"e karşı güçleri birleştirme çağrısı da. Ve yanı başında Uğur Mumcu gibi ateşli Kemalistler başta olmak üzere, sistemin bilinen-bilinmeyen bütün akıl hocalarının gayretkeş çabaları!...

Kime karşı birlik?

"Türk ilim ve irfan âleminin", "dinine bağlı bilim adamı" Muammer Aksoy'un öldürüldüğü günden bugüne bir hengâmedir aldı yürüdü. Deyim yerindeyse, "at izi kurt izine" karıştı. 12 Eylül'den bu yana, Munczur ve Cudi etkilerinde, işkence tezgahı ve hapishanelerde katledilen yüzlerce insanın, "faili meçhul" onlarca cesedin ölüm fermanları altında imzaları bulunan düzinelerce hararetli Kemalist, "teröre karşı birlik" çağrıları yapıyorlar. Bu, sırtını resmi devlet terörüne yaslayan, hatta onu

fiilen uygulayanların, "terör"e karşı olmaları da neyin nesi? Nasıl bir aydın ve demokrat tutarlılığı?!... Tarih sahnesinde traji-komik bir oyun: Demirel, Evren ve Özal'lar da insan haklarından sözdebiliyor! Yaman devletçi "sosyal demokratlar" da bir kampanya yürütmeye başladılar.

Öte yandan, siyasal yelpazenin "sol"unda yeralan reformistler Aksoy cinayetini haklı olarak kınadılar. Ama her zaman yapıkları gibi, her türlü şiddeti bir ve aynı gibi gösterip, üstüne "terör" damgası vurmaktan da geri durmadılar. Yiğın

Sistemin çivisi çürük

Neresinden bakılırsa bakılsın, sistemin bütün kurumlarıyla birlikte çürüdüğü gizlenemiyor. Çankaya'dan başlayan bu çürüme, iktidar partisinden, burjuva muhalefetine kadar uzanmaktadır. Emperyalistlerin, holdinglerin, toprak ağaları ve ortaçağ tarikatlarının çıkarları doğrultusunda ülkeyi yönetmenin kolay olmadığı ortada. İktidar partisi ANAP ve hükümetteki bunalım, Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz'ın isti-

manın, halk düşmanlığı olduğunu söylemeye gerek var mı?

T.Özal, "ülkede siyasi istikrar sağlandı" diye dursun. Sistem sınırları içindeki hiçbir çözüm tutmuyor. Yönetmek artık daha zor. Yönetilenler, neredeyse açlığın sınırında. Son zam yağmuru, ezilenlerin öfkesine yeni ivmeler kazandıracaktır. Gerici burjuva muhalefetlerin bir "ilk çare" olarak dayattığı "erken seçim" de çözüm olmayacaktır. ANAP'daki çözümler, sorumlulukları birbirlerinin üzerine yıkmaya ve koltuk kavgaları, M. Yılmaz'ın is-

"Azgın Türk milliyetçisi "sosyal demokrat" ECEVİT ve İNÖNÜ"

hareketinin önemini kavramayan, dar bakış açısının ürünü bir takım pratikleri gerekçe yapan reformistler, halkın cellatlarına, kıdemli katil ve işkencecilere yönelen haklı şiddete de "ne idüğü belirsiz bireysel törer" diyerek karşı duruyor. Böylece, gelişmelere kendi küçük dünyalarından bakan, bu nedenle de devlet güçlerinin provakasyonlarına karşı uyanık olamayan çeşitli radikal-devrimci grupların hatalarına ve genel-geçer bazı doğru gözlemlerin arkasına sığınarak, reformist ve parlamentarist özlüklerini gizlemeye çalışıyorlar. Bu kafayla, en meşru yığınsal şiddet eylemleri dahi, içinde polis ve MİT parmağı aranarak reddedilebilir.

fasiyla yeni bir aşamaya geldi. Gidici gözüyle bakılan ANAP hükümetinin kalabilmek için çok çeşitli tertip ve provakasyona ihtiyaç duyduğu, genel bir kabul görüyor. Nitekim bu tür kuşku, Aksoy cinayeti dolayısıyla da açıkça ifade edildi.

İktidarın "hal-i melali" buyken, gerici burjuva muhalefetin durumu nedir? Tek kelimeyle, iktidardan da berbat. DYP, MÇP, ve RP gibi partilerin kara yüzleri ve halka nasıl kan kusturdıkları geçmiş pratikleriyle sabit. Azgın Türk milliyetçisi "sosyal demokrat" Ecevit ve İnönü gibi Kemalistlere ne demeli? Büyük bir gururu ve sebatla "devleti ve rejimi koruma"ya çalışıyorlar. Bir sömürü ve baskı sisteminin kurtarmaya çalış-

tifasıyla da sınırlı kalmayacak, bu süreç hızla ilerleyecektir. İktidarı ve muhalefetiyle, sistem açısından deniz bitmiştir. Ne Kemalist ve irticai, ne de reformist çözümler, yapısal kangrene çare olabilecektir. Çünkü hiçbirisi gerçekte birbirinin alternatifi "çözümler" değildir.

Pratik şunu söylüyor: Çözüm, dağlardan ve sokaklardan gelecektir. Bu işi ancak ve ancak radikal halk hareketi çözebilir. Kendi yasalarına uygun olarak, iki çekim merkezi belirleyici olacaktır. İşçi ve Kürt hareketi. Canalcı sorun, bu işin sorumluluğunu tarih önünde omuzlayacak olanların, doğru bir siyasal hat çevresindeki sağlam birliğidir.

Direnmek görevdir

Yeni toplu sözleşmelere hazırlanan işçiler, üniversiteleri işgal eden öğrenciler, dağdaki gerillalar ve nihayet sahneye çıkan köylüler!... Yani ayağa kalkmakta olan bir kitle hareketi. Bunların tümünün kaynağında sömürü sistemi yatıyor. Öyleyse, "haksızlığın hak olduğu yerde direnmek görevdir."

İsmail ONUR

Sistemin krizi derinleşiyor. Aşamayacağı kronik sorunlar içinde debelenmektedir. Beş milyonu aşan işsizlik, devasa boyutlarda seyreden enflasyon, emperyalist boyunduruğu iyice pekiştiren dış borç canavarı ve egemensinların kendi iç çatışmaları... Öte yandan, yeni toplu sözleşmelere hazırlanan işçiler, gençlik hareketi, dağdaki gerillalar, nihayet sahneye çıkan köylüler!... Yani atağa kalkma çabasında olan bir kitle hareketi. Bunların tümünün kaynağında sömürü sistemi yatıyor. Egemen güçlerin, sorunların hiç birine köklü çözüm olacak reçeteleri yok, olamaz. Bu büyük çıkmazdan ancak devrimle düze çıkılabilir. Her geçen gün, yaşıyor ve görüyoruz.

Sistemin yükü ağır

Maden ocakları, tam anlamıyla birer katliam odağı. İş güvenliği yok, işyerleri ölüm tuzağı. Daha çok sömürü uğruna emekçilerin yaşamı cehenneme çevrilmiş. Sistemin cenderesi, her zaman için köylünün de üzerinde. Her şey beyden, ağadan, tüccardan yana düzenlenmiş ve uygulanmakta. 12 Eylül'ün kurum ve yasalarıyla susturulan toplum, artık varolan statükoya sığmıyor. Devletin körüklediği şeriatçı dalga ve düzenlediği provakasyonlarla sosyal gelişmenin önüne seç çekme çabası da boşunadır. Köy koruculuğu, zoraki göç, olağanüstü hal, bölge valiliği vb. hiçbirisi kısa vadede bile çözüm olmadı. Ulusal baskı kitleselleşmeye yönelik direnişlerle karşı karşıyadır. Öğrenciler, yurt çapında YÖK kışkacını zorluyor ve polis baskısına karşı aktif tavırlar alıyor.

Kitleselleşmemenin aşılması için çareler arıyorlar...

Faşizm, zulüm ve baskıyla ayakta durmaya çalışıyor. Kitlelerle her gün yeni boyutlarda çatışmak zorunda kalıyor. Çünkü toplum giydirilmek istenen elbiseyi giymeyi reddediyor. Bu noktada kitlelerin sisteme karşı öfkelerinin kabardığını söylemek abartma olmayacaktır. Nitekim, Yeniçeltik'te 67 işçinin katledilmesi, sistemin üzerine oturduğu umayınlı tarlada patlamalara yolaçtı. Türk-İş'in burjuva-bürokrat sarı sendika ağalarının, TİSK platformunda işçileri aldatmak için döktüğü timsah gözyaşları tutmadı. İşçiler, ocakları kuşatan operasyon güçlerini, sendika ağalarını, Baykal, Demirel, Ecevit, Akbulutların sistem partilerinin senaryolarını aşarak öne atıldılar. Yemek boykotları, iş bırakmalar, gösteriler gibi çeşitli direnişlerle, yaratan olmanın etkili gücünü ortaya koydular. İşçilerin pratik eylemlere dönüşen acı ve öfkesi, sistem güçlerinin uykusunu kaçırarak düzeyde. Önceden beklenen ve çeşitli zehirlenme olaylarıyla kendini göstere göstere kapıya gelen grizu patlamalarına karşı önlem almaya, işçileri bile ölüme gönderenlerden hesap sormanın meşruluğu, artık tartışılmıyor bile.

Maden işçilerinin ayağa kalkışı, yeni dönemde işçi hareketinin daha da boyutlanmasını ateşleyen bir fitil rolü oynayabilir. Nitekim, protesto direnişlerinin ocaklarda sınırlı kalmayıp değişik işkollarına ve meydanlara taşması bunun bir belirtisiydi.

Çeliğin suyu kandır

Yeni toplu sözleşme dönemi yaklaşırken, işçiler yine ayakta. 15-

16 Haziran ve geçtiğimiz yılın "İşçi Baharı" eylemlerinin deneyimlerine sahip işçi sınıfımızın daha büyük fırtınalar estireceğinin sinyallerini alamamak, bu ülkede yaşamamak demektir. Bugün, işçiler genel grevi artık daha somut ve yakın günler için atıyor. Bahar eylemlerini anımsatarak yükselen sesler, işverenleri tedirgin ediyor. Ersözler, Baydurlar, Çavuşoğulları, Coşkunlar "bu yılki ücret talebi çok yüksek, veremeyiz, herkes aklını başına toplasın" diyor. Ve bu TİSK, MESS, ATO patronları korkularını da saklamıyor: "Genel grev olursa, birçok firma bir daha doğrulamaz." Bu durumda, işçilerin "fedekârlıklarını biraz daha devam ettirmesini" buyuruyorlar. Öte yandan patronların bir umudu da Türk-İş. Şubat ayında yapılan Türk-İş Başkanlar Kurulu Olağanüstü Toplantısı'nda, Şubat 1988'de alınan ve genel grevi de kapsayan eylem kararları, muhalif sendikacılarca gündeme getirildi. Ancak, Türk-İş yöneticileri her zamanki gibi geçiştirmesini bildiler. Yani patronlar, sendika ağalarından medet umarken haksız değiller.

Ama patronlarla sendika ağalarının "mutabakat"ını, hesaplarını altüst edecek bir güç var: İşçiler! Yeni Çeltik işçi katılımını protesto eylemlerinde yaptıkları ortak açıklamada, İstanbullu belediye işçileri şunları söylüyordu: "Türk-İş yöneticileri, hükümete yaranmak için işçi haklarından sürekli taviz veriyor. Hakim sınıfların, işçiler üzerindeki baskılarının yoğunlaşması, işten atma tehditlerinin artması, Türk-İş yöneticilerinin umurunda değil. Onlara göre, işçiler fazla ileri gitmektedir. Fakat, açıkça söylüyoruz ki, arkadaşlar, işçi sınıfının dayanışma içindeki gücü kompradorların, ağa-

gerçekçe yapılamaz.

Birkaç güne sığın onyıllar

Ege'de 60.000 köylünün şöleni, egemenleri oldukça ürküten ve pek de beklenmeyen bir olay oldu. Şubat ayında meydanları dolduran Akhisar köylüleri yolları trafiğe kapama, tüccar bürolarını ANAP teşkilat binalarını işgal etme ve İzmir'e yürüme şeklinde süren başkaldırısı Bursa, Denizli ve İzmir'de de yankılandı. Hükümetin bütün için belirlediği yüzde 33-48 zammı yetersiz bulan üreticiler sokağa döküldü. İzmir-İstanbul yolu 5 saat trafiğe kapatıldı. Ardından demiryolunda oturma eylemi yapan köylüler, daha sonra tüccar bürolarının camlarını kırdılar. Mücadele, Karadeniz ve Marmara'yı da etkiledi. Köylülere karşı hemen asker ve polis devreye sokuldu. Daha ilk gün 200 kişi gözaltına alındı. Nutuklarda "Milletin Efendisi" olarak onurlandırılan (!) köylüler kendilerine yapılan haksızlığa karşı çıkıp, "hükümet istifa, Çankaya istifa" sloganları ile yürüyüşe geçince, isyan suçuyla coplandı, tutuklandı.

Durulmuş gibi görünen köylü hareketi de yeni bir atılım için mayalanıyor. Köylüler, önümüzdeki günlerde siyaset sahnesinde yine canlı bir şekilde yer alacaklardır. Devrimci hareketler bu gelişmelere ciddiyetle eğilmeli, herşeyden önce eylemlerin doğru bir değerlendirilmesini yapmalıdırlar. Bilinçli bir müdahale ve örgütlenme çizgisi, bunu şart koşmaktadır. Toplumsal yasalar, doğa yasalarından çok daha karmaşık bir seyir izlerler. Bazen öylesine ani sıçramalar gündeme gelir ki, bu anlar çok kısa süreli de olsa, içine on yılları sığdıracak güçtedir. 12 Eylül askeri darbesiyle birlikte ezilen ve örgütsüzleştirilen yığınlar, yıllardır yaşadıkları azabın hesabını sormak için artık ayağa kalkmıştır. Ülkenin bir ucundan diğer ucuna kadar kendini gösteren toplumsal ve ulusal muhalefete, her geçen gün yeni halkalar eklenmektedir. Anımsanacaktır: 12 Eylül'ün hemen ardından TİSK başkanı Halit Narin, "20 yıldır onlar güldü biz ağladık, şimdi ise gülme sırası bizde" demişti. Doğruydum, ama bugün işçi sınıfından öğrencisine, kadından küçük üreticisine, Anadolu köylüsünden

"Milletin efendisi"; isyan suçuyla coplandı ve tutuklandı...

ların, sendika ağalarının dünyasını altüst edecektir. 1988'de kendiliğinden gelişen birlikte mücadeleimiz, '89 baharında kendini daha güçlü gösterdi. Kazanılan birtakım haklar, gelecekteki başarılarımızın müjdesidir." ASELSAN'ın kapısına kilit vuruldu. 2600 işçi kapının önüne bırakıldı. Ama, onlar çekip gitmediler. Bütün işkollarındaki işçileri dayanışmaya çağırıyordılar. TEK İstanbul Anadolu yakası işçileri, 3500 TEK işçisinden özelleştirmeye karşı imza topladı. Marmara bölgesindeki TEKEL fabrikalarında çalışan 14.000 işçi, hükümetin enflasyon politikasını protesto için 22 Şubatta yemek boykotu yaptı. Tekel Cevizli Sitesi'nde, işçiler Site içinde yürüyüş yaptı. 4.000 kişilik yürüyüşçü Yeniçeltrek katliamını kınayarak, saygı duruşunda bulundu. 8 aydır grevde olan GEMASON işçileri, "8 ay boyunca işverenlerin dayanışma içinde olduklarını gördük. Bu dayanışmayı aşmanın yolu ülke çapında işçi dayanışması, yeni genel grev" demektedir.

700.000 işçiyi kapsayan toplu-sözleşmeler için patronların ve Türk-İş'in yaptığı uzlaşma çağrıları, işçileri durduramayacaktır. İşçiler, sözleşmelere dolaysız katılım istiyor ve gerektiğinde pazarlıkta pasif kalan sendikalara karşı eylemle müdahale ediyor. Gökova Termik Santrali inşaatında çalışan 700 işçi 8 aydır süren toplu-sözleşme görüşmelerinde yeterli çabayı göstermeyen

Tes-İş sendikasına karşı eyleme geçerek, 18 Şubat günü yemek boykotuna başladılar. Öte yandan toplu-sözleşme taslaklarını da işçiler kendileri hazırlamaya başladılar. İstanbul Belediyesi Park ve Bahçe Şefliğine bağlı olarak çalışan işçilerin yaptığı gibi.

Bütün bunlara karşı, egemenler dalgakıranları devreye sokmaya başladı gündeme getirilen provakasyonlarla, korku ve kaos ortamı yaratılarak işçi mücadelesine tuzaklar örülmektedir. İşçiler boyun eğmiyor. Genel grev şiarı, dalga dalga yayılıyor. Bu amaçla işyeri komiteleri kuruluyor ve merkezi düzeyde koordine ediliyor. İşçiler, şartları indirmeye hazırlanırken, açık konuşuyor: "Söz ve karar sahibi biziz." Batıda yolu temizleme ve açmada önemli bir halkadır bu. Dövüşmenin, ilerlemenin, yeniden yaratmanın ustalarına denilmesi gereken nedir?

Tek kurtuluş köklü ve sonuç alıcı başkaldırıdır! Böyle bir sistemde, sömürülmelerine son vermek için yaşamı durdurmakta işçiler tamamıyla haklıdır. Tabandan gelen bu güçlü dalgaya gözlerini kapayan, onu rayından saptırmak isteyen, egemenlerin aldatmacalarını deşifre etmeyen, işçi hareketini daha sağlıklı ve ileri mevzilere çekmeye çalışmayan ve onunla birleşmenin can alıcı önemini göremeyenler, tutarlı devrimci değildir. Hareketin zayıflık ve eksiklikleri, izleyici kalmaya

Kürtlere kadar çok çeşitli biçimleriyle yükselen muhalefet hattı, gülme ve ağlama sırasının yeniden değişmekte olduğunu göstermektedir. Narinlerin ağlama nöbetlerinin başlayacağı günler uzak değildir.

Tarihi yapan sınıflar mücadelesinin gücüne inanmalıyız. Yılların birikimlerinin, hareketleri kaçınılmaz olarak bir sıçramanın eşğine getirmesi, potansiyel bir güç olmaksızın çıkarıp aktif maddi güce dönüştürmesi kaçınılmazdır. Bu, toplumun çehresini bir anda ve köklü değişikliklere uğratar. Kitlelerin gazabının yalnızca Doğu Avrupa ve "Sovyet Cumhuriyetleri" ile sınırlı kalmayacağı açıktır. Bunu bütün dünya emperyalistleri ve işbirlikçileri de bildikleri için güdük bırakma planlarını uyguladılar. Türkiye'li işbirlikçiler, Doğu Avrupa'daki kitle hareketleri ve Azerbaycan işgaline oldukça tavırsız, biraz da bunun korkusunu yaşıyorlardı. Nitekim başbakan Akbulut verdiği demeçte, "Yarayı kaşımayalım" demektedir. Manisa, İzmir ve Aydın hattında uzanan köylü ayaklanması, bu korkunun hiç de yersiz olmadığını bir kez daha kanıtladı. Yıllardır bütün taban fiyatlarını uluslararası tekel-lerin ve sermaye çevrelerinin çıkarları doğrultusunda belirleyerek, davullu zurnalı törenlerle açıklayanlar bu kez açıklamayı Ankara'da yapmayı tesadüfen tercih etmiş değillerdi. Ve akıllarına gelen başlarına da geldi. Bir yıllık emekleri ve umutlarının suya düşürülmesi, binlerce üreticiyi çileden çıkarmıştı.

Köylü hareketinin niteliği

Uzun yıllardan bu yana basit meta üreticisi olarak toplumsal üretimde yerini alan ve ülke tarımının demirbaş ürünlerinden olan tütünün üretkenler, varolan ilişkileri ve çelişkileri bakımından doğru çözümlenmelidir. Son eylemleri, feodalizm ile köylü yığınları arasındaki çelişkinin gkdeğerlendirmek kaba ve mekanik bir yaklaşım olacaktır. Çünkü, başkaldırının temelinde yatan toprak talebi değildir. Talep, ürünün daha uygun ve adil koşullarda pazarlanmasıdır. Devletin taban fiyat politikasına yönelik bir tavidir. Dolayısıyla, Batıdaki kapitalist gelişme ve bağrında taşıdığı çelişkile-

Üniversite işgali....

ri doğru kavramak önem kazanmaktadır. Eğer siyaseti gerçeklerden çıkarmakta samimiyssek, bunu yapmak zorundayız. Batı kıyısında kapitalist gelişmenin egemen durumunu görmeyenler, buraları da hala feodalizmin egemenliğinde gösterenler, köylülerin son eylemleriyle birlikte durumu bir daha gözden geçirmelidirler. Bu, kendini dayatan bir "kissadan hisse"dir. Orta Anadolu'da nispeten daha fazla olmakla beraber, tüm batıda iktisadi, siyasi, sosyal, kültürel yapıda feodal artıklar hala sözkonusudur. Ancak bunlar, gelişmeler yön veren, ana öğeler durumunda değildir.

Nesnel gerçeklere uygun düşmeyen yanlış çözümler, stratejik ve taktik alanda ciddi yanlışlara kaynaklık etmeyi sürdürüyor. Toprak sorunu, Türkiye bölümünde de demokratik devrimin bir unsuru olmasına karşın, özü değildir. Başlıca içeriğini ya da esasını oluşturmaz. Türkiye'de tarım sorununu, toprak talebiyle eşitlemek bu yüzden hatalıdır. Devrimci proletaryanın tarım programı, toprak devrimini de kapsar. Ancak, yalnızca onunla sınırlanabilir.

Proleter devrimcilere düşen görev nedir? Köylük alanlardaki faaliyetini sürekli kılmak! Köylü hareketini doğru kanallara akıtmak ve örgütlemek, ancak böyle olanaklıdır. Batıda, tarım proletaryası içinde örgüt-

lenmeye özel bir önem verilmelidir. Temel örgütlenme ihmal edilmeden, üreticilerin kooperatiflerde birleştirilmesi, sendikal örgütler yaratılması görevleri savsaklanmamalıdır. Bu alana devrimci bir platformla müdahale ederek köylü hareketini de birleşik devrimci halk hareketinin güçlü bir mevzisi haline getirmek gerekir.

Birleşik halk hareketi için

Görev cephemizi, daha yoğun biçimde işçi sınıfına çevirmeliyiz. İşçi eylemlerini, devrim ve sosyalizm alternatifine yakınlaştırmak için harekete aktif şekilde katılmalı, sabır ve ısrarlı bir çaba içinde olmalıyız. Bunun bir gereği, işyeri komitelerini yaygınlaştırmaktır. Tüm devrimci ve demokrat güçlerle bir platform temelinde ortak bir politik hareket örgütlemektir. Bu, sınıf içinde sosyalist perspektif kaybedilmeden, devrimci halk güçlerini birliğini ifade eden bir odak olacaktır. Devrimci hareketler, bu konudaki zayıflıklarını, hatalarını hızla aşmak zorundadır. Genel formülasyonarv e dışarıdan emirlerle işçi hareketinin önünde olunamaz.

Devrimci ve proleter devrimci hareketin varolan zayıflığı ve olumsuzluklarında dar deneycilik ciddi bir rol oynamaktadır. Siyasal alanda, esas olarak reformizm biçiminde boy veren bu hastalık, özendirilen yasalılık temeline oturarak, sistem çerçevesinde "en fazla kabul edilebilir", "uygulanabilir" araçlarla siyaset yapmaktadır. Devrimci saflarda da siyasetin "en etkili silahı" olarak bunlara yedeklenenler var. Öncünün tavrı bu olamaz. "Mükemmel örgütler" yaratmak için akademik tartışmalar içinde olanların, birliği sınıf mücadelesi pratiği temelinde ele alarak, tartışmaları bu temelde ileri birliklerin yaratılmasının aracı haline getirmeyen, yaşamdan kopuk ve bıkırtıcı lafazanlıklar çerçevesinde kendi kapalı dünyasına dönenlerin sınıfa vereceği hiçbir şeyi yoktur. Fakat onların bu olumsuz durumu, mücadeleci devrimci hareketleri karşı karşıya bulundukları özeleştiriyi ya da muhasebe ihtiyacını yok saymaya götürmemelidir. 12 Eylül öncesinden bugüne hiçbir şey değişmemiş gibi, kendini olduğu kadarıy-

la tekrar eden bir güzergâhla gelecek göğüslenemez. Ancak, özleştirilerek ele alınmak zorundadır. Kuruçeşme vari, mücadeleyi izleyici temelde yürütülmeye çalışılan tartışma platformları reddedilmelidir.

Kitleleri örgütlemek ve harekete geçirmek açısından, yasal olanakların önemi yadsınamaz. Fakat bu, yasalılığı stratejik bir temel olarak koymayı gerektirmez. Hareketin gittikçe gelişmesi, karşı-devriminsaldırıların yoğunlaştırarak ve yasalılık bitecektir. Önümüzdeki günlerde, bazı şeyler daha da yerine oturacaktır. Reformculuk, sınıf hareketinin radikallaşmasıyla birlikte ericileşerek, hareketi önleme ve egemen sınıflarla birleşme çizgisine daha da kayabilecektir. Reformcu hareketin fayda getirmemesi durumunda, hareketi boğmak ve pasifize etmek isteyen egemenler, yeni bir askeri darbeyi uzun vadede gündeme getirebilirler. Bu, kesinlikle beklenmeyecek bir şey değildir. Yeni bir yenilgi yaşanmak istenmiyorsa, geçmişin olumsuzluklarından hızla sıyrılmalıdır. Bugünden hazırlanmak ve bilinçli hareket etmek önemlidir. Öncünün güçleri dağılık, halkın güçleri ise devrimci bir platformda birleştirilememiştir. Nesnel durum iyi olmakla beraber, öznel yön hala çok ciddi sorunlarla doludur. Devrimci güçler, omuzlarına yüklenen bu tarihi görevi ve fırsatı, dar grup çıkarları uğruna feda etmek istemiyorlarsa, çok ağır başlı ve yapıcı davranmak zorundadırlar.

Sistem karşıtı mücadele giderek radikal temellere kaymaktadır. Devrimci durum ve yığınların ruh halindeki yönelim bu yönde yükselmeye devam etmektedir. Hareketin pasifize edilmemesi ana halka olarak kavranmalıdır. Bunun için, uygundüşen ve hareketi ilerleten taktikleri günlük mücadele hattının belirleyeni yapmak gerekir.

Devrimin toplumsal dinamikleri

Türkiye ve doğusundaki krizi kökünden kazıyacak olan temel dinamikler işçiler ve Kürtlerdir. Seçenekler her iki alanın da baş çelişkile-

rine uygun olarak oluşmaktadır. Dolayısıyla, aynı taktikleri alanların somut koşullarını göznetmeden dayatmak iradecilik ve pratik olarak hiçbir şey yapmamaktır. Ulusal hareketin demokratik, ilerici içeriğiyle kayıtsız şartsız dayanışma içinde olmak ve bunu sözde değil, pratik desteğe dönüştürmekte tereddüt edilmemelidir. Bu dayanışma, sıkı eleştiriyi yadsımayan bir çizgide olmalıdır. Devrimci proletarya, ezilen ulus topraklarında hatalı program ve taktiklerinin bir sonucu olarak, kısa sürede güçlü bir alternatif olamayabilir. Ya da ulusal hareketin önüne geçmesi oldukça zor olabilir. Fakat, zor diye bu göreve yan çizmek düşünülemez. Hayaleciliğe düşmeden, bu doğrultuda kararlı ve sabırlı bir pratik içine girilmelidir. Bu alanda radi-

MADENCİ

kal devrimci bir platform temelinde, diğer ulusal güçlerle çeşitli politik birlikler yaratmak da aynı aciliyet kapsamındadır. Dağlarda yeşeren umutlar, şehirlerdeki dalgayla birleştirilirse daha da kabaracaktır. Dağ kartalları, bağımlı ulus topraklarındaki şehirlerin devrimci kitleleriyle birleşmeye önem vermelidir. Bu alanda toprak ya da köylü sorunu ulusal sorun içerilidir. Ulusal soruna işçi perseptiğiyle çözüm getirmek, gerilla faaliyetini geniş köylü kitleleri ve şehirlerdeki dinamiklerle birleştirmeyi emreder.

Bauda işçi sınıfı; köylü yığınları, gençlik ve sistemden hoşnut olmayan diğer ara tabakalarla ittifak halinde devrimci mücadelenin öncü ve temel gücü durumundadır. İşçi baharlarının gençlik direnişleriyle kısmen dayanışma temelinde sür-

mesine, Ege'deki tütün emekçilerinin başkaldırısı da eklendi. Ege'yi ayağa kaldıran köylü yürüyüşü, baidaki toplumsal dinamiklerin nasıl kavranması gerektiğine ışık tutmaktadır. Bugüne kadar köylülük toplumsal hareketlenme açısından daha geri bir durumdaydı. Ancak bu noktadan sonra köylülerin de içinde yer aldığı toplumun bütün ara tabakaları pratikleriyle sistem karşıtı bir konuma gelmenin ve somut talepleriyle temellenen mücadelenin eşliğindedirler.

Haydi şartları indirmeye!

Genel amaçlarımızın ve devrim programımızın bir parçası olarak, 12 Eylül kurumlarının tümünden tasfiyesi istemi yükseltilmelidir. Egemenler, bazı sözde düzenlemelerle işi geçiştirmek ve bu konudaki güçlü potansiyeli parçalamak çabasıdadır. Devrimci hareket, sınıf ve halk hareketiyle birleştiği oranda buna izin vermeyecektir. Bunun ilk adımı, birleşik devrimci halk hareketinin yaratılması için devrimci platformda halkın devrimci güçlerinin birleştirilmesi olmalıdır. Bu birleşik hareket, birçok araç ve yöntemle varolan sınıflar mücadelesine müdahale göreviyle karşı karşıyadır. Önemli bir koşul; düzen içi konuma düşmemek ve parlamento dışı muhalefeti esas dayanak almaktır.

Demokratik devrim ve sosyalizm bayrağını daha yükseklerle çıkarmak için; gösteri, yürüyüş, örgütlenme, grev, toplu sözleşme gibi tüm hakları tehdit eden engellere karşı sesimizi yükseltmek için; toplu sözleşmelerin işçiler tarafından yapılması ve taban fiyatlarının üreticilerin katılımıyla belirlenmesi için; devrimci işyeri komiteleriyle genel grev ve kooperatif vb. örgütüllüklerde yer alarak başkaldıran köylü dalgasının önderi olmaya hazırlanalım! Şartları indirmeye hazırlanan işçi sınıfımız, kepenk indirmeler, kontak kapamalar, üniversitelerde ve yaşamın her alanında boykotlar, kitlesel gösteriler örgütleyerek destek olmalıyız.

Gün mücadele günüdür! "Haksızlığın hak olduğu yerde, direnmek görevidir."

MEHABAD KÜRT CUMHURİYETİ

Ondört ay ömürlü cumhuriyet

Mehabad Kürt Cumhuriyeti tarihin sayfalarına gömülürken, Kürdistan'ın bütün parçalarında önemli bir rol oynayan "ulusal çelime" gerilemeye giriyor, toplumsal gelişmeleri yillarca süren suskunluğa itiyordu.

Ahmet H.KIRIM

22 Haziran 1941'de Hitler'in sürpriz bir saldırıyla Sovyetler Birliği'ne yüklenmesini takiben, Ağustos 1941'de Sovyetler de İngilizler ile birlikte İran'ı işgal ediyordu. Sovyetler Birliği'nin işgaldeki en önemli amacı, faşist Alman orduları karşısında Kafkasya ve Azerbaycan'a doğru gerilemekte olan ordularının geri hatlarını korumak ve müttefiklerinin Basra Körfezi yoluyla kuzeye ulaşmalarını sağlayan ikmal yollarını elde tutmaktır.

Bakû'de pazarlık

Sovyet siyasi komiserleri, Kürdistan'da nüfuzlarını pekiştirmek amacıyla, Kürtler'in Çarlık Rusya'sına karşı duydukları güvensizliği ortadankaldırmak zorundaydılar. Bu nedehle, 1941 sonlarında Kürtler'in 30 kadar büyük liderine ziyaret çağrısı yapıldı. Heyet, eğilimleri birbirinden farklı kişilerden oluşmuştu. Ama onları toplayan bir çeşit birlik ve uyum da vardı. Ancak bunların çoğu feodal ve tutucu kişilerdi.

Mehabad'dan Kadı Muhammed, Meyanduwab'dan Mecid han, Bükân'dan Ali Ağa Mir Esed, Herki Aşiretinden Reşit Bey ve Taha Zero, Zerza Aşiretinden Musa Han, Meleş Aşiretinden Hacı Kerani Ağa ve Kak Hamza Nalus da heyet üyeleri arasındaydı. Bakû'yü ziyaret eden Kürt liderleri, zamanlarını, birkaç gün kolhozları ziyaret ile geçirdikten sonra, bir gece Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Başbakanı Ca-

fer Bakirof'la görüştürüldüler. Görüşmelerde Sovyet yetkilileri, Güney Kürdistan'da güvenliğin korunması, İran Hükümetinin emirlerine saygı gösterilmesi ve Kürtler tarafından İran ordusundan alınmış olan silahların geri verilmesini istediler. Kürtlerde, Kürtçenin eğitim dili olarak kabul edilmesi ve özerklik verilmesi şeklindeki istemlerini ilettiler.

Bu cüretkârca istemler, o günkü koşullara uymaktan hayli uzak olduğundan, taraflar arasındaki görüşmeler sonuç vermedi. Ancak, Sovyet temsilcileri kendi güvenlikleri ile ilgili sorunların yavaş yavaş Kürt milliyetçiliği niteliğine girmeye başladığını iyiden iyiye anladılar. Buna rağmen Sovyetler, düzen ve güvenliği sağlayıp yaygınlaştırmaya çalıştı. Aynı zamanda, İran egemenliğinin belirtilerini de korumaya özen gösteriyorlardı. Tabii bu iki uygulama da, Kürt ulusal özlemlerine ters düşüyordu.

İşgalin ilk günleri

Rizaiye Gölü'nün güneyinde bulunan Mehabad, işgalin ilk günlerinde belirgin bir yere sahip değilde ve Sovyet nüfuzu hemen hemen hiç yoktu. Nüfuz ve iktidar, ailelerin köklü oluşlarına, çevredeki aşiretlerle olan akrabalık bağlarına bağlıydı. Büyük feodaller yoktu.

1945'in Eylül ayı sonlarında Mehabad'dan Kadı Muhammed'e, Kürt liderlerinden önde gelen bir grubun Sovyetler Birliği'ni ikinci kez ziyaret etmeleri için çağrı yapıldı. Kürt liderleri orada yetkililerle görüşecek ve Kürdistan'ın gelece-

ğini konuşacaklardı. Kürt aşiret liderlerinin, 1941'de Sovyet Azerbaycanı'nın başkenti Bakû'ye yaptıkları ilk ziyaretten bu yana, Sovyetler Birliği'nin İran Kürdistanı konusundaki tutumunda tam bir değişiklik meydana gelmişti. 1942'de, Sovyetler Birliği Nazi saldırısına uğramıştı ve hatlarının gerisinde bulunan Kürt bölgesinde Alman nüfuzunun yer etmemesi için çalışıyordu. 1945'de ise, Sovyetler Birliği zafer kazanmış bir ülkedydi. Savaşın bıraktığı genel istikrarsızlık durumundan en iyi şekilde yararlanmak istiyordu.

İşte bu amaçla, ikinci bir Kürt heyetinin Bakû'yü ziyaret etmesini istediler. Heyete, Sovyet yanlısı bir Kürt hareketinin liderliğini yapmaları ve Kürt hareketinin İran Azerbaycanı'nda komünist eğilimli ulusal çabalara katılması yönünde telkinde bulunacaklardı.

Kadı Muhammed, bu kez birinci ziyaretin tersine, heyete girecek üyeleri Sovyet görevlileriyle birlikte seçti ve trenle Bakû'ye gittiler. Kendi aralarında yaptıkları toplantıda, Sovyetler'e vermek üzere isteklerini kapsayan bir liste hazırladılar. Listede, bağımsız bir Kürt devleti kurulması ve Sovyetler Birliği'nin ekonomik, askeri yardım yapması istemi vardı. Yapılan görüşmelerde, bağımsız Kürt devleti istemine karşı Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Başbakanı Cafer Bakirof;

"Kürtlerin kendi özerkliklerini kurmak için acele etmemelerini, Kürtlerin özgürlüğünün sağlam temellere dayanması gerektiğini, bunun için de halkçı güçlerin yalnız İran'da değil, Kürdistan'ın diğer

parçalarında da başarıya ulaşması icabettiğini ve bağımsız Kürt devletinin ileride tüm halkın birleşmesi için fırsat doğduktan sonra ele alınmasının uygun düşeceğini, şu sıralar Kürtlerin İran Azerbaycan'ı çerçevesinde bir özerk yönetimle yetinmelerini" söyledi.

Kürt heyeti, Bakû'den döndüğünde Mehabad'da herkesin Kürt ulusal hareketi yolunda yürümek için büyük bir coşku içinde olduğunu gördü. Kürtler, Sovyetler Birliği'nin İran'ı işgal etmesinden bu yana geçen dört yıl içinde, Sovyetler Birliği'nin de yardımıyla kendilerine silah sağlamışlardı.

Yeni ve legal parti

Bu sırada Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Başbakanı Cafer Bakırof'un "Komel" örgütü yerine "Kürdistan Demokrat Partisi" adıyla yeni bir siyasal örgüt kurulması yolundaki önerisini gerçekleştirmek amacıyla yapılan çalışmalar da hızlandırılmıştı. Yapılan toplantılarda, illegal bir örgüt olan "Komel" örgütü yerine, legal açılışmaya geçilmesi ve bu çalışmanın da demokratik ilkelere ve demokratik sloganlar altında yapılması şeklindeki Sovyet önerileri benimsenerek, 1945'in Ekim ayında Kürdistan Demokratik Partisi'nin kuruluşu ilan edildi. "Komel" örgütünün yerine Kürdistan Demokrat Partisi'nin geçmesi, örgütün yapısında esaslı bir değişiklik yapmadı. Hatta Merkez Komitesi ve örgüt tüzüğünde de değişiklik yapılmadı. Kadı Muhammed ise, "Komel" örgütünde olduğu gibi yeni partide de üyelikle yetindi. Ne var ki duruma hakim olan ve bütün işleri yürüten kendisiydi. Yeni parti bir de program kabul etti. Program, öz olarak genel bir demokratik içerik taşıyordu. Tüm bu gelişmeler, ulusal gelişmenin boyutlanması ve hareketin giderek daha bir canlılık gösterecek gelişmesiyle birlikte, 22 Ocak 1946'da Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin ilanıyla noktalandı.

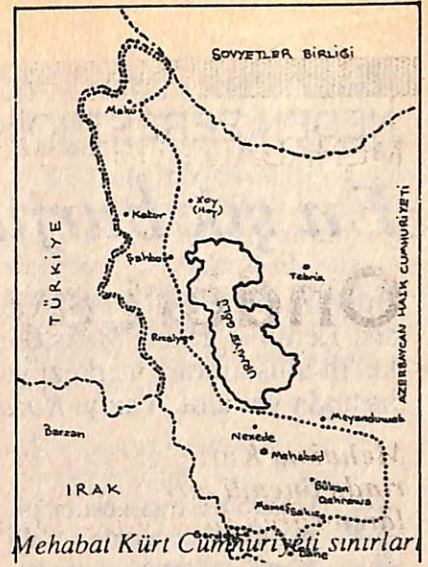
Sovyetler Birliği ile İngiltere'nin 1941 Ağustos ayında İran'ı işgal etmelerinden kısa bir süre sonra, İngiltere ikili işgalin yasal statüsünün saptanması için, İran hükümetiyle görüşmelere başladı. İngiltere Büyükelçisi, bu görüşmelerde kendile-

ri tarafından hazırlanmış ve Sovyetler Birliği'nce onaylanmış bir taslak öne sürdü. Taslak İran parlamentosu tarafından onaylandı. Buna göre, müttefik kuvvetler İran'dan, savaşın sona ermesinden başlayarak, altı ay içinde çekileceklerdi. Bu anlaşmaya karşın, Sovyetler Birliği'nin İran'ı terketmemesi üzerine, Mart 1946'da İran Sovyetler Birliği'ni Birleşmiş Milletler'e şikayet etti. Arkasından İngiliz Hükümeti ve Amerika Birleşik Devletleri, Sovyetler Birliği'ne resmi protesto notası verdi. İşte tam bu günlerde, yani 5 Nisan tarihinde İran Başbakanı Kıvamussaltana ile Tahran'daki Sovyet Büyükelçisi Sadıkof arasında, Sovyetler Birliği'nin İran'daki kuvvetlerini Mayıs 1946'ya kadar çekeceğine dair bir anlaşma yapıldı. Bu anlaşmada, kurulması tasarlanan ortak petrol arama şirketinden de söz ediliyor ve tarafların bu konudaki kararlılıkları anlatılıyordu. Bu şirketlerle ilgili yasa tasarısı, 24 Mart tarihini izleyen yedi ay içinde onaylanmak üzere, İran Temsilciler Meclisine sunulacaktı.

Sonun başlangıcı

Sovyet kuvvetleri, 9 Mayıs 1946'da İran'ı terkettiler. Sovyet ordusunun çekilmesi, Azerbaycan Federasyonu ile Tahran yönetimi arasında iyi ilişkiler kurulmasına bağlıydı. Daha sonra da İran Parlamentosu, Sovyetler'e kuzeyde verilen petrol arama iznini onaylayacaktı. Amerika Birleşik Devletleri ile diğer Batılı ülkelerin Sovyetler Birliği'nin İran ile ilgili planlarını engelleme yönündeki çabalarına karşın, Sovyetler gene de umutluydu. Çünkü TUDEH (İran Komünist Partisi) ve Azerbaycan'lı milletvekillerinden oluşan Sovyet sempati-zanı bir grupla, tüm İran'ı Sovyet yanlısı bir çizgiye getireceklerini umuyorlardı. Bu nedenle, o dönemde sovyetler'in siyaseti, İran ve İran Azerbaycan'ı arasında bir an önce anlaşma yapılarak parlamento seçimlerinin gerçekleşmesini sağlamak ve böylece Sovyet-İran petrol anlaşmasının onaylanmasını güvenceye almaktı.

Sonunda, İran Azerbaycan'ı Başbakanı Cafer Peşvari ile Tahran Hükümeti temsilcisi Firuz arasında

13 Haziran 1946'da bir anlaşmaya varıldı. 15 maddeden oluşan bu anlaşmayla, İran Azerbaycan'ı "anavatan"a yeniden katılıyordu. Buna karşın, Tahran Hükümeti Azerbaycan Yasama Meclisi'ni yöresel meclis olarak tanıyordu. Anlaşmada, Mehabad'da da Azerbaycan'ınki gibi bir yöresel meclisin kurulmasından söz edilmiyordu. Kürt özerkliği ise, hiçbir şekilde tanınmamıştı.

Durum bu noktaya ulaştıktan sonra, artık Mehabad'daki Kürt liderlerinin bir tek umudu kalmıştı. O da, Sovyetler Birliği'nin kendi cumhuriyetlerinin varlığını garanti etmesi ve ayrıca İran ordu birliklerine karşı saldırıya geçilmesinin gerekliliği.

Tahran Hükümeti ile Azerbaycan Halk Cumhuriyeti arasında anlaşmanın imzalanmasından bir hafta sonra, Sovyetler Birliği Tebriz Konsolosu, Kadı Muhammed'e; Kürt kuvvetlerinin İran kuvvetlerine karşı baskı yapmaya devam etmeleri halinde, İngiliz nüfuz bölgesine girmelerinin kaçınılmaz olacağını ve İran ordusunun karşılık vermesi halinde, Kürtlerin Sovyet desteğine güvenmemeleri için sert bir dille uyardı. Sovyet yetkililerinin, İranlı yetkililerle ilişkilerde esnek davranılması yolunda yaptıkları baskı sonucu, Kürtler saldırı fıkırlarından vazgeçerek, Tahran Hükümeti ile ateşkes imzaladılar. 14 ay ayakta kalan Mehabad Kürt Cumhuriyeti, böylece tarihin sayfalarına gömülürken, Kürdistan'ın bütün parçalarında önemli bir rol oynayan "ulusal gelişme" gerilemeye giriyor, toplumsal gelişmeleri yıllarca süren suskunluğa itiyordu.

En şık burjuva çevrelerin bile gözdesi

Bu yazı, önce Eylül 1988-Ocak 1989 tarihlerinde, Hindistan'da yayınlanmakta olan Marksist-Leninist gazete *Mass Line*'de yayınlandı. Daha sonra, Devrimci Enternasyonal Hareket'in uluslararası merkezi yayın organı *Kazanılacak Dünya*'nın 1989-13 tarih ve sayılı nüshasında yer aldı. Yazıyı *Kazanılacak Dünya*'nın Türkçe çevirisinden aynen sunuyoruz

Perestroika ve gasnost, en şık burjuva çevrelerde dahi gözde tartışma konusu haline gelmiş bulunuyor. Geleceği parlak komprador zenginlerden Ambani'nin, Gorbaçov'u Hindistan televizyonunda "pazarlamayı" planladığı dahi bildiriliyor. Muzaffer edalara bürünen burjuva tahlilciler, Gorbaçov'un iktidara gelişinde, komünizmin "tarihi yenilgisi"ni ve kâr-güdümlü kapitalist rekabetin ve beraberinde getirdiği demokrasinin zaferini görüyorlar. Yel pazenin öteki ucunda ise, "insancıl sosyalizm" ve "Leninist" normların geri dönüşü, örneğin Deng'in çelalları (havari-leri -KD) gibi neo-revizyonistleri coşturmuş bulunuyor. CPM ve CPI gibi emektar revizyonistlere gelince, onlar birkez daha müşkül durumdadılar. Her zaman olduğu gibi, hem Gorbaçov'u hem de kendi geçmiş tavırları haklı çıkaracak uydurma açıklamalar bulmak gibi nahoş bir görevle yüzyüzeler. Yine her zaman gi, burjuva politikacılar, onlarla alay etmek için ellerine iyi bir silah geçirmiş bulunuyor.

Bütün bu tartışmalarda, katılanların hepsi, Mao Zedung'un Sovyetler Birliği (SB)'nin kapitalist niteliğine ilişkin yirmi yıl kadar önce yapmış olduğu eleştiri ve teşhirin sözünü dahi etmekten sakınmada çok ihtiyatlı davranmışlardır. Açık ki, onlar için bunun sözünü etmek bile rizikoludur, çünkü perestroika artık sadece SB'ni ilgilendiren bir iç gelişme değildir- bugün o, devrime ve komünizme saldırmak ve kara çalmak için, diğer tüm özellikleriyle birlikte, dünyanın dört bir yanında burjuvazinin silahı mertebesine yükseltilmiştir. Bu nedenle, Kruşçev'in iktidarı ele geçişinden bu

yana SB'nde olup biten gelişmenin tabiatını örtbas etmek, onların çıkarına uygundur. SB'ndeki son gelişmeleri, sosyalizmden, ilk Gorbaçov tarafından başlatılan bir kopuş olarak lanse etmek işlerine gelmektedir.

Ama bu gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Gorbaçov reformlarının kapitalist içeriğinin, Kruşçev döneminden bu yana ki dönemle kesintisiz bir devamlılığa sahip olması bir yana, Gorbaçov'un önerdiği tedbirler bile, -ekonomik faaliyetin merkezi hedefine kârın azamileştirilmesinin yerleştirilmesi, bunu güvence altına almak için pazar güçlerinin at koşturmasına izin verilmesi ve bu tedbiri desteklemek için kapitalist masraf muhasebesi metodlarına başvurulup fiyatlama yapısının ıslah edilmesi -1960'lı yıllara uzanmaktadır. Sovyet bloğundaki Macaristan, böylesi tedbirleri uzun zamandır uygulamaktadır ve o denli "ilerleme" kaydetmiştir ki - hem özel kârların daha büyük bir payını devlete aktarmak için, hem de siyasi zorunluluk olarak- gelir vergisi kanunları bile çıkarılmıştır. Dolayısıyla Gorbaçov'un perestroikası yepyeni bir şey değildir. Kruşçev tarafından açılışı yapılan ve meşrulaştırılan bir gelişme sürecinin, kapitalist bir sürecin, daha ileri düzeydeki gelişimidir. Ancak perestroika bu sürecin sadece bir uzantısı da değildir, SB ekonomisinin iç yapılanması ve dünya emperyalist sistemindeki konumuna ilişkin bazı yeni yönleri de barındırmaktadır (veya açığa vurmaktadır). Dolayısıyla, Gorbaçov'un yeniden yapılanma programının içte ve dışta ne anlama geldiğini tam anlamıyla kavrayabilmek için "neden bugün perestroika?" sorusunun incelenmesi gerekiyor.

ka?" sorusunun incelenmesi gerekiyor.

Sovyet toplumundaki bunalım

Son yıllarda, Sovyet ideologları, toplumlarının bütün alanlarını etkileven bunalımı açığa vurma konusunda gayet lütufkâr davranmaktadırlar. Sınırsız büyüme ve gelişme konusundaki propagandanın yalan dolan olduğu artık berrak bir şekilde teşhir olmuştur. Gorbaçov ve yakın dostları, şimdi açıklıyorlar ki, büyüme hızı 80'lere gelindiğinde artık düşmüştü. Bilimsel/teknolojik gelişme bu dönemde artık durgunlaşmıştı. Giderlerin gelirleri sistemli olarak aşması sonucu mali durum gerginleşmişti. Devlet, kaynaklarını arttırmak için giderek, sekizinci plan döneminde 67 milyar rubleyken, onbirinci planda 169 milyar rubleye çıkan alkol vergisi gibi yollara başvurmaya başlamıştı! (Bu rakamlar, sadece çarpık kaynak yaratma yöntemlerini değil, aynı zamanda bir bütün olarak SB toplumunun yozlaşmasını da simgelemektedir.) Gorbaçov açıklayıp duruyor, ancak tüm söylediklerini burada tekrarlamaya gerek yok. Sovyet toplumundaki bunalımı Gorbaçov'un ifade şeklinde kabul ederek gösterdiği nedenlere bir gözatalım. Ekonomik alanda Gorbaçov'un iddiasına göre esas neden "geniş ölçekli" gelişme metodları olmuştur. Bundan kastettiği, Sovyet planlamacılarının sanayileşmenin teknolojik düzeyini sürekli yenilemeye çalışma yerine, Rus imparatorluğunun bereketli ulusal kaynaklarını giderek daha çok tüketme ve boyuna daha çok fabrika inşa etme üzerinde odaklaştıkları-

dır. Gorbaçov bunu, büyümede teknolojik düzeyi yükseltme yolunu vurgulayan kendi "entansif" metoduyla kıyaslıyor. Gorbaçov'a göre, bu durumun başlıca sorumlusu, mutlak kudretle sahip bürokrasinin merkezileşmesi idi. Bürokrasi, tüm coşku ve inisiyatifi boğdu. Kaynakları kuruttu; 18 milyonluk görevliyi içeren bürokrasi -her altı kişiye bir görevli- yılda 40 milyon rubleye malolmaktadır. Oysa ulusal ekonomiye "katkı"sı yılda sadece 20 milyon rubledir. Üretimi denetleyen bürokratik kuralların bir sonucu olarak, işletme idarecilerinin kârı azamileştirmelerinin engellenmekte olduğu gerçeği, Gorbaçov'u kaygılandırmaktadır. Bunun yanı sıra, bürokrasi, yaşamın her alanına nüfuz etmiş olan yolsuzluk ve karaborsacılığı hem doğurmakta, hem de korumaktadır.

Gorbaçov, Sovyet toplumundaki bunalımın altında yatan bazı faktörlere, bilimsel ve teknolojik gelişmede Batı bloğunun gerisinde kaldığına ve uzun süredir hüküm süren tarımsal durgunluğu bir türlü çözemediğine değinmiyor değil. Ama bu faktörlerin neden hakim duruma geldiğini açıklamaya gelince, orada duruyor. ne de olsa, Gorbaçov'un istediği itülden "entansif" gelişmenin SB'nde hiç gerçekleşmediği söylenemez. Örneğin, ABD bloğunun teknolojik uzmanları, Sovyet uzay teknolojisinin dünya çapında ileri olduğunu genelde kabul ederler. Sovyetler ayrıca etkin bir savunma endüstrisi de inşa etmiştir.

Dolayısıyla asıl sorun, Gorbaçov'un iddia ettiği gibi, "entansif gelişme" noksanlığı değil, çarpık gelişme sorunudur. Bürokrasi sorunu yeni değildir. 1960'larda, kârın üstünlüğünü sağlamanın bir parçası olarak Kosigin tarafından bir dizi tedbir yürürlüğe konmuştur. Planlamanın rolü kısıtlanmış ve içeriği dönüştürülmüştü. Öyle ki, planın başarısının, tek kıstası, kâr yapmaktır. Neden Gorbaçov, 20 yıl sonra bile, tüm bunları tekrar tekrar vur-

gulamaya gerek duyuyor? "Sovyet" toplumundaki bunalımın kökünde yatan nedenleri anlayabilmek için, 1960'lardaki kapitalist reformların serbest gelişimini veya uygulanmasını engelleyen özgül faktörleri çözümlenmeye çalışmalıyız. "Sovyet" ideologlarının yanıtı hazır: Durgunluk ve siyasal azim yetersizliği. Ama bu yanıtlar sadece, maddi nedenlerini örtbas etmek zorunda bırakan bakışaçılarının iflasını açığa vurmaktadır. Bürokratik yapı ve çarpık gelişmenin SB'nde bu kadar uzun bir süre varolabilmesinin nedeni, yeni "Sovyet" askeri sınıfının ihtiyaçlarına hizmet etmesiydi. Bu ihtiyaçları belirleyen sadece SB içindeki konumları değildi. Yeni "Sovyet" burjuvazisinin oynadığı emper-

yalist rolün de bunda payı vardı. Dolayısıyla, hem geçmişteki kapitalist reformların başarısızlığını, hem de Gorbaçov'un reform paketinin bugün kabul görüşünü anlayabilmek için, emperyalist dünya sistemi ile ilişkili olarak "Sovyet" burjuvazisinin yüzyüze olduğu fırsat ve kısıtlılıklarda gündeme gelen değişikliklere göz atmalıyız.

Arka kapıdaki kurt

Gorbaçov, Kruşçev'in önderliği altında yapılan Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP)'nin 20. Kongresi kararlarının, "Sovyet" toplumunda "yeni bir uyanış"ın yolunu döşediğini gayet açık bir şekilde kabul ediyor. Daha önce belirttiğimiz gibi, Gorbaçov'un reform paketi, hem uluslararası alanda, hem de SB'ndeki gelişmelere ilişkin siyasi görüşlerde, Kruşçev'inkilere oldukça benzerlik göstermektedir.

Ama Kruşçev, "Sovyet" önderliği tarafından 1960'ların başlarında, oldukça merasimsiz bir şekilde atılmıştı. Bunu açıklamak için, bugün bile, genel neden olarak Kruşçev'in "Sovyet" toplumunun sorunlarını gelişigüzel yöntemlerle ele alışı ve uluslararası ilişkilerdeki "maceracılığı" gösteriliyor. Ama kişisel özellikler bir yana, daha derin sorunlar söz konusuydu.

Yeni "Sovyet" burjuvazisi, 1950'lerin sonlarında iktidarı ele geçirdiğinde, emperyalist sistemin bütün candamarlarına ABD emperyalizmini hükmettiği bir dünya durumu ile yüzyüzeydi. "Sovyet" burjuvazisi, bu duruma doğrudan meydan okuyacak güce sahip değildi. ABD'ni açıktan karşısına almadan,

kendi gücünü inşa etme göreviyle karşı karşıyaydı. Kruşçev'in "üçlü barışçıl" politika-sının -barış içinde birarada yaşama, barışçıl rekabet ve barışçıl geçişin- özü buydu. Ezilen uluslarda ve emperyalist ülkelerde devrimin gündemden kaldırılacağına dair verdiği güvence karşılığın-

da (yani barışçıl geçiş), "Sovyet" burjuvazisi de diğer asalaklarla birlikte emperyalist yağmaya katılma fırsatı arıyordu. Ancak tüm diğer kapitalist güçler gibi kendisi de hegemonya peşindeydi. Ayrıca üçüncü dünyanın yeni-sömürgelerine nüfuz etmek için rakiplerinin zayıflıklarından yararlanma göreviyle de yüzyüzeydi. Bu nedenle, ABD bloğundaki emperyalistlerle danışıklı döğüş çerçevesinde, SB, hakimiyet alanını genişletmek için her fırsatı kullandı. ABD bloğuna karşı kendi gücünü hükmettirmeye çalıştı. Yeni-sömürgelerde, yerli gerici rejimleri hayasızca destekleyerek devrimci güçlere karşı çıktı. Çünkü devrimci ulusal kurtuluş mücadelelerinin büyümesi, ezilen ulusları yağmalamak için öne sürdüğü "barışçıl rekabet" tasarısını darmadağın etme tehlikesini taşıyordu. Ancak, bu "üçlü barışçıl" aşaması uzun süremezdi. "Sovyet" burjuvazisinin

istahı kabarmaktaydı. Bundan baş-
ka, başta Vietnam olmak üzere ulu-
sal kurtuluş hareketlerinin yükselen
dalgasının ABD emperyalistlerine
indirdiği ağır darbeler, uysal bir or-
tak olma durumundan, saldırgan bir
rakip olma yönündeki rol değişikli-
ğine girişmesi için, "Sovyet" hakim
sınıfına yeni bir fırsat yarattı. Bu ro-
lünü üstlenmeye muktedir yeni bir ön-
derlik gerekmiyordu ve bu yer de-
ğiştirmenin bir parçası olarak Kruş-
çev sahneyi terk etmek zorundaydı.

1968 Çekoslovakya işgali, yeni
"Sovyet" burjuvazisinin kendi em-
peryalist planlarını ilk kez açıktan
ilan edişini temsil ediyordu. Aynı
anda, SB ezilen halkların kararlı bir
dostu rolünü de üstleniyordu. Mao'nun mecazi ifadesiyle, SB artık
kendi emperyalist emellerini ilerlet-
mek amacıyla kurtuluş hareketleri-
ne sızıp yolundan saptırmak için,
ezilen halkın ABD emperyalizmine
ve müttefiklerine karşı mücadele-
sinden yararlanmaya çalışan arka
kapıdaki kurttu. Bunun yanı sıra,
nükleer silah yarışında ABD ile ba-
şabaş duruma gelmeye giderek da-
ha çok ağırlık verildi. Zira bugünün
dünyasında emperyalist nüfuzu her
şeyden önce bu belirlemektedir. Bu
dönem, Doğu bloğu ülkelerinin,
sosyal-emperyalizmin destek teme-
li olarak sıkı bir şekilde kontrol al-
tında tutulduğu ve (örneğin Hindis-
tan-Sovyet antlaşması gibi) antlaş-
malar ve başka yollardan daha çok
sayıda ülkeyi bu bloğa katma giri-
şimlerinde bulunulduğu, Brejnev'in
"sınırlı bağımsızlık" doktrini döne-
miydi. 1960'ların sonlarından itiba-
ren, ezilen ülkelerdeki devrimci mü-
cadelelerin kaydettiği ilerlemelerin
ve 2. Dünya Savaşı sonrası dönem-
de inşa edilen yeni sömürge yapının
büyüyen iktisadi krizinin bir sonucu
olarak ABD emperyalizminin hızla
çöküşe gitmesi, "Sovyet" burjuvazi-
sine, saldırgan planlarında önemli
ilerlemeler gerçekleştirmesi için bol
fırsat tanıdı.

1970'li yıllar, iki blok arasında
barış içinde yaşamının bir kabulü
anlamına gelen "detante" (yumuşama-
-çn) politikasını getirdi. Ama bu
Kruşçev zamanındaki barış içinde
yaşamadan nitel olarak farklıydı.
Bu seferki durum, iki bloğun şefleri
arasında nükleer silahlarda başabaş-
lığın ve ABD emperyalistlerinin

zayıflamış konumunun bir yansı-
masını temsil ediyordu. Ve "Sovyet-
ler" buna, en güçlü emperyalist kan
emici olma mevzisini ele geçirme
yolunda geçici bir aşama olarak ba-
kıyordu. SBKP'nin 1976'da yapılan
25. Kongresi'nde, Brejnev pişkin bir
şekilde "hayat, statükonun dondu-
rulması konusundaki tüm buluşları
yalanlamıştır" açıklamasında bu-
lundu. "Sovyetler" in sosyal-emper-
yalist rekabet ve saldırganlığı için
ikiyüzlü bir şekilde "sınıf mücadelesi"
laflarına başvurarak, şunu belirt-
ti: Detante, "sınıf mücadelesinin ka-
nunlarını hiç bir şekilde ortadan kal-
dırmaz, kaldıramaz ve değiştire-
mez."

"Sovyet" burjuvazisinin gözü
yükseklerdeydi. Ama bu arada, sal-
dırgan pozisyona geçmek için be-
nimsemiği önlemler, SB'ni derin bir
yapısal krize itiyor, dünya çapında
hegemonya ihtirasını gerçeğe dö-
nüştürme kapasitesine darbe indir-
me tehlikesini de beraberinde getiri-
yordu. Nükleer silah yarışında ABD
ile eşit şartlarda rekabet etme ve as-
keri saldırı kapasitesini inşa etme
uğraşı, SB içinde bürokratik-askeri
birleşmenin büyüüp, etkin bir rol
sahibi olması için sağlam bir zemin
yarattı. Ki bu, "Sovyet burjuvazisinin
arzuladığı kapitalist büyümenin ser-
bestçe yayılmasını kısıtlayan bir ge-
lişmeydi.

Bürokrat sınıfın pekişmesi

Gorbaçov'un iktidarını pekiştir-
mesi sırasında, Stalin'e karşı bir sal-
dıırı tufanına da tanık olunmaktadır.
Bunlar Kruşçev zamanındakilerden
çok daha iğrenç olmakta ve Stalin'i
kana susamış, kaçık bir despot ola-

rak lanse etme üzerinde odaklaş-
maktadır. Ancak, bu kin kampanya-
sının ortasında bile, "Sovyet" ideo-
logları- Stalin'in SB'ni endüstriyel
bir güç olarak geliştirmede oynadığı
rolü sebatkâr bir şekilde savunmak-
tadırlar. Bu çelişkinin, sözümüne
tarafsız, objektif bir çözümlemeyle
hiçbir ilgisi yoktur. Tersine, sözkö-
nusu endüstrileşmenin bizzat ger-
çekleşme biçiminin, "Sovyet" bü-
rokrat sınıfının büyümesi için bere-
ketli bir toprak yaratmış olması ger-
çeği ile ilişkilidir. Gorbaçov, bürok-
rasinin alışkın olduğu "emirlerle
ekonomi idare etme metodu"na sal-
dırmak için hiçbir fırsatı kaçırmaz-
ken, "o zamanlar başka seyir izle-
mek mümkün değildi" demeyi de
katiyen ihmal etmemektedir.

Stalin döneminde benimsenen
gelişme stratejisi, merkezileşmenin
tek taraflı bir şekilde vurgulanması,
tek kişilik idare ve büyük oranda
maddi teşviklere bağımlılık üzerin-
de odaklaşıyordu. Ağır sanayi ile
hafif sanayi ve sanayi ile tarım ara-
sındaki ilişkiler doğru bir şekilde ele
alınmamıştı. Geri bir ekonominin
gelişmesini, ağır sanayinin hızla bü-
yümesiyle özdeşleştirme eğilimi, ta-
rımın geride kaldığı ve endüstrileş-
me için birikimin merkezi olarak
hizmet etmeye zorlandığı bir çar-
pıklığa yolaçtı. Ekonomik sorunlar-
daki bu hatalar, siyasi eksikliklerle
de birleşti. Bir yandan, Stalin, sosya-
list toplumdaki sınıf mücadelesini
asgariye indirdi, hatta reddetti. Öte
yandan, "Sovyet" toplumunu dönüştür-
me süreci boyunca kendisini his-
settiren bu objektif gerçeği görme-
mezlikten gelmek olanaksızdı ve so-
run giderek daha fazla devlet meka-
nizmasına dayanmak biçiminde ele

1968 Prog: Çekoslovakya işgali...

alındı. Kitlelerin siyasi bilincinin sürekli yükseltilmesi görevi gözardı edilirken, devlet mekanizması ve bürokrasinin rolü büyümeye devam etti. (Stalin daha sonra sınıf mücadelesinin varlığını kabul etti. Ancak bu farkına varış, geçmiş hataların bütünsel bir muhasebesine dayanmıyordu.) Dünyanın ilk sosyalist devletin tecrit olmuş durumunu, tarihsel kısıtlamaları ve Stalin'in öndeliği altında Sovyetler Birliği'nde kaydedilen muhteşem başarıları reddetmeden, onun izlediği gelişme yolunun "mümkün olan tek yol" olmadığını, bakış açısı ve yönteminin ciddi hataları yansıttığını kabul etmek gerekiyor. Çin'de kapitalist yollara karşı mücadelesinin bir parçası olarak, Mao'nun bu sorunla da hesaplaşmak zorunda kalması kayda değerdir.

Sovyetler Birliği'nde 2. Dünya Savaşı öncesi dönemde, ortaya çıkan bürokrat sınıf, savaş sırasında pençelerini sağlamlaştırdı. Ve Stalin ölür ölmez, tamamen açığa çıkarak iktidarı gasbetti. Sınıf olarak, çelişkili bir durumla karşı karşıyaydı. Proleter içeriğinden arındırılmış olan mevcut devlet-ekonomi yapısı, bürokrat sınıfın çıkarlarına uygundu. Çünkü kendi üstün konumunu ve hakimiyetini güvence altına alıyordu. Ancak, kârı sağlam bir şekilde kumandaya geçirecek, ekonomiyi kapitalist çizgide geliştirme ihtiyacı, kaçınılmaz olarak reformları gündeme getirdi. Bu çelişki, Kruşçev zamanından bu yana "Sovyet" hakim sınıfları arasında önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bu sınıfın dünya çapında hegemonya kurma acil ihtiyacı, sonunda bu tartışmanın neticesini belirledi.

Kaygılarının kaynağı, Stalin dönemindeki Sovyet önderliğindeki tamamen farklı olmasına karşın, yeni "Sovyet" hakim sınıfları da Baulı emperyalist bloğa, özellikle de ABD'ne en kısa sürede yetişmek zorundaydı. Emperyalist yarış ve hakimiyette söz sahibi olma kaygısından ötürü, bu acil görev esas olarak askeri alanda yoğunlaştırılmıştı. Ordunun hızlı inşası için, maddi kaynaklar ve insan gücü bu alana yığıldı. Bununla, Stalin dönemindeki yeni Sovyet devletin emperyalist kuşatma koşullarında karşı karşıya bulunduğu durum arasında

sadece yüzeysel bir benzerlik vardı. Şimdi, sömürücü bir sistemin yeniden kurulmasıyla, zayıf ekonomi, sadece belirli bir sektörü hızla geliştirme ihtiyacını desteklemek zorunda kalmayacak, aynı zamanda yeni hakim sınıfın asalakça gereksinimlerini doyumak için artı-değer yaratmak zorunda da kalacaktı. SB'nin özgül konumu, bu durumu daha da şiddetlendiriyordu. Japonya ve Almanya gibi emperyalist güçlerin tersine, SB büyük miktarda yabancı sermaye girdisinden yararlanabilme konumunda değildi. Kontrolü altındaki bloğun yapısı, yüksek derecede bir merkezileşmeyi kaçınılmaz kılıyordu. Süper güç olabilmek için, kendi bloğu içindeki yegane güç olmak zorundaydı. Hızlı bir askerleşmenin taleplerini esas olarak tek başına karşılamak zorunluluğu ile nispeten zayıf ekonomik temel arasındaki çelişki, sonuç olarak, zora da

SSCB eski başbakanı KOSİĞİN

yalı birikime ve diğer sektörlerle kitlelerin gereksinimleri üzerindeki kısıtlamalara devam edilmesi anlamına geliyordu. Bürokratik yapı korunmak, hatta daha da pekiştirilmek zorundaydı. Büyük ölçüde Gorbaçov'un planlarına benzeyen 1965 Kosigin reformlarının tersine çevrilmesini belirleyen işte buydu.

Büyüme önündeki iç engeller

"Sovyet hakim sınıfları, "Sovyet" toplumundaki çelişkileri kızıştıran ağır bir bedel ödeme pahasına, süper güç statüsüne erişme ihtiraslarında başarılı oldu. (Yeri gelmişken belirtelim. Gorbaçov söz konusu dö-

nemin değerlendirmesini yaparken bir kez daha bürokrat sınıfın çıkarlarının devamlılığını açığa vuruyor. SB'nin süper güç olarak ortaya çıkışını simgeleyen nükleer dengeye ulaşılmasından baştan sona övgüyle söz ediyor, ama bunu olanaklı kılan ekonomik yönetimin kumanda biçimlerini eleştiriyor!) Bürokrat sınıfın büyümesi ve toplumun artı-değeri üzerinden asalakça beslenmesi, yolsuzluk ve karaborsacılıkta yaygın bir büyümeye yolaçtı. Mülkiyet resmîyetinde toplumsal olduğundan, klasik kapitalist biçimde bireysel gasp da kanunen olanaksızdı. Yolsuzluk ve devlet mülkiyetinin kişisel kazanç için kullanılması, bu sorunun üstesinden gelmenin tek biçimiydi. Sosyalist maskeyi koruyan bürokratikleşmiş bir devlette kaçınılmaz olan bu özgül artı-değer gaspı biçimi, "Sovyetler'de muazzam boyutlardadır. Önde gelen bir ekonomist olan Tatyana Koryagin'in son tahminlerine göre, SB'deki illegal ekonominin değeri yaklaşık 145 milyar ABD dolarıdır. Onbeş-yirmi yıl önce, bu rakam 8 milyardı. (1) Yolsuzluktaki bu kaçınılmaz büyüme, "Sovyet" yöneticilerinin ekonomiyi istedikleri gibi yönlendirme kapasitelerini büyük oranda etkiledi. "Sovyet" fabrika yöneticileri üretim kapasitesini düşük göstermelerine, hammadde taleplerini ise abartmalarına, "Sovyet" sisteminin eleştirmenleri sık sık dikkat çekmişlerdir. Bürokratik ve gayri bilimsel planlama ve üretim hedefleri belirleme yöntemleri, fabrika yöneticilerinin kapasiteyi düşük gösterme yoluyla planı yerine getirme gibi ihtiyatlı yöntemlere başvurmaları, hiç şüphesiz bu gidişatın altında yatan önemli bir nedendir. İdari primler, üstten belirlenen hedeflerin tatmin edilmesine veya aşılmasına bağlı olduğundan, yöneticilerin böylesi uygulamalara başvurmaları için her türlü neden vardı. Ama bunun yanı sıra, üretim kapasitesinin düşük gösterilmesi, rapor edilmeyen kapasitenin ve hammadde fazlasının illegal ekonomide üretim ve pazarlama için kullanılması ile de bağınılıdır. Bir başka ifadeyle, toplumda olanaklı özgül bireysel gasp biçimi, bu alana da damgasını vurdu.

Asalak bir sınıfın gelişmesi ve kişisel sömürünün bir biçimi olarak

"Afghanistan, sosyal-emperyalistler için kötü bir tuzak oldu."

yolsuzluğun genelleşmesi ya da yasal toplumsal mülkiyetin kişisel kazançlar için kullanılması, ahlak standartlarında çöküşe, "çalabildiğin kadar çal" şeklinde, ikiyüzlü bir tavrın gelişmesine ve bizzat hakim sınıfın yozlaşmasına yolaçtı. Tek tek kişilerin artı-değer gasp etme biçimi, bir bütün olarak sınıfın, ekonomiyi, emperyalist iktisadlarına uygun biçimde yönetme ve geliştirme kapasitesi ile giderek çelişmeye başladı.

Kapitalist bir toplumda, kapitalistin kâr artırma hırsı onu, biriktirme, yatırım yapma ve üretici güçleri sürekli geliştirme yönünde zorlar. Bu, Marks'ın deyişiyle, sermayenin "zorunlueğiliminden" kaynaklanır. "Çünkü o, sınır tanımadan, artırmak, artı-üretim, artı-tüketim vb. peşindedir." (2) (Sermayenin bu temel niteliği, kapitalist toplumdaki birçok sermayenin rekabeti şeklinde başgöstererek, sermayenin sömürücü bir ilişki olma gerekliliğini güçlü bir şekilde kapitaliste anımsatır.) Dolayısıyla kapitalistin kişisel gaspı ve onu bu gaspı sürekli artırma yönünde zorlayan dürtü, aynı zamanda ekonomiyi genişletmek için bir teşvik türüdür. Sovyet ekonomisinin, devlet tekeli bir ekonomiye dönüştürülmesi, kişisel emelleri tatmin etme ve rekabet gibi kapitalist değerleri berinde getirmiştir. Bu rekabetin üretim işletmeleri ve dairelerinde görünen biçimi, her birinin diğerleri pahasına devlet kaynaklarının dağılımı ve kontrolü konusunda daha fazla söz sahibi olma talebidir. Bürokrat sınıfın çeşitli kesimlerinin artan sömürüsü ve gaspı, her birinin diğerlerinden üstün olma çabasından dolayı, üretimde genişlet-

meyi teşvik edebilir, ancak sömürücü sınıfın her üyesi için temel olan kişisel gasp, "Sovyet" toplumunda böylesi bir rol oynamamaktadır. Bu olgu "Sovyetler"de sadece tüketime yöneliktir. Fabrika idarecilerine verilen maddi teşviklerin, kişisel kazanç ile üretimin genişletilmesi arasında tam da böyle bir bağ oluşturduğu öne sürülebilir. Ama devlet tarafından meşrulaştırılmış olan bu gasp biçimi, mükemmel kazanımlar vaadeden "illegal" olanaklar ile pek rekabet edebilecek güçte değildir. Üstelik kişisel kazanç bir kez kutsallaştırılıp kâr kumandaya konduktan sonra, sömürüyü yerine getirenlerin, önlerindeki farklı gasp biçimleri arasında ahlâki bir seçim yapmaları beklenemez.

Bir yandan had safhada bürokratikleşmiş devlet tekeli yapı ekonomik gelişmenin dinamiğini gemleyip, onun planlı genişlemesini sürekli aksatan eğilimlerin büyümesine neden olurken, öte yandan da savunma ve ilgili sektörlerin hızla inşaa edilmesi, ekonomideki çarpıklığı şiddetlendirmiştir. Konuşmalarından birinde Gorbacov bunu itiraf etmektedir: "... (Baykonur'daki Sovyet Uzay Merkezinde) gördüklerim, Sovyet ekonomisinin farklı dallarındaki gelişme düzeyleri arasında, son birkaç yılda vahim ölçüde büyüyen çarpıcı zıtlığı sergiliyordu.... Aradaki gedik, objektif nedenlerden kaynaklanmıştır. Devlet, en canalcı görevleri bir hamlede çözümlenebilmek için, kaynaklarını belirli alanlarda yoğunlaştırmak zorundaydı. Ağır sanayinin geliştirilmesi, ülkenin savunma kabiliyetinin sağlanması ve Amerika Bir-

leşik Devletleri'yle askeri dengenin sağlanması bu görevler arasındaydı..." (3) Öncelik belirlemedeki bu çarpıklık tarımsal büyümedeki durgunluğun getirdiği mevcut sorunları şiddetlendirmiştir. 1960'larda tahıl üretiminde cüzi bir büyüme gerçekleştiyse de o zamandan bu yana durgun konumda kalmıştır. Tahıl taleplerini, dışarıya döviz akmasını gerektiren ithalatlarla karşılamak zorunda kalmıştır. Ekonomik büyümenin genelde düşüşte olduğu bu çerçevede, kaynakların durumundaki sıkıntılar, SB'nin zengin doğal kaynaklarını giderek daha geniş çapta ihraç etmek yoluyla çözümlenmeye çalışıldı. (Şimdi bile, "Sovyet" ihracatının yüzde 46.5'i petrol, gaz ve elektrikten elde edilmektedir.) Sonuçta bu, yakıt ve enerji dallarının geliştirilmesinde fahiş harcamalara yolaçmış, böylelikle çarpıklığın yeni boyutları ortaya çıkmıştır.

Ekonominin bütünündeki çarpıklık, SB'ndeki çeşitli ulusal cumhuriyetler arasında büyüyen dengesizlik ve işbölümünde de yansımaları buldu. Modern endüstri Avrupalı milliyetlerde yoğunlaşırken, Asya'dakiler esas olarak hammadde üreticileri olarak kalmışlardır. Bu durumun yolaçtığı çelişkiler, Brejnev döneminde, kendilerini her yoldan zenginleştirmeleri için bu milliyetlerdeki bürokrat sınıfa serbestlik tanınarak ve tüketim maddelerine yoğun sübvansiyon sağlanarak yaşıtırılmıştı.

Büyüme önündeki bu iç engeller, "Sovyet" ekonomisinin durgunlaşması ve düşüşe geçmesinde yansdı. 1960'larda, hem kısmi reformlardan bazıları, hem de sermayenin farklı endüstriyel sektörlerde hükmeden üretim kooperatiflerinde yoğunlaşması sayesinde, kısa süreli bir büyüme yaşandı. Ancak 1970'lerden itibaren, büyüme önündeki engeller varlığını açık bir şekilde duyurmaya başladı. "Sovyet" iktisatçısı Agnibegyan'ın tahminlerine göre, 1978-1980 yılları arasında ulusal gelirdeki büyüme sadece yüzde 2 idi. 1981-1985 döneminde ise ulusal gelirde hiçbir büyüme olmadı. (4) "Sovyet" ekonomisinin çöküşü, dünya çapında hakimiyetini genişletme kapasitesi ile ciddi olarak çelişmeye başladı.

1959 Eisenhower-Kruşçev 1961 Kruşçev-Kennedy 1972 Brejnev-Nixon 1974 Ford-Brejnev

"Hegemonya sorunu dünya çapında çözümlenmek zorundaydı...."

Dış engeller

1960'ların sonlarına gelindiğinde, SB, ABD emperyalizminin düşüşünden yararlanarak, saldırgan bir şekilde dışa açılmaya başladı. Doğu Avrupa ülkeleri üzerindeki siyasi ve ekonomik pençesini sağlamlaştırdı. Bazı tayin edici yeni-sömürge üçüncü dünya ülkelerine -örneğin Hindistan, Afrika- nüfuz etmede ve mevzisini pekiştirmede önemli ilerlemeler kaydetti. Ulusal kurtuluş mücadelelerini destekleme bayrağına sarılarak, bu mücadelelerin içine sızdı, sapırdı. Angola ve Mozambik'te hakimiyetini kurdu. 1970'lere gelindiğinde, sosyal-emperyalistler böylesi dolaylı yollardan vazgeçmeye başladılar. Artık ya doğrudan ya da vekilleri aracılığıyla açık saldırganlığa ve müdahaleye başvuruyorlardı. Kübalı ve Doğu Alman askerlerin Angola ve Etiyopya'ya yerleştirilmesi, Vietnam'ın Kamboçya'daki saldırganlığı ve SB'nin Afganistan işgali, bunun örnekleriydi. Bu dönem, saldırgan girişimlerinde giderek azgınlaşırken bile, sosyal-emperyalizmin zaaflarının da açığa çıkmakta olduğu bir dönemdi. Örneğin, daha önce Portekiz'in kontrolü altında olan Angola gibi bir ülkede hakimiyeti eline geçirmesine karşın, SB, bu ülkenin doğal kaynaklarının sömürülmesinde ABD bloğunun önemli bir rol oynamaya devam etmesini kabullenmek zorunda kaldı. Doğu Avrupa'daki uyduların içinde bulunduğu ekonomik kriz, onları (aynı zamanda SB'ni) ABD bloğunun kontrolündeki Uluslararası Para Fonu (İMF)/Dünya Bankası (WB)'ndan, aynı zamanda özel bankacıardan, giderek artan mik-

tarlarda borç almaya zorladı. Ancak hızla ilerlemekte olan SB hegemonyası, böylesi gelişmelerin etkilerini olduğundan az gösteriyordu. Sosyal-emperyalizmin çelişkileri, Afganistan'ı işgali ardından tüm şiddetle patlak verdi.

Afganistan, sosyal-emperyalistler için kötü bir tuzak oldu. Tıpkı Vietnam'ın ABD'ne olduğu gibi. İlk kez, ezilen bir halkın şiddetli direnişi ile doğrudan karşı karşıyadılar. Bu direnişin ezilmesi, sosyal-emperyalistler açısından belirleyici bir sorun haline gelmişti. Zira ezilen ülkelerde kendi fermanlarını okuyabilme kapasiteleri, dünya hegemonyasına sahip olma ihtiraslarının gerçekleştiremeyeceğini belirliyordu. Bu arada, sosyal-emperyalistlerin Doğu Avrupa'nın uydularındaki başkaldırıları ezmek için silahlı kuvvetlerine başvurması ciddi güçlüklerle uğradı. O zamana dek, başarıyla sömürdüğü "sosyalist müttefik" maskesinin vahim ölçüde hasar gördüğü Polonya'da da görüldüğü gibi, "Sovyet" ekonomisindeki çarpıklık daha da şiddetlendi. Aynı zamanda Afganistan'daki gelişmeler, ABD açısından, ezilen halkların kurtuluş mücadelelerine sızıp, onları yolundan sapırma şeklindeki rakiplerinin taktikğine başvurarak rakiplerine darbe indirme politikasının etkinliğini yeniden kurdu. "Sovyet" burjuvazisi bir yandan bu ciddi meydan okumaya karşı koymaya çalışırken, üçüncü dünyanın genelinde, Hindistan gibi ülkelerde bile, sahip oldukları mevziler, bir bütün olarak yeni-sömürgeciliğin büyüyen krizi sonucu giderek aşınmaktaydı.

Dünya ekonomisinin bugünkü

şekillenmesini belirleyen yeni sömürgeci ilişkiler, ABD'nin hegemonyaya sahip tek emperyalist güç olduğu bir zamanda ortaya çıkmıştı. Son birkaç on yıl süresinde, ABD'nin bu konumu büyük ölçüde kötüye gitmiştir. Ancak bugünkü yeni-sömürgeci ilişkiler ve onları gözetten İMF ve WB gibi kilit kurumlar halen geçmişin damgasını taşımaktadır. Böylesi kurumların sosyal-emperyalistlere açık olmaması, onları, nüfuzlarını devletlerarası ikili ilişkiler ve özel anlaşmalar yoluyla yönlendirmek zorunda bıraktı. "Sovyet" burjuvazisi, İMF ve WB'na karşı, kendi mali sermayesinin kilit kurumları olarak teşvik etmek üzere, 1960'larda IBEC'i ve 1970'lerde IBB'i kurmuştu. Ama bunlar "Sovyet" bloğu ülkeleri ile sınırlı kalmış ve İMF/WB'nin bu blok içerisindeki rolünü devralmada etkinlik gösterememişti. "Sovyet" burjuvazisinin sırf kendi kontrolü altında inşa etmeye çalıştığı yeni-sömürge ilişkilerin sınırlamaları, yüzyüze bulunduğu kriz sayesinde tümüyle dışa vuruldu. ABD bloğunun dengi olmaktan hala uzaktı. Dünya çapındaki yeni-sömürgecilik krizi, tüm vahameti ile üçüncü dünyayı etkisi altına aldığı anda, esas olarak "Sovyet" yörüngesinde bulunan yeni-sömürgeler, İMF/WB'nin yeniden yapılanma programları aracılığıyla ABD bloğu ile daha yakın ekonomik bağlar kurma yönünde meyletmek zorunda kaldılar. Bu yer değiştirme, zorunlu olarak, "Sovyet" emperyalistlerinin siyasi nüfuzunda bir zayıflamaya yolaçtı. SB'nin kendi içerisindeki ekonomik kriz, mali sermayesi ile öne çıkarak böylesi ülkeleri sağlam bir şekilde kendi hük-

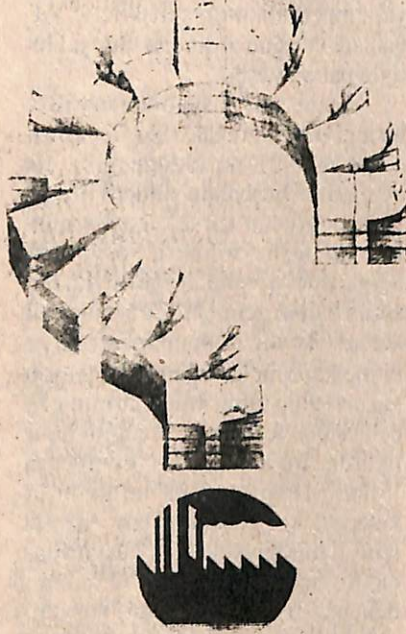
mü altında tutabilmesini engelledi.

Cözüm

"Sovyet" burjuvazisinin hegemonyacı hırslarının gerçekleşmesini önleyen iç ve dış engeller, 1980'lere gelindiğinde varlığını tüm gücüyle hissettirmeye başladı. Zaptedilemeyen bir ilerleme pozisyonunda iken, şimdi yeni-sömürgecilik sisteminde güvence altına alınmış olduğu yerleri korumak için umutsuzca çabalayan bir pozisyona geri dönmüştür. Edilgen mücadelenin sadece mevzilerini zayıflatacağı, "Sovyet" yöneticileri açısından netlik kazanmaya başlamıştı. Durum, tayin edici bir hamleyi şart koşuyordu. Dolayısıyla, bir bütün olarak emperyalistlerle ezilen halklar arasındaki çelişkinin giderek şiddetlendiği ve ifadesini sayısız isyan ve kabarışlarda bulduğu 1980'li yıllar, emperyalist rekabette hızlı bir artışa tanık oldu. Sosyal-emperyalist sistemin krizi sadece SB ile sınırlı iç tedbirlerle çözümlenemezdi (ve çözümlenemez de.) Çünkü bu kriz, onun emperyalist bir güce dönüşmesinin bir sonucuydu. Ülkedeki devlet tekelci kapitalist sistemin bir kriziydi. Ancak, yukarıda değindiğimiz dış faktörlerden ötürü, sosyal-emperyalistler, inşa etmiş oldukları hegemonya bloğunu, bu krizi hafifletmek için bile tam anlamıyla harekete geçiremedi. Hegemonya sorunu dünya çapında çözümlenmek zorundaydı. "Sovyet" emperyalizmine doğrudan meydan okuyan ezilen halkların ulusal direnişi bastırılmalı ve rakip süper güç altedilmeliydi. Dünya savaşı tek çözümmüş gibi görünüyordu. Artan emperyalist rekabet ve savaş hazırlıkları, her iki bloğun da bu karara varmış olduğunu gösteriyor gibiydi. Zira her ikisi de yeniden yapılanmanın canalcı gerekliliğiyle aynı şekilde yüzüyordu. Ortodoks teorinin ele aldığı şekliyle, emperyalist sistemin mantığı, bunun, sadece bir olasılık değil, yakın bir olay olarak kaçınılmaz olduğunu da kanıtıyor gibiydi.

Ancak emperyalistlerarası ilişkilerde yaşanan son gelişmeler, gerçeğin, bu imajdan oldukça farklı olduğunu göstermektedir. Mantıken beklenen savaş, ya da o doğrultuda-

ki gidişatın hızlanması yerine, emperyalistlerarası çekişme kayda değer bir biçimde yavaşlamış, işbirliği daha göze çarpar bir hal almaya başlamıştır. Gorbaçov'un dünya barışının tek koruyucusu olma kof iddiasını bir yana korskak, şu inkar edilemeyecek gerçeği kabul etmemiz gerekir ki, perestroika bu değişikliklerde canalcı bir rol oynamıştır. Vahim durumuna acil çare olarak, "Sovyet" hakim sınıfı, çekişmeyi şiddetlendirip bir dünya savaşına gitme yerine, neden perestroikayı ve sonuç olarak çekişmede bir yavaşlamayı benimsedi? Olayların mantığınca ortaya atılan bu soruya Marksist-Leninistler arasında verilen yanıtlar oldukça farklı olmuştur. (5)

"Gorbaçov'un BM'nin denetiminde yeni uluslararası para ve mali sistem çağrısı..."

Bazıları bunu bir aldatmaca olarak, rakip blokta kargaşa yaratmak ve dünya kamuoyunun sempatisini kazanmak için bir taktik olarak değerlendirecek, önemsememeyi tercih etmiştir. Bazıları ise, perestroikanın, SB'nin emperyalist yapısını değiştirmedikçe veya savaş makinasının halen mükemmelleştirilip sağlanmaması gerektiğine işaret ederek, bu soruyu geçiştirmeyi tercih etmiştir. Bunun tabii sonucu olarak, perestroika, SB'nin sosyo-ekonomik krizini ele almak için kısa vadede bir önlem olarak görülmekte, neden olarak da bu krizin savaş

planları önünde bir engel haline gelmiş olduğu gösterilmektedir. Ama bu kendi kendisini çürüten bir iddidir. Olası bir adım olarak savaşa gitme zorunluluğuna, ilk başta tam da bu kriz neden olarak gösterilmiş ve tek çıkış yolu olarak görülmüştü. Açık ki, o halde kriz, savaş önünde bir engel olarak görülemez ve Gorbaçov'un perestroikası gibi gelişmelerin ortamı yoktur. Söz konusu sorun, aslında, emperyalist kriz ile savaş arasındaki ilişkinin, yeni-sömürgeciliğin somut koşullarında kavranmasıdır.

Yeni-sömürgeciliğin özgüllüğünden ötürü perestroika olanaklıdır. Çünkü dünyanın bölge bölge paylaşımı emperyalist güçler önünde duran acil bir gereksinim değildir. Birbirlerinin nüfuz alanlarına ekonomik yollardan ve yerel veya dolaylı savaşlar yoluyla sızabilirler. Bu durumda Gorbaçov, sosyal-emperyalist çıkarları, halen ABD hegemonyasının damgasını taşımakta olan mevcut yeni-sömürgeci ilişkilerde derhal bir meydan okuma ve bu ilişkileri derhal yeniden bir yapılandırma yönünde zorlama yerine, SB'ni bizzat bu yeni-sömürgeci ilişkilerde entegre ederek ilerletmeyi tasarlayabilir. "Sovyet" yöneticilerinin uluslararası ilişkilerde takındıkları yeni tavrın, özellikle de ABD bloğu ile arasındaki çatışmayı yavaşlatma girişiminin sadece içte yeniden yapılanma için zaman ve elverişli koşullar yaratma amacı güttüğünü düşünmek yanlıştır. Perestroika, "Sovyet" hakim sınıfının dünya çapında verdiği bir yanıttır ve uluslararası alanda takındıkları bu tavır, bunun önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu anlamda, Gorbaçov'un, barış içinde birarada yaşama ve günümüz dünyasının "içiçe geçmiş, birbirine bağımlı ve entegral" doğası üzerine yaptığı teoriler, Kruşçev'in "üçlü barışçıl"ına çok benzemekle birlikte, bu teoriler yeni-sömürgecilik sisteminin sağladığı fırsatlar konusunda, "Sovyet" hakim sınıflarının görüşlerinde temel bir değişimi temsil etmektedir. Bu nedenle, Gorbaçov şu yorumda bulunmaktadır: "... emperyalizme karşı koymanın askeri yönlerine muazzam fon ve dikkat sarfederken... (Sovyetler Birliği)... dünyadaki temel değişikliklerin yarattığı siyasi

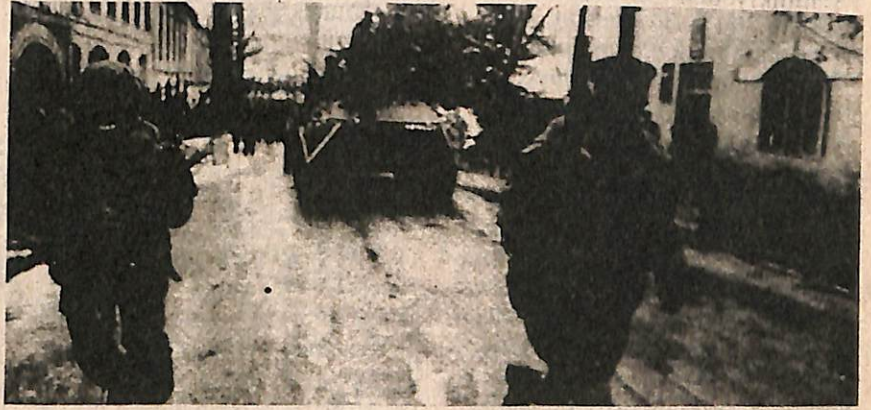
fırsatlardan her zaman gerektiği kadar yararlanamadı..." (6)

Yeni-sömürgecilik, perestroika ya olanak tanımakla birlikte, hayat hakkı bulup bulamayacağını, "Sovyet" hakim sınıfı, dünyadaki bugünkü güçler şekillenmesi temelinde değerlendirmektedir. ABD'nin askeri gücü ile ekonomik çöküşü arasındaki giderek büyüyen denge-sizlik, Japonya'nın önemli bir ekonomik güç haline gelmesi, borç krizinin yarattığı patlamaya hazır durum ve emperyalist sistemin içinde bulunduğu bütünsel mali kriz, yar-dım ve daha kârlı pazarlık konusunda üçüncü dünyanın komprador rejimlerinin uyguladığı artan basınç - tüm bu faktörler İkinci Dünya Sava-şı sonrası dünya durumunun şekil-lendirdiği varolan yeni-sömürge ilişkilerin yeniden kalıba dökülmesi yönünde şiddetle zorlamaktadır. "Sovyet" bloğunu varolan çerçe-veye tüm olarak entegre etmekle, "Sovyet" sosyal-emperyalistleri de-ğişme durumundan yararlanmayı ummaktadır. SB, zayıf bir ekono-mik konumda olmasına karşın, or-dusuna başvurmak zorunda kalma-dan da, halen hükmünü geçirme ve sonucu etkileme kapasitesine sahip-tir. Yeni-sömürge oyununu karşı-lıklı kabul edilmiş kurallarla, her şeyden önce, ezilen uluslardaki bü-yüyen isyân dalgasının güçlü mey-dan okuyuşunun önünü almak için, diğer emperyalist güçlerle gönüllü işbirliği yaparak oynama vaadinde bulunmakla, bugünkü koşullarda ötekiler tarafından kabul edilebilir bir pazarlık önermektedir. Emper-yalist güçlerin, savaşın dehşetinin aniden farkına varıp pasifistlere dö-nüşmesi söz konusu değildir. Çekiş-me devam etmektedir, çünkü hege-monya sorunu eninde sonunda çö-zülmek zorundadır. Ama, bugün için, ezilenlerin tüm şiddetiyle pat-lak veren başkaldırısının yolaçtığı hasar, emperyalist güçleri bu reka-beti ilerleyen bir işbirliği çerçe-ve-sinde yürütmeye zorlamaktadır. Bu statik bir durum değildir. Ne sosyal-emperyalistler, ne de diğer emper-yalistler, bugünkü mevzilerinden tatmin durumda devam ederler. Ser-mayenin doğası, onları talan alanla-rını, dolayısıyla da hakimiyet alan-larını genişletmeye zorlamaktadır. Emperyalist güçlerin çıkarları gide-

rek büyüdüğünden ve her dönemde toparlayabildikleri güç tarafından gerçekçi bir şekilde belirlendiğin-den, Gorbaçov'un "tüm devletlerin çıkarlarını gerektiği gibi" gözünün-de bulundurmak için Birleşmiş Mil-letler'in denetimi altında yeni bir uluslararası para ve mali sistem inş-a etme çağırısı, sosyal-emperyaliz-min hem güncel, hem de uzun vadeli gereksinimlerine uygun düşmekte-dir.

Uygulamada perestroika

Uluslararası sorunlarda perest-rokia, Gorbaçov'un Ekim Devri-mi'nin 70. yıldönümü dolayısıyla sunduğu raporda ana hatlarıyla çizilen yaklaşımı temel almaktadır:

Yeni sömürgeciliğin özgünlüğünden dolayı perestroika olanaklıdır.

"...gelişmiş kapitalizm... bu ülkele-rin ulusal kaynakları olmadan yap-mayacaktır. Bu objektif bir gerçektir. Tarihsel olarak şekillenmiş olan dünya çapındaki ekonomik bağları koparma çağrıları tehlikelidir ve hiçbir çözüm sunmamaktadır." Bu bakış açısı daha da net bir şekilde şu satırlarda ifade edilmektedir: "Ame-rika'nın dünyadaki çıkarlarına zarar vermek veya dünyadaki varolan ekonomik ilişkileri sekteye uğrat-mak istemiyoruz." Afganistan, Kamboçya, Angola ve Filistin'deki çatışmaları çözüme bağlamak için sürdürülen çabalar, Basra Körfe-z'i'ndeki kriz sırasında ABD bloğu ile ortak çabalar, "Güney Afrika'da bulunan en başarılı ekonominin" tahrip olmaması için Anzanya (Gü-ney Afrika) sorunu üzerine politika-

yı yeniden kalıba dökme girişimleri, Gorbaçov'un Vladivostok konuş-masında ortaya atılan Asya-Pasifik üzerine bir konferans önerisi, borç krizinin üstesinden gelmek için Asya Gelişme Bankası (ADB), IMF/Dün-ya Bankası, Ticaret ve Gümrük Üze-rine Genel Anlaşma (GATT) ve Varşova Antlaşması önerilerini bir-leştirme çabaları, hepsi bu temel ba-kış açısının parçalarıdır. Bunların tek yansıttığı, "Sovyet" burjuvazisi-nin iç yeniden yapılanma üzerinde yoğunlaşabilmek için dış çatışma-lardan bağlantısını kesmek şeklin-deki arzusu değildir. Bundan daha da önemlisi, mevcut yeni-sömürge yapıya "sorumlu" bir ortak olarak entegre olmak için yürütülen aktif çabadır. Gorbaçov'un sayısız inisi-

yatif ve önerileri arasında, Asya-Pa-sifik kuşak bölgesi konusunda sun-duğu planlar özel bir yer tutmakta-dır. Burası, emperyalist ticaret ve imalatın canalcı göbeği olarak hız-la gelişmekte olan bir bölgedir. Bu-gün dünyadaki gayrisafi milli hası-lanın üçte ikisinin Asya-Pasifik böl-gesinde bulunduğu tahmin edilmek-tedir. Önder konumdaki emperyalist güç Japonya; hızla büyüyen yeni-sö-mürge Güney Kore, Hong kong, Singapur ve Tayvan; Asya'nın başlı-ca gücü Çin; ABD ve SB, bu bölge-nin etrafını çevirmektedirler. Bu bölge, ABD bloğundaki çeşitli em-peryalist güçler arasındaki çelişki-lerden yararlanarak manevralar yap-mak ve "Sovyet" çıkarlarını ilerlet-mek için alabildiğine olanak sun-maktadır. Gorbaçov bu durumdan

yararlanmak için sabırsızlanmaktadır. Son yıllarda SB bu bölgedeki siyasi, ekonomik ve askeri çıkarlarını önemli ölçüde ilerletmiştir. Güney Pasifik'teki ada cumhuriyetlerinin çoğu ile ilişkiler kurmuş, bazıları ile uzun vadeli balıkçılık hakkı antlaşmaları imzalamıştır. Bu bölgede 1960'larda 200 gemilik bir filo-dan ibaret olan donanması, bugün kat kat artarak, savaş gemisi ve denizaltılarının en iyilerini de barındıran 500 gemilik bir güce çıkmıştır. Ancak, Pasifik'te önemli bir güç olma iddiasına arka çıkmak için vazgeçilmez olan bu askeri inşa, "Sovyetler"in derhal başvurmayı planladığı en önemli silah değildir. Daha çok, Asya-Pasifik bölgesini tam anlamıyla "birbirine bağımlı" kılmak için, Sibirya'nın muazzam kaynakları bir pazarlık akçesi olarak teklif edilmektedir. Japonya ve Çin ile ilişkilerin onarılması, bu tasarıda önemli bir yer tutmaktadır. "Sovyetler"in Japonya ile daha yakın bağlar kurma konusunda sabırsızlığı, iki ülke arasındaki ilişkileri çıkmaza sokma pahasına Sakhalin adalarını elde tutmanın kazançları üzerine kamuoyunda bir tartışma için açıktan çağrı yana New Times (No: 45)'da gözlenebilir. Vladivostok konuşmasında Gorbçov, Asya-Pasifik alanı konusunu ortaya döken bir gözlemlerde bulunmuştur: "Burada her şey hareket halindedir, hiç bir şey çözüme bağlanmış değildir."

Öte tarafta ise, SB başta Batı Almanya ve Fransa olmak üzere Batı Avrupa'lı güçlerle daha yakın bir ilişki geliştirmek için gayretle uğraşmaktadır. Gorbçov, "Sovyet" tasarısını "Orta Avrupa Evi" sloganı altında pazarlamaya çalışmıştır. "Sovyet" yöneticilerinin Avrupa-merkezciliği ve ezilen uluslara karşı ikiyüzlü, gayri insanı bakışaçıları, Batı Avrupalı emperyalist güçlerle daha yakın bir ilişki kurma şeklindeki planlarını gerçekleştirmek için yürüttükleri tartışmalarda en yalın haliyle açığa vurulmaktadır. Avrupa, bloklararası askeri mevzilenme ve tehditlerde kilit bir alan olduğundan, "Sovyetler" silahsızlanmayı veya en azından geniş çaplı bir güç indirimini pazarlık akçesi yapmışlardır. Son derece yo-

ğunlaşmış nükleer ve kimsayal sanayiye sahip olan Avrupa'da, "konvansiyonel bir savaşın bile ölümcül olacağına" ve sosyal-emperyalistlerin diğer güçlerin "ortak evini" yokedeceğine işaret etmektedirler. Dolayısıyla, siyasetin bir devamı olarak savaş "Avrupa açısından artık geçersizdir", ancak ezilen ülkelerde halen geçerliliğini korumaya devam etmektedir! Verilmek istenen mesaj gayet açıktır: "Gelin 'ortak evimiz'de barışı muhafaza edelim ve gerekirse, aramızdaki kavgayı ezilen ülkelerde, tercihen onlar pahasına yürütelim."

Ekonomik alanda, perestroika, mali sermayede daha büyük bir yoğunlaşma temelinde kapitalist kâr hirsına tam teşekküllü bir dönüşten

ibarettir. Bu yoğunlaşmanın iki yoldan başarılması amaçlanmaktadır. Bir yanda, doğrudan merkezin kontrolü altında olan işletme sayısı, bir kalemde 37.000'den "birkaç" bine indirilecek ve bunlar "çalışma devresinin bütünü-araştırma, yatırım, üretim, pazarlama ve bakım-uygulamaya muktadir sektörrel, branşlar arası ve bölgesel şube ve toplu işletmeler biçiminde" yeniden örgütlenecek. Geriye kalan işletmeler yani kooperatiflerde dahil orta ve küçük çaplı işletmeler ise, hem bu büyük toplu işletmelerin gereksinimlerini karşılama hem de yerel pazara hizmet götürme rolünü üstelenecek. (9) Aynı zamanda, merkezi

banka bölünerek, ilgili sanayi, tarım ve hizmet sektörlerine bağlanacak. Daha önceleri illegal olan hizmet ticareti ve imalatın yasallaştırılması, mali sermayenin merkezileştirilmesinde kaydedilen bu nitel sıçrama temelinde gerçekleştirilmektedir.

Rahatlıkla görülebilir ki, bu yeniden örgütlenme planında, "Sovyet" hakim sınıfının herhangi bir yetkisinden vazgeçmesi söz konusu değildir. Bu kontrol daha da cıvalı ve randımanlı bir biçime bürünecek ve sanayide, tarımda ve hizmet sektöründe özel işletmeye yer verilerek, sosyal tabanı daha da genişletilecektir. Fiyat reformları ve rekabet yoluyla fiyatları belirlemek için pazar güçlerine serbestlik tanınması bununla çelişmez. Çünkü devlet ekon-

omiye etkisi altında tutabilmek için tayin edici değerler ve organlar üzerindeki kontrolünü korumaya devam edecektir. Sadece tüketim mallarının değil, aynı zamanda sermaye mallarının (üretim araçlarının) da metaya çevrilmesi, işletmeler arası ticareti, planlama bünyeleri yüzünden tarumar etmek yerine yönlendirme, kâra tam serbestlik, fiyat reformları, planın rolünün sadece uzun vadeli hedeflerin ve önceliklerin tespit edilmesine indirgeme, pazarın boyutunu genişletme ve bunu plan üzerinde bir çeşit "demokratik denetim" olarak kabul etme, tüm bu adımları "Leninizme bir geri dönüş" olarak kamufle etmek için Yeni Ekonomik Politika (NEP)'ya başvurma!... Bu önlemlerin hiçbirisi orijinal de-

ğildir. Hepsi de 1960'ların ortalarındaki reform sırasında zaten tartışılmış ve bazıları kısmen benimsenmişti. Yeni olan, (mevcut çokuluslu şirketler model alınarak) mali sermayenin merkezileşme seviyesinde kaydedilen sıçrama ve bu merkezileşmenin sınırları içinde ve onun gereksinimlerine hizmet edecek şekilde, özel veya yerel işletmeye geniş bir hareket alanı tanınmasıdır.

Dış ticaret/yatırımda devlet tekelinin ortadan kaldırılması ve büyük toplu işletmelere, diğer emperyalist çokuluslu şirketlerle doğrudan işbirliklerine girme hakkı tanınması, bu plana uygun adımlardır. Bu karar sadece, "Sovyet" işletmeleri-

ULUSLARARASI MARKSİST-LENİNİST BİR YAYIN: KAZANILACAKDÜNYA

Kazanılacak Dünya "Devrimci Enternasyonalist Hareket'in uluslararası organı olarak, 1984 yılı içinde yayınlanmaya başlandı. Ve öyle devam ediyor. Devrimci Enternasyonalist Hareket, Mart 1984'te yapılan "İkinci Enternasyonalist Konferans"ta kabul edilen bir deklarasyon yayınladı. Konferansa katılan Marksist-Leninist parti ve örgütler şunlardır:

Ağu/Prop Komünist Kollektif (İtalya); Devrimci Komünist Partisi (USA); Devrimci Komünist Birlik (Dominik Cumhuriyeti); Haiti Dev-

rimci Enternasyonalist Grubu; Hindistan Devrimci Komünist Partisi (Marksist-Leninist), Merkezi Yeniden Örgütlenme Komitesi; İranlı Komünistler Birliği (Sarbedaran); Kolombiya Komünist Partisi (Marksist-Leninist), Mao Zedung Bölge Komitesi; Kolombiya Devrimci Komünist Grubu; Nepal Komünist Partisi (Mashal); Devrimci Enternasyonalist Tugay (Britanya); Peru Komünist Partisi; Purba Bangla Proleter Partisi PBSP (Bangladeş); Proleter Komünist Örgüt Marksist-Leninist (İtalya); Bangladeş Komünist-

Partisi (Marksist-Leninist), (BSD/ML); Seylan Komünist Partisi, Trento Komünist Komitesi (İtalya); Türkiye Komünist Partisi (Marksist-Leninist); Yeni Zelanda Kızıl Bayrak Grubu

Kazanılacak Dünya, şu dillerde yayınlanmaktadır: Arapça, Bengali, Çince, Krolea, Danimarkaca, İngilizce, Farsca, Fransızca, Almanca, Fuarı, Hindu, İtalyanca, Kanada, Kürtçe, Malayalam, Nepalce, Pencapca, İspanyolca, Tamilce, Türkçe.

nin verimliliğini yükseltmek için diğer emperyalist güçlerden sermaye ve teknoloji çekmeye arzusunun yansımamaktadır. Gerçi bu önemli bir amaçtır. Kararın daha geniş amacı, varolan yeni-sömürge çerçevesine entegrasyonu tamamlamaktır. Bu arada SB, kurmayı hedeflediği çokuluslu firmaların temelini sağlamlaştırmak amacıyla, COMECON ülkeleri ile arasındaki ekonomik ilişkilerin odağını ticaretten ortak işletmelere kaydırmak için zorlamaktadır.

Yeni ekonomik yeniden yapılanma programı aynı zamanda çeşitli ulusal cumhuriyetler arasındaki mevcut işbölümünü de ele almaktadır. Şimdiye değin, imalat sanayi, başta Rusya olmak üzere Avrupalı cumhuriyetlerde, maden sanayi ise, esas olarak sanayi ve tarımsal maddede üreticisi olarak hizmet gören Asya cumhuriyetlerinde yoğunlaşmıştı. Bu düzenleme, hakim Rus ulusu etafında merkezilenen "Sovyet" burjuvazisi tarafından şimdiye dek olumlu bulunmuştur. Şimdi buralar yeniden örgütlenecektir, öyle ki Rusya'daki sanayi sektörü daha yüksek bir teknolojik seviyede yenileştirilirken, geri cumhuriyetler ise, yerel ihtiyaçları karşılayabilecek güce erişebilmeleri için yeni bir sanayileşme devrinden geçeceklerdir.

Yürürlüğe konmakta olan siyasal reformlar, yani merkezin yetkilerini muazzam ölçüde arttıracak

olan cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş ve glasnost, ekonomik yeniden yapılanmanın aynasıdır. Gorbaçov'un samimi ifadesiyle, glasnost, masraf muhasebesini başarılı kılmayı amaçlamaktadır. Bu reformlar elbette muhalif düşüncelerin açığa çıkması için daha geniş hareket alanı yaratmıştır. Ancak hakim sınıflar, muhalefetin yöneldiği doğrultuyu görür görmez, tüm kitle faaliyetlerini sıkı bir şekilde kontrol eden yeni planlar yürürlüğe koymuştur. Doğal olarak bu kontrol seçmece olmaktadır. Çeşitli devlet politikalarına karşı protesto eden gruplar tedirgin edilirken, Pamyat gibi namılı anti-semitik Rus şöveni gruplanmalara yumuşak davranılmaktadır. Burjuvazinin demokrasisinin başka türlü olması da beklenemez.

DİPNOTLAR:

1- *Hindistan Times*, 15 Ağustos 1988

2- *Grundrisse*, sf: 413, K.Marks

3- *Soviet Review*, No: 23, 1987, sf: 24

4- *Hindu*, 6-Eylül-1988

5- *Sırası gelmişken belirtelim, yenidenpaylaşım için bir dünya savası vermeye daha büyük bir gereksinim duyan yeni-doğma emperyalist blok, neden savaş dürtüsünün hızın kesme girişimine bizzat önyak oluyor sorusu, Üç Dünya Teorisinin altında yatan kavramların doğru olduğuna hala inananlardan bir yanıt bekliyor.*

6- 19. *Konferans Belgeleri ve Malzemeleri*, sf: 31, *Novosti Yayınevi*

7- *Ekim Devrimi ve Perestroika*, sf: 66, *Novosti Yayınevi*, 1987

8- *Sovyet Toprak Belgeleri*, sf0 52

DEVRİMCİ DEMOKRAT KAMUOYUNA

Halepçelerin yasıyla değil, nevrozların kıvılcımlarıyla merhaba diyoruz!

Merhaba Ortadoğu halklarına!

Atışalanlı Devrimciler Adına

Nizamettin Karabulut

Gelişmenin tek Marksist yolu

Geçen sayımızda Hindistandaki Naksalbari köylü ayaklanmasının yirmikinci yıldönümü nedeniyle Hindistan Komünist Partisi-Marksist-Leninist'in konuya ilişkin değerlendirmesini yayınlamıştık. Bu sayıda da HKP-ML'nin önderi Çaru Mazumdar'ın ülkesindeki köylü mücadelesinin tarihsel değerlendirmesini özetlerken katıldığımız ya da tersi noktaların ayırımına girmedik. Yazı daha önce Devrimci Enternasyonal Hareket'in yayın organı olan "Kazanılacak Dünya"da da yer almıştı.

Çaru MAZUMDAR

Naksalbari'deki köylü savaşımı tüm diğer köylü savaşlarından farklıdır. Farkı nedir? Köylüler haksızlığa ve zulme karşı her zaman mücadele etmişlerdir, ancak köylülerin kısmi talepler için değil, devlet iktidarını ele geçirmek için yürüttükleri ilk savaşımıdır. Eğer Naksalbari köylülerinden çıkaracağımız ders varsa o da şudur; militan savaşımın toprak, mahsul vs. için değil devlet iktidarını ele geçirmek için verilmesidir. Naksalbari'ye ayırdedici özellik kazandıran tam da budur. Değişik bölgelerdeki köylüler kendi bölgelerindeki devlet organlarını etkisiz kılmak üzere hazırlanmışlardır. Hindistan köylü savaşımı tarihinde bu yol ilk kez Naksalbari'de benimsenmiştir. Bir başka deyişle, devrimci çağ başlatılmıştır ve bu yıl o çağın ilk yılıdır. İşte bu nedenle, tüm ülkelerin devrimcileri Naksalbari mücadelesini yürekten selamlamaktadırlar.

Hindistan emperyalizmin ve revizyonizmin üssü durumuna gelmiş ve bütün kurtuluş için savaşım veren halka karşı gerici güçler için bir dayanak işlevi görmektedir. Bu nedenle, Naksalbari sadece ulusal savaşım değil, enternasyonal bir savaşımdır da. Bu savaşım ve koyulduğumuz yol hiç bir şekilde kolay ve/veya dümdüz değildir, hatta gerilemeler bile olacaktır. Ancak, enter-

nasyonalizm ruhuyla ayaklanan köylüler, tüm bunlara meydan okumuş ve boyun eğmeyi reddetmişlerdir. Onlar kendi savaşım yollarında ilerlemeye kararlıdırlar.(1)

Üç devrim ve köylü savaşımı

Biz tüm kademelerde yönetimin devrimci komiteler tarafından yürütüldüğü bir sistem başlatmak istiyoruz. Önceleri bu demokratik devrim programının bir parçası değildi, Büyük Proleter Kültür Devriminin (BPKD) katkısıdır. Bu sistemi benimsiyoruz, çünkü Çin'deki BPKD'nin dünya düzenini etkileyen üçüncü devrim olduğuna inanıyoruz. Büyük Ekim Devrimi'nden sonra her ülkedeki demokratik devrim, dünya sosyalist devriminin bir parçası haline geldi. Büyük Çin Devrimi'nden sonra ise, her ülkedeki devrim, artık sadece halk savaşı yolunu izleyerek başarıya ulaşır. Bugün de BPKD'den sonra her ülkedeki demokratik devrim, bu devrimin ayrılmaz parçası durumuna gelmiştir. Çünkü bulunduğumuz çağda, hiç bir devrim revizyonizme karşı savaşmadan zafer kazanamaz.

Bugün revizyonizm her ülke devriminin düşmanı, silahı ise burjuva demokrasisidir. Dolayısıyla, demokratik devrim zorunlu olarak burjuva demokrasisine, yani seçim ve parlamento gibi kurumlara karşı mücadele ederek ilerlemek zorundadır. Bugün demokratik devrimi

ilerletmede bu kurumlardan asla yararlanamayız. Yönetimi, halkla elbirliğiyle ve liderlerinin üye oldukları devrimci komiteler oluşturarak üstlenmeliyiz.

Devrimci komitelerin nasıl bir niteliğe sahip olacağını daha şimdiden söyleyemeyiz. Kültür Devrimi deneyiminden doğan "Üçlü birlik" ittifakını aynen uygulamaktan söz etmek açıkça kitabilik olur. Devrimci komitelerimiz, mücadelemizin deneyiminin içerisinden doğacaktır ki alacakları biçimi bu deneyim temelinde belirlemeliyiz.

Üç devrimden hiçbirisi özgül bir ülkenin devrimi değildir tersine enternasyonal işçi sınıfının dünya çapında kazandığı zaferlerin abidesini taşıyan sütunlardır. Ekim Devrimi'nden sonra, burjuvazi önderliğinde devrim olanaksızlaştı ve devrim işçi sınıfının önderliği zorunluluk haline geldi. Çin Devrimi, dünya emperyalizminin paniğe kapılmasına neden oldu. Bu nedenle, dünya emperyalist sistemin müdahalesi her devrimin karşı karşıya bulunduğu gerçek haline dönüştü. Her ülkedeki devrim, Çin Devrimi'nin derslerini öğrenerek ve sadece halk savaşı yolunu izleyerek başarıya ulaşabilir. Aynı şekilde BPKD'nden sonra bugün sosyal emperyalist biçime bürünmüş olan revizyonizm, her devrimin düşmanıdır. Hiçbir ülkenin devrimi, revizyonizme karşı savaşmadan zafer kazanamaz.(2)

Tartışılacak sorunlar

Kısa ve uzun crimli mücadelede bazı sorunları tartışmak yararlı olacaktır;

* Bugün revizyonizmle karşı mücadelede önem kazanmış olan sorun, Sovyet önderliğinin Hindistan gerici hakim sınıfına verdiği tam destektir. Sovyet önderliği, Dördüncü Beş Yıllık Plan süresince Hindistan'a 600 croses* RS'lik "yardım" vereceklerini ilan etmişlerdir. Bu "yardım"ın Hindistan bağımsızlığını güçlendirdiği düşüncesi son derece yanlış ve hiçbir sınıf tahliline dayanmamaktadır. Eğer emperyalizm ve feodalizmle işbirliği yolunu izleyen Hindistan hükümetine destek veriliyorsa, güçlendirilen gerici sınıftır. Hindistan'daki deneyimizden, Sovyet yardımı ile kamu sektöründe gelişmiş olan ağır sanayi üretimi üzerinde büyük tekellerin hakimiyetinin varolduğunu görüyoruz. Dolayısıyla devlet, kamu sektörü sanayi aracılığı ile tekelci işverenlerin gücünü kontrol edemeyecektir.

* Bugün bizim için önemli sorun, hakim sınıfların silah olarak kullandığı dar burjuva milliyetçiliğidir. Milli birlik vb. sloganlar altında, tekelci sermayenin sömürsünü muhafaza etmek isteyen Hindistan hükümeti, emperyalizmle uzlaşmayı sürdürdüğünden, bu birlik anlayışı kökten darbe yemektedir. "Kaşmir Hindistan'ın ayrılmaz bir parçasıdır" sloganı, hakim sınıflar tarafından yağmacılık çıkarı için atılmıştır. marksistlerin başlıca görevi; her ulusun kendi kaderini tayin etme hakkını tanımak, Kaşmir, Nagas vb. konularında desteklerini savaşçılar lehine ifade etmektir. İşte bu tür milli birlikten hareketle Güney Hindistan'da, Hindu dilinin empoze edilmesine karşı mücadeleler olmuş ve 1965 yılı içerisinde 60 kişi hayatını kaybetmiştir. Milliyetlerin gelişme çabalarına destek verilmesi işçi sınıfının çıkarına olduğundan küçümsemediği taktirde, işçi sınıfını geniş halk kitlelerinin mücadelelerinden kendisini tecrit etmiş olacaktır.

* "Köylü hareketinde sınıf tahlilinin tesis edilmesi." Bulunduğumuz devrim aşamasında köylülü-

Kalküta'da bir Naksalbari gösterisi. Haziran 1969

ğun tümü işçi sınıfının müttefiği ve Hindistan Demokratik Halk Devrimi'nin en büyük gücüdür. Köylüler arasında; zengin, orta, yoksul ve topraksız (ayrıca kırsal esnaf) olmak üzere dört sınıf vardır. Marksist'ler köylü hareketi üzerinde yoksul ve topraksız köylülerin önderliğini tesis etmeye çalışmalıdırlar. Unutulmamalıdır ki, geniş köylülüğün desteği temelinde benimsenen hiçbir muharebe taktiği maceracılık olamaz. Geçmişte kendimizi köylü olmayanların desteği üzerinde temellendirerek, köylü hareketini dar tutmay açalıştık ve ne zaman baskı geldiyse, "herhalde biraz maceracılık vardı" diye düşündük. Bilinmelidir ki, köylülerin temel talepler üzerine hiçbir mücadelesi barışçıl bir yol izlemeyecektir, ama bu hiçbir legal hareketten yararlanmayacağız anlamına gelmez. Açık köylü derneklerinin faaliyeti esas olarak legal yararlar ve legal değişiklikler için hareketler örgütlemek olacaktır. Dolayısıyla köylü kitleleri içinde partinin en acil ve esas görevi parti grupları oluşturmak, tarım devrimi programını ve iktidarın bölge bölge ele geçirilmesi taktiğini açıklamak olacaktır.

* 1959'dan bu yana, hükümet Hindistan'daki her demokratik hareket üzerine giderek şiddetli saldırılar yönelmektedir. Bunlara karşı gelişen aktif direniş hareketlerinin hiçbirine biz önderlik etmedik. Mao'nun şu öğretilerini hatırlamalı-

yız: "Baskıya karşı sadece pasif direniş, kitlelerin mücadele birliğinin kırılmasına ve kaçınılmaz olarak teslimiyete yolaçar" Aktif direniş programı her kitle hareketinden önce mutlak bir gereksinim durumuna gelir. Bugün bu program olmaksızın herhangi bir kitle hareketi örgütlemek, kitleleri umutsuzluğun içine itmek anlamına gelir. 1959'daki pasif direniş sonucu, 60-61 yıllarında Kalküta'da yiyecek talebi üzerine hiçbir kitle yürüyüşü örgütlemek mümkün olmamıştı. Bu aktif direniş örgütlenmesi kitlelerin kafasında yeni bir güven uyandıracak ve savaşımın dalgası yükselecektir. Aktif direnişten neyi kastediyoruz? Birincisi, kadroların korunması, bunun için de uygun barınaklar ve haberleşme sistemi gereklidir. İkincisi, sıradan halka ateş karşısında yüzüstü yere uzanmak ya da sağlam bir engelin ardına sığınmak, barikatlar vs. inşa etmek gibi direniş tekniklerinin öğretilmesi. Üçüncüsü, aktif kadro gruplarının yardımıyla, Mao'nun "diş diş savaşım" diye ifade ettiği şekilde her saldırının intikamının alınmaya çalışılması. Bunlardan birinde küçük bir başarı bile elde edilse, geniş çaplı propaganda kitleler arasında yeni bir coşku yaratacaktır. Bu aktif direniş mücadeleleri şehirde de kırlarda da her yerde olanaklıdır. Bu gerçek, Amerika'da "siyah direniş" hareketinde denenmiştir.

Gizli örgütlenme konusunda Parti'de kesin bir görüş olmadığı gi-

bi bu durum yalnızca bir kaç liderin yeralında kalmasıyla da gelişmez. Yeralındaki parti önderleri açık kitle örgütlerinin lideri olarak çalışma yürütürlerse yakalanacaklardır, dolayısıyla yeralı önderliği, gizli parti inşa etme çalışması yürüterek ilerlemek zorundadır. Gizli parti inşa etme görevi sadece yeralı önderliğine ait değildir; her parti üyesi gizli örgüt için çalışmalı partinin kitlelerle bağı bu yeni parti kadrolarıyla kurulmalıdır. Böylece yeralındaki önderler, gerçek önderler olarak çalışma yürütebileceklerdir. Bu dönemde partinin başlıca ihtiyacı, her parti üyesinin bir parti aktivist grubu oluşturmasıdır. Bunlar, devrimci siyaset coşkusu içinde olmalıdır ki aktivistleri, parti üyeliğine ne kadar çabuk yükseltebileceğimiz, onların ne kadar yeni aktivist kazanabileceklerine bağlıdır. Yalnızca o zaman, polisçe tanınmayan büyük sayıda kadrolara sahip olabiliriz. Böylece

lece yeralı önderlerinin parti safları ile bağları korumakta çektikleri güçlükler ortadan kalkacaktır.

Her kitle hareketi hakkında yeni baştan düşünmeliyiz. Hareketimizin biçiminde, örgütsel düşüncemizde, bir başka deyişle yaşamımızın her alanında, revizyonizm yuva kurmuştur. Onu kökünden söküp atmadığımız sürece yeni devrimci parti inşa edilemeyecek, Hindistan'daki devrimci olanaklara engel olunacak ve tarih bizi bağışlamayacaktır.(3)

HKP'nin sınıf işbirlikçiliği

Seçim sonrası dönemde, parti önderliği öngörülerimizin doğruluğunu kanıtlamak için paçaları sıvadı. Siyasi Büro görevlerimizi tespit etti: "Kongre'ye ait olmayan bakanlıkları gericielerin elinden kurtarmak için mücadeleler yürütülmelidir". Yani Marksistlerin esas faaliyeti sı-

nıf mücadelesini yoğunlaştırmak değil, bakanlık için yalvarmak olmalıdır. Buna bağlı olarak işçi sınıfı içerisinde ekonomizmi sağlam bir şekilde kurumlaştırmak için bir parti işçileri-konferansı çağırısı yapıldı. Hemen ardından, bakanlığın önderliği altında endüstride bir barış antlaşması imzalandı. İşçilere gerao (grup halinde yapılan pasifist eylem) oluşturmaları yasaklandı. Sınıf işbirliğinin bundan daha berrak bir ifadesi olabilir mi? İşverenlere tam sömürmek hakkı verilmekte, işçilere ise mücadele cümleleri söylenmektedir. HKP, büyük bir kitle hareketi sonucu iktidara gelen hükümlerle birleştiği andan başlayarak, sınıf işbirliği yolunu seçmiştir. Çin liderleri çok önceden enternasyonal ideolojik farklılıklar konusunda tarafsız tavır takınanları kısa sürede oportünizmin yolunu seçeceklerini tespit etmişti. Şimdi, bu tarafsızların gerçekte revizyonist olduklarını ve kısa süre içerisinde karşı-devrimci kampa geçeceklerini söylüyorlar. Bu gerçeğe biz kendi ülkemizde tanık olduk. Buna bir de HKP lideri Hara Krishna Konar'ın; tüm çıkar çevrelerinin topraklarını topraksız köylüler arasında dağıtılacağı açıklamasının ardından; ayaklanan köylülerin zorla toprak işgal etmemelerini söylemesi eklenirse işbirlikçi politika daha net ortaya çıkar. Hare Krishna Babu (HKP Merkez Komitesi üyesi ve Bengal'deki Krishak Sabha** sekreteri)'nin çağırısı üzerine, köylüler 1959'da çıkar sahiplerinin ve illegal olarak devredilen toprakları işgal etme hareketini gerçekleştirdiler. Hükümetin toprak ağalarının çıkarına baskıyı yoğunlaştırmasına ve işgalcileri topraktan atma kararına rağmen köy birliğinin gücüne dayanarak köylüler işgali sürdürdüler.

Krishak Sabha'nın lideri bakan olduktan sonra köylülerin hareketini desteklemedi. Toprağın kime dağıtılacağı konusunda hiçbir vaadde bulunmadı. Bu, hükümetin ve jotedarların uşağı olarak hareket etmek değil de nedir? Milletvekilleri bile, feodal sınıflar lehine böylesi utanmaz bir açıklamada bulunmaya cüret edemediler. Bütün bunlardan dolayı, bu önderliğin sınıf düşmanı gerici rolünü parti üyeleri ve kitleler

Oklu yaylı militan HKP-ML alayı

önünde teşhir etmek ve sınıf mücadelesini şiddetlendirme politikasını izleyerek ilerlemek gerektiği açıktır.

Köylü Savaşında ekonomizm

Çıkar çevrelerinin topraklarında az miktarda işlenmemiş toprak olduğu doğrudur. Ancak, işlenmiş toprak üzerinde çalışan köylüler bugün, ya bir ruhsat sayesinde ya da jötedarlara pay vererek buraları kullanabilmektedirler. Bu toprak yeniden dağıldığında, yoksul ve topraksız köylüler arasında kaçınılmaz olarak anlaşmazlıklar gelişecektir. Bunun sonucunda bütün köylü hareketi üzerinde zengin köylülerin önderliği sağlanmış olacaktır. Çünkü zengin köylü hem ayrıcalıklı konumdadır hem de feodal nüfusun bir ortağıdır. Dolayısıyla Hare Krishna Babu, bugün savaşımı başlatmayı reddetmekle kalmamakta aynı zamanda anlaşmalara da girmektedir ki köylü hareketi gelecekte de militan yolu izlemesin.

Demokratik Halk Devrimi programını üstlenmiş bulunuyoruz ve görevimiz, köylülerin çıkarına toprak reformlarıdır. Bunlar, sadece feodal sınıfların kırlardaki otoritelerini ortadan kaldırdığımızda olacak ki bunun içinde toprakları feodal sınıfların elinden almalı, yoksul ve topraksız köylülere dağıtmalıyız. Çıkar çevrelerinin toprakları üzerinde hareketler olduğu her bölgede, bu çevrelerin toprağını işgal eden ve bir yolunu bulup ruhsat ele geçiren köylünün, artık köylü hareketi içerisinde aktif faaliyet yürütmediğine tanık olduk. Bunun nedeni nedir? Çünkü bir yıl içerisinde o yoksul köylünün sınıf karakteri değişmiş, artık o bir orta köylü olmuştur. Yoksul ve topraksız köylülerin ekonomik talebi, artık onun bir talebi olmaktan çıkmıştır. Demek ki, ekonomizm, savaşan köylülerin birliğine darbe vurmakta, topraksız ve yoksul köylülerin umutsuzluğa itmektedir. Ekonomizmi savunanlar, her hareketi ele geçirilen pirincin monund'una ya da köylünün eline geçen toprağın bigha miktarına bakarak değerlendirirler. Asla köylülerin mücadele bilincinin yükselip yükselmediği ölçüsü ile değerlendirme yapmazlar. Dolayısıyla, köylünün

sınıf bilincini yükseltmek için hiçbir çaba sarfetmezler. Eğer geçmişteki tüm köylü hareketlerimizi yeniden gözden geçirirsek, parti liderlerinin köylüler üzerine yukarıdan tavizler empoze ettiklerini görürüz. Ama, işçi sınıfının mücadelecisi önderliğini köylü hareketi üzerine kurmak parti önderliğinin sorumluluğuydu. Bunu ne bundan önce yaptılar nede şimdi yapmaktadırlar ve bizden, kanuna, demokrasiye güvenmemizi istiyorlar. Ki Lenin; ilerici bir kanun çıkarılsa bile, onu uygulama sorumluluğu bürokrasiye verildiği takdirde, köylüler hiçbir şey elde edemeyeceklerdir, demiştir.

Tarım devrimi bugünün, bu anın görevidir ve mutlaka uygulanmalıdır. Fakat tarım devriminden önce devlet iktidarını parçalamak gerekir. Devlet mekanizmasını parçalamadan, tarım devrimini yürürlüğe koymak düpedüz revizyonizm demektir. Bu, ülkenin her tarafında, eyaletin her köşesinde gerçekleştirilemezse, köylüler sessizce bir kenara mı çekilmelidir? Hayır. Herhangi bir bölgede köylüler siyasi düşünce ile coşkulandırılabilirse o bölgede devlet mekanizmasını parçalama faaliyeti ilerletilmelidir. Köylülerin kurtarılmış alanı olarak bilinen işte budur. Bugün bu kurtarılmış alanın yaratılması, köylü hareketinin önünde duran en acil ve ilk görevdir.

Kurtarılmış alan nedir? Sınıf düşmanlarını alaşağı edebildiğimiz köylü bölgesini, biz kurtarılmış alan olarak adlandırıyoruz. Bunu inşa etmek için de köylülerin silahlı gücü gereklidir. Köylüler silahları nereden temin edecekler? Sınıf düşmanlarının silahları vardır ve silahlar onlardan gaspedilmelidir. Bunun yanı sıra, ani saldırılarla silahlı kuvvetlerden silah ele geçireceğiz. Silah gaspetme kampanyasını örgütleyebildiğimiz bölge, hızla bir kurtarılmış alana dönüştürülebilecektir. Köylülük arasında, silahlı mücadeleler inşa etme siyasetinin yaygın bir şekilde propagandası yapılmalıdır. Ayrıca silah gaspetme kampanyalarını yürütmek için küçük gizli militan grupların örgütlenmesi gereklidir. Mücadelenin görünümü, sadece silahların gaspedilmesiyle değişmez, silahların kullanılması da gereklidir. İşte o zaman köylülerin ya-

ratıcı gücü gelişecek ve mücadelede nitel bir değişiklik gerçekleşecektir.

Bütün bunlar için sınıf tahlili bir zorunluluktur. Örgütsel çalışmalarımızın esası, köylü hareketinde yoksul ve topraksız köylülerin önderliğini sağlamaktır. Bu önderlik, köylü hareketini silahlı mücadele siyasetiyle örgütlenme süreci içerisinde oluşacaktır. Tarım emekçileri için ayrı bir örgüt, bu faaliyete yardım etmeyecek, tersine ekonomizme dayanan sendikal hareket eğilimini artırıp köylüler içerisindeki farklılıkları kızıştıracaktır. Müttefik sınıfların birliğini pekiştirmeyecek çünkü tarım sistemimizin başlıca özelliği feodal sınıf sömürüsüdür.

Küçük toprak sahipleri

Bir başka sorun da küçük toprak sahipleri ile uzlaşma sorunu. Şimdiye dek, bütün köylü hareketi boyunca komünistler, yoksul ve topraksız köylüler küçük burjuvazinin çıkarları uğruna kendi çıkarlarından vazgeçmeleri için zorlamışlardır. Bunun sonucu, yoksul ve topraksız köylüler savaşçı ruhlarını yitirmektedirler. Orta ve zengin köylülere ilişkin de ayrı tavırlarımız olmalıdır. Zengin köylüyü bir orta köylü olarak belirlersek, yoksul ve orta köylüler ümitsizliğe kapılacaklardır. Aynı şekilde, orta köylüyü bir zengin köylü olarak belirlersek, orta köylünün savaşçı ruhu azalır.

Hindistan'ın baştan başa her eyaletinde köylüler bugün hoşnutsuzdur ve bizler onlara doğru yolu göstermek zorundayız. Bu yol, silahlı mücadele siyaseti ve silah gaspetme kampanyasıdır. Çin'deki BPKD her türden bencillik, grupçuluk, revizyonizm, burjuva kuyrukçuluğu ve burjuva ideolojisini övmelere karşı savaş ilan etmiştir. Devrimin yakıcı etkisi, Hindistan'a da ulaşmıştır, çağırısı da şudur; "Her türden fedakarlığa kararlılıkla hazır ol, yoldaki tüm engelleri tek tek kaldır, zafer mutlaka bizim olacaktır."

Bu çağda köylüler için, kısmi talepler temelinde kitle hareketleri örgütlemeye hiç gereksinim yok mudur? Hindistan çok geniş bir ülke ve köylüler de bir çok sınıfa bölünmüştür. Siyasi bilinç standardı tüm bölgelerde ve bütün sınıflar arasında

aynı düzeyde kalamaz. Dolayısıyla, kısmi talepler temelinde köylü hareketlerinin fırsat ve olanakları sürekli var olacaktır ve bu fırsatlardan her zaman bütünüyle yararlanılmalıdır.

Taktiklerimizin esas noktası geniş köylülüğün seferberliğinin var olup olmadığını tespit etmek; esas amacımız ise, köylülüğün sınıf bilincinin yükselip yükselmediğine, yani geniş çaplı silahlı mücadeleye doğru ilerleyip ilerlemediklerine bakmak olacaktır. Kısmi talepler temelinde hareketler sınıf mücadelesini şiddetlendirecek, geniş kitleler arasında siyasi bilinci artıracak, geniş köylü kitleleri fedakarlık yapmak üzere yüreklenecek, böylece mücadele yeni yeni alanlara yayılacaktır. Hiçbir şart altında köylülerin benimsedikleri biçim, en iyisi olarak gösterilemeye çalışılmamalı, tersine silahlı mücadele siyasetini yapmalıyız. Beyaz terör döneminde kitlelerin kendi temsilcilerini seçmesinin etkinliği asla küçümsenmemelidir. Çünkü köylüleri giderek mücadelelerin içine çekecek olan budur. Ekonomik talepler üzerine hareketler asla yanlış değildir, ancak bu mücadelelere ekonomist biçimde önderlik etmek suçtur. Ayrıca ekonomik talep hareketlerinin kendi başlarına siyasi mücadeleler biçimine bürüneceğini iler sürmek de bir suçtur, kendiliğindeniciliğe tapmaktır.

Silahlı mücadele siyaseti ve silah gaspetme kampanyasını bir kenara bırakıp ne faaliyet yürütürsek yürütelim, mücadele daha yüksek bir aşamaya erişemeyecek ve örgüt büyümeyecektir. Hindistan devrimi içinde sadece bir tek yol vardır; halkın silahlı gücü ve cumhuriyetin kurulması. 1905'te Lenin, tüm Rusya'da mümkün olmasa bile bu ikisinin mümkün olan her yerde inşa edilmesini söylemişti. Başka Mao, Lenin'in gösterdiği bu yolu daha da zenginleştirdi. Hindistan'da silahlı ordu ve kurtuluş cephesi tarafından yönetim yolu, Kaşmir bölgesinin Nagas ve Mizos halkları tarafından benimsenmiştir. Dolayısıyla bugün işçi sınıfına çağrı yapılması ve Hindistan demokratik devrimine işçi sınıfı olarak önderlik etmeleri gerektiğinin söylenmesi gerekir. Bu görev, işçi sınıfının esas müttefiği

olan köylülüğe önderlik etme yoluyla yerine getirilmelidir. İşçi sınıfının esas müttefiği olan köylülüğe önderlik etme yoluyla yerine getirilmelidir. İşçi sınıfının ileri kesimlerinin kırlara gidip silahlı mücadeleye katılmaları gerekir. Bu, işçi sınıfının esas görevidir. Tüm işçileri sendikalar içinde örgütleyelim! Bu slogan işçi sınıfının siyasi bilincini geliştirmez. Ama bu, artık sendikalar kurmamalıyız anlamına da gelmez. Partinin devrimci kadrolarını sendikalar içinde hapsedemeyeceğimiz anlamına gelir. Onların görevi, işçi sınıfı arasında silahlı mücadele ve silah gaspetme kampanyaları siyasetlerini yaymak ve parti örgütünü inşa etmektir. Küçük burjuvazi içerisinde de esas görevimiz siyasi propagandamızı yapmak ve köylü mücadelesinin önemini açıklamaktır.

Bu faaliyeti yürütebildiğimiz ölçüde, demokratik devrimde de o denli bilinçli önderlik aşamasına erişeceğiz. Partinin bu yoluna karşı muhalefet, yalnızca revizyonistlerden gelmemektedir. Revizyonistler doğrudan sınıf işbirliği yolunu tutmaktadırlar, dolayısıyla onların maskesini düşürmek kolaydır. Ancak parti içinde dogmatizm diye adlandırdığımız bir başka muhalefet biçimi vardır. Onlar iktidarın ele geçirilmesi konusunda, Ekim Devrimi'nin bir benzerinin Hindistan'da yeniden yaşanacağını umup, başarısı konusunda kendi kitabı bilgilerini olduğu gibi uygularlar. Rus Devrimi'nin başarısının esas nedeni, Birleşik Cephe taktiklerinin doğru uygulanışında yatar. Hindistan konusunda da Birleşik Cephe taktiği sorunu aynı derecede önemlidir. Ancak Hindistan'daki demokratik devrimin biçimi bundan farklı olacaktır. Hindistan'da aynı zamanda Nagas, Mizos, Kaşmir ve diğer bölgelerdeki mücadeleler küçük burjuvazinin önderliği altında olmaktadır. İşçi sınıfı, elbette onlarla da ittifaklar oluşturacaktır. Bu ittifakın ana temeli anti-empyrist mücadele ve kendi kaderini tayin hakkı olacaktır. Elbette işçi sınıfı bu hakkı ayrılma hakkı da dahil destekler.

Hindistan'da Ekim Devrimi yolunda bir devrim hayal edenler, devrimci olmalarına, rağmen, doktriner tutumlarından dolayı gözü pek bir önderlik sağlayamazlar. Asya, Afri-

ka ve Latin Amerika halklarının devrimci mücadele deneyimlerini özümleyemezler. İçlerinde bir kesim Che Guevara'nın tapıcıları haline gelerek, Hindistan devriminin esas gücü olan köylülüğü örgütlemeye çalışmasına ağırlık vermezler. Sonuçta, kaçınılmaz olarak "sol" sapmaların kurbanı olurlar. Onlara özel ilgi göstermeli ve deneyim yoluyla yavaş yavaş eğitmeliyiz.

Kendi kendini geliştirmenin tek Marksist yolu, sınıf mücadelesi yoludur. Kendimizi sınıf mücadelesinin alevlerine atarak çelikleşebiliriz. Parti eğitiminin esas noktası Marksizm-Leninizm'in derslerini sınıf mücadelesi alanında yaşama geçirmek, o deneyimlerden genel ilkeler varmak ve kazanılan ilkeleri tekrar kitlelere geri götürmektir. Bu, "kitlelerden kitlelere" olarak bilinir. Parti eğitiminin esas noktası budur. Başkan Mao bize, pratik olmadan hiçbir eğitimin olamayacağını öğretmiştir. Onun deyişiyle, "yapmak öğrenmektir". Kendi kendini geliştirme, durumu sadece devrimci pratikle değiştirmekle mümkün olur.(4)

DİP NOTLAR:

1) Çaru Mazumdar, "Naksalbari Mücadelesinin ilk yılı, Haziran 1968.

2) Ç.Mazumdar, "Hindistan Devrimci Köylü Mücadelesinin Tecrübelerini Özümleyerek İlerle". Aralık 1969

3) Ç.Mazumdar, Sekiz Belge, 1965-67

4) Ç.Mazumdar, Sekiz Belge, 1965-87

* Crore: 10 Milyon

** Krishak Sabha köylü örgütü (Bengali)

Edilgenlik duvarlarını yıkalım!

Komünar kadın, her türlü sömürüyü örgütlü mücadele ile yoketmek gerektiğini bilen, siyasi bir kişidir. Siyasi kişiliği ise, ülke ve dünya somutundan yola çıkarak tayin edilmiş siyasi bir kimlikle bütünleşmiştir.

Sibel SEZER

Ülke gündemine müdahale etme yolunda örgütlü mücadelesini geliştiren kadın hareketi, farklı alt başlıklarla da olsa; işçi, köylü, gençlik ve Kürt hareketiyle birlikte devrimin önemli bir dinamini oluşturmaktadır. Biz, bir örgütün siyasi çizgisi ile devrimcilerden bireylerden değil, tek tek devrimcilerden oluşan devrimci örgütlerin kalıcı olduğuna inanıyoruz. Ülkemizde, bağımsız kadın hareketlerinde olsun, diğer örgütlenmelerde olsun, bir bütün olarak devrimci saflardaki kadınlarımız, şu an bulundukları konum gereği acilen bir durum değerlendirmesi, öz-sorgulama ve değişmek üzere süreçte müdahale zorunlulukları vardır.

Komünar kadın diyoruz. Tipleme değil elbette. Her konuda çok renkliliğin ve özgünlüğün, gelişmenin önşartı olduğunu düşünmekteyiz. Komünar kadın öncelikle, insan olma bilincine, kadın olma bilinci ve gururunu katabilmelidir. Başka bir deyişle sınıf bilinci, cinsiyet bilinci ile birleşmelidir. Cinsiyet bilinci ise bir kadın olarak, tarihin hangi noktasında ve hangi misyonlarla yükümlü olduğunu kavramaktan geçer. Yani, kadının kendini tarihsel statüsü ile yeniden tanıması gerekmektedir.

Komünar kadın, kendi güçlü ve zayıf yönlerinden, sahip olduğu değer yargılarından başlamak üzere

tüm toplumsal normları sorgulamak zorundadır. "Nasıl bir toplumda yaşıyorum?", "Bu toplum hangi ekonomik sistemin düşünce /davranış modellerinin etkisi altında?", "Aile, okul, iş, çevre ve özellikle kitle iletişim araçlarından sınıfım ve cinsiyetime dair hangi mesajlar verilmekte, ben ne kadarının etkisi altındayım?", "Ve ben devrimci bir kadın olarak, tüm toplumsal etkilenmelere, belirlenmelere rağmen, kendimin ve ülkemizin geleceği konusunda ne kadar ve nasıl belirleyici olabilirim?"

"Uysal güzeller"in uyanışı

Kölecî toplumdan günümüze dek tüm tarih boyunca kadına en çok "nasıl edilgen bir insan olunur?", "belirlenen kişi olmak sineye nasıl çekilir?" öğretilmiştir. Kadınlardan beklenen, uysal, insiyatifsiz ve geri planda olmaktan hoşnutluktur. Siyasete ilgi duyanın gerekçesi "evde kalmışlık", yakalanmanın bedeli ise "dişi militan kıskıvrak" diye puntolanmaktadır. "Kadın psikolojisi" idye iddi aedilen, düşünceden çok duyguya, analizden çok peşin hükme eleştiriden çok onaylamaya, başkaldırıdan çok katlanmaya yatkın olma durumu ne doğa vergisidir, ne de bilimsel bir veridir; tarihsel olarak biçimlenmiş, tarihsel olarak değişmeye

8 MART KADINLAR GÜNÜ

Kutlama değil, mücadele günü

8 Mart, 1857 yılında 40.000 dokuma işçisi kadının New York'ta sokaklara dökülüşünün tarihidir. Kadınların daha çok ücret, daha az iş saati taleplerinin kana dökülüşünün takvimi diye kalmıştır belleklerde. Clara Zetkin'in 1910 yılında Uluslararası Sosyalist Kadınlar Kongresi'nde o direniş gününün 'Uluslararası Kadınlar Günü' olması önerisinin kabulü ile de kendi mücadele tarihlerinin en önemli mirasına sahip olmuştur dünya kadınları. Ve artık 8 Mart, dünya kadınlarının, kadın hak ve özgürlük mücadelesindeki kararlılığını simgeler olmuştur. Dünya emekçi kadınlarının tarihsel başkaldırısı, 8 Mart'ta odaklanmış ve büyüyen dalgaları yayılmıştır tüm zamanlara.

Ülkemizde Kadınlar Günü, uluslararası kadın dayanışmasının ötesinde, militan eylemliliklerle donanması gereken bir mücadele gündüdür. Kadınların, kendi örgütlü gücünü erkeklerle birleştireceği, düzenin karşısında, zorbalarmın kolay atlayamayacakları bir set olarak çıkacakları gündür.

mahkum bir ideolojik belirlenmedir. "Bu ideolojik belirlenme altında şaşırtıcı olan, nasıl olup da kadınların ezilmişliklerinin bilincine varıp eyleme geçemedikleri değil; tam aksine nasıl olup da bazı kadınların bilinçlenip eyleme geçtikleridir." Bu nedenledir ki kadınların gerek ülkenin politik yaşamındaki, gerekse devrim saflarındaki erkeklere oranı böylesine düşüktür. Bu ise siyasal kültürün bir yansımasıdır ve biliyoruz ki siyasal kültür, herhangi bir toplumda egemen sınıfların ideolojileri tarafından belirlenir.

Saflarda ve karar verici

Devrimci mücadeleye insanlar bireysel çelişkileri ile katılırlar. Kadın bu saflarda da hala karar verici değil, uygulayıcı konumdadır. Toplantılarda konuşma kürsüleri kadınlardan yoksundur. Siyasi kimlik bir erkeğe zincirlenmiş olarak ortaya çıkar. Öyleyse komünar kadın siyasal kişiliğin de sorgulamak zorundadır, diyoruz. Onu mücadeleye hangi etmenler bağlamaktadır? Bağlılığı inanç düzeyinde midir, bilince dönüşümlürebilmiş midir? Edilgenli-

ğin çağdışı duvarlarını yıkabilmiş midir?

Kamünar kadın, sınıfına ve cinsiyetine ilişkin sorunlarına karşı duyarlıdır; yani siyasiliği her türlü sömürünün karşısında olmaktan doğmuştur. Siyasi kişiliği ise ülke ve dünya somutundan yola çıkarak, yine kendisince tayin edilmiş siyasal bir kimlikle bütünleşmiştir. Zira sömürünün karşısında olmak mücadeleyi gerektirir. En iyi mücadele ise örgütlü verilenidir. Kısaca komünar kadın, her türlü sömürüyü örgütlü mücadele ile yoketmek gerektiğinin bilincinde olan, siyasal bir kişidir.

Ülkemizde, devrimci erkeklerin kadının mücadele saflarındaki konumuna ilişkin duyarsızlıkları ise, ya "bacı"ların edilgenliğinden bihaber oldukları, ya konuyu önemsemedikleri, ya da ellerindeki avantajlardan vazgeçmek istemedikleri olasılıklarını düşündürmektedir. Bu noktada tıpkı Kürt sorunu, gençlik sorunu gibi özgül sorunlar nasıl diğer devrimci kesimlerin de sorunları ise, cinsel eşitsizlik de tüm sosyalist erkeklerin sorunudur, diyoruz. Ancak çılgınlığın en keskin, canı en çok acıyandan çıkar düşüncesiyle; sorunla ilgili birincil ve en önemli adı-

mın kadınların kendi özgüçleri ile atılacağına inanıyoruz.

Yarın için bugünden

Elbette cinsel eşitsizlik yolunda en büyük engel, kapitalizmin yokedilmesiyle ortadan kalkacak, nihai çözüm ise komünar toplumda gerçekleşecektir. Ancak bu gerçek, 'erkekler rağmen, erkeklerle omuz omuza' şiarı ile her düzeydeki cinsel sömürünün karşısında mücadele edelimesi gerektiğini yadsımaz, aksine zorunlu kılar.

Komünar kadın, kendi özgünlüğündeki sorunları çözme yolunda; demokratik mücadelede kıstası sömürü ve baskının karşısında olmak şeklinde kavrayarak, feministler dahil diğer kadın örgütlenmeleriyle ittifaka girer. Ve bilir ki, nasıl Medya ülkesine karşı duyarlılık Kürt hareketindeki ivme ile sıçrama gösterdiyse, kadın sorunu ancak kadınların örgütlü ve bilinçli mücadelesi ile ülkenin partilerin ve diğer örgütlenmelerin gündemine girecektir.

Devrime bir omuz da kadınların örgütlü gücünden! Yarın için bugünden....

LATİN AMERİKA'DA KADIN OLMAK

"Artık yeter diyoruz!"

Musery Sociedad, Peru'da yayınlanan feminist bir dergi. 15 Aralık 1980 tarihli 2. sayısında Peru Kadınlarının kavgadaki yerine ilişkin bir yazı yer almıştı. Çevirisini sunuyoruz.

Bir Cuma gecesi saat onbirdi; Paseo Colón hiç görünmüyordu. Pembe ev'in (Belediye) ileri gelenlerindendi. Sakin de görünmüyordu artık. Geçen Temmuz ayından bu yana belediye seçimleri ile uğraşıyorlardı. Haddinden fazla uzatılan hazırlıklar yapmışlar, boş ümitler verip halkın sabrı ve inançları ile oynamışlardı. Halk bunların kanunsuzca yapıldığının farkında, seçimlere aday olacakların isim listesini cenaze bayrağından farklı görmüyordu.

Bizim düşüncelerimiz halk ile

birlikte idi. Bizler binlerce işçinin işinden atıldığını, açlık greviden sonra, halsiz kaldıklarını fakat onca da azimli olduklarını biliyorduk.

Pembe Ev'den söz verildiği halde hala yerine getirilmeyen sözler üzerine halk, kendini siyasal haklar üzerine savaşır buldu.

Şu anda Lucy S.A. fabrikasının giriş kapısına doğru yürümükteyiz. Gecelerin karanlığında dört kadının gölgesi görünüyordu. Uzun geçen, yorgun, endişeli ve mücadele dolu bir gün sonunda, kadınlar uykuyu bekler gibiler.

Lucy sendikasının beyaz bayrağı üzerinde gözcü kızırmızı sloganlar dikkat çekiyor: "İş Emniyeti, İş yerleri Kanunsuz Kapatılmaz, Eşit İşe Eşit Ücret, Kadınlara Eşitlik, Lucy Kadınlarının Sesi, Artık Yeter Diyoruz" vb.

Biz de kadınların yanına oturduk; eski bir yatak üzerinde oturuyorlardı, ayakları yorgundu. Ortak yemek pişirilen kazanda hiçbir şey yoktu. "Mücadele henüz bitmedi" dedi hepsi bir ağızdan. Mücadelelerini kararlı bir şekilde devam ettire-

ceklerdi, ta ki kendilerinin idare edeceği fabrikayı kurana dek.

Her kadın sınıfının yanında

Virginia, Olidia, Ubaldina ve Rita Lucy de mücadele veren en önemli dört kadındı. Yaşları 25 ile 40 arasında değişiyordu. Onlar hem ev kadını hem de işçi kadın idiler. Onlarla şimdi rüya gibi gelen, dikiş dikerek geçen eski günlerden uyanarak haklarını elde etmek için mücadeleye başlayan işçi sınıfı kadınları hakkında konuştuk: "Lucy fabrikası 18 yıldır çocuk elbisesi imal ediyordu. Çoğumuz küçük yaştan beri dikiş makinesinde çalışmaya başladık. Üniversitelerde eğitim görmedik. Ben her sabah saat beşte kalkar evimi temizler, yemek hazırlar, çocuklarımla kahvaltısını yapıp okula götürür, daha sonra fabrikaya giderdim. İş saat 7.30'da başlar, her gün yapılacak işler anlatılırdı. Bir günde 14 giysi yapmamız gerekirdi. Bu da aldığımız işin cinsine bağlı-

Yıl 1989: Arjantin'li analar kayıplarını arıyor.

di. Örneğin palto ile elbise yapmak arasında fark vardı. Bizim enerjimiz saate, gücümüz parça başı işlere hapsolmüştü. Bazen yorgun gözlerimizi dinlendirmek isterdik; imkansızdı. Fabrikada çalıştığımız yetmiyormuş gibi kalan işler ieve götürüp ertesi gün içi hazırlama zorunluluğumuz vardı. Bu şartlarda yıllarca çalıştık. İşverenlere saygılı davranıyorduk, hiçbir zaman bizim iş hakkında homurdanma veya şikayetlerimizi duymadılar. Hızlı, sadık ve hünerli idik. 27 Şubat 1979 geldiğinde her şey değişti; sendikamızı kurduk ve artık hiçbir zaman işverenlerimize saygılı davranmadık, Maharetli ve saygılı işçiler olmadık.

Bunun üzerine işverenin kuyrukçuları, iki işçiyi işten atmaya ve sendikamızı ortadan kaldırmaya ça-

lıştılar. Bu bize daha çok azim verdi. İşçi kadınlara karşı işverenin bu tutumu karısı "Mana Spaks de Leuy'nin 1979 Nisan'ında fabrikaya gelişle birlikte daha da çoğaldı. O, bizi fabrikaya kilitliyor, makinelerimizin yönünü duvara çeviriyor. Resmen konuşmamız engelleniyordu. Bu yılın Ocak ayında ilk defa bir imza kampanyası açmıştık, taleplerimiz şunlardı: Fabrikada masa ve yiyecek, içecek hazırlanmış bir dinlenme odası, çalışılan yere daha iyi bir çatı ve daha iyi önlüklerle iş koşullarının düzeltilmesi ve ücretlerin

Kadın haklarını koruyan Mujer en lucha'ya ve bu konuda da bizleri destekleyen, gereken yerlere baskı yapan diğer feminist kuruluşlara da teşekkür ederiz.

Mücadele öğretir

25 Eylül'de İşçi Bakanlığı 'Mandatory Resolution No: 193' adlı bir kanun çıkarmıştı. Bu konuyla işverenler fabrikalara geri dönmeye çağırılıyor, yeni işyerleri açmaya zorlanıyordu. Önceleri aklımıza gelmeyen şeyler ortaya çıkıyordu. Tecrübelerimizden çok şey öğreniyorduk. Bu mücadeleye ilk başladığımızda bunun nerelere kadar gideceğinden habermiz yoktu. Örneğin toplantıların nasıl yapılacağını, gerçekten bilmiyorduk. Mecbur olur da konuşmamız gerekirse titriyor, ellerimizin içi terliyordu. Tartışmalarımızı sadece işyerlerindeki iş arkadaşlarımız, evlerde de kocalarımız ve çocuklarımızla yapıyorduk. Bu durumlar bize konuşma tarzını dahi öğretti. Bazen

hakikaten kendimizi kavganın içinde buluyorduk. Buna rağmen iyi konuşmasını öğrenmeliydik. Mücademizin kararlılığın iduyurmak için yeni çareler aramak, propagandamızı ulaştırmak için yepyeni değişiklikler yapmak zorundaydık. Günlük tecrübelerimizden yararlanarak sendikalara gidip kalabalık içerisinde konuşup dinleyenlere bilgi verdik. Bunları yapmasaydık halimiz şöyle olurdu: Fiziki ve moral çöküş, sessiz ve sönük bir mücadele... Sendikalar dan da ekonomik yardım alamaz, topluca greve gidemezdik. Biz kendimizi organize etmesini öğrendik.

Biz her cumartesi öğleden sonra toplantı düzenleriz. Orada, haftalık çalışmalarımızı planlar, ziyaret edilecek yerleri kararlaştırır, görevlerimiz ve toplumun gelir durumunu konuşurduk. O cumartesiye çok iyi

yükseltilmesi. 7 Mayıs'ta yoldaşımız Luis Bustinaza grev çalışmaları gerekçesiyle sendikanın koruyucu sekreterliğinden atılıyordu. 9 Mayıs'ta işverenin karısı makineleri fabrikadan kaçırmaya yeltendi; izin vermedik. Fabrika kapısında ayakta direnerek makinelerin dışarıya çıkmasını engelledik. İşte o zamandan bu yana biz burada oturuyor, yatıyor ve makineleri bekliyoruz. 11 Haziran tarihinde işveren fabrikayı kanunsuz olarak kapattı. Biz de İşçi Bakanlığına durumu rapor ettik. 4 Ağustosta D.L.21584 kod numarası ile Toplum Endüstrisi Genel Bakanlığı tarafından işçilerin fabrikayı işletmesine izin verildi. Bunun nedeni de yasal olarak, fabrikanın iflası ya da haksız nedenle kapatılması halinde çalıştırma görevinin işçilere verilmesiydi.

hatırlıyorum. Biz otobüsteki işçilere gidiş dönüş esnasında propaganda ulaştıracaktık. Bir sonraki cumartesi günü yapılan toplantıda komünistler üzerlerine aldıkları görevi yerine getiremediklerini açıkladılar. Bir hafta önceki konunun rapor edilmesi sırasında, hiç kimse bir şey söylemedi. Daha sonra toplantı başkanı bu konunun açılmasını istedi. İçimizden birisi otobüs durağına kadar gittiğini fakat içeriye girmeye çekindiğini söyledi. Bu durum bizi düşünmeye zorladı. Pratik mücadele daha çetindi, özellikle bizler için. Yani işçi sınıfı kadınları için pratikteki mücadele daha zordu. Bizler her türlü problemlere dayanmalıydık. Erkek işçiler bu gibi sorunlarla hiç karşılaşmamış idiler. Neden korkuyoruz? Fabrika kapısında günlerce oturma, yatma, makineleri koruma kararında direnen bizler değil miydik? Buna rağmen neden şimdi korkuyoruz? Bu düşüncelerin yanılanmasıyla otobüslere bindik. Bir sonraki toplantıya kadınlarımız şubilerle geldiler: Otobüste diğerleri ile konuşmuşlar, bildiriler dağıtmışlar ve mücadelemiz için yardım toplamışlardı.

Mutfaka geri dönmeyeceğiz

Mücadele bir kadın için çok zordur. Toplumda ilk safhada kadına karşı gelen görüşler çoktur. Örneğin 23 Eylül'de biz 'Lucy Conel'li kadın işçiler caddelere dağılarak iş güvenliği konusunda gösteri yapıyorduk. Birçok erkek bize bıyık altından gülüyor, bir çoğu da arabalarından başını çıkardı; 'orayı terket, ocağının başına dön' diye bağırıyorlardı. Ayrıca bizim aktif bir şekilde çalışmamızı engelleyen kocalarımız ile de sorunlarımız var. Onlar 'Senin kocan, çocukların ve evin önde gelir' dediler. Onlar dahi bizim kavgamızı anlayamıyorlardı. İşveren bizi fabrikasına, onlar da evlerine kapatmak istiyordu. Yemek pişir ve çocuklara bak, diyorlar. Halbuki yıllar önce işe ilk başladığımız zaman durum tamamen farklı idi. O zaman bizler de eve para getiriyorduk. Evde oturayım, çocuklara bakayım dedığımız zaman sertçe: 'İşe gitmelisin' diliyorlardı. Bu yapıdaki kocaların tutum ve davranışları mücadeleyi sertleştirmektedir. Toplumdaki bütün kadınlar kavgaya katılmalı, her tür-

lülü yanlış eğitime karşı mücadele etmelidirler.

Bunların hepsini bir tarafa bırakalım. Biz geriye dönmeyeceğiz. Bizler fabrikamızı idare etmek istiyoruz, işveren ise hala buna inanmıyor. Biz sonuna ulaşana kadar kavgamızı sürdüreceğiz. Ülkemizde çalışan işçi kadına ne oluyor? Lolos davası ne oldu? Conel ve Lucy sendika hareketini açık bir platformda topladı. Talepler: a- Kadın işçilerin iş potansiyelinin tanınması; b- Kadın işçilerin ücretlerinin artırılması; c- Kadın işçilerin çalışmaya hakları olduğu."

Bu fabrikada çalışan kadınlar artık kavgadaki yerlerini saptamışlardı. Onların öğrendiği şey topluma kendilerini kabul ettirmek, doğru bulduğu konuda azimle çalışmaktır. Nitekim artık Lucy Conele'deki kadınlar birden yıllarca süren mutfaktaki rüyalarından sıyrıldılar. Kendi işgüçlerini kullanarak yıllarca sürüp gelen "hassas ve yumuşakbaşlılığı" yok ettiler.

AFRİKA-ERİTRE'DE KADIN OLMAK

"Zevk aracı ve yük hayvanı"

Üçbuçuk milyon nüfusa sahip olan Eritre, yirmi altı yıldan bu yana bağımsızlığı için savaşıyor; Etyopya'nın bu ülkeyi 1962 yılında ilhak etmesinden bu yana, bu mücadele sürüyor. Ulusal mücadelenin başında kurtuluş cephesi bulunmaktadır. Ülkenin geniş bir bölümünü denetim altına almış olan cephe, sosyal dönüşümü gerçekleştirmek için mücadele etmektedir.

Özgür GÜNEŞ

Eritre'li kadınlar toplumunda her türlü eşitlikten uzak, tam anlamıyla yalıtılmış bir yaşam sürdürmektedirler. Kadınlar tüm üretim araçlarının mülkiyetinin dışında tutulmuşlardır. Toplumsal üretimin ya tamamen dışındadır, yada erkeğe oranla ikinci dereceden bir rol oynamaktadırlar. Örneğin Eritre'nin yüksek yayla-

larında kadınlar genellikle toprağın her türden mülkiyetinin dışındadırlar. Bununla birlikte, günlerini kocalarının veya ana-babalarının yanında çalışarak geçirir, günün sonunda ise, kadın kocasından daha önce eve gider ve ikinci bir işe başlar: ev işleri.

Aşağıdaki ovalarda kadınlar evlerine kapatılır, hiçbir erkeğin kendilerini görmelerine olanak yoktur.

Kentlerde ise, işletmelerde çalışan çok düşük bir kadın yüzdesi vardır. Fakat onlar da, genellikle ucuz işgücü olarak kullanılmaktadır. Yani kadınlar emekçilerin en çok sömürülen kesimini oluşturmaktadır.

Sosyal ve siyasal yaşamın hiçbir seviyesinde kadının yeri yoktur. Örneğin yüksek yaylalalarda, kadın, köy meclisi toplantılarına dinleyici olarak dahi katılamamaktadır. Bu

ataerkil ve yarı-fedola toplumda, esas olarak ekonomik sistemin etkisiyle, evlilikler müstakbel 'karı'nın düşüncelerine başvurmaksızın yapılmaktadır. Eritre kırında çocukların evliliği hala yaygındır. Boşanma konusunda da, koca her zaman üstün durumdadır.

Bütün bu olumsuz koşullara karşın kadınlardaima Eritre'nin uzun kurtuluş tarihine katıldı. Örneğin, ikinci dünya savaşı sonrasında İngiliz işbirlikçilerine karşı sabotaj eylemlerine katılan kadınlar, şimdi ise Kurtuluş Ordusunda önemli bir rol oynamaktadırlar.

Kurtuluş hareketiyle değişen

Eritreli kadın savaşçı şöyle diyor: "inancım odur ki, yalnızca gerçek bir sosyal devrim kadınları zevk araçları ve yük hayvanları seviyenden çıkartarak, ilerici ve özgür bir toplum için mücadelede, erkeklerin eşit arkadaşları durumuna getirecektir."

Eritre'de topraksız köylülerin bir bölümünü kadınlar oluşturmaktadır. Ulusal bir örgüt olan Eritre Halk Kurtuluş Cephesi, halihazırda gerçekleştirdiği toprak dağılımında aileyi değil bireyi temel alıyor. Toprağın bu şekilde yeniden bölünmesi sayesinde kadınlar da topraktan eşit olarak yararlanıyorlar.

Kadınlar şimdi sadece köy meclisi toplantılarında dinleyici olarak bulunma değil, aynı zamanda aktif olarak katılma durumundadırlar. Üstelik köylerde, toprak reformu, feodal siyasal erki yıkmaya, çeşitli sosyal ve siyasal etkinliklere de katılıyorlar. Kurtarılmış kentlerde kadınlar yığın örgütleri aracılığıyla kendilerini yönetme mekanizmalarında en yüksek sorumlulukları alıyorlar. Eritreli kadınların yüzde doksanbeşi okuma yazma bilmiyor. Okuma yazma çabaları da kadınların özgürleşmesi için önemli bir unsur oluşturuyor.

Kurtuluş Cephesi tarafından

78'de konulan evlilik yasası ataerkil toplumun yasa ve geleneklerine darbe vuruyor, bu yasayla birlikte, kurtarılmış bölgelerde zoraki evlilikler ve çocukların evlilikleri ortadan kalkmış durumdadır. Boşanmaya gelince, bu da artık kocanın iradesi ve kapislerine bağlı bir olay değildir.

Açıktır ki bu değişimler, toplumda kadınların karşılaştıkları baskıların aulması doğrultusunda mücadelenin yükseltilmesiyle daha da hızlı bir şekilde gerçekleşecektir.

Böylesi toplumsal baskılar, geçmişte kadınların silahlı mücadeleye çarpıcı bir şekilde katılmalarıyla sarsılmıştı. Bugün savaşçıların yüzde kırkına yakını kadındır. Savaşçı kadınlar aynı zamanda tarım ve zanaat işleri, mekanik, elektrik cihazları ve silah tamir atölyelerinde çalışıyorlar. Aktif olarak tüm askeri operasyonlara katılan kadın savaşçıların hiçbir işin erkeğin tekelinde olmadığını düşünüyorlar. Yaşamın her alanındaki etkinliklerde kadın sorum-

luların sayısı ve niteliği gittikçe artıyor.

Kadının toplumdaki yerini gözönünde bulunduran Kurtuluş Cephesi, onlara belli alanlarda öncelik veriyor; bu alanların başında kadro okulları geliyor. Aynı şekilde Cephe'nin 1. Kongre'sinde delegelerin yüzde on biri kadındı.

Kadınların arasında en büyük değişiklik 1977-78 döneminde oluştu. Bazı kocaların muhalefetine karşın, büyük bir kadın kitlesi kurtuluş savaşında oldukça aktif bir duruma geldi. Bir yandandoğrudan cephede savaşan kadınlar, diğer yandansavaşçılara yiyecek, içecek ve mühimmat temini konusunda önemli görevler aldılar. 1977 yılında kurtarılmış bölgelerde kadın dernekleri kuran kadınlar bir dizi sosyal, siyasal ve eğitim reformu gerçekleştirdiler. Birçoğu önceden aileleri içinde ezilmekteyken, şimdi siyasal toplantılarda söz alıyor, kooperatifler örgütüyor, hızlı bir şekilde okuma yazma öğreniyor ve daha bir çok yeni nitelikler kazanıyor. Artık akşam üzerleri, küçük bir grup yaşlı kadının ellerinde kitaplarıyla bir ağacın altında toplanmış olarak ders çalışmaları ender bir olay değildir.

Ulusal Kadının Birliği

Eritreli kadınlar 1979 yılında, Ulusal Kadın Birliği adında bir örgütlenme yarattılar. Birlik, kuruluşundan bugüne kadar oldukça önemli ilerlemeler kaydetti; halen binlerce üyesi bulunuyor, her sosyal tabaka ve dinden kadınlar birliğin saflarında toplanmış durumdadır.

Siyasal, kültürel ve ekonomik alanda somut programlar ele alan Ulusal Kadın Birliği, özellikle cehalete karşı mücadeleye ve kadın sağlığı sorunlarına öncelik veriyor. Eritreli kadınların gündeminde, yakın bir zamanda 15.000 kadına okuma yazma öğretebilecek kapasitede 250 derslik oluşturmak, ana ve çocuk sağlığı için 40 kadını yetiştirmek,

Eritre'nin çeşitli bölgelerinden 240 kadın için dört aylık bir zanaat kursu kurmak ve 60 kadını tarım ve besicilikte uzmanlaştırmak var.

Kadının özgürleşmesi, gerici toplumun temellerinin yıkılmasını hızlandırıyor. Elbette şimdiye kadar atılan adımlar hiç bir şekilde yeterli değildir, çünkü kadının özgür-

leşmesi, onun sosyal kurtuluşuna bağlı uzun bir süreçtir. Eritre Halk Kurtuluş Cephesi'nin bu süreci tamamlaması elbette olanaksızdır; bunu yapabilmesi eşyanın doğasına aykırıdır. Ulusal bir örgütün kadın sorununa doğru bir bakış açısıyla yaklaşmasını beklemek anlamsız olacaktır. Her halukârda, Afrika'nın

göbeğinde, Eritreli kadınların devrimci mücadeleye katılmaları, Afrika kıtasındaki kurtuluş hareketleri tarihinde rastlanılan en özgün ve en önemli olanıdır. Ve örnek alınması gereken önemli kazanımlara sahiptir.

din de bu sorunu, iyice körüklemektedir.

Evlilik kısıkaç

Medya ülkesinde evlilik, erkek soy zincirinin geleneklerine göre yapılır. Evlilikte kadının eş seçme hakkı yoktur. Hiç istemediği veya tanımadığı birine başlık parası karşılığında satılır. Evlenen kızların "bekareti" kocası ve ailesi için çok önemlidir. Bakire değilse cezalandırılır.

Bugün eskisi kadar yaygın olmasa da, Medya ülkesinin kendine özgü bir evlilik şeklide, Kürt kadınının kocasının ölmesi durumunda, eşinin kardeşlerinden biriyle evlendirilmesidir. Ayrıca aşiretler ve aileler arasındaki kan davasının son bulması için de zoraki bir şekilde evlendirilir. Bu evlilik, sadece kan dökmünü engeller, Ancak kocasının evinde kadın bütün uğursuzlukların kaynağı sayılır ve kendi ailesine karşı duyulan kin ondan çıkarılır.

Burada, bir diğer evlilik türü de "Berdili" evliliğidir. Alınan bir kızın karşılığında, bir kız verilmek zorundadır. Yani kadınlar, değiş tokuş edilirler. Bu evlilik bazı değişikliklere de sahiptir. Örneğin, erkek aldığı kızın kardeşine kendi kızkardeşini verdiği gibi, eğer bu erkek daha önce evlenmişse ve kızı varsa, kızını da verebilir. Ayrıca daha önceden evlenen bir erkek, dul bir kadın alıyorsa, kadının oğluna da kendi kızını vermek zorundadır.

Medya ülkesinde boşanma olayı son derece sınırlıdır. Kadın istemediği bir erkekle yaşamak zorundadır. Boşanan kadın, toplum tarafından aşağılanır. Oysa bir erkek, istemediği bir kadınla ömrünü geçirmemekte, rahatlıkla başka bir kadın alabilmektedir. Törelere ve din bir erkeğin birden fazla karısının olmasını gayet doğal karşılamaktadır. Türkiye genelini kapsayan araştırmaların he-men tümü, gerek çok karılı olma konusunda, gerekse de imam nihakıyla olan evlilikler konusunda ilk sırayı, Medya ülkesine vermektedir.

Meyda'da 1984'ten başlayarak sessizlik bozuluyor. Ulusal çelişki, can alıcı sorun olarak kendini dayatıyor ve mücadele bu temel üzerinde önemli boyutlar kazandı. Proletarya süreci müdahale edip yön vermek istiyorsa, her şeyden önce araziye iyi tanımak ve can alıcı halkı yakalamak zorundadır. Gelişen hareketin gücü, bütün sınıflar ve kadınları da sarsıyor, etkiliyor.

ASYA-MEDYA'DA KADIN OLMAK

Ulusal, sınıfsal ve cinsel baskı

Medya ülkesinde, eski anlayış ve gelenekler belirli bir sarsıntı geçirip, çözülme sürecine girmesine rağmen, yine de önemli yere özellikle de kırlarda yaygın bir uygulanabilirliğe sahiptir.

Tonguç GÜLEÇ

Medya ülkesinin iktisadi, sosyal ve kültürel durumunu, varolan yapı içindeki, genele "özgürlüklerin" düzeyini gözünde bulundurduğumuzda, gerek bir bütün olarak, toplumun ve gerekse de bu toplumsal yapı içindeki kadının konumunu ve kendine özgü sorunlarını, daha iyi kavrayabiliriz. Bir geçiş toplumu (yarı-feodal) olması yönüyle, Medya ülkesinde eski anlayış ve gelenekler belirli bir sarsıntı geçirip, çözülme sürecine girmesine rağmen, yine de önemli bir yere, özellikle kırlarda yaygın bir uygulanabilirliğe sahiptir. Kadın sorunu ise, bu gelenekler içinde çok daha hassas ve özel bir yer tutar.

Kürt işi bağımlılık

Erkek soy zincirinin egemenliği ve ataerkil geleneklerin yapısı, Kürt kadını doğal olarak ikinci plana itmiştir. Daha küçük yaşta, ona bir yabancı gözüyle bakılır. Babadan kalma mirasta, hiç bir hakkı yoktur. Bir yabancı olduğu için, aile içinde, erkek çocuklara kıyasla çok daha farklı uygulamalara tabidir. Kürt kadını, genel olarak üretim araçlarından soyutlanmıştır? Ekonomik yön-

den ve dolayısıyla her yönden kocasına bağımlıdır. Onun üretici faaliyetindeki yeri, kocası tarafından belirlenir. Aileyi ve kendini ilgilendiren hiçbir konuda yetkisi yoktur. Kocasının belirlediği herşeye uymak ve uygulamak zorundadır. Kocası, aile çevresi ve toplum tarafından "iyi" bir kadın olarak değerlendirilmek istiyorsa, bütün bunlara uymalıdır.

Kürt kadınlarının yaklaşık yüzde 95'i, tarım ve hayvancılıkla uğraşır. 1980 yılında yapılan bir araştırma, 15 ile 44 yaşları arasındaki 2,1 milyon kadından, ancak 4400'ünün ücretli işçi olarak çalıştığını belirlemektedir. Bu demektir ki, '80 yılında toplam kadın nüfusunun, ancak yüzde 2'si ücretlidir.

Kadınların üretici faaliyet içindeki konumu, onları doğal olarak, sosyal yaşamın dışında tutmuş ve kapalı ev ekonomisinin dört duvarı arasına hapsedmiştir. Kürt kadının dünyası, aile ve yakın çevresi ile sınırlıdır. Politik mücadelede, Kürt kadını yok denecek kadar azdır. Basit yerel yönetimlerin bazı alanlarında bile bunlara rastlamak güçtür. Bugüne kadar, TC parlamentosuna yüzün üzerinde Kürt milletvekili seçilmiş ama bunların içinde hiçbir zaman kadınlar yer almamışlardır.

Şüphesiz, bunda eğitim sorununun önemli bir rolü vardır. Bugün Meyda'da egemen olan geleneklere ve dine göre, kız çocuklarının okuması ayıp ve günahıdır. Burada, okulun derecesi yükseldikçe kadınların oranı azalmaktadır. Okuyan kadınların mesleki yapıları ise, genellikle öğretmenlik, hemşirelik, ebelik v.b. dir.

Sağlık sorunu, Kürt kadınının diğer bir ciddi sorunudur. Yaşamı boyunca doktor yüzü görmeyenlerin yanı sıra, özellikle kadın hastalıkları konusunda utancından doktora gitmeyen kadınların sayısı önemli orandadır. Gelenekler ve

Medya ülkesinde kadın

YENİÇELTEK KATLIAMI

İşçi çok, katır aramıyor!

Kapitalist yerin derinliklerine sürdüğü madenciye, herhangi bir sermaye bağlamamıştır. Madencinin makinelerden daha "değersiz" oluşunun bir nedeni budur.

Kâr hırsı, kapitalizmin dünyasında yeralan biricik değerdir. Kapitalistler, dünyaya ve değerlere hep elde edecekleri kârın penceresinden bakar. Ufku bununla sınırlıdır. Doğanın katledilmesi, işine geldiği ve daha çok kâr sağlamasına yardım ettiği süreçte kapitalizmi rahatsız etmez. Binlerce metre derinliklere sahip maden ocaklarına sokarak çalıştırdığı insan da, kapitalizm nezdinde pek bir önem taşımaz. Onu bir alet, bir üretim makinesi olarak görür. Hatta makinelere, ondan daha çok değer verir. Çünkü makinelere para yatırmıştır. Makineler, yaptığı işe karşılık kapitalistten herhangi bir talepte bulunmaz. Yerin derinliklerine sürdüğü madenciye, herhangi bir sermaye bağlamamıştır. Madencinin makinelerden daha "değersiz" oluşunun bir nedeni de budur. İşçi kapitaliste işgücünü satar. Kazalarda kaybedilen işçinin yerine alınacak yeni "kurbanlar" sermaye yatırımı gerektirmez. İş güvenliğine, sermaye bağlanmasının bu anlamda da kapitalist için hiçbir nedeni yok.

Yeniçeltek katliamı

Bunun en tipik örneklerinden birini daha yaşadık. Yeniçeltek'te 68 madenci açıkça ölüme gönderildi. Yeniçeltek maden ocağında, burjuvazinin bu tür işyerleri için koymuş olduğu "Ocak Talimnamesi" açısından bile yine bir katliamdır. Çünkü, bu talimnameye göre, gerek vardiya değişimleri sırasında ve gerekse çalışma süreleri içerisinde mutlaka havadaki grizu oranı ölçümlerinin yapılması gerekir. Bu ölçümler yapılmadan, madenciler madene sürülmüştür. Yurtdışından yeni getirildiği söylenen, grizu ölçümüyle ilgili yeni bazı teknik aletlerin, kaza ola-

bileceği endişesiyle ocağa sokulmadıkları şeklindeki iddialar bile, durumun vahametini göstermektedir.

Kapitalistler, işçi ve iş güvenliğine bu şekilde yaklaşıtları içindir ki, binlerce işçi iş kazalarının ya da meslek hastalıklarının kurbanı olmaktadır. SSK istatistiklerine göre, 1988 yılı içerisinde, her iş günü 4.9 kişi iş kazasında yaşamını yitirirken, 9 kişi de sürekli iş göremez derecede sakatlanmıştır. (Bakınız Tablo -a)

İktidar ve muhalefetin tavrı

Öte yandan, Yeniçeltek katliamını, iktidarından muhalefetine kadar bütün burjuva parti yöneticileri, her zaman olduğu gibi, politik çekişmenin odak noktalarından biri haline getirmeye kalktılar. Muhalefet partileri, olayı ANAP iktidarını ve Özal'ı teşhir etmenin önemli bir aracı olarak kullanmaya çalıştı. Ama, bu konuda hiç de gereken ilgiyi görmediler. "Emekçilerin katili bu sömürü düzenidir." anlayışıyla hare-

ket eden kitleler, kuzu postuna bürünmüş kurtlara gereken yanıtı verdi. Büyük planlarla Yeniçeltek'e gelenler, kitlelerin yuhlamaları karşısında apışıp kaldılar.

Bugüne kadar dört ayrı grizu patlamasında 180 canını yitiren Yeniçeltek halkı için bu son olay bardağı taşıran son damla oldu. Kocaları, babaları ağbileri, amcaları vb. yakınlarını toprağın yüzlerce metre derinliklerinde yitiren insanların öfkesi, her türlü sınırı aşarak, açıktan devleti ve onunla işbirliği içinde olan güçleri hedef alır duruma geldi. Bir anda neye uğradıklarını şaşırان hakim sınıflar, cesetlerin çıkarılması için gerekli olan çalışmadan çok, kalabalık içinde gizlenmiş olabilecek "solcuların tespit edilip yakalanması" planlarıyla uğraşmaya başladı. Kitlelerin haykırdığı haklı talepler, "içlerinde sol görüşlüler ve kıskırtıcılar var" demagojileriyle bastırılmaya çalışılmaktaydı.

Emeğin en ağır koşulları

Emeğinden başka satacak hiçbir şeyi olmayan işçi sınıfı içinde bir sıralama yapılacak olursa, şu rahatlıkla söylenebilir: En ağır koşullarda çalışanlardan ilk sırayı maden işçileri alır. Onlar, bir anlamda proletaryanın proletaryasıdır. Yeralının yüzlerce, hatta binlerce metre derinliğindeki dehlizlerde korkunç bir psikolojik baskı altında üretirler. Her çalışma süresinin bitiminde yer yüzüne sağ çıkmak, madenci için tam anlamıyla dünyaya yeniden gelmektir.

Dünyanın hemen her yerinde, grizu patlaması ve göçük sonucu madenci ölümleri gündeme gelmektedir. Ama bu ölümler geri ülkelerde daha çoktur. Bilim ve teknolojinin geri olduğu, iş koşullarının modernize

Yerin derinliklerindeki insanlar..

Tablo: a

Yıllar	Olgu Sayısı	Kaybedilen İşgünü
1979	186.430	2.715.536
1980	160.128	2.404.002
1981	165.674	2.538.846
1982	147.669	2.171.569
1983	145.882	2.306.591
1984	153.249	2.418.778
1985	148.680	2.292.573
1986	151.363	2.397.835
1987	159.572	2.545.278
1988	172.464	2.714.288
Toplam		24.325.296

edilmediği, üretimin ilkel yöntemlerle yapıldığı yerlerde meydana gelen olaylar, artık çeşitli ihmal ve hatalardan çıkıp, açıktan bir cinayet halini almaktadır.

Türkiye'de son 48 yılda meydana gelen 26 maden kazasında 585 iş-

çi yaşamını yitirdi. Yine son 30 yıl içinde 25 bin maden işçisi çeşitli mesleki hastalıklara yakalandı. Bunlar gözönünde tutulursa, madenlerdeki sömürü çarkının nasıl döndüğü ve işçilerin hangi koşullarda üretime katıldıkları rahatlıkla anlaşılır. Ülkemizde, yeryüzüne çıkarılan her bir milyon ton kömür, yaklaşık 10 işçinin yaşamına mal olmaktadır.

Açlığın ve sefaletin kol gezdiği, insanların dayanamayıp sokak ortalarında kendilerini yaktığı bir ortamda, işsizler ordusuna katılmak için en kötü koşullarda, ölüm-pahasına çalışmak zorunda kalır. maden işçileri. Polonyalıların "biz bu ocağa köpekleri dahi sokmayız" dedikleri ocaklarda, her zaman çalıştırılacak insanlar bulunacaktır.

Yeniçelttek'teki yetkililer, gazete ilanlarıyla katır aradıklarını açıkladılar. Çünkü, 68 işçinin yaşamını yitirdiği olayda, 20 tane de katır ölmüştü. İşte ülkemizin manzarası budur. 68 işçi ölüyor ama sıkıntısı duyulan katır oluyor.

Bu sömürü düzeni devam ettikçe, daha çok Yeniçelttekler ve benzerleri yaşanacaktır. Türkiye'de günde ortalama 8 işçi iş kazalarında yaşamını yitirmektedir. İnsanca yaşama ve çalışma koşullarını sağlayacak emekçi iktidarları olmaksızın, bütün bu sorunların gerçek anlamda çözüme kavuşamayacağı açıkça ortadadır. Yaraları sarmak ve cinayetlere son vermek için emekçiler iktidarlarını yaratmak üzere öne atılmalı.

İSTANBUL BELEDİYE-İŞ'TE SÖZLEŞME HAZIRLIĞI

İşçilerden toplu sözleşme taslağı

Belediye işçileri bu yıl sınıf istemlerini, direkt kendi aralarında oluşturdukları komitelerin hazırladığı toplu sözleşme taslağı ile dile getiriyorlar.

Sibel SEZER

Yeni bahar, yeni eylemlere yeni patlamalara gebe. İşçi dünyasında toplu sözleşmeler, işçiyi ve de işvereni de heyecanlandırmakta. İşçiye öğretmek, işvereni kaygılandırarak.... Bu kez işçi geçmişe nazaran daha bilinçli; yeterince örgütlenememiş de örgütlenme, harekete geçme zorunluluğunu kavramış durumda. Konfederasyon yönetimini "sarı"lığına rağmen, işçiler giderek radikalleşen istemleriyle yalnız ücret artışı talebiyle değil, sınıf çıkarları ile hareketleniyor ve toplumun diğer kesimlerine örnek oluyor.

Katılma karşı tek yürek

Belediye-İş Sendikası'na bağlı işçiler de aynı hareketliliğin içinde. Şubat ayı içinde Belediye-İş sendikasına bağlı tüm işçiler Yeniçelttek cinayetini kınama eylemleri yaptılar. İETT işçileri, başlarına siyah bant takıp, dört saat süreyle kontağı kapatırken, diğer işkollarına bağlı işçiler de yüzde 100'lük bir katılım ile bir günlük iş bırakma eyleminde bulundular. Eylem kararı, Türk-İş'in iki da-

kikalık saygı duruşu ile yetinme kararına rağmen alınmıştı. Türk-İş yönetimi protesto edilmiş ve Yeniçelttek cinayetiyle gerçek yüzünü bir kez daha açığa vuran hükümetin istifası istenmişti. Bu eylem, Belediye-İş bünyesindeki işçiler için, başka anlamlar da ifade etmekteydi. Bir yandan, ilk defa direkt kendi sorunlarının ötesinde, sınıf sorunu temelinde harekete geçmiş oluyorlardı. Öte yandan, yüzde yüz katılım sağlayarak, işverene örgütlü güçlerini gösteriyor, on beş gün sonra başlayacak toplu sözleşme görüşmeleri için uyandı bulunuyorlardı. İşçiler toplu sözleşme görüşmeleri öncesinde kendi aralarında oluşturdukları komitelerle çalışanları greve bugünden hazırlamaktaydı. İşçilerin tamamı "genel greve evet" diyor.

Taslağını kendin yap

Belediye işçileri bu yıl sınıf istemlerini, direkt kendi aralarında oluşturdukları komitelerin hazırladığı toplu sözleşme taslağı ile dile getiriyorlar. Önceki dönemlerde, şube başkanlarınınca hazırlanan taslağın kapsamı, işçileri doyurmuyor ve talepleri ücret artışı dere-

kesine indiriyordu. Bu yılki taslak ise, her konuda bir ileri aşamayı temsil etmesinin yanı sıra, vazgeçilmezliğini işçilerin "kabul ederlerse bir aylık ücretimizi vermeye hazırız" sözleriyle ifade eden bir madde taşımaktaydı.

Söz konusu madde yıllık ücretli izinler bölümünde şöyle ifade edilmektedir: "İşveren 1 Mayıs işçi sınıfının birlik, dayanışma, mücadele günü olarak kabul eder. İşçiler 1 Mayıs günü ücretli izinlidirler."

Belediye-İş Sendikası işçileri, "bu yılki toplu sözleşme taslağı, işçi sınıfının toplumda 'insan' olarak saygınlığının yaratılması ve işçiler arası bütünlüğün sağlanması yolunda hazırladı" diyorlar.

Makine değil, insan için

Söz konusu taslak işçiler arasındaki vasıflı vasıfsız işçi ayırımı, önceki dönemlerde farklı statüler ve ücretlenmeler yaratan beş grupluk derecelendirmeyi ortadan kaldırıyor, yerine kıdem tazminatı ile yetinilmesini istiyor. İşçinin toplumda saygınlığının artması istemi, haftalık iş saati toplamının 40'tan 35'e indirilmesi ve kültürel istemler vs. konularda da kendini gösteriyordu. İşçiler, dinlenme ve eğlence hakkı başlığı altında işverenin dinlenme ve eğlence tesislerinden dörtte bir ücretle yararlanmak ve ailesiyle birlikte her oyunda bir kez şehir tiyatrolarından ücretsiz yararlanma hakkına sahip olmayı talep ediyorlardı. Bir diğer istem ise, toplu sözleşme görüşmelerinin iki yıldan bir yıla indirilmesi.

Hangi maddeler kabul edilir, görüşmeler nereye varır, bilinmiyor. Ancak her bir belediye işçisinin "neden ve nereye kadar grev" konusunda tepeden tırnağa bilinçli olduğunu görmek mümkün.

DEĞİŞEREK DÖNÜŞTÜRMEK İÇİN-2

Kaosu aşma ve güçlü atılım

Varolan olumsuzlukları ve tıkanıklıkları açıklamak üzere bir çok neden ileri sürülüyor. Ama tüm bunlar, ortada duran acı gerçekliği bertaraf etmeye yetmiyor. PKK'yı birkenara bırakacak olursak, hiçbir devrimci örgüt, gerçek anlamda bir atılım yapıp, sınıfla ilişki geliştirmeyi başarmış değil.

Kenan TÜRKÖĞLÜ
Şenel AKPINAR

"S"olda" başlayan ayrışma ve yeniden hesaplaşma süreci, henüz tamamlanmış değil. Tersine süreç, yeni gelişmelere bağlı olarak, yeni saflaşma ve oluşumlara gebe gibi görünüyor. Bu noktayı özellikle bilince çıkarmak ve atılacak her adımda gözönünde tutmak gerekiyor. Bugün gelinen noktada, birbirine zıt iki eğilim gözleniyor.

Birinci eğilim: Gerçekler ve onların dayattığı zorunluluklara gözlerini kapayıp, kendini aşma ve olumlu yönde nitel bir değişim geçirme amaçlıdır. Ayrışma ve yeniden saflaşma sürecini, ideolojik ve teorik düzlemde önemli ölçüde tamamlanmış sayar. Ama başta "yıkılan duvar" olmak üzere, bir dizi etken, bu kesimi yeni ayrışmalara gebe bırakacaktır. Gelişmeler ve doğurduğu/doğuracağı sonuçlar, kafa-ların içindeki duvarları da sarsacak ve bir çoğunu yıkacaktır. Bu ana eğilimi, kendi içinde iki ayrı başlık altında kategorize edebiliriz: TBKP gibi yeni devrimci hareketin çerçevesi dışında kalan revizyonist-reformizm. Ki bu, Batı tipi sosyal-demokratlaşmakta ifadesini buluyor. Öteki, önemli ölçüde bürokratism ve dogmatizmi karakterize eden, muhafazakâr-radikal devrimcilik. Doğal olarak bunların bir kısmının radikalizmi tınak içinde bir radikalizmdir.

İkinci eğilim: Sosyalizmin sorunları ekseninde kendi ve dünya sosyalist hareketinin tarihi ile he-

saplaşma bağlamı içinde yeni arayışlara giren eğilimdir. Bu eğilimdekiler, hem hayli güçsüz, hem de alabildiğine dağınık ve ideolojik-teorik kaos içinde bulunuyorlar. Aynı zamanda, pratikten önemli ölçüde yalıtık durumdadır. Gelecekte ne tür tutumlar takınacaklarını ve hatta bir kısmının devrimci pratik içinde yer alıp almayacağını, bugünden kestirebilmek mümkün değildir.

PKK'yı bir yana bırakacak olursak, Türkiye kesiminde, hiç bir devrimci örgüt, gerçek anlamda bir atılım yapıp, sınıfla elle tutulur bir ilişki geliştirmeyi başarmış değildir. Dolayısıyla bunların büyük çoğunluğu, ne kendisini toparlayıp ayakları üzerine dikilebilmiş, ne de yavaş ve zaman zaman sıçramalı bir eğri çizerek ilerleyen, kendiliğindençi halk muhalefeti ile ciddi bir bağlantı kurabilmiştir. Varolan olumsuzlukları ve tıkanıklıkları açıklamak üzere birçok neden ileri sürülüyor. Ama tüm bunlar, ortada duran acı gerçekliği bertaraf etmeye yetmiyor. "89 Baharı"nda, bünyesine 800 bin işçiyi dahil ederek yükselen ve özü itibarıyla kendiliğinden işçi dalgası ile hemen hemen aynı tarihlere rastlayan ve İHD tarafından İstanbul'da düzenlenen ve mevcut solun büyük çoğunluğunun katılıp desteklediği mitinge, 3 bin civarında kişinin katılması gibi iki olgu, bugün solda yaşanan bunalımın gerçek boyutlarına da ışık tutmaktadır.

Solun bunalımı bir gerçek

Bugün sol, gerçek anlamda bir bunalım yaşıyor. 12 Eylül yenilgisi-

nin hem ulusal hem de uluslararası ölçekte, tarihlerininliklerine uzanan çok güçlü kaynak ve kökleri bulunmaktadır. Örgüt ve partilerin bünyesinde ideolojik-teorik ve örgütsel sahalarda giderek derinleşen biçimde yaşana gelen bunalım, birçok örgütlenmeyi, siyasal arenada oldukça etkisiz bırakma ve marjinalize etme gibi sonuçlar doğuruyor. Günümüzde artık çok daha geniş alanlarda, alabildiğine olumsuz görüngülere neden olmakta. Özellikle de SSCB'de meydana gelen ve Doğu Avrupa'da bürokratik despotizmin çökmesine tekabül eden gelişmeler, artık geniş kitleler nezdinde (Marksistler gözünde böyle olmasa bile) sosyalizmin çöküşü olarak algılanabilmektedir. Gelişmelerin ardında yatan gerçekler ve bizim istediğimiz sosyalizm ile çöken "sosyalizm"lerin taban tabana zıt şeyler olduğu, kendilerine sabırla anlatılmadıkça; yeni bir sosyalizm projesi ortaya konup, günlük mücadelede bu yeni projeden kaynaklanan davranış biçimleri ve çok yönlü pratik ile farklı olduğumuzu onlar nezdinde tanıtlayarak güven vermedikçe, sosyalizmin yeniden umut haline gelmesi ve maddi bir güce dönüşmesi hayli güç bir iş olacaktır.

Bir zamanlar sosyalizm, Marksizmin insanlığa vaadettiği eldeğmemiş "kutsal topraklar"dı. Sonraları bu vaad, sosyalist inşa deneyimleri ile birlikte kutsal topraklar üzerine kurulmuş, işçi cenneti argumanıyla desteklenmeye başlandı. Birçokları için bu durum, düne kadar süregeldi. Ne var ki tarihsel ve toplumsal gelişimin bugün varmış bu-

lunduğu uğrakta hiç kimse gönül rahatlığıyla eski vaadleri hiçbir şey olmamış gibi kitlelere sunamaz. Çünkü, çok farklı nesnel ve öznel nedenlerin bir ürünü olarak, sosyalizm bayrağı ve ülküsü sosyalizm adına ayaklar altına alındı, kirletildi. En son Romanya'da yaşanan olayların kanıtladığı gibi, çağdaş Drakulalar dahi, "sosyalizm"i kurtarmayı başaramıyor. Bu doğrultuda gösterilen çabalar, olsa olsa Hades'in nüfusunu artırmaya yarıyor.

Antik müzede taş baltanın yanı

İnsanlığı korkunç bir yıkımın ve felaketin eşiğine getiren kapitalizm ile bürokratik sosyalizmin bünyesinden çıkan "sosyalizm" maskeli kollektif-bürokratik devlet kapitalizmi ve bunların yeni varyantlarını tarihin antikalar müzesine, eski taş baltanın yanına gönderebilmek için, tarih Marksist-Leninistleri, bugün yeni görevlerle yüz yüze bırakmıştır. Bu yeni görevlerin yerine getirilebilmesi, dogmatizmin yarattığı fosilleşmeyi yaşamın özsuyla eritmekten, modern-revizyonist günahlardan arınmaya değin, birçok alanda yenilenmeyi zorunlu kılıyor.

a- "Yani bilginin her ilerlemesi, teorinin bir yeniden ayarlanmasını, ya da Engels'in söylediği gibi materyalizmin yeni bir biçimini içerir. Marksizm, özünde bilim tarafından elde edilen sonuçların bir özümleme ve bileşim yöntemi olduğu için, niteliği gereği açık, bilginin her yeni adım ile kendi yasası gereği zenginleşme ve dönüşme zorundadır." Lenin, kendi yaşadığı dönemde, Marks-Engels zamanından o güne değin pozitif bilimlerin alanında ortaya çıkan yeni gelişme ve bulgular ışığında, bir bilim olarak Marksist metodolojiyi ileriye doğru geliştirdi, dönüştürdü ve zenginleştirdi. Lenin'den günümüze gelinceye kadar başta fizik, kimya ve genetik olmak üzere, birçok pozitif bilim dalında çok çarpıcı gelişmeler oldu. Yeni bulgu ve bilgiler ortaya çıktı, ama ne yazık ki

bunların Marksistler tarafından özümlemesi, sentez edilmesi ve bu bağlam içinde Marksist-Leninist metodolojinin zenginleştirilip yenilenmesi gerçekleştirilemedi. Tek boyutlu-monist anlayışları temellendirmek ve yaşamın her alanına yerleştirmek ve meşrulaştırmak için, Newton yasaları ve onlardan kaynaklanan mutlakçı Laplace ve Descartesci felsefi akımlardan feyz alınarak, diyalektik materyalizm yeniden yorumlandı: Mekanizm ve şematizmin karakterize ettiği, kaba materyalist-metafizik bir metodolojiye dönüştürüldü. Felsefi alanda kaba materyalizmden kurtulmak ve pozitif bilimlerin gelişiminin bir ürünü olarak ortaya çıkan, zengin bilgi ve bulgu birikimi, Marks-En-

KUTLU-SARGIN: Revizyonist-reformizmin temsilcileri

gels-Lenin'in izinden yürüyerek özümlemek, sentez etmek ve bu bağlam içinde diyalektikmateryalistmetodolojiye içkinleştirmek gerekiyor.

b- Sosyalizmi tekrar insanlığın kurtuluşunu gerçekleştirecek yegâne bilimsel ve toplumsal bir proje haline getirebilmek nasıl olacaktır? 17 Ekim Devrimi ile yolu açılan sosyalist inşaa deneyimleri ve bu sürecin geçirdiği evrim bağlamında, dünya sosyalist hareketinin tarihi ile ideolojik-teorik planda köklü bir hesaplaşmaya girişmek! Günümüz gerçekliğini kavramak ve sınıfsal bakış açısına tekabül eden bu kavrayış ile tarihten öğrendiklerimizi sentezleyerek, yeni sosyalist inşaa pratiklerine doğru yönde ışık tutacak düşüncelerortaya koyabilmek için bu gereklidir.Trajik bir boyut kazanan

kaosu aşmak, geniş yığınları sosyalizm uğruna savaşmaları yeniden mobilize edebilmenin yeni yol, yöntem ve araçların bulabilmek için gereklidir.

c- Günümüz dünya gerçekliği, birçok yönden öz itibarıyla aynı kalsa bile, 20. yüzyılın ilk çeyreğini karakterize eden gerçeklikle kıyaslandığında, çok önemli sayılabilecek değişiklik ve farklılıklar sergiliyor. O günkü koşullarda geçerli olan birçok düşünce, anlayış ve önerme, bu günü açıklamakta yetersiz kalıyor. Bunları dogma haline getirip uygulamakta inat etmek, marjinalliğin önemli nedenlerinden birisi oluyor.

Bilimsel ve teknolojik gelişme

Karşılıklı, birbirinin yolunu açarak elele yürüyeyen bilimsel-teknolojik gelişme ve yarattığı ürünlerin üretim sürecine taşınması, üretimin yapısından başlamak üzere beraberinde birçok yeni gelişme ve değişimlere yolaçtı. Yolaçmaya devam ediyor. Toplumsal, siyasal, kültürel, psikolojik yaşam, bu gelişmelere bağlı olarak sürekli değişti. Birçok durumda, üstyapısal görüngüler, altyapıyı etkiledi ve yönlendirdi.

Kapitalizm, kendini yeniden üretibilmesine koşut olarak, değişik savunma formları geliştirdi. Özellikle metropoller-

de emek-sermaye çelişkisini yumuşatabildi. Ama bu gelişme, azami kâr yasasının zorunlu bir sonucu olarak, yeni yeni türevsel çelişkilerin doğmasına da yolaçtı. Elbette ki, gelişmelerin lokomotifi, üretim araçlarındaki gelişmeler oldu. Ne var ki, aynı lokomotif, insan uygarlığını, yaşamın birçok alanında korkunç bir yıkımın ve bunalımın eşiğine de taşıdı. Toplumun atomize edilmesinin korkunç boyutlara ulaşması ve yabancılaşma; bir ucu atmosferin delinmesine kadar uzanan ve canlı yaşamı ciddi olarak tehdit etmeye başlayan çevre kirlenmesi; geri ve bağımlı ülkelerin içine düştüğü eşi görülmemiş borç batağı ve gelir dağılımındaki adaletsizliklerin küresel açlığı yaşanan bir gerçeklik durumuna getirmesi; işsizlik, silahlanma, bölgesel savaşlar ve nükleer

savaştehlikesi; kitlelerin siyasal yaşamdan dışlanması.... Daha birçok görüngü, bireysel yaşam alanını korkunç derecede daraltarak bireyi umutsuzluğa sürüklemekte, onda hiçlik duygusunun gelişmesine yol açmaktadır. "Modern dünya"dan umudunu kesen birey, onun korkunç gücü karşısında duyduğu çaresizlik duygusundan kurtulmak için, dine dönüşten alkolizme kadar çok çeşitli yeni arayışlara yönelmektedir. Bu nokta, devrimci mücadeleyi yükseltmek açısından, günümüz gerçekliğinin en önemli halkalarından birisidir.

Gelinen aşamada, bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve yarattığı ürünlerin üretim sürecine taşınması, yeni eğilimlerin belirlenmesini beraberinde getiriyor. Yeni eğilimin en belirgin öğelerini sıralayalım: Bir yandan, çalışan birey makinenin dişlisi olmaktan çıkarılıp, üretim süreci dışında sürülüyor. Diğer yandan üretim süreci içinde kalanların büyük çoğunluğu vasıfsızlaştırılarak, otomatlaştırma görüngüsü daha da derinleştiriliyor. Arta kalan azınlık her yönden daha da yetkinleşmeye zorlanarak ve "sermaye-teknoloji yoğun" üretimde kol ve beyinsel emek daha fazla bütünleştirilerek üretim sürecinde bu kesimin ağırlığı daha da artırılmaktadır. Bu eğilimin üretim sürecinde yaygınlaşmasına koşut olarak, toplumsal yapının kompozisyonunda yeni değişimler ortaya çıkacağı gibi, işsizlik kendini korkunç bir toplumsal sorun olarak dayatacaktır. Şuda bir gerçek ki, bu eğilim ne bugün ne de yarın toplumsal gelişmeleri belirleyecek temel faktör haline gelecektir. Fakat, sosyalizmin insanlığın kurtuluşu yolunu açan yegâne bilimsel ve toplumsal biçim olduğunu, gerekliliği ve kaçınılmazlığını daha somut göstermek açısından, büyük önem taşır. Tarihsel açıdan, bu eğilimin uzun vadede kapitalizm altında ağırlık kazanması, belki de insanlığı İnka ve Asteek gibi uygarlık kurmayı başarabilen, Amerikan yerlilerinin akıbetine benzer bir sonla yüzyüze bırakacaktır. Belki de daha başka akıbetlerle!

Rosa'nın dediği gibi insanlığın karşısında iki farklı alternatif duruyor: Ya kapitalizmin sürüklemekte olduğu felaketler ve korkunç yıkım

Rosa LUXEMBURG: "İnsanlığın karşısında iki alternatif var"

içinde yok olmak, ya da toplumsal devrimlerle kendi kurtuluşunun yolunu açmak; sınıfları ortadan kaldırarak, insanın insan tarafından güdülmediği, sömürünün yok edildiği yeni bir toplum yaratmak! Yeni bir

İnsanlığın karşısında iki farklı alternatif duruyor: Ya kapitalizmin sürüklemekte olduğu felaketler ve korkunç yıkım içinde yok olmak, ya da toplumsal devrimlerle kendi kurtuluşunun yolunu açmak; sınıfları ortadan kaldırarak, insanın insan tarafından güdülmediği, sömürünün yok edildiği yeni bir toplum yaratmak! Yeni bir sosyalizm projesi üretmek kadar, projeyi bu iki temel öge ile birleştirmek önem kazanıyor.

sosyalizm projesi üretmek kadar, projeyi bu iki temel öge ile birleştirmek önem kazanıyor. Geniş kitlelere gitmek ve entellektüel çevrelerin önemli bir kesiminde yaygınlaşacağı benzeyen, anti-Marksist "uygarlık bunalımı" konsepti ile ifadelendirilen; Bau kapitalizmi, onunla belli bir süredir entegre olma sürecine giren kollektivist-bürokratik devlet kapitalizmi ve onun alacağı "yeni" kapitalist biçimler de dahil, kapitalizmin insanlığı sürüklemekte olduğu çıkmazı aşmanın yollarına ışık tutmanın başka yolu yok.

Kapitalist gelişmenin yarattığı tehdit ve bunalımlarla, bunları doğuran çelişkileri ve bu çelişkilerin sunduğu olanakları yakalamak ve değerlendirmek; kapitalist uygarlığın yeni bir uygarlığa dönüştürülmesi açısından bünyesinde barındırdığı maddi ve manevi olanakları

somut olarak sergileyebilmek için, teorik düzlemde bilimsel bir inceleme ve araştırmaya ihtiyaç vardır. Günümüz dünya gerçekliğini sınıfsal bir bakış açısıyla kavramak ve bu kavrayışa dayanarak, toplumsal problemlere yeni çözümler sunmak, somut durumlara uygun düşecek müdahale ve örgütlenme biçimleri bulup çıkarmak için, devrimci teoriye yeni devrimler eklemek gerekiyor.

Birliğin nesnel olanakları

Tarihsel ve toplumsal gelişmenin bugün ulaştığı nokta, bir yandan mevcut ideolojik-teorik kaosu ortadan kaldırılmasına temel teşkil edecek nesnel olanaklar ve olgular sunuyor. Diğer yandan ise, bir bütün olarak emperyalist-kapitalist sistemin bağrında taşıdığı çelişki ve çatışmaların boyutu, insan uygarlığı-

nın bu sistem içinde ulaşmış bulunduğu maddi ve manevi birikim, insanlığı tarihsel olarak komünar topluma, 20. yüzyılın ilk çeyreğine kıyasla, çok daha yakın bir noktaya getirmiş bulunuyor.

Gelişim tarihini bilen herkes, Türkiye devrimci hareketinin bölünmüşlüğüne koşullayan en önemli faktörlerden birinin (hatta birçok durumda ana faktörün) evrensel ölçekte ortaya çıkan ideolojik-teorik ve politik bölünmeler olduğunu bilir. Bunun partiye yansımaları, parti ve grupların kendilerini evrensel ölçekteki farklı ideolojik-teorik odaklara angaje ederek temellendirmesidir. Bu örgütlerin arasında aşılması güç Çin setleri ve düşmanlıkların doğmasına yol açıyor.

Gorbaçov'un iktidara gelmesiyle SB'de gözlenmeye başlanan ve Doğu Avrupa ülkelerinde bazı "KP"le-

rin kendilerini yadsımlarına kadar vrana ve herkesi şaşıratan bilinen gelişmeler, devrimci hareketin bölünmesine yolaçan tayin edici önemdeki nedenlerden birini ortadan kaldırmış ve bu anlamda yeni temeller üzerinde daha geniş birlikler yaratabilmenin yollarını da aralamıştır. Ne var ki bu gelişmelerin beyinlerde yarattığı/yaratacağı yankıların, buünden yarına ve kendiliğinden meyve vereceğini beklemek de büyük bir hayalcilik olacaktır. Gelişmelerin yarattığı bu yeni durum ve yeni temeller üzerinde güçlü, devrimci bir hareket yaratabilmek açısından, bu durumun doğurduğu/doğuracağı nesnel olanakları, çok yönlü ve yaratıcı bir biçimde değerlendirmek gibi yeni ve önemli bir görevle yüzyüzeyiz. Birlik ve ideolojik-teorik mücadele anlayışı, yöntem ve biçimleri, bu yeni durumun ortaya çıkardığı olanaklar hesaba katılarak yeniden düzenlenmelidir. Hem "Tales olmak", hem de önümüze çıkacak çukurlara düşmeden yürümek zorundayız.

Devrimci hareketin 20 yılı aşkın tarihi, önemli deneyimlerle doludur. Kendisini şu ya da bu ölçüde ifadelendirip, politik mücadele arenasına atılan siyasal oluşumların büyük bir çoğunluğu, kendi düşünsel tasarım ve çizgilerini pratikte şu ya da bu düzeyde sınadı. Yaşanan tarihsel süreç ve alınan yenilgiler, Türkiye'de hiçbir devrimci siyasal akımın, "görüşlerini ve teorisini gerçekliğe ve belli toplumsal, ekonomik ilişkilere" dayandıramadığını ortaya koydu. Oysa bu, Marksizm açısından "olmazsa olmaz" bir istemdir. Yani, "teori konusundaki bu istem çok kesin ve açık bir biçimde Marksizmin kurucuları tarafından açıklanmış ve tüm öğretinin temel taşı yapılmıştır." (Lenin)

'80 darbesinden sonra, özellikle de son yıllarda "geçmişin muhasebesi" ve "özeleştirisi" kavramları dil-

lerden düşmez oldu. Ne yazık ki, duyurucu herhangi bir ürün ortayakommuş değildir. Bu kavramlar, ya Marksizmin dışına çıkmanın aracı oluyor, ya da gece mezarlıktan geçen birinin cinleri kovmak için söylediği şarkının sözleri haline geliyor. Ülkemizdeki hiçbir devrimci örgüt politikalarını ve pratiğini dayandıracığı, gerçek anlamda bilimsel bütünlüklü teorik temellere sahip değildir.

Bunlar, devrim açısından önemli olumsuzluklardır. Ama aynı zamanda, bilimsel temellere dayalı, bir birlik yaratmak açısından olumluluk ve olanaklar taşıyor. Türkiye gerçekliğine yaratıcı şekilde uygulamak ve devrimci hareketin bütün bölüklerinin olumlu yönlerini kendinde içkinleştirerek, sentez özelliği taşıyan te-

"89 Baharı" yüzbinlerce işçiyle yaşandı.

orik bir hatın ortaya konulması gerekiyor. Türkiye'nin toplumsal, ekonomik ilişkilerini açıklayan, devrimci dönüşüme ışık tutan bilimsel, bütünlüklü temele dayalı ve onun özlü bir ifadesi olacak devrim programını ortaya koymak gerekiyor.

Yeni bir çerçeve

Daha geniş katılımlı teorik inşaa için yeni bir çerçeve çizilmelidir. Nesnel gelişmelerin yönü ve durum ve olguları saptamak, tek başına bir anlam ifade etmez. Saptamalar, proletaryanın tarihsel misyonunu, her somut durumda nihai hedefe uygun düşecek doğru sonuçları çıkarmayı da gerektirir. Dünya devrimi ve onun bir parçası olarak ülkemizdeki bağımsızlık, demokrasi ve sosya-

lizm mücadelesini zaferle taçlandırabilmek için, üstesinden gelinmesi gereken temel görev, işçi sınıfının proleter sosyalist partisini inşa etmektir. Bu parti, tarihsel-toplumsal gelişmenin günümüzde ulaştığı düzey ve bu düzeyi karakterize eden maddi ve manevi birikim üzerinde yükselmelidir. Çalışan sınıfların sorunlarını, özlem ve isteklerini ve onların bütünleşip mücadeleye yol gösterme yeteneğinde, modern ve yeni tipte bir parti olmalıdır.

İrade ve eylem birliğine temel teşkil edecek ideolojik ve teorik birliğin yaratılması uğraşı, yaşamdan kopuk, teorinin gri dünyasına kapanarak, şu ya da bu ülkenin, liderin niteliği üzerinde ayrıntılara varan anlayış birliği oluşturma türünden soyut alanlara hapsedilmemelidir.

Proletarya devrimin plan ve programıyla, proletarya partisinden yeni toplumun kuruluşuna ilişkin projeksiyonları üzerine anlayış birliği oluşturmaya esas alınmalıdır.

İşçi sınıfının proleter sosyalist partisini inşa etmeyi temel görev bilen ve bu doğrultuda üzerine düşeni yapmaya hazır olan, aşagıda sıralanan vb. maddeleri benim-

seyen herkes, bu süreçte yerini almalı, katılmaya çağırılmalıdır.

1- Proleter sosyalist partinin programını ortaya koymak amacıyla;

a) Sosyalist inşaa deneyimlerinin başarısızlıkla sonuçlanmasının nedenlerini ortaya çıkarmak; tüm bu deneyimlerin olumlu ve olumsuz yönlerinden öğrenerek tarihten gereken dersleri çıkarmak ve bugün kapitalizmin, sosyalizmi inşa etmek açısından sunduğu maddi-manevi tüm olanaklar ile bu dersleri bilimsel tarzda sentez etmekte ifadesini bulan yeni-demokratik bir sosyalizm projesi ortaya koymak.

b) Türkiye devriminin programatik sorunlarına teorik çözümler getirmeyi hedeflemek. Parti programını hazırlamak ve kuruluş / prog-

Paris Komünü

ram kongresini gerçekleştirecek, partileşme sürecini tamamlamak. Ki, partileşme sürecinin temel bileşenlerinden biri olan teorik inşaa, aynı sürecin diğer bileşenleri olan, sınıfın ileri kesimlerini kazanmaya yönelik olan faaliyet ile sürekliliği sağlanmış örgütsel mekanizme yaratmak görevlerinin gerçekleştirilmesi ile bütünlük içinde ele alınmak zorundadır.

2- Gelişmeleri ve gelecekleri tartışılmak üzere, kendilerine halen sosyalist diyen ülkeleri, sosyalist kabul etmemek. (Amavutluk, tartışılmak üzere bu madde dışında tutulabilir.) Bu ülkelerin, gerçek yüzlerini ortaya serme amacını güden propaganda yürütmeyi kabul etmek.

3- Sınıf savaşımını proletarya diktatörlüğünün kurulmasıyla bütünleştirmek; Lenin'in *Devlet ve Devrim* ve *Nisan Tezleri* adlı eserlerinde esosalist demokrasi/proletarya diktatörlüğü üzerine koyduğu bilimsel tezleri tartışmasız benimsemek; buna karşılık, başta SB olmak üzere, bugüne kadar devrimlerden sonra ortaya çıkan devlet formasyonlarını Marksizm-Leninizmin evrensel-bilimsel ilkeleri ışığında eleştirel bir bakış açısıyla incelemeyi kabul etmek ve daha başlangıçta, kitle inisiyatifini körelten, çalışan sınıfı siyasal yaşamın dışına iten ve tek parti diktatörlüğüne varan monizmin mutlaklaştırılmasını mahkum etmek.

4- İşçi sınıfını devrimin öncüsü

olarak kabul etmek ve onun tarihi misyonunu gerçekleştirebilmesi açısından ileri işçilerin çatısı altında örgütlendiği öncünün rolünü benimsemek.

5- Bu partinin önderlik fonksiyonuyla bağıntılı olarak; parti-sınıf, parti-devlet, parti-kitle örgütleri ve parti önderliği ile parti arasındaki ilişkileri geçmişte yapılan hata ve yanlışlar ve doğurduğu sonuçlar ile bunlardan çıkarılan dersler ışığında, gerçek kitle inisiyatifine dayalı katılım ve sosyalist demokrasi perspektifiyle yeniden biçimlendirmenin gerekliliğini benimsemek.

6- "Ulusların kendi kaderini tayin hakkı"nı, ayrı devlet kurma da dahil kayıtsız şartsız desteklemek. Kürt, Türk vb. işçilerin birleşik bir partide mi, yoksa ayrı partiler halinde mi örgütleneceğine, somut durumun gerekleri ve dünya devrimi bağlamı içinde, işçi sınıfının çıkarları esas alınarak, somut koşullara bağlı olarak yanıt verileceğini benimsemek.

7- Devrimin güç kullanılarak zafere ulaşacağına ve daha başlangıçtan itibaren devrimci faaliyetin, bu anlayışa uygun olarak yürütülmesi

Tarih Marksist-Leninistleri, bugün yeni görevlerle yüz yüze bırakmıştır.

gerektiğini savunmak.

8- Belirli her somut durumda, bu duruma uygun düşen ve mücadeledenin ihtiyaçlarını karşılayan yasal ve yasadışı örgüt ve mücadele biçimlerinin yaratıcı şekilde hayata uygulanmasında ifadesini bulan ve tasfiyeciliği yadsıyan bir anlayışa sahip olmak.

9- Felsefi temeli, "işçi sınıfının kurtuluşu, işçi sınıfın kendi eseri olacaktır" Marksist önermesi üzerinde yükselen ve Paris Komünü'nden günümüze değin (1905 Rus Devrimi, 1917 Şubat ve Ekim Devrimlerinden Çin Kültür Devrimi, 1968 hareketleri, çevre ve barış hareketleri ve Doğu Avrupa ülkelerinde ortaya çıkan son kitle hareketlerine kadar) bütün kitle hareketlerinin olumlu ve olumsuz yanlarından öğrenerek, gereken dersleri çıkarıp özümleyen, yeni bir kitle çizgisinin ortaya konması. Buna bağlı olarak, çalışan geniş yığınların (gizli devrimci çekirdeklerin içinde eridiği) kitle inisiyatifi ve güç oranında demokratik temsile dayalı geniş ve birleşik kitle örgütleri içinde birleştirme perspektifine sahip olmak.

10- Yaşanılan sosyalizmi inşa deneyimlerinin yanlışlarının ortaya konulması ve başarısızlığa uğrayış nedenlerinin sergilenmesinden, bugünkü sözde sosyalist ülkelerin gerçekte sosyalizme hiçbir ilgisi olmadığını göstermeye değin uzanan eleştirel bir sosyalizm propagandası ile birlikte saptanacak devrimci-demokratik talepleri her somut durumun kendi özgünlüğü ile yaratıcı şekilde kaynaştırarak işlemek. Kitle inisiyatifin edayalı fabrika, okul vb. komitelerin oluşturulması (ve mevcut olanların kitle inisiyatifi ve güç oranında demokratik temsil ilkesine dayandırılması), gibi amaçlar güden kitle inisiyatifini geliştirme gruplarının oluşturulmasını benimsemek, bu gruplarda yeralmayı ve yenilerini oluşturmak için çaba sarfetmeyi taahhüt etmek.

11- Tartışmalar, oy hakkına sahip olmak için en az bu gruplardan birinde yer almak, seçilme hakkına sahip olmak içinse parti inşa örgütüne katılmak gibi kayıtları kabul etmek koşuluyla, isteyen herkese açık tutulmalıdır.

BİTTİ

Komünarlar geçmişten farklı ama...

Tartışmayı, sürecin dayattığı görevlere uygun ve bunun yanı sıra özgül alanın önceliklerini dikkate almaksızın sürdürmek, gelişigüzel bir tavır olur.

Hüseyin EDEŞ

İnsanlık hep daha iyisini arar. Geriye dönüşlerde ifadesini bulan gelişmeler, gelecek idealinin değil, geçmişin kusurlarıdır. Olumsuzluklar, insanlığın kapitalist dünyadan öğrenmiş olduğu kötü şeylerin kalıntı ve yansımalarıdır. En genel ifadeyle, reddedilen geçmişten süregelen yönetici-yönetilen ilişki ve çelişkilerindeki geriliktir. Ancak, sadece bu yanını görmek, aşarı bir iyimserlik olur.

Bugün uluslararası planda devrimci teori, 1917 Ekim Devrimi, 2. Dünya Savaşı'nın hemen sonrası ve Kültür Devrimi yıllarındaki prestijini taşıyor. Empyrist ülkelerde devrimci teorinin mad-di bir güce dönüşemiyor olması, yılların gerçeğidir. Devrimci teori bu ülkelerde çok küçük kesimlerce temsil edilebilmektedir. Bağımlı ülkelerde ve ulusal mücadelelerde de, parlak yıllarının çok gerisinde olduğu kabul edilmelidir.

Öngörülenle uygulananın karşıtlığı

Hangi süreçlerin bu genel olumsuzluğa yol açtığına yanıt verme zorunluluğumuz var. Ana kaynak, sosyalist pratiğin yaşadığı ülkelerdir. Marksist teoride öngörülen geçiş evresi sosyalizmiyle, bu ülkelerde olanlar arasında zamanla kocaman

bir karşıtlık oluştu. Marks'ın Paris Komünü'nden çıkardığı derslere hayat verilemediği gibi, uygulama sürecinde de yaşamın zenginliğinde içkin olan ipuçları teorileştirilip, devrimci teori ve pratiğe atılım kazandırılmamıştır.

Süreç çözümlemesine girmeden sonuçlara baktığımızda ne görüyoruz? Giderek sönmesi gereken devlet, tersine daha da güçlenmiştir. Devletle halk arasındaki çelişkide, üstün gelen devlet olmuştur. Parti ve devlet bürokrasisinin içiçeliği, ikti-

Anti-faşist mücadelede, yanlış bilinç, yanlış mücadele çizgisini doğurmuştu. Mücadeleye kitlelilik kazandırılmamış, bireysel biçimler ön plana çıkarılmış, kitlelerde zaten varolan kendi dışında kurtarıcı arama eğilimi daha da körüklenmiştir.

darın tamamen partide toplanmasında ifadesini bulmuştur. Parti iktidarı, sınıf iktidarı yerine geçirilmiştir. Gerçek iktidar organları olması gereken Sovyetler, partinin kararlarını uygulamaktan öteye bir rol oynamamıştır. İşçi demokrasisinde temel birim alınması gereken fabrika ve işletmelerde, tek kişi yönetimi hakim kılınmıştır. Proletarya demokrasisi ile kadınların kurtuluşu arasındaki olumlu ilişki, bu ülkelerde bir kez daha görülmüştür. Birincisi tam gerçekleşemeyince, ikincisi de aynı kaderi paylaşmıştır. Bu ülkelerdeki sapmalar, henüz devrimin başılamadığı ülkelerdeki partileri

de etkilemiştir. Bu partilerin edilgen tutumları da eklenerek, devrimci teori ve pratiği zenginleştirecek tartışma ortamı yerine, resmi düşüncü egemen kılınmıştır. Bir yerden sonra, Marksist teori bulanıklaşmaya başladı. Dünya proletaryası için çekim merkezi olması gereken bu ülkeler, bu olumsuzluklarıyla itici unsur olmuşlardır.

Bugün pratiğin devrimci kılınması için, Marksizmin bu bulanıklıktan arındırılmasına yönelik teorik çalışma, çok daha önem kazanmıştır. Geçmiş sosyalizm uygulamalarının tıkanıklığını aşmaya yönelik teorik sunuş ve pratik adımlar elbette olmuştur. Ancak pek de yeterli olmadığını, sonuçtan çıkarılmak olanaklı.

Teorik reçetelerle dar pratik

Önceki sosyalizm uygulamalarından dersler çıkaran, daha ileri bir pratik sergilemeyi amaçlayan Mao önderliğindeki ÇKP, o dönem yöneten ile yönetilen, devlet ile halk arasındaki çelişkiler ve parti-iktidar konularında çok önemli noktalara dikkat çekti. Bunlar olumsuz geleneği aşmakta, sosyalizme kazandırılmış değerlerdir.

Türkiye'de reformist gelenekten koptuğu ölçüde oluşmaya başlayan devrimci hareketlerin ideolojik şekillenmeleri, uluslararası düzeydeki

cephelşmeyi yansıtıyordu. O kadar fazla yansıtıyordu ki, hareketlerin ortak özelliği, ülke özgülünü es geçerek hazır devrim reçeteleriyle siyaset yapmak oldu. En çok etkilenilen de, Latin Amerika devrim mücadeleleri ve Çin Devrimi'ydı. Hareketlerin oluşmalarından çok kısa bir süre sonra, 12 Mart faşizmiyle dağıtılmış olmaları ve cuntadan hemen sonra da hızla yükselen demokratik muhalefet, başta konulan programatik görüşleri fazlaca sorgulamaya girişmeden yola devam etme sonucunu doğurdu. 1974-80 arasında, devrimci teorinin zenginleştirilmesine yönelik çalışmaların çok cılız kaldığı, dar pratiğin egemen olduğu bir dönem yaşandı. 12 Eylül ile birlikte sınıf mücadelesine ilişkin söylenmiş onca büyük lafların gerçeği ifade etmediği açığa çıktı. Bir yerlerde bir takım yanlışlar yapılmıştı.

Ne yazık ki bir çok hareket, hiçbir şey olmamış gibi, hala işi "teknik arıza"larla açıklama çabasındadır.

Aslında, 12 Eylül yenilgisi darbeden önce başlamıştı. Devrimci hareketin işçi sınıfı ve toplumsal muhalefetle ilişkilerinin düzeyi anımsanırsa, izlenmiş olan siyaset, taktik ve mücadele biçimlerindeki başarısızlık net olarak görülecektir. Özetle,

devrimci hareket toplumsal muhalefetle bütünleşmedi. Anti-faşist mücadele kavrayışı sınırlıydı. Önderlik etmesi gereken işçi sınıfı, tam tersine bu mücadelenin dışına bırakılmıştı. Bu eksiklikle sürdürülen anti-faşist mücadelenin, sosyalizm mücadelesi ile birleşmesi olanaksızdı. Mücadelenin önderliği sınıf hareketiyle bütünleşmeyince, bu iş küçük burjuvaziye kaldı. Onun devrimciliği ise sınırlıydı. Tüm anti-faşist güçleri içeren anti-faşist bir program ve bu program üzerinde tüm anti-faşist güçlerin eylem birliği sağlanamadı. Bu durum, devrimci hareketlerin geniş kitleler için birer güç merkezi haline gelmelerini engelledi. Anti-faşist mücadelede, yanlış bilinç, yanlış mücadele çizgisini doğurmuştu. Mücadeleye kitle-

sellik kazandırılmamış, bireysel biçimler ön plana çıkarılmış, kitlelerde zaten varolan kendi dışında kurtarıcı arama eğilimi daha da körüklenmişti. Öte yandan mücadelenin bir diğer eksenini olan Kürt hareketinin gelişme dinamikleri de yakalanmamıştı.

İdeolojik, siyasi ve örgütsel açıdan proletarya örgütü olacak bir parti yaratılıp, işçi sınıfıyla bütünleşmeyince, 12 Eylül saldırısı karşısında anti-faşist mücadele kolayca geriledi. Yaşanan devrimci dalgayı devrimci hareket ilerletemeyince, egemenler azgın bir karşı-devrimle yanıt verdiler. 12 Eylül faşizmi ve hala devam eden uluslararası gelişmelerin de etkisiyle, devrimci hare-

"Komün, geleneği aşma iddiasıyla "sahneye" çıktı."

ketlerdeki şekilsizlik varlığını sürdürmektedir.

Ama yine de geçmişle bağlantılı olarak farklı tutum alışlara tanık oluyoruz. Kimileri, dostu düşmanı çatlatarak bir kararlılıkla yollarında yürüdüler. Gorbi öksürünce, her zamanki gibi onlar da nezle oldu. "Toplumsal barış ve sükunet"i sağlamak üzere, şifayı sosyal-demokratik buldular. Devrimci hareketlerdeki eğilimlerde geçmiş ve bugüne sorgulayıcı yaklaşanlar, Orta-Doğu toplumlarının her türlü değişikliği felaket sayan telaşıyla geçmişe toz kondurmayanlar, geçmişe olan kuşkularını seslendirmeden "öncü savaşı"nı soğumaya bırakan eğilimler vs. sayılabilir.

Komün ve geleneği aşma

Komün, bu ortamda geleneği aşma iddiasıyla "sahneye" çıktı. Birinci sayıda, "teori iç savaşım boyunca gelişme göstermiş ve bir bütünlüğe ulaşmıştır" denilmektedir. Böyle bir tespit, bir takım görevlerin atlanmasının hem nedeni, hem de sonucu gibi görünüyor. Aynı gelenekten geldik. Olaya yabancı değiliz. Sözü edilen iç savaşım, hiç de programatik görüşlere ulaşılacak kadar uzun, kapsamlı ve derin değildi. Bazı farklı görüşler vardı. Ancak bunlar geçmiş teorinin en sivri yönlerini yontmaya yönelikti. Köklü bir kopuşu hedeflemekten uzaktı. Zaten, olumsuzluk da uzun, kapsamlı ve derin bir ideolojik mücadelenin yaşanma-

mış olmasındadır. Bu yalnızca bugün için değil, geleneğin geriye kalan bütün geçmişi için beslenecek bir iyi niyetten öteye geçmez. Çünkü, geleneğin tarihinde köklü kopuşları gerçekleştirecek tartışma ve iç mücadele ortamı hiçbir zaman yaşanmamıştır. **Komün**, bu değerlendirmenin ardından, belli bir bütünlüğe ulaşan bu görüşler etrafında birleşmiş insanların, sınıf mücadelesine müdahale etmesini sağlayacak aracı oluşturma görevini tespit ediyor. Böylece, öncünün kazanıldığı varsayılmış olacaktır.

Görüntü şu: Pek de boyutlu olmayan bir iç çatışma yaşanıyor... Ardından da değişik zamanlarda ve değişik biçimlerde kopmalar oluyor. Asıl farklılaşma, ayrılıktan sonra şekillenmeye başlıyor. Tespitler yazıya dökülüp, ortak görüşler olarak kabul ediliyor. Yeni bir öncü ismi kullanılıyor. Gelişmeler böyle devam ederse, olası sonuç; "İşte programımız, işte adımız, biz öncüyüz" biçiminde olacak. İşçi sınıfı da varolanların yanında, yeni bir öncüye daha kavuşacak. Ama bundan haberdar olmayacaktır. Doğal olarak, en doğru perspektifle yola çıkışta bile, böyle bir habersizlik dönemini yaşayacak, ancak bunu kaderi haline getirmeyecektir. Şimdi yeniden başa dönersek: Nisan 1971'de, bazı tezlerle kendini ortaya koyan muhalefet, 1972 Şubatında "DABK Kararla-

n"nı oluşturdur. Ardından ayrılık geldi. Bağımsız bir hareket olarak mücadele içindeki yerini aldı. Ancak, öncüye ilişkin görevler yerine getirilememişti. TİİKP içindeyken konulan tezlere, daha sonra üretilenler de eklenince programatik görüşleri kapsayan bir içerik oluşmuştu. Bu görüşlerdeki belirgin özellik, Türkiye'nin 1930'ların Çin'i gibi düşünülmüş olmasıydı. Partinin inşasına ilişkin olarak yapılan, "parti silahlı mücadele içinde inşa edilmelidir" tespiti, parti inşasının perspektifinin ne olması gerektiği, araçlarının neler olduğu, taktiklerde önceliklerin neye göre saptanacağı sorularını gündeme getirmedi. Tespitlerdeki yanlış ve eksiklikler, nesnel koşulların elverişsizliğiyle birleşince, ne parti inşasına ilişkin görevler yerine getirilebildi, ne de devrim ilerletilebildi. "Yapılması gereken, teori ve örgüt iç yaşamının geliştirilip derinleştirilmesi; ideolojik, isyancı arınmanın derinleştirilmesi, öncünün çelik çekirdeklerinin oluşturulmasının yanı sıra, çeşitli belgelerle ortaya konulan görüşlerin, bir dizi konferans ve nihayet kuruluş kongresiyle program haline getirilmesi ve halkın ileri unsurlarını, komünist önderleri ve militanları, aksettirmeden sürdürülecek propaganda ve ajitasyonla, öncünün bağrında toplamak olmalıydı". (1) Sonra, gerçekte o özelliğe sahip olmamasına karşın '72 Şubat toplantısı kuruluş olarak kabul edildi. Kuruluş Kongresi gerçekleşmeyince parti sonraki süreçte resmi olarak onaylanmış bir program olmaksızın yaşamaya devam etti. '72 tezleri'ne, kutsal kitapların bir şey çıkarılamaz ve bir şey eklenemez tutuculuğuyla yaklaşınca, yaşam başka yöne, biz başka yöne yürüdük.

Bütün gündemlerin baş maddesi

18 yıl sonra, proletarya partisinin oluşturulması hala esas görev! Bu konuda açık bir perspektif ortaya konulmadığı sürece, ayaklar birbirine dolanmaya devam edecektir.

Parti konusunda, doğru ile yanlış birbirine karıştırılmış durumdadır. Çok kestirmeden bir programla parti kurup, işçi sınıfının öncüsü olunabildiği gibi; bu görevin belir-

siz bir geleceğe ertelendiği örnekler, sorundaki teorik kafa karışıklığını yeterince açıklamaktadır.

Partinin doğru zamanda, doğru şiarlarla kitleleri harekete geçirebilecek yetkinliğe ulaşabilmesi için, değişik görevlerle yüklü evrelerden geçmesi gerekir. Taktikleri sadece nesnellığe göre değil, kendi durumuna göre de saptamak durumundadır. Lenin, 1905'e kadar öncünün kazanılmasından sözeder. Bu dönemde devrimci faaliyet, işçi sınıfının öncülerini kazanmaya yöneliktir. Geniş kitleleri değil. Lenin, partileşme süreci ve partinin görevleri açısından, proletaryanın öncüsünü kazanmak ile geniş kitleleri kazanmayı ayrı ele alıyor. "Proletaryanın öncüsünü komünizme kazanmak sözkö-

"Lenin; 1905'e kadar öncünün kazanılmasından sözeder."

nusu olduğu sürece, (bu sözkonusu olduğu ölçüde) propaganda ön planda yer alıyordu." (2) Ya da "....proleter öncü kazanılmıştır. Bu, ön şart gerçekleştirilmedi mi zafere bir adım bile atılamaz." (3) Stalin de SBKP için şöyle diyor: "Partimizin gelişmesinde üç dönem ortaya çıkmaktadır. Birinci dönem, partimizin biçimlenme, yaratılma dönemidir. Bu dönem Iskra'nın kuruluşu ile üçüncü parti kongresine kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Bu dönemde partinin çabasının ve sorunlarının odak noktasını, bizzat partinin kendi varlığını sürdürmesi ve kendini koruması oluşturur... İkinci dönem, geniş işçi köylü kitlelerinin partisi için, proletaryanın öncüsü için kazanılması dönemidir. Ve bu

dönem aşağı yukarı Ekim 1905'ten, Ekim 1917'ye dek uzanan süreyi kapsar." (4) Proletarya partisinin yaratılmasında, proletaryanın ileri kesiminin kazanılması aşamasıyla, partinin geniş kitleleri kazanması aşamaları arasında mutlak bir ayırım olmasa da, farklı görevleri ve araçları öngördüğü, bunların es geçilemeyeceğine dikkat çekildiği anlaşılıyor.

"Proletarya partisinin yokluğu koşullarında öncünün kazanılması, bir bakıma partileşme sürecinin görevlerini tanımlar. Öncünün kazanılmasını kısaca maddeleştirecek olursak, şunları saymak olasıdır;

1- Öncü, sınıflar mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıkar.

2- Öncünün kazanılması bir süreç sorundur.

3- Bu süreç, objektiviteyle öncünün durumuna göre şekillenir; salt öncünün durumuna göre belirlenmez.

4- Öncünün kazanılmasındaki araçlar mutlak değildir. Kitlenin durumuna bağlı olarak... araçları da değişebilir. (...) seçilen araçlar kitlenin mücadelesi yerine konulamaz ve öncünün kazanılması aşaması da dahil, kitlelerin devrimleştirilmesi mücadelesinden vazgeçilmemelidir.

5- Devrim için öncünün kazanılması; birincisi, öncünün kendini örgütlemesi, ikincisi, öncünün devrimci çalışma içerisinde ortaya çıkan en iyi unsurları bağrında toplaması görevlerinden oluşur.

6- Öncünün kendini örgütlemesi, yani öncünün kendi kendini temellendirmesi, teorinin ve örgüt içi yaşamın geliştirilip derinleştirilmesidir; çelik çekirdeklerin oluşturulması ve insan malzemesinin niteliğinin yükseltilmesidir.

7- Öncünün devrimci çalışma içinde en iyi unsurları bağrında toplaması, propagandayı birinci sıraya koyar.

8- Öte yandan, objektivitede karşı-devrimle devrim güçlerinin silahlı olarak karşı karşıya geldiği, politik mücadelenin iç savaş halini aldığı, daha genel bir anlatımla, devrimci bir kargaşa halinde, öncünün kazanılması, olağanüstü lehte durum nedeniyle artçının, yığınların kazanılması göreviyle aynı anda yerine getirilebilir.

Sonuç olarak, öncüyü kazanma-

daki devrimci taktik ve araçlar, objektif ve subjektif koşulların birbirine göre karşılıklı etkileşimi içinde saptanır.

Öncü kazanıldıktan sonra, parti inşasında ana görev, işçi yığınlarını devrim için partiye kazanmaktır. devrim için proletaryanın öncüsünü kazanmakla yığınları kazanmak, kuşkusuz farklı görevlerdir. Ama, birbirini dışlar şekilde karşı karşıya konulmamalıdır. Genel bir kural olarak, yığınların devrim için mevzilendirilmesi, ancak devrimci durum koşullarında olanaklıdır. Bununla birlikte, sınıf mücadelesinin en ölgün hallerinde bile, doğru yöntem ve araçlarla, kitlelerin kendi öz siyasi deneyimi temelinde devrime, partiye kazanılabileceği unutulmamalıdır." (5)

Evrensel ve özgül alandaki özelliklerden dolayı, önemi daha da artan teorik çalışma, proletarya partisinin dinamiklerini oluşturacak tüm kesimleri kapsamaya (pratikle ilişkisi kurulup) açık bir tartışma süreci olarak kavranmalıdır.

Bulunduğumuz süreçte durum

Bizim somutumuzda, yaşadığımız yakın süreç, hiç kimsenin teorisini Türkiye ve bağımlı ulusun toplumsal ve ekonomik ilişkilerine dayandırmadığını gösterdi. Onca iddialı isme karşın, proletarya partisi yaratılamadı. Böyle bir partiyi oluşturacak sosyalist birikim vardır. Ancak dağınıktır. Bu dinamikler içinde birilerinin bir tabela çıkarmasıyla proletarya partisi kurulmuş olmaz. "Sadece biz Marksistiz", "bizden başka Marksist yok" saptaması da gerçek dışıdır. Sorun, bu dinamikleri, programı hedefleyen bir süreçle ilişkilendirmektir. Bu tartışmalı bir süreç olacak. Ancak, böyle bir tartışma süreci ve sonrasında öncü kesimler kazanılabilecektir. Bu süreçte, dinamikler birlikte ya da ayrı ayrı propoganda ve ajitasyon faaliyetlerini sürdürebilirler.

Tek bir grubun bu işe girişmek zorunda kalması, bu perspektifin bir kenara atılmasını gerektirmez. Uygun araçlar yaratarak tartışmalı, kazanmayı hedeflediği kesime açık ve onlara ulaşabilecek şekilde sürdürmelidir. Bu açıklık, bu kesimleri sağlamak çabasında ısrar anlamına gelecektir.

Bu durumdaki bir grubun gerek uluslararası, gerekse özgül olana ilişkin eğilimlerini, kendi dar grubu içinde dışa kapalı tartışmalarla sonuçlandırma çabası, tartışmaları kısır döngüye sokacaktır. Çıkan yazıları, görüşleri açık tartışmaya sunmadan, 150-200 sayfalık bir yazı yazarak, bunu genel çerçeve kabul edip "genel görüşlerimiz" diye sunmak, tartışmayı baştan sınırlar.

Tartışmayı, sürecin dayattığı görevlere uygun ve bunun yanı sıra özgül alanın önceliklerini dikkate almaksızın sürdürmek gelişigüzel bir tavır olur. Tartışmalar yayın organına yansıyacak biçimde iki genel başlık altında programlanabilir.

a- Sosyalizmin uluslararası sorunlarının irdelenmesi, sosyalist devrimlerin yaşandığı ülkelerdeki geriye dönüşlerin tartışılması. (6) Bu alandaki faaliyet, ideolojik plandaki bulanıklığı aşmaya hizmet edecektir. Doğaldır ki, bu başlık altındaki sorunların, programdan önce teorik olarak tamamen çözülmesi beklenemez.

b- Türkiye ve bağımlı ulus sorunlarının tartışılması, devrimci hareketin ve içinden gelen geleneğin değerlendirilmesi (7)

Evrensel ve özgül alandaki özelliklerden dolayı, önemi daha da artan teorik çalışma, proletarya partisinin dinamiklerini oluşturacak tüm kesimleri kapsamaya (pratikle ilişkisi kurulup) açık bir tartışma süreci olarak kavranmalıdır. Bu faaliyet, toplumun nesnellüğünü açıklayan ve bu nesnellüğün belirlediği dinamiklere dayanarak, proletaryanın insanlığı kurtuluşa götürecektir tarihsel eylemine yol gösterecek işleve sahip, devrimci teorisinin özlü bir ifadesi olan programı hedeflemelidir. (8)

DİPNOTLAR:

1- İnkilem, Artçılığına Düşmeli Mi, yoksa Öncü Mü Olunacak? 1987 Mart

2- Sol Komünizm, Lenin, sf. 7

3- Age

4- İktidarı Ele Geçirmeden Önce ve Sonra Parti, Stalin, aktaran BP, sayı 12, sf:2

5- Proletarya Partisi Teorisine Göre Neredeyiz ve Nereden Başlanacak Nasıl Yapılacak? 1988 Ağustos

6- Sosyalizm, proletarya demokrasisi ve geriye dönüş sorunlarında, teoriyi olumlu ya da olumsuz biçimde, önderler üzerinde kurmak bir açmazdır. "Leninizm, Stalin tarafından gurur verici şekilde temsil edildi, savunuldu ve uygulandı." (Komün, sayı:1, sf:8) gibi saptamalar, analizden uzaktır ve sınırlandırıcıdır. Kuruşçev hangi toplumsal gerçeklik üzerine oturdu? 1953'e geldiğinde, gerçek iktidar organları olması gereken Sovyetler, ne durumdaydı? İktidar, parti tekelinde mi toplanmıştı, kitlelerin yönetime katılımı hangi düzeydeydi? Sorular uzatılabilir. Sorun, Stalin'in neyi uygulayıp uygulamadığı değildir. Sürecin tahlili bunu açığa çıkaracaktır.

7- Komünarlar, geçmişten farklı siyasi tespitler üretmiş olmalarına karşın, yazılarında geçmiş sadece hareketin geçmişi olarak tartışmışlar. Geçmişte sınıf mücadelesinin aldığı biçim ve öncüye yüklediği görevler ile öncünün sınıf mücadelesinin içindeki yerinin ne olduğu açısından da ele alınmadan, geçmiş değerlendirmesi yerli yerine oturmaz. Bu tartışma, geçmişte takılıp kalmak için değil, bugünü ve yakın geleceğin nesnellüğünü anlamak ve bundan onu değiştirecek teoriyi üretmek için gerekli olacaktır.

Geleneğin geçmişine yaklaşmada dikkat çekilmesi gereken başka bir nokta, bugün eleştiri konusu olan bazı sorunlarda, şimdi ayrı olan insanların da sorumlu olduğudur. Bu gerçek es geçilirse, yeni yapı, yeni insan, yeni anlayış, deyim uygunsa yeni kültürü oluşturmak daha zor olacaktır.

8- Gerek partileşme süreci açısından, gerekse proletarya partisinin kendisi ve iç yaşamına ilişkin önemli sorunlar, bu yazının kapasitesini aşıyor. Ancak, bu konuda üretilmiş kapsamlı yazılar mevcuttur.

DEVİRİMCİ PARTİZAN'DAN ÇAĞRI

Parti güçlerini birleştir

Devrimci Partizan'ın "Önderlik Komitesi" imzasıyla yaptığı Aralık 1989 tarihli açıklama, "TKP/ML Güçlerine Çağrı" başlığını taşıyor. Çağrıda, "parti güçlerinin birleştirilmesi" vurgulanıyor.

Devrimci Partizan, "TKP-ML Güçlerine" başlığıyla bir çağrı yayınladı. Çağrıda "Önderlik Komitesi" imzası bulunuyor. "Bugün ulusal ve uluslararası planda komünist hareketin güçleri dağınık durumdadır" şeklinde başlayan açıklamada, "Devrimci Enternasyonalist Hareket'in (DEH) oluşturulması, önemli bir adım olarak vurgulanıyor. Anımsanacağı üzere, DEH 1984 yılı Mart ayında bir "deklarasyon" yayınlamıştı. Deklarasyon "2. Enternasyonalist Konferans'ta kabul edilmişti. Devrimci Partizan'ın çağrısında, içinde bulunduğumuz dünya koşullarının DEH'in daha üst düzeye çıkarılmasını talep ettiği belirtiliyor. Gelişmelerin önüne geçebilecek duruma ulaşmak, ancak böyle olanaklı kılınacaktır.

Ulusal planda durum

Ulusal planda durumun, uluslararasıdakinden pek farklı olmadığı, hatta "güçlerin daha dağınık" olduğu tespiti yapılmakta. Türkiye ve Medya topraklarındaki durumla ilgili şunlar söyleniyor: "Dünya devriminin ilerletilmesi açısından son derece elverişli bir ortam sergiliyor. Dünya devrimi açısından kilit noktalardan birindeyiz. Bu fırsatı yakalama sorumluluğu partimizin omuzlarındadır. Sorumluluklarının bilincinde olan proleter devrimcilerin dar çıkarlarla oyalanmayacakları ve onların sınıfsız toplumdaki başka hiçbir kişi ve grup çıkarlarına sahip olmayacağı açıktır. Sınıfsız toplum için yeni mevziler yaratma şevki ile proleter dünya devriminin bölgede bize yüklediği görevlerin bilincinde olanlar, öncünün birliği ihtiyacını görmekte gecikmeyeceklerdir."

"Birlik'ten ne anlaşılması ge-

rektiği üzerinde duruluyor. Ne "arimetik bir toplam" ne de "gruplar birliği" olarak ele alınmamalıdır. Çünkü, "birlik yeni bir nitelik ve biçimdir." Sınıfın beklediği de budur. Yoksa, alekâde bir birlik değil. Kendini dayatan sorunları çözmeye ve yolu açmaya gücü yeten bir "kurmay heyet" ancak böyle bir birlikle gerçekleştirebilir. Marksizm-Leninizmin ülkeler somutuna indirgenmesiyle ulaşılabilecek siyasi, ideolojik çizgi, ana kıstas alınmaktadır. Diğer görevleri yerine getirmenin anahtarı nedir sorusuna verilen yanıt şöyle: "Türkiye ve Medya topraklarında proleter öncünün doğru temelde ayakları üzerine yeniden dikilmesi..."

Sorunların üzerine gitmek

TKP-ML güçlerinin varolan dağınıklığının nedenlerini doğru koymayan bir birliğe şans tanınmıyor. Böyle bir birlik, yeni ayrılıklar doğuracaktır. Tek çare, sorunların üzerine gitmek. Ayrılıkların kaynağına inip tartışma-ikna yoluyla daha yüksek birlik oluşturmak gerekiyor.

Devrimci Partizan çağrısında, genel devrimci hareketin ve geldikleri geleneğin saflarındaki kimi "kötü alışkanlıklar" da dikkat çekiyor. Sorunları kişiselleştirme, sözcüklerle siyaset yapma, siyasi ve ideolojik sorunları bazı kötü niyetli insanların "ihaneti" olarak lanse etme, duygusal tepkiler, küfürleşmeler vs. "Fikirlerinin doğruluğuna inananlar, düşüncelere karşı daha olgun ve yapıcı yöntemlerle mücadele etmelidir. Aksi tutum, sınıfımıza karşı son derece büyük bir sorumsuzluk" deniyor.

Partinin yaşanmakta olan bunalımını yalnızca, "kötü yöneticilere"

yüklemek ve eski alışkanlıklar içinde sıralanıyor. Eğer sorun sadece kötü yöneticiler olsaydı, yapılacak iş kolaydı. Oysa, her konferansta yenilenen MK'ler çözüm olamamıştı. Çünkü değişimler aynı anlayışı devralarak yola koyuluyordu. "Kötü yöneticiler" savunusuna başka açılardan da karşı çıkılmakta. Birincisi: "Bu gerekçe, yalnızca bazı yöneticileri değil, partimizin büyük fedakârlık ve kahramanlıklarla dolu olan geçmişini de reddetmeye götürür. İkincisi: "Ayrılık sonrası pratik, partinin başarısızlığını bazı 'inançsız' önderlerle açıklayan yaklaşımları bir kez daha mahkum etti." TKP-ML'in 1987 Eylül'ünde yapılan 3. Konferans döneminde DABK (Doğu Anadolu Bölge Komitesi) ve Merkez olarak ayrılmasının üzerinden iki buçuk yılı aşkın bir süre geçti. Her iki tarafta da "kötü"lerin atılıp yeni önderliklerin oluşturulduğu açıklandı. yeni MK'e eski anlayışlarla yeni koşulların gerektirdiği değişik politikalarından uzak durmayı sürdürdü. Devrimci Partizan'a göre, "...çıkışsızlığın temelinde yatan gerçek budur."

Parti içi tartışmalar

TKP-ML, tasarlanan 3. Konferans için 1984 Aralık'ından itibaren bir tartışma başlattı. 1985'te yapılan 2. MK 5. Toplantısı'yla tartışma "belli bir plan dahilinde" sürdürüldü. Devrimci Partizan, bu tartışmayı "karşı karşıya bulunulan sorunların temellerini ortaya koymada yeterli düzey yakalanamadı" biçiminde değerlendiriyor. Tartışmalarda daha çok taktik politikalar üzerinde yoğunlaştığı belirtiliyor. Bu da sorunların bütünlüklü kavranmasını engellemiştir.

Bu parti içi tartışmalar, hiç mi işe

yaramamıştır? Bu soruya çağrıda ki yanıt şöyle: "Herşeye rağmen, 17 yıllık parti deneyiminin gözden geçirilmesi ve ilerletilmesinde sözkonusu tartışmaların taşıdığı önem küçümsenmemelidir. Koşulları içerisinde değerlendirildiğinde, ileriye doğru ciddi bir adıma içerdiği gözardı edilmemelidir." Daha bütünlüklü bir muhasebe zorunlu görülüyor.

Tarihsel çıkarlar için

Canlı ve kolektif bir tartışma çağrısı, bütün devrimci yapılanmalara yönelik. "Açık, dürüst ve bilimsel bir biçimde, aktif ideolojik çatışma temelinde yükselen ve sınıf mücadelesine pratik olarak müdahale perspektifiyle yürütülecek ve buradan ulaşılabilecek sentez ile birlik" e varılacaktır. Çağrı, değişik grupların bugün ayrı olan örgütsel yapılarıyla, kendi bağımsız faaliyetlerini yürütmelerini dışlamıyor. "Her grup, bugün şartların gereği ve ayrı örgütler olmaları dolayısıyla bağımsız faaliyetini yürütmeli. Ancak, kolektif bir tartışmanın bir kongre ile sonuçlandırılması görevinin, devamının çıkar için belirleyici bir öneme sahip olduğu da unutulmamalıdır."

TKP/ML'in DABK ve Merkez kanatlarının durumuyla ilgili olarak şunlar söyleniyor: "Bugün, bizimle birlik sorununu tartışmaya bile yanaşmayan DABK ve Merkez kanatları, bu yanlış anlayışlarından ötürü, aralarında ciddi ayrılıklar olmasına rağmen birbirleriyle de birleşememektedirler. DABK ve Merkez kanatları arasındaki bu anlamsız ayrılığa son verilmesinden sevinç duyarız. İnaniyoruz ki bu, TKP/ML'in tüm güçlerinin birliğine katkıda bulunacaktır."

Dönemin ezici sorunları altında yılmayıp, onları işçi sınıfı ve müttefik çıkarları temelinde omuzlamanın başka yolu olmadığı vurgulanıyor. Çağrı şöyle bitiyor: "... çözüme cesaretiyle ileriye atılmak isteyenleri, çağırımıza burun bükmeyeceklerine inancımızı belirterek, proletaryanın tarihsel çıkarlarının ilerletilmesinde sorumluluk duymaya ve gereğini yerine getirmeye çağırıyoruz!"

MLSPB TUTSAKLARINDAN AÇIKLAMA

Senaryonun aracı gazetelere

Şu anda, Bartin Özel Tıp Cezaevi'nde bulunan MLSPB davası tutsakları, Bayrampaşa'daki tünelle olaylarıyla ilgili bir açıklama yaptı. Açıklamada, egemen güçlerin yeni baskılar için senaryolar oluşturduğu ve bu konuda burjuva basınına kullandığı üzerinde duruluyor. Olduğu gibi yayınlıyoruz.

Devrimci güçlere yönelik saldırı planının bir parçası olarak Marksist Leninist Silahlı Propaganda Birliği (MLSPB) ve tutsaklarına ilişkin komplolar, son günlerde daha sık gündeme getirilmeye başlandı. MLSPB ve tutsaklarıyla ilgili olarak MİT ve siyasi polis kaynaklı açıklamalar birbirini izliyor.

25 Kasım 1989 tarihli gazetelerde, MLSPB bağlantısıyla bazı insanların tutuklandığı haberi yer almıştır. Birçoğu geçmişte MLSPB davasında yargılanmış ve serbest bırakılmış olan bu insanlara emniyette ağır işkencelerin yapıldığı bilinmektedir. Ancak bu insanların bazıları işkence altında ifade vermemi reddetmişlerdir. Aynı dönem Necati Kılıç isimli bir şahıs da gözaltına alınmıştır. Necati Kılıç, emniyette yapılan işkence ve baskılar karşısında devrime ve halkımıza ihanet yolunu seçerek MİT ve siyasi polisle işbirliği yapmıştır. Önce işbirliğini gözleme yoluna giden bu şahıs, ihanetinin anlaşıldığını görünce bunun bedelinin ne olduğunu bildiğinden dolayı siyasi polise sığınır. Necati Kılıç, MİT ve siyasi polis tarafından, devrimci örgütlerin saflarından çıkan bütün hainler gibi, MLSPB ve diğer devrimci güçlere karşı kullanılmak istenmektedir. Bazı gazetelerde de bu oyunun senaryosu dahilinde kullanılmaktadır.

23 Şubat 1990 tarihli **Günaydın** (*) gazetesi, MİT ve polisin direktifinde, "Alarm Veren İtiraf" manşeti altında şu haberi vermektedir: "İtirafçı militanın kimliği büyük bir titizlik gösterilerek gizli tutuluyor." Oysa söz konusu hain, MLSPB tutsakları ve devrimciler için bir "sır" değildir. Esrarengiz havalar içinde verilmeye çalışılan bu "haber" in hiçbir değeri yoktur. Daha başından beri bu çok gizli şahsın Necati Kılıç olduğu, ihanet ederek halk düşmanlarıyla işbirliği yolunu seçtiği bilinmektedir. Öte yandan bu haberle, Necati Kılıç'ın isminin MLSPB tut-

saklarının mahkemelerinde bir "kanıt" olarak kullanılmak amacıyla gizli tutulmasına yönelik bir çaba içine girilmesinin yanı sıra MLSPB hakkında "yeni açıklamaların" aktörü olarak, gerektiğinde tekrar provakasyon sahnesine çıkarılmasının hesapları peşinde koşuluyor.

Tünel yeni değildi

Ayrıca 20 Şubat 1990 tarihli **Hürriyet** gazetesi de "Bayrampaşa cezaevinde yeni tünel" manşeti ile bir haber verdi. Bu haberin amacı da bizler tarafından iyi bilinmektedir. Bugün cezaevlerinde yeni saldırı dalgalarının hazırlıkları yapılmaktadır. Tutsaklara yönelik Adalet Bakanlığı, MİT, siyasi polis ve cezaevleri idareleri ortak senaryolar hazırlıyor, komplolar düzenliyorlar. Bir süredir aynı bağlamda Bayrampaşa Cezaevi'nde de tutsaklara yönelik oynamak istenen oyunlar kamuoyunca bilinmektedir. Daha önce çeşitli olaylar bahane edilirken, şimdi buna bir yenisi eklendi. Söz konusu tünelin, MLSPB tarafından, tutsak yoldaşlarının esaretine son vermek amacıyla çok önceleri kazıldığı ama daha sonra devam ettirilmeyen bir faaliyet olduğu bilinmektedir. Bugün bu tünel, yeni bir olaymışçasına, kamuoyuna sunulmakta, devrimci tutsaklara yönelik saldırıların materyali haline getirilmek istenmektedir. Daha önce Bartin Cezaevi'ndeki tutsakları hedef gösteren **Hürriyet** gazetesinin açıklamaları da tazeliğini koruduğundan niyetler iyice belirginleşiyor.

Haklı tarihi mücadelemizi hiçbir güç engelleyemeyecek. Devrimci saflardan çıkan hiçbir hain devrimin şiddetinden kurtulamayacak ve cezasız kalmayacak. Necati Kılıç da ihanetinin bedelini ödeyecek.

* **Günaydın**'ın söz konusu haberinde şöyle denmekteydi: "MLSPB, Türk generalleri, ABD ve İsrail askeri ataşelerine suikast holdingle ve bazı devlet kuruluşlarına sabotaj ve soygunlar planlıyordu."

MUZAFFER ORUÇOĞLU'YLA HER KONUDA - 2

Aşma çabası var çıkış yolu yok

Yurtdışı muhabirlerimizden Aydın Oğuz, sosyalist önderlerden ve dergimiz yazarlarından Muzaffer Oruçoğlu ile çeşitli konuları kapsayan bir görüşme yapmıştı. Uzun olması nedeniyle görüşmeyi geçen sayımızdan başlayarak bölümler halinde yayınlamaya başlamıştık.

Komün- Mustafa Suphi döneminde, en kaba veya dikkat çekilmesi gereken yanlışlar nelerdir?

M.Oruçoğlu- Kısaca Özetleyelim: **Birincisi:** Türkiye'de bir savaş vardı. Savaşın tahlili, ondan önce şüphesiz Türkiye'nin toplumsal şartlarının tahlili ve Türkiye'de sınıfların ve ekonominin tahlili yok. Buna ilişkin değerlendirmeler var, ama yanlış bir değerlendirmedir. Bence sınıf uyanıklığının kaybedilmesinde bu tahlilsizliklerin payı vardır. Bolşevik Parti'nin ve Komüntern'in de bunda payı var. Bütün bu olumsuzlukları sadece Mustafa Suphi'ye bağlamak hata olur. Kemalist önderliğin isabetli bir değerlendirilmesi konusunda, Bolşevik Partisi'nin de, Komüntern'in de, Lenin'in de hataları vardır. Programı tamamen devrimci bir program olmasına karşın, yukarıda saydıklarım görülmediğinden bir şablon olarak kalmıştır. M.Suphi sonrası ise, mevcut miras üzerinde yükselmek isteyen bir hareket vardır. Ama yükselmemiştir. Bu hareket, devrimci çıkışlar yapmasına karşın, devrimci bir hareket olarak ortaya çıkmamış, daha doğrusu demokrat bir hareket olarak çıkmıştır. Ama bu hareketin saflarında komünizme inanan samimi unsurlar vardır. Fakat savundukları görüşler, daha doğrusu taktikleri, stratejileri bu niyetlerine hizmet etmiyordu. Biz bu hareketi miras olarak sahiplenmek durumundayız. Türkiye komünist hareketi, Şefik Hüsnü'nün mirasına da sahip çık-

mak zorundadır. Yani teorisindeki iyi yanlara, bizzat pratiğinde, cezaevinde olsun, cezaevi dışında Kemalist diktatörlüğe, Milli Şef'e karşı verdiği demokrasi geleneğine, demokrasi mücadelesine sahip çıkmak, onu bir miras olarak bir tecrübe olarak sahiplenmek zorundayız. Onun üzerinde yükselen mücadelenin temelinde, onun da hareci vardır. Bu harekete, komünist hareket denmeyebilir. O ayrı bir sorun. Ama inkârcı olmamak lazım. Sadece, Şefik Hüsnü olarak sınırlamıyorum. Türkiye komünist hareketinin, Hikmet Kıvılcımlı'dan da öğreneceğimiz çok şey vardır. Hikmet Kıvılcımlı'nın hayatından, kişiliğinden öğreneceğimiz çok şeyler vardır. Biz, genç kuşakları yetiştirirken, tarihlerini de objektif bir şekilde değerlendirmek, iyi yönlerine sahip çıkmak, kötü yönlerini ise, yine ibret dersi olarak kavratmak, onu da öyle reddetmek gerekir. İnkârcılık bir eğilimdir. Bizde köklü bir eğilimdir bu. İnkârcılığa karşı uyanık olmamız gerekiyor, ama uyanık olalım derken de tahlilei ve bilimsel bir yaklaşım içinde olmamız gerekiyor. Çünkü, çok ağır bir revizyonist günahla karşı karşıyayız. Bu 50 yıllık dönem, ağır bir revizyonist günahın padişah olduğu bir dönemdir.

Komün- '70 dönemine gelecek olursak...

M.Oruçoğlu- '71 çıkışı, ihtilâlcî bir çıkıştır. Bunun yanında hareketin tecrübesiz oluşu, hareketin teorik ve tecrübe mirasından oysun oluşu,

aynı zamanda dünyada yükselen devrimci dalganın da etkisiyle nispeten daha sol davranması, bu hareketi karakterize ediyor. Ama bu hareket içinde, güçlü olan ile zayıf olanı, doğru ile yanlış da iyi tahlil etmek zorundayız. Güçlü olan, teori açısından özellikle İ.Kaypakka'nın teorisidir. Mahir Çayan'da da güçlü yanlar görüyoruz. Ondan da öğrenmek zorundayız. Teoride, biz bunların pratiğini zaten örnek pratik olarak görüyoruz. Feda ruhu ve inandıklarını fütursuzca uygulama ruhu olarak görüyoruz. Bu gelecek kuşaklara örnek olmalıdır. Ben teoriyi sadece İ.Kaypakka'nın teorisi olarak görmüyorum. Bir bütün olarak 70'lerde ortaya çıkan genel teorisinin süzgeçten geçirilmesi gerekir. onların olumlu yanlarının alınması, olumsuz yanlarının atılması gerekiyor. Sadece İ.Kaypakka teorisi sorunu değil, bir bütün olarak o dönemin çıkardığı teorisinin harmanlanması, analiz edilmesi, yani tahlil edilmesi ve onun özümlemesi gerekiyor. Sadece bununla kalmamak, aynı zamanda ondan sonra çıkan teorisinin, devrimin harmanlanıp özümlemesi gerekiyor. Fakat mevcut durumda bu zayıf, hatta öyle hareketler vardır ki, darbe öncesi durumundan, daha geri konumlara düşmüşlerdir. Teorik planda, pratikte bu korkunç zaafı, daha doğrusu bu açmazları görüyoruz. Bunları geri konuma düşen hareketler de görüyor. Yani belirli bir aşma çabası vardır, ama çıkış yolu bulamıyorlar. Bu bunalım

dönüyor kendilerini vuruyor ve parçalanıyorlar. Yani işler yürümüyor. "İşler neden yürümüyor?" Soruyorlar. Bu sorunun cevabı onları parçalıyor. Cevabı doğru vermek gerekiyor; doğru verme, parçalanmayı engeller. Sorunun cevabını doğru veremeyenler, parçalanıyorlar. Ceremesini böyle ödüyorlar.

Komün- *M. Suphi'den sonraki dönemi modern revizyonizmin 50 yıllık padişahlığı biçiminde izah ettiniz. Bu dönemde, devrimci proletaryanın bir mücadele tecrübesi söz konusu değil, deneyimli değil. Bu da doğal olarak şunu getirdi: Bu tecrübeden yoksunluk 71 döneminde hareketlerin formüle ettikleri teorilerde, birincil derecede kendilerine yakın olarak gördükleri çeşitli ülke devrimlerinin teorilerini alıp, dolaylı tecrübeden öğrenme ve teoriyi buradan çıkarma, Türkiye gerçeğini iyi bir şekilde harmanlayıp, teoriyi bu gerçeklerden çıkarabilme olanağına bundan ötürü sahip olamadı. Ondan sonra, bir mücadele tecrübesi var. Özellikle 71'i takip eden dönemden sonra, devrimci proletaryanın da bir mücadele tecrübesi var.*

Diğer devrimci örgütlerin de var. Tüm bundan sonra, teorinin biraz daha netleştirilmesi, harraklaştırılması, Türkiye gerçekleriyle uygun hale getirilmesi, daha doğrusu tüm teorinin Türkiyelileştirilmesi sırada.

M. Oruçoğlu- Evet, bence Kuzey parçadaki savaş bize şunu öğretti: Gerçeği gör, gördüğün şeyi haykır, ama bununla da kalma! Bunu, o 71'lerdeki feda ruhuyla uygula! Bu çok önemli bir konu. Şimdi, gerçeği görmeyip feda ruhuyla uygularsan, o bile öğreticidir. Yani ortaya çıkan sonuç, güçlü bir ders oluyor. Çünkü, o feda ruhunun sonuçları ağır. Bence o sonuçlardan kaçmamak gerekiyor. Şimdi birçok devrimci hareket de "ben gerçeği gördüm" diyor, büyük fütursuzlukla diyor, gördüğünü uyguluyor ama sonuçtan öğrenemiyor. Ortaya çıkan vahametten öğrenemiyor. İşin bir yanı budur. Öte yandan, bir başka yanı vardır. Devrimi yürüten, sınıf mücadelesi içinde olan, kurmay durumunda olup da honüz kitlelere kumanda eder duruma gelmemiş olan devrimci güçlerin aydınlanması ve tartıştığı konulara

bakınca, insan hayretler içinde kalıyor. Bu korkunç bir kazanımdır. Birçok ülkenin öncüsünü biliyorum. İşte komşumuz Yunanistan. Bırakalım Yunanistan'ı, Avrupa'yı atalım bir kenara. Asya, Afrika, Latin Amerika ülkelerine bakın. Sıcak savaş içinde olan, hatta ordularla savaşan güçlerin kurmayına bakın. O ülkedeki devrimci öncünün bir bütün olarak teorik konumuna bakın. Türkiye'den geridir. Bakın, Filipinler'de büyük Batalyonlar kurmuşlar. Yani şöyle 500-600 kişilik ordular vardır. Devrimci ordunun Muindiona Adası'nda 12.000 kişilik düzenli bir ordusu var. Profesyonel silahlı gücü var. 30 bin kişilik silahlı gücü var. Milislerle birlikte cephenin bir milyona yakın üyesi var. Böyle bir güce sahip öncünün, teorik seviyesine bakın. Bu gücün tartıştığı konulara bakın, Türkiye ile kıyaslayın. Çok geridir Türkiye'den. Türkiye'nin işte böyle bir avantajı var. Bu avantaj, ileride daha iyi şeyleri doğuracak.

Komün- *Aslında soruya cevap alamadım. Birinci soru şu: Şefik Hüsnü sonrası dönemde, devrimci proletaryanın güçlü bir deneye, tecrübeye sahip olmayışı, teorisini oluştururken çeşitli ülke devrimlerini olduğu gibi formüle etme biçiminde bir noktaya götürdü. Bu doğal, anlaşılabilir. Bu bağlamda, İbrahim'i ele alırsak; İbrahim'in asıl önemi, O'nun ideolojik olarak durduğu mevzideydi. Yani uluslararası planda Mao Zedung cephesinde yer alıyordu. İdeolojinin gereklerini de pratikte yerine getirdi şüphesiz. Bu başka bir yan. Sorum; bu teori, daha sonraki mücadele süreci içerisinde çıkarılan derslerle, bugün nasıl biçimlendirilmelidir? Nereleri ve nasıl aşılmalıdır?*

M. Oruçoğlu- Önce şunu belirteyim: İbrahim'de güzel olan yanlardan birisi, ülke şartlarına olan ilgidir. Ayağını bastığı toprağın gerçeğine yöneliyor. Milli soruna yöneliyor. Cumhuriyet tarihini tahlil ediyor, Kurtuluş Savaşı'nı tahlil ediyor. Kurtuluş Savaşı'nın önderliğini, komünist hareketi tahlil ediyor. Bununla da kalmıyor, çalıştığı bölgelerde toplumsal yapıyı tahli ediyor. Aynı zamanda, bu tahlilci yaklaşımı, bütün bu ruhu kadrolara aşılarmaya çalışıyor. Bu çok iyi bir özellik. Dikkat ederseniz, İbrahim'in te-

Filipinler: "Sıcak savaş halinde....."

orisinin çok büyük bir bölümü bu tahlillerden oluşuyor. Bunun ötesinde, uluslararası komünist hareketin teorik tecrübelerinden yararlanmalar vardır. Çin Devrimi'nin teorik tecrübelerinden yararlanma, Lenin'in teorisinden, genel Marksist-Leninist teoriden yararlanma vardır. bu kaçınılmaz. Ama Çin tecrübesinden yararlanırken, daha dogmatik hatalara düşüyor. Fakat ben bunları o dönemde biraz kaçınılmaz görüyorum. Bir bütün olarak, İbrahim'in o şartlarda bu teoriyi ortaya koymasını, bu hatı ortaya koymasını olağanüstü bir başarı olarak görüyorum. Bu bir dehadır. İbrahim'in teorisinin geliştirilmesi, O'nun aşılması sorununu ele alırsak, ben şunu derim: O'ndan bu yana 18 yıllık bir dönem geçmiştir. Şimdi, bu 18 yılın öğrettikleri ve 18 yılın neticesinde ortaya çıkan teoriyi İbrahim'in teorisine kıyasladığımızda, O'nun hakkıyla geliştirildiği ve O'nun aşıldığını söyleyemiyoruz. Bu arada, "mevcut teori İbrahim'in teorisinden geridir diyemiyorum. Mevcut teori İbrahim'in teorisinden ileridir. Ama bu ilerilik nasıl bir ilerilik? 18 yıl, bu ileriliğe şunu diyor: "Becerememişsin, iyi ilerleyememişsin" diyor. 18 yıl, bizi bu konuda yargılar. Bizi alkışlamaz. "Evet" der, "sen O'nun teorisinden daha ileri bir teori koydun, ama öyle bir ilerilik ki, ben bu ilerilik konusunda seninle hesaplaşım". 18 yıl, bunda hepimizin payı olduğunu gösterir.

Komün- İbrahim tahlilciydi, bu doğru. Tahlilci olmasaydı, Kurtuluş Savaşı'na ilişkin doğru belirlemelere ulaşamazdı. Gerek çalışma yaptığı alanlarda, gerek diğer sorunlarda bunu görüyoruz. Kendi dönemde içerisinde, söylenmesi gereken en ileri şeyleri söyledi. Gerçekten bir dehaydı. Fakat İbrahim'den sonra 18 senelik bir dönem geçti ve bir sürü deneyimler yaşandı. Mücadele pratiğine girildi, teori pratikte sınamlandı. Pratiğin çıkış noktası olarak ele alınıp, teorisinin geliştirilmesi gerekirdi. Bugün size "İbrahim'den daha ilerlediler" diyemeyiz. İlerilik gerçekten sınıf mücadelesinin (İbrahim döneminde olduğu gibi) her yönlü önünde durabilmek demektir. Onu teorik, ideolojik olarak aydınlatılabilmektedir. İlerilikten, bunu anlıyorum. Yoksa, şüphesiz bugün iki-üç

kelime daha fazla söyleme durumu var. Bugün, İbrahim'i İbrahim seviyesinde tekrar etmek, sizce İbrahimcilik mi?

M.Oruçoğlu- Ama ben şu açıdan söylemiyorum: "Biz '71'in İbrahim'i gibiyiz" diyemiyorum. '71'in İbrahim'i, gerçekten de Türkiye devriminin sorunlarını kapsamlı bir şekilde, o şartlarda en ileri şekilde ortaya koymuştur. Bugün "O'nun gibi, O'nun haşmetiyle, O'nun kudretiyle ortada olan şudur" diyemiyorum. Zaten en ileri teori, henüz konamamıştır. İbrahim'in 18 yıl önce savunduğu teorilerin, bugün savunulması vardır. Bunun savunulmasıyla iş bitmez. Bunun geliştirilmesi söz konusudur. 18 yıllık tecrübenin teorileştirilerek, hakkıyla eklendiğini söyleyemiyorum. 18 yıllık mücadele,

'İbrahim'de güzel olan ülke şartlarına olan ilgidir. Ayağını bastığı toprağın gerçeğine yöneliyor....

....bu tahlilci yaklaşımı, bütün bu ruhu kadrolara aşlamaya çalışıyor.

parti savaş teorisine gerçekten çok şey ekledi. PKK lideri de bunu teslim ediyor. Sadece İbrahim'in teorisini demiyor. "Halk savaşı teorisini, bunlar bizden daha iyi yaptı" diyor. Onun hakkını veren de İbrahim sonrasının kuşaklarıdır. Bunun teorisini onlar yaptı.

Komün- Ama bu arada bir şey de işaret ediyor: "Bunun teorisini iyi yaptılar" derken, Kuzey parçasındaki "halkayı yakalayamadılar, çelişmeyi göremediler." diye ekliyor.

M.Oruçoğlu- Doğru diyor. Kuzey parçasındaki gerçeği anlasalardı, güç haline gelirlerdi.

Komün- Biraz da dünyadaki durum üzerine konuşalım.

M.Oruçoğlu- 1982'lerde, hatta diyebilirim ki 1983'lere kadar dünyada savaş tehlikesi son derece iletirdi. Fakat 85'lerden sonra, savaş tehlikesi giderek zayıflayarak, yerini emperyalistler arasında yumuşamaya terk etti. Ama hala savaş tehlikesi ortadan kalkmamıştır. Zayıfladı ve geriledi diyorum. Varolan du-

rumda ciddi savaş tehlikesi göremiyorum. Emperyalistler arasında herkes bir hazırlık sürecine girmiş. Ekonomilerini düzeltme, toplumsal yaraları sarma, toplumsal hareketleri dizginlemenin yollarına bakma, cephe gerilerini sağlama bağlama ve güç toplama çabaları görülüyor. Süreç, dünyayı bugün ciddi derecede ilgilendiren Doğu Avrupa ülkelerindeki gelişmeleri de beraberinde getirdi. Bu gelişmeler, şüphesiz yeni çıkmış değil. 30 yıllık bir birikimin sonucudur. Gorbacov bu işi kotaran insan değildi. Kaynama noktasına gelen birçok sorun vardı. Gorbacov bunu önceden görebildi. İktidarını sağlama bağlamak için, baraja ön delikler açmıştır. Yaptığı sadece budur. Baraja soluk aldırarak için büyük çapta delikler açılmıştır. Tabi Gorbacov'un yapmak istediğini, daha geri ekonomiler olarak ona bağimli olan Doğu Avrupa ekonomileri de yapmak istedi. Fakat orada kriz çok daha derin, toplumsal muhalefet çok daha büyük bir potansiyel güce sahip olduğu için, delikler açılırken baraj çatladı ve bir çok ülkede yıkıldı. Bu Gorbacov'u da belirli ölçüde şaşırttı. Son dönemde, reformlara hız vermezsek, barajdaki delikleri biraz daha çoğaltamazsak, Doğu Avrupa ülkelerindeki iktidarların başına gelenler, bizim de başımıza gelebilir diye konuşuyor. Devrim olarak adlandıramayız. Gelişmeler, halkın demokratik mücadelesi diyebiliriz. Mücadele, tabandan gelen memnuniyetsizlik ve muhalefet ile bizzat o bürokrasinin bir kanadı olan liberallerin birleşik önderliği altında yürüyor. Yani bir dalga geliyor tabandan. Bu dalga, tüm sistemi zorluyor. Devrimci proletarya hazır olmadığı için önderlik edemiyor. Önderliği bizzat çatlayan iktidarın liberal kanadı ile o iktidarın eskiden beri ezdiği, burjuva muhalefet yapıyor. Yine de bunu demokratik yükseliş olarak adlandırmak durumundayız. Gerçek durum budur. İleri bir aulımdır. Devlet kapitalizminin yerini özel sektörün alması o kadar belirleyici bir sorun değildir. Zaten eskiden de bunları sosyalist olarak adlandırmak, gerilik ve ilkeliktir. Böyle bir adlandırma, sosyalizme en büyük hakarettir. Artık devrilen iktidarlar ve Gorbacov dahi bunu söylemiyor. Eski tezlerinde ısrar

eden dar kafalılar söylüyor. Fakat bunlar az kaldı. Yakında nesilleri tükenecek. Nitekim, bunların içinde de muhalefetler çıkmaya başladı. 70 yıllık gelişmeyi şöyle özetleyebiliriz: Bir devrim oldu. Proletarya iktidarları ele aldı. Sonra bürokrat burjuvazi, içten bu devrimi fethetti. Devrim yenildi. Daha sonra ise, tüm halkı susturan bürokrat burjuvaları halk yıktı. Ama bizzat devrimci proletaryanın önderliğinde değil, liberal burjuvazinin önderliğinde. O zaman, sorunu şöyle koyacağız: **Bir;** devrim ileri adımdır. **İki;** bürokrat burjuvazinin devrimi ve iktidarları gasp etmesi geri adımdır. **Üç;** bu diktatörlüklerin yıkılışı, demokratik bir yükseliş ve ileri adımdır. Bu ileri adımın içinde değişen şey şunu çıkaracaktır; varolan iktidara karşı devrilenler değil. (Walesalara karşı Jarueskualar değil. Bunlar zaten büyük ölçüde toplum nezdinde itibarını yitirmiş iktidarlardır.) Devrimci proletarya sahneye çıkacaktır. Sanırım 20. yüzyıl Avrupa'nın yumuşak böğründe, devrimci proletarya ile liberal burjuvazinin hesaplaştığı bir yıl olacaktır. Aslında Batılı emperyalistler başlarına bela açtı. Çünkü, zayıf ekonomileri vardır ve aydınlanmış ülkelerdir bunlar. Aydınlanmış ülkelerin karşısına yine ve yeniden işçi sınıfı çıkacaktır. Ama bu, eski işçi sınıfından daha ileri bir işçi sınıfı olarak çıkacaktır. Sosyalizm teorisinin eskimiş yönlerini atan, onu güçlendiren bir proletarya çıkacaktır.

Komün- İflas eden ne? Ayrıca uluslararası komünist hareketten gelen sorunlar neler? İkincisi, doğrulanan ne? Bu gelişmelerle birlikte, teori daha nasıl ilerletilmeli?

M.Oruçoğlu- Önce şunu belirtiyim sosyalizm, daha önceki sosyalizm teorisini doğruladı. Şöyle doğruladı: Biliyorsunuz, sosyalizm teorisine her büyük komünistin bir katkısı var. Marks'ın proletarya diktatörlüğü teorisi üstüne, Lenin sosyalizm teorisini geliştirmiştir. Lenin'in teorisine, uygulayıcı Stalin'in katkıları olmuştur. Sosyalizmin uygulamasının deneyim zenginliği vardır. Stalin dönemi, sosyalizmin büyük deneyim birikimidir. Teoride çok güçlü katkılar, daha doğrusu Lenininki gibi katkılar göremiyoruz.

Ama zengin bir deneyimdir. Sosyalist teorisinin kendisini aşmasının bir kaynağıdır. Bu kaynağı yaratan, Bolşevik Partisi ve Stalin'dir. Bir pratik okuldur O. O okula bakmadan O okulu çözümlemeden zaten varolan sosyalist teori de gelişemez. O'nu es geçemeyiz. Bazılarının yaptığı gibi bir kalemde çizerek, atlayarak sosyalist teoriyi geliştirmek olanaksızdır. Birincisi bu. İkincisi Mao Zedung'un.

Komün- Lenin'de teorik olarak ortaya konmuş olanların, pratiğe geçirilmesi, Stalin döneminde oldu. Stalin'in hataları neydi? Lenin'den geriye düştüğü noktalar olmadı mı?

M.Oruçoğlu- Stalin'in teorik olarak sosyalizmi kavrayışı geri. Lenin'in kavrayışından geri. Sosyalizmi, uzun bir süreç ve sınıflı bir toplum olarak görmüyor.

Komün- Bir noktadan sonra mı?

M.Oruçoğlu- Evet, öyle. Sınıflı bir toplum olarak görmüyor. Yani sosyalizm ile kapitalizm arasındaki benzerlikleri, büyük benzerlikleri de göremiyor. Bunu göremediği için, belirli bir noktada şunu söyleyebiliyor: "Artık sınıflar ortadan kalkmıştır, artık burjuvazi yoktur, artık kerte kerte komünizme doğru ilerlemekteyiz, komünizmin şafağında-yız." Şüphesiz bununla kalmamakta. Aynı zamanda, kendinden önceki ustaların komünizm teorisini de belirli ölçülerde iğdiş etmektedir. Komünizmin tek ülkede kurulabileceği teorisini ileri sürüyor ve Engels'in kendi çağında söyledikleri ile bizzat '36-37'lerdeki durumu karşılaştırıyor ve diyor ki; "Engels, o zaman doğru söylüyordu. O zaman ancak

Leon TROÇKİ.

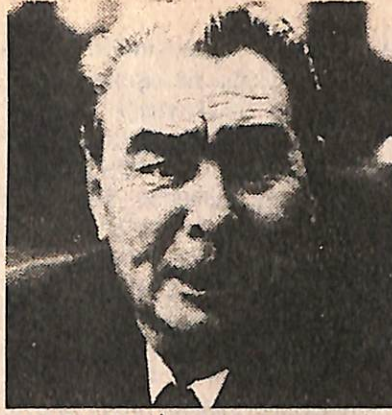
böyle düşünülebilirdi ama şimdi değişik durum." Sınıfların ortadan kalktığını söyleyen insan, emperyalist kuşatmayı görüyor ve şu teoriyi getiriyor: Elbette biz daha ileriki aşamada komünizme kerte kerte geçeceğiz, yeniden kuşatma altında kalabiliriz ve kuşatma altında kalan bir ülke de komünizmi kurabilir? Yani komünizm tek ülkede kuşatma altında var olabilir. Ama bu devletsiz olmaz. Evet, devletli komünizm fikrini ileri sürüyor. O devleti de asıl dış kuşatmaya karşı toplumu savunma aracı olarak görüyor. Tabi, ikinci bir görev de koyuyor; kasa hırsızları, rüşvetçiler falan. Onların da üzerine gider diyor. Bu önemli bir sapmaydı.

Şunu tartışmıyoruz: Stalin'in Troçki'yle bir tartışması var. Tek ülkede sosyalizm inşa edilebilir mi, edilemez mi? Sosyalizm zafere ulaşır mı, ulaşmaz mı sorunu farklı. Troçki'nin ve taraftarlarının, tek ülkede sosyalizmin inşa edilemeyeceği iddiaları vardı. O yanlış. Fakat, Stalin işi demin belirttiğim noktaya vardırmıştır. Bu Sovyet devrimci proletaryasının uyanıklığını önemli ölçüde köreltmıştır. Sonuç, bürokrasinin büyük çapta palazlanması, kitle inisiyatifi hareketi geçirememek ve o kademeli ücret sistemine karşı bilinçli bir mücadele yürütmemek. Diyebiliriz ki özellikle savaş şartları partinin en güzide, en seçkin unsurlarının yok olmasına yol açmıştır. Aynı zamanda savaş şartlarında, Stalin geniş cephe siyaseti izlediği ve Kutudof'u falan bile yücelttiği için, çok daha geniş bir cepheyle Hitler'in saldırısını kırma ihtiyacından dolayı, toplumun tüm sınıf ve katmanlarını O'na karşı seferber etmek için, çok daha geniş bir tolerans uygulamıştır. Ordu içinde, asker aristokrasisi diyebileceğimiz generaller ve onun altındaki orta çaplı subayların önemli imtiyazlar kazanmasını beraberinde getirdi bunlar. Şüphesiz, bizzat savaş şartları içerisinde ekonomide, devlet cihazında, parti içinde de bürokrasinin palazlanmasını beraberinde getirmiştir. Bunu, sadece geniş cephe siyasetine bağlamıyorum. Savaşın şartlarına ve aynı zamanda deneyimsizliği de bağlamak gerekiyor. Kendinden önce, sosyalist bir deneyimin olmaması da var. İçte ve daha önce muhale-

fete karşı uygulanan taktik hataları da katmak gerekiyor. Parti içinde demokrasinin (tamamen demeye-
lim de) önemli ölçüde ortadan kal-
dırılması da buna hizmet etmiştir. Par-
ti içinde, veyahut devlet içinde de-
mokrasi budanırsa bürokrasi hemen
gelişir. Çünkü bürokrasinin en ve-
rimli toprağı, demokrasinin budan-
dığı topraktır. Kitleler önünde he-
saplaşmanın ve tartışmanın, ama
kitle inisiyatifinin de bizzat bu he-
saplaşmanın içine çekilerek yapıldığı
ülkelerde, bürokrasi daha az
güçlenir. Tamamen ortadan kal-
dırılmasa bile geriletilir.

**Komün-Stalin'in parti ve devlet
ile halk arasındaki çelişkileri ya da
halk içindeki çelişkileri ve düşmanla
halk arasındaki çelişkileri ele alıştır
düşüğü hatalar, sosyalizm konu-
sundaki o teorik sapmayla mı ilgi-
li?**

M.Oruçoğlu- Sosyalizm kavra-
mını şöyle görüyorum: Sosyalizm-
de güçlü sınıflar vardır. Bu sınıflar,
mülkiyetten tecrit de edilse, mülki-
yetine el konulsa da güçlü sınıflar-
dır. Lenin'in dediği gibi sosyalizm-
de bin yıllık alışkanlıklarıyla güçlü
sınıflar vardır. Sosyalizm, bu sınıflar
mücadelesinin arenasıdır. Bu,
uzun yıllar sürer. Sorunu böyle kav-
ramak, şüphesiz devrimci sınıfları
örgütlemek ve sahneye bizzat dev-
rimci sınıflarla çıkmayı beraberin-
de getirir. Kültür Devrimi'nde oldu-
ğu gibi, onları ideolojik bakımdan
donatmak, ama bizzat arenada da
onlarla birlikte olmak, onlarla bir-
likte yürümek gerekir. Yani, onların
inisiyatifini ön plana çıkarmak. Oy-
sa, şöyle bir sapma oldu: Sınıflar or-
tadan kalkmıştır. İçerde mızıkçılık
yapanların tabanı yoktur. Sınıflar
ortadan kalacağına göre, emperyalist
dış kuşatma ve dış kuşatmaya bağlı
unsurlar vardır. Bunları bir kılıç ha-
reketiyle ortadan kaldırabiliriz. Peri-
yodik kılıç hareketleriyle kökünü
kazıyabiliriz, vs. Birinci, yani doğru
anlayış, her zaman şunu düşünür;
kılıcı sürekli sallasam da bu büyük
derya gibi taban olduğu sürece, bu
sınıflar olduğu ve bunların hesap-
laşması gündemde olduğu sürece, o
taban bunları sürekli üretir. Nitekim
Stalin'in bu deneyiminden dersler
çıkararak Mao, duruma daha farklı
yaklaşmıştır. Ama aynı Mao, Sat-
lin'in yerinde olsaydı daha farklı bir

BREJNEV: İşçi kökenli....

şey yapamazdı. İşin bu yanı da var.
Tarihsel koşulları da ciddiye almak
gerekıyor. Stalin kimden öğrene-
cek? Paris Komünü'nden öğrene-
mezdi. Paris Komünü'nde öyle kuv-
vetli bir deneyim yok. İkincisi, Sta-
lin Lenin'den fazla bir şey öğrene-
mezdi. Çünkü Lenin'in teorisinde de
sosyalizm çok uzun bir süreç olarak
yeterince konulmuyordu. Sosya-
lizm sınıflı bir toplumdur ve sınıflar-
ın, sınıf mücadelesinin arenasıdır.
Bitmez tükenmez sınıf mücadelesi
toplumdur şeklinde konmuyordu.
Asıl tehlikenin, bizzat işçi sınıfı par-
tisi ve devleti içinde türeyecek olan
yeni burjuvaziden geldiği açıkça
vurgulanmıyordu. Lenin buna rü-
şeym halinde değiniyor ama küçük
üreticilere bağlıyor. Şüphesiz küçük
üreticilerle, mülklerini kaybetmiş
eski sınıflar da bir tehlikeydi. Fakat
asıl gizli tehlike ve en büyük tehlike,
bizzat parti ve devlet cihazında, yani
toplumun değişik katmanlarına ege-
men olan sınıf bilinci içinin bu me-
kanizma içinde giderek bürokratlaş-
ması ve kendi sınıfına karşı bir ko-
num içine girmesidir. Büyük tehlike
budur. Nitekim, iktidarı gasb edenler
de bunlar olmuştur. Yani, eski küçük
üreticiler değil, Brejnev'e, Kruşçev'e
bakın. Hepsisi işçidir ve Bolşevik Par-
tisi ileri gelenleriydi. Ünlü bolşevik-
lerdi. Deng Siao Ping ünlü bir bolşevik
ve uzun yürüyüşçüdür. Bakın
bütün ülkelerin deneyimi bunu gös-
teriyor. Mao'nun teorisi kanıtlandı.
Ama bugünkü durumu, Mao'nun te-
orisyle de kurtaramayız. Mao'yu da
aşmak gerekiyor.

Komün- Mao'nun teorisi kanıt-
landı. Asıl tehlike, partiyle devlet ik-
tidarının göbeğinde yeşeren yeni
burjuvaziden geliyor. Şüphesiz bu
güçlerin beslendiği bir toprak var.

*Sosyalizm, sınıf mücadelesinin her
kesitte sürdüğü bir toplumdur. Sos-
yalist demokrasiye ilişkin, Mao'nun
geliştirdiği görüşlerin de doğruluğu
ortaya çıktı. Bu teoriyle bile kurtarı-
lamaz ne kaldı?*

M.Oruçoğlu- Mao'nun dedikle-
ri doğrulanmıştır. Doğu Avrupa,
bizzat Mao'ya karşı büyük bir müca-
dele başlattı. Bugün iktidarda olan
modern revizyonizmin pratiği,
Mao'nun teorisini doğruladı. Bir yıl
önce söylediğimizi, eğer iki yıl önce
söyleseydik, onlar buna yine karşı
çıkarlardı ve toplumun bir kesimini
etkilemiş bir güç olarak karşımıza
çıkarlardı. Ama bugün onu göremi-
yoruz. Bir de şunu belirtmeliyiz:
Proletarya diktatörlüğü anlayışı iyi
kavranmalı. Deneyimler, proletarya
diktatörlüğü teorisini doğrulamıştır.
Onu çökertmedi. Fakat, proletarya
diktatörlüğü eşittir devlet mi diyece-
ğiz? Yoksa proletarya diktatörlüğü
eşittir devletin de içinde olduğu tüm
toplumun devrimci sınıflarının ör-
gütü mü? Bir bütün olarak örgütlen-
miş proletarya ve onun devrimci
müttefiklerinin oluşturduğu büyük
bir organizma mı? Devleti de bu or-
ganizmanın önemli bir parçası, bu
diktatörlük cihazının önemli bir ara-
cı olarak mı kavrayacağız? Bunlar
çok önemli sorunlardır. Bütün işçi
örgütlerini, devlet örgütü haline ge-
tirmek mi, yoksa devleti bir bütün
olarak proletarya diktatörlüğü cih-
zının bir parçası olarak mı görmek?
Devlet eşittir proletarya diktatörlü-
ğü dersek, bunun sonuçları son dere-
ce vahim olur. **Birincisi:** Devlette
oluşan bürokrasi, baskı aracıdır.
Devletten gelen tehlikeye karşı pro-
letarya diktatörlüğünün diğer cihaz-
ları, örgütlenmiş işçiler ve işçilerin
devrimci müttefiklerinin devlete
karşı mücadelesi baltalamamalıdır,
proletarya diktatörlüğü eşittir devlet
dersek baltalarız. Teorinin bizzat
kendisi set çekmiş oluyor. **İkincisi:**
Proletarya diktatörlüğü eşittir tüm
proletaryanın örgütlenmesi, dev-
rimci müttefiklerinin örgütlenmesi
dersek, bu sistem proletarya dikta-
törlüğüdür. Devlet ise, bunun bir
parçasıdır. Böylece devletten gelen
tehlikelere karşı sınıfın uyanıklığı-
nı artırmış olurken, aynı zamanda
diktatörlük içinde ciddi çelişmelerin
çatışmaya dönüşebileceğini ortaya
koyarız. Zaten BPKD budur.

BPKD, sınıfın bizzat partiye karşı, devletin bir bölümüne karşı savaşıdır. Şimdi devletin yüceldilmesi var. Komünistler aslında devleti yüceltmezler. Bunun klasik tanımı vardır. Militarizm ve bürokrasidir devlet. Sosyalist toplumda da (gerçekçi olmak gerekirse) devletin bu klasik tanımı, fazlaca değişmiyor. Sosyalist toplumda da militarizm vardır. Sosyalist devlette bürokrasi olmaz demek, kendi kendimizi aldatmaktır. Kırtasiye işleri, bürolar sosyalist ekonominin kaçınılmaz parçalarıdır. Ekonominin sevk ve idaresi, bu bürolar ve kırtasiye işleriyle yapılır. Bu işleyiş olmadan, toplumsal ilerleyiş de olmaz. Şimdi ister istemez kapitalist toplumdaki bu klasik tanımları, sosyalist topluma da uygulamak zorunda olduğumuzu görüyoruz.

Ancak şunu diyebiliriz: Sosyalist toplumda devlet, devrimci proletaryaya hizmet eder, bizzat devrimci proletarya onu kullanır. Ama bu, ehlileştirilmiş bir yılanın kullanılmasına benzer. Yılanı kullanan, onu ehlileştiremezse, ona karşı uyanık olmazsa yılan döner sahibini sokar. Şimdi olan da budur. Sosyalist devletin tek yönlü göklere çıkartılması yanlış. Şüphesiz ayrılıkları vardır, ordu kızıl ordudur, burjuva ordusu değil. Bürokrasi sosyalist bürokrasidir. O "sosyalist"i biz ıtnak içine alalım. Şimdi, bizzat yapı farklı iskelete benziyor. Sosyalist devlet de baskı aracıdır. Demokrasi bunun içinde vardır. Ama şüphesiz, demokrasi buraya cezaevine girer gibi giriyor. Yani devlet içindeki demokrasi, genel olarak mahkûm demokrasisidir.

Komün- Demokrasi eşitir baskı diyemeyiz. Demokrasi ile baskı, ilişkili iki yandır. Şüphesiz sınıflarüstü bir demokrasi yoktur. Her sınıfın bir demokrasi anlayışı vardır. Fakat, demokrasi eşitir disiplin diyemeyiz. Parti içinde demokrasi ile disiplin çatışır. Devlet içinde de bu böyledir. Onları başka bir zaman tartışırız. Sorum şu: Bilim, pratiğin ortaya çıkarttığı yeni sorunların çözülmesi sayesinde sürekli ilerliyor. Gelip tıkanıp bir nokta yok. Böyle sürekli bir gelişme çizgisi izliyor. Şu

da doğru: Devlet ve parti, bürokrasinin ana toprağıdır. Kontrol altına alınması gerekiyor. Bu açıdan, proletaryanın devletini proletarya örgütlenmesinin her şeyi olarak görmek gerekiyor.

M.Oruçoğlu- Proletarya diktatörlüğü cihazının bir parçası olarak görmemiz gerekir.

Komün- Bir öyle, bir de proletarya örgütlenmesinin bir biçimi. Çünkü, proletaryanın değişik türden örgütleri olur. Yolu açmak için doğru bir çizgide yürümek gerekiyor. Bu da devlet üzerinde kontrol mekanizmalarının olmasını gerektiriyor. Kontrol mekanizması, halkın örgütüdür. Emekçilerin diğer örgütleridir.

M.Oruçoğlu- Devlet dışındaki örgütlerdir.

Sosyalist toplumda devlet, devrimci proletaryaya hizmet eder, bizzat devrimci proletarya onu kullanır. Ama bu, ehlileştirilmiş bir yılanın kullanılmasına benzer. Yılanı kullanan, onu ehlileştiremezse, ona karşı uyanık olmazsa yılan döner sahibini sokar. Şimdi olan da budur.

Komün- Bu anlamda, sendikaları emir-komutayla devlete bağlamak gerekiyor mu? Devlete karşı direnme hakkı ne olacak?

M.Oruçoğlu- Sendikaları devlete bağlamak, büyük hatadır zaten.

Komün- Grev, toplantı, gösteri vb. hakları garantiye almak, kitle eleştirisini sürekli teşvik etmek, bunları devlet üzerinde kontrol mekanizmaları olarak sürekli devrede tutmak gerekiyor. Parti ve devleti kitlelerle eşitlemek olanaksız. Bu ilişkiler, şüphesiz çatışmalara da yol açacaktır. Bu çatışmaları da bir mücadele yolu olarak ideolojik ve siyasi bakımdan pekiştirme değil, devletsizliğe geçişin şartlarını yaratmanın aracı olarak kullanmak gerekiyor. Yani yönetimi basitleştirmek, kitleleri yönetim deneyimiyle donatmak. Orduya da şühesiz. Zaten bunlar proletaryanın sopasıdır diyelim. Bu sopanın halkın üzerinde sallanır bir hale gelme tehlikesi vardır. Ki, ordu olduğu sürece tehlike sürecektir. Bu konuya ilişkin, Mao'nun söy-

lediklerinden başka neler söyleyebiliriz? Neler üzerinde durabiliriz?

M.Oruçoğlu- Şu anda, Mao'nun söylediklerinden daha farklı şeyler söyleyemiyoruz. Bu bir babayiğitlik sorunu. Fakat, şunun üzerinde durmamız gerekiyor: Komünleri veya sovyetleri devlet örgütleri haline getirdiğimiz anda, hata işlemiş oluruz. Onlar devlet dışında, devletle birlikte yürüyen ama aynı zamanda onu sorgulayan, onunla hesaplaşan, onu denetleyen olarak görmek gerek. Devlet de proletarya diktatörlüğünün bir parçasıdır. Asıl parçası komünlerdir, sovyetlerdir. Toplumsal zenginliği var eden sınıflardır, proletaryadır ve onun müttefikleridir. Emekçi köylüler, aydınlar, vs. Bu sorunu böyle koyarsak, toplumsal bir anarşile karşılaşmaz mıyız?

Devrimci proletarya toplumsal kargaşalıklardan değil, suskunluktan korkar. Proletaryanın ruhu, nasıl ki devrime kadar devrimci kargaşalıklardan yana ise, iktidarı aldıktan sonra da devrimci kargaşalıklardan yanadır. Suskunluk, baskı ve tek merkezden denetim, her zaman bü-

rokrasinin palazlanmasını beraberinde getirir. Kitlelerin uysallaşması ve koyunlaşmasını, apolitikleşmesini beraberinde getirir. Dikkat edin, bürokrasinin filizlendiği dönemler, 1945 ile şu yaşadığımız ana kadarki dönemler, daha doğrusu bir yıl öncesine kadarki dönemler, hep suskunluk dönemleri olmuştur. İnsanlık, buradan niye ses çıkmadığına hayret etmiş, neden ses çıkmadığını sormuş, ses çıkması gerektiğini söylemiştir. "Sosyalizm olmasına rağmen çıkması gerekir" diye sormuşlardır. Evet ses çıkmıştır ama geç çıkmıştır, ve bakın çıkan ses nelere yol açmıştır.

Komün- Komünizmde de ses çıkacak mıdır?

M.Oruçoğlu- Şüphesiz komünizm sorunu da ayrı bir sorun. Çatışma orada da olacaktır. Savaşlar komünizmde olacaktır ama sınıflı toplumdaki gibi sistem arzetmeyecektir.

Komün- Sınıf savaşı olmayacaktır.

M.Oruçoğlu- Evet sınıf savaşı

olmayacaktır. Sınıflar ortadan kalktığı için ileriyle geri arasında savaş olacaktır. Ama yoğun olmayacaktır bu. Komünist toplumun dinamik gücünü, dinamizmini (eğer diyalektik materyalizmden vazgeçmezsek) çelişkiye bağlayacağız. "Bu çelişki nedir?" diye sordüğümüzde, karşımıza ileriyle gerinin çelişkisi çıkacaktır. Peki bu çelişki ilebet uzlaşır çelişki olarak mı gidecektir? Vereceğimiz yanıt hayır'dır. Uzlaşır gibi görünen çelişkilerin aslında özü uzlaşmazlıktır. Yani böyle bir ruha sahiptir. Daha doğrusu, uzlaşır çelişki kavramını tam kabul ederek sindirirsek, bu çelişkinin belirli şartlarda çatışmaya dönüşebileceğini kabullenmek zorundayız.

Komün- Zaten uzlaşmazlık sorunu yöntem sorunudur. Yoksa çelişkinin, karşıtlığın özü uzlaşmazlıktır....

M.Oruçoğlu- Yani aynı devrimci kargaşalıklar, gericilik komünizmde de olacaktır. İlericilik ve devrimcilik de olacaktır. İnsanlığın son toplumu olmayacağına göre, varolan duruma göre, son derece ileri ve sınıf lanetinin ortadan kalktığı, bu anlamda onu bir kurtuluş toplumu olarak görmeyeceklerdir. Kavgamız böyle olmalıdır. Evet, o toplumu lanet bir toplum olarak görecektir. Zaten insanlığın mantığı, daha doğrusu tarihin mantığı böyle olmasa, ilerleyiş olmaz. Onun için Mao'yu eleştirmenin gereği de yok. Din adamları eleştirsin. Din adamı için cennetten daha ileri bir cennet olmaz. "Cennetle yetinmek gerekir" dediğin zaman, din adamı galeyana gelir. Keser adamı. Mollaların kavrayışıyla bizimki

arasında fark var. Onların idealist bizimkisi bilimseldir.

Komün- Güncel ve sıcak bir sorun: Stalin tartışılıyor. Dünya çapında bir saldırı geliştirilmekte....

M.Oruçoğlu- Doğrudur. Pratik hizmet ve inşa açısından Stalin'in sosyalizme katkıları ve hizmetleri, Lenin'den daha fazladır. Büyük kolektivizasyon hareketinin, ki bu hareket Ekim Dervimi'nden sonra en büyük devrimdir ve en büyük demokrasi hareketidir, önderidir. Avrupa'nın böğründe gerçekleşen devrimlerin başmimarıdır. Leninizmin usta bir savunucusu ve uygulayıcısıdır. Bazı kaba hatalarına rağmen, bu böyledir. Batıların, onun bu kaba hatalarını ön plana çıkararak, ona saldırılarını doğal karşılıyorum. Önemli olan bu saldırı karşısında, onu doğru yöntemle savunmaktır. Doğru yöntemle savunmak ise, onun hatalarını eleştirmekten geçer.

Komün- Azerbaycan'daki son gelişmeler ve tarihsel kökleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

M.Oruçoğlu- Rus tanklarının Azerbaycan'a girişi ve Bakü'yü kanaraya (mezbahaya -kn) çevirisi, bir durum değildir. Birakalım Rusları, en demokratik bir cumhuriyette bile, "Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı", yani bağımsız devlet kurma hakkı sindirilemez, düşman olunması gereken bir haktır. Bu hakkı sindirebilecek, bu hakka saygı duya-bilecek, bu hakkın kullanılması karşısın hiçbir engel ve zor fikrini aklının ucundan dahi geçirmeyecek bir tek demokrasi vardır. Ki o da devrimci proletaryanın demokrasisidir.

Rus bürokrat burjuvazisi; 40 yıldır federe ve özerk cumhuriyetleri gayet ince yöntemlerle yavaş yavaş, ama sistemli bir biçimde Ruslaştırma politikası izliyor. Bu kırk yıllık dönem öncesinde bile, yani proletarya diktatörlüğü döneminde bile parti ve devlet cihazında bulunan birçok bolşevik kadro, ulusal soruna ilişkin teoriye vakıf olmasına rağmen, henüz onu sindirmiş, Lenin sabri ve genişliğiyle bu sorunun hassasiyetini özümlemiş değildi. 1936'da, SSCB Anayasa Tasarısı'ndan 17. maddenin tümüyle kaldırılması isteyenler vardı. Bu madde, federal cumhuriyetlerin SSCB'den isterlerse özgürce çekilme hakkına dairdi. Stalin, bu öneriye şu gerekçeyle kar-

şı çıktı: "SSCB, eşit haklara sahip federal cumhuriyetlerin özgürce razı oldukları birliktir. SSCB'den özgürce çekilme hakkına ilişkin maddeyi çıkarmak, bu birliğe özgürce kaulmak ilkesini çiğnemek olur." Ne kadar parlak bir demokrasi mantığı. Özgürce ayrılma hakkını, özgürce birliğin vazgeçilmez şartı olarak koyuyor. Ama bu mantığa rağmen, Stalin gibi ulusal sorunun dev bir mimarında bile, Lenin'in sabrı sorumluluğu ve hassasiyeti yoktu.

Komün- Ne demek istediğinizi biraz daha açarmısınız?

M.Oruçoğlu- Demek istediğim, Stalin'in bu alandaki hatalara dairdir. Biliyorsunuz; Gürcistan'daki iç kargaşalıkların ortadan kaldırılması sırasında, Stalin'in uyguladığı bazı ufak tefek diyebileceğimiz yöntemlere ateş püskürmüş, Stalin'i büyük Rus kabadayılığıyla suçlamıştı Lenin. Bir başka zaman, 1922'de, Siyasi Büroya gönderdiği notta, Bolşevikleri dolaylı olarak şöyle uyarıyordu: "Ağır basan ulusal şovenizme karşı bir ölüm kalım savaşı ilan ediyorum. Bu lanet olası çürük dişimden kurtulduğum zaman, o ulusal şovenizmi, geriye kalan sağlam dişlerimle yiyeceğim. Birlik Merkez Yönetim Kuruluna, bir Rus'un, Ukrayna'nın, Gürcü'nün, vd. sırayla başkanlık etmesinde, mutlak olarak ısrar edilmelidir. Mutlak olarak! Saygılarımla! (Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları- 445)

1936 Anayasası taslağı üzerindeki tartışmalarda, federe cumhuriyetlerin ayrılmalari konusu irdelenirken Stalin, her federe cumhuriyetin SSCB'nden ayrılamayacağı fikrini ileri sürmüştür.

Komün- Nasıl yani?

M.Oruçoğlu- Daha doğrusu O, özerk bir cumhuriyetten, federe cumhuriyet kategorisine geçebilmesi için, üç gerekçe ileri sürmüştür. Bunlar sırasıyla 1- "Cumhuriyetin çevrede yeralan bir cumhuriyet olması ve her bir yandan SSCB toprakları ile çevrili bulunması. 2- Cumhuriyetlere adını veren ulusal topluluğun, o cumhuriyette az çok yoğun, kalabalık bir çoğunluğu temsil etmesi. 3- Cumhuriyetin nüfus bakımından çok küçük olması."

Bir özerk cumhuriyetin, federe cumhuriyet kategorisine geçmesi,

"Azerbaycan'da Rus tankları..."

yani ayrılma hakkını kazanabilmesi için, bu üç şarta sahip olması gerekir. Bakın Stalin ne der: "...Cumhuriyet SSCB'den çekilme hakkını saklı bulunduruyorsa, bu cumhuriyetin federe olunca, mantık bakımından ve pratik olarak, SSCB'den çıkma sorunu koyabilme olanağına sahip olması gerekir. Oysa, bu sorun, ancak, örneğin, herhangi bir yabancı ülkenin sınırdışı olan ve dolayısıyla her bir yandan SSCB toprakları ile çevrili bulunmayan bir cumhuriyet tarafından konulabilir." Stalin, bu fikrini de şöyle örnekendiriyor: "Kabul edelimki, bu özerk cumhuriyetler, federe cumhuriyetler kategorisine geçirilmiş olsunlar. (Başkir ve Tatar Cumhuriyetini kastediyor.) Bunlar, SSCB'nden çıkma sorunlarını mantıklı olarak ve pratik olarak koyabilirler mi? Hayır, bunu yapamazlar. Neden? Çünkü bu cumhuriyetler, her bir yandan Sovyet Cumhuriyetleri ve bölgeleri ile çevrildiler ve doğrusunu isterseniz, bunların SSCB'nden çıkacakları bir yer yoktur. Onun için, bu cumhuriyetleri, federe cumhuriyetler kategorisine geçirmek yanlış olurdu." (Leninizmin Sorunları- 644)

Görüldüğü gibi, bir Sovyet federe cumhuriyetinin SSCB'nden ayrılabilmesi için, o cumhuriyetin ya da ulusun "Sovyet cumhuriyetleri ve bölgeleri ile çevrili" olmaması, "yabancı bir ülkenin sınırdışı" olması gerekiyor. Bu durumda, iç cumhuriyetlerin federe cumhuriyet haline gelmesi olanaksız olduğu gibi, bunların kendi kaderlerini tayin hakkı da kağıt üzerinde kalan bir hak durumuna düşüyor. Çünkü kullanı-

ması olanaksız bir hak kategorisine giriyor. "Kocandan boşanma hakkın var, ama bu hakkı kullanma hakkın yoktur" demeye benziyor bu.

Komün- Bu eleştirinizi biraz daha somullaştırır mısınız?

M.Oruçoğlu- Bir ulusun tek bir ulusla çevrelenmiş olması, tek bir ulusla sınırının olması, çok uluslu bir devletin ta göbeğinde olması, onun ayrılma, bağımsız devlet haline gelme hakkının önünde ciddi bir engel oluşturmaz ki. Kaldı ki, Sovyetler çok uluslu bir devlettir. Bir SSCB ulusunun birden fazla SSCB ulusuyla sınırı vardır. Bu uluslardan birisinin ayrılabilmesi için, ille SSCB'nden olmayan yabancı bir ulusla sınırının olması mı gerekiyor? Coğrafi konumları, temel ulusal hakların kullanılması önünde, bu şekilde engel ve de aşılması olanaksız bir engel haline getirmek doğru değildir.

Öte yandan Stalin, nüfus bakımından çok küçük olan cumhuriyetlerin ayrı bir devlet kurma haklarını kullanamayacaklarını da ileri sürüyor. Okuyayım: "Cumhuriyetin nüfus bakımından çok küçük olmaması, nüfusun bir milyonunun altında değil, en azından milyonunun üzerinde olması gerekir. Neden? Çünkü çok az nüfusu ve önemsiz bir ordusu olan bir küçük Sovyet Cumhuriyetinin bağımsız bir devlet olarak var olabileceğini var saymak, bir yanılgı olurdu. Ağgözlü, yırtıcı emperyalistlerin hiç gecikmeden bu cumhuriyete el atacaklarından kuşku duyulamaz." (age. 644)

Komün- Burada neye karşı çıkılmalı?

M.Oruçoğlu- Şu var: Bir Sovyet cumhuriyetinin ya da bir ulusun bağımsız bir devlet olarak var olup olamayacağını, o ulusun nüfusuna ya da küçüklüğüne göre değerlendirmek hatalıdır. Sorun, bir toplumun ulus olup olmadığıdır. Stalin'in bir ulus için saydığı şartlar

(dil birliği, toprak bütünlüğü, pazar birliği, ruhi şekillenme vs.) taşıyıp taşımadığıdır. Bu şartları taşıyan topluluk ulustur ve ayrılma hakkında bunun küçük olup olmamasının, az bir nüfusa sahip bulunup bulunmamasının bir önemi yoktur. "Önemsiz bir ordusu" da olabilir. Ayrılması halinde, ağgözlü yırtıcı emperyalistler tarafından yutulabilir de. Tüm bunlar, onun bağımsız bir devlet olarak var olabileceği gerçeğini değiştirmez. Ayrılma onun en doğal hakkıdır ve istediği zaman da ayrılabilir.

Komün- Peki bu hataların nedenlerini nasıl açıklayabilirsiniz?

M.Oruçoğlu- Gerçekte ulusal sorunda, Marksizm-Leninizme önemli katkılarda bulunan bu "harika Gürcü"nin bu tip hatalar işlemesini neyle açıklayabiliriz? Faşist blokun giderek güçlenmesi ve Batılı emperyalistleri faşist bloku Sovyetler'in üzerine kıskırtma politikaları sırasında, Stalin'in güçlü ve parçalanamaz bir Sovyetler Birliği arzusundan mı kaynaklanıyor? Yoksa başka nedenler mi vardır, bilemiyorum. Stalin, bir başka ülkeyle sınırdışı olan her hangi bir SSCB federe cumhuriyetinin istediği takdirde ayrılabilmesi görüşünde son derece samimidir. O'nun ayrılmak isteyen ulusun üzerine Gorbaçov gibi tank gönderebileceğini düşünmüyoruz. Üç değişik önermesine şiddetle karşı çıkmıştır. Bunlardan birincisi, federal cumhuriyetlerin SSCB'nden isterlerse ayrılacakları maddesinin (17. madde) kaldırılmasını isteyen önerge'dir. İkincisi, dini ibadetlerin yasaklanması önergesidir. Üçüncüsü ise, Sovyet Anayasası aleyhinde çalışan yıkıcılık ya da düzene muhalif olan eski sömürücü sınıfların kalıntılarına seçme seçilme hakkının verilmemesi önergesidir. Her üç baskıcı önergeye de karşı çıkmıştı Stalin. Bu iyi bir tutumdur.

(Bitti)

Ayrılma her ulusun en doğal hakkıdır, engellenemez.

16 MART KATLIAMI

Bir gün geldi ki....

Sivil faşistler, varlık bedellerini devrimcileri katlederek ödemekteydi. Tek tek cinayetlerle halkı yıldırma amacına erişememiş, 16 Mart ile kitle katliamlarına girişmiş ve dönemin faşizan saldırılar kronolojisine ilk toplu cinayetini yazmıştı.

"Üniversitemiz öğrencilerinden bir grubun 16.3.1978 perşembe günü saat 16.30'da toplu halde üniversiteden çıktıkları sırada bombalı ve silahlı bir saldırıya uğramaları sonucu çok sayıda öğrenci hayatını kaybetmiş ve yaralananlar bulunmuştur. İ.Ü. Senatosu olarak bu insanlık dışı katliamı nefret duygularıyla tel'in ediyoruz."

İstanbul Üniversitesi Merkez Binası önünde 16 Mart 1978'de topluca dersten çıkan Hukuk ve İktisat Fakültelerinden devrimci öğrenciler, Eczacılık Fakültesi yönünde giderken, çıkış kapısının karşısındaki setin arkasına gizlenen 15-20 kişilik faşist bir grubun bombalı saldırısına uğradı. Atılan bomba öğrenciler arasında büyük bir panik yaratmış, bazı öğrenciler yaralanmıştı. Daha sonra paniğe kapılarak kaçmak isteyen öğrenciler üzerine tabanca ile yaylım ateşi açılmış ve 7 öğrenci yaşamını kaybederken, 40'tan fazlası da yaralanmıştı. Katliamda ölen öğrencilerin adları: Hatice Özen, Cemil Sönmez, Baki Ekiz, Ahmet T. Ören, Abdullah Şimşek, Hamit Akıl ve Murat Kurt.

Hatice Özen, Cemil Sönmez, Baki Ekiz, Ahmet T. Ören

Abdullah Şimşek, Halil Akıl ve Murat Kurt

halkasını anti-faşist mücadele oluşturmaktaydı ve bu halka can güvenliği içinde öğrenime devam hakkı talebinde odaklanmıştı. O dönemde toplumsal muhalefetin karşısına kafatasçı "bozkurtlar" olarak çıkarılan sivil faşistler, varlık bedellerini devrimcileri katlederek ödemekteydi. Tek tek cinayetlerle halkı yıldırma amacına erişememiş, 16 Mart ile kitle katliamlarına girişmiş ve dönemin faşizan saldırılar kronolojisine ilk toplu cinayetini yazmıştı. Üniversite, düzen bekçilerinin yine başhedefiydi. Zira anti-faşist, anti-sömürgeci mücadelede toplumun endüyarlı kesimi yine yüksek öğrenim gençliği idi. Bilinç yine kurşunlanıyor, 'can güvenliği' karmaşasında talan düzeni varlığını sürdürüyordu. Elbette ne öğrenciler ne de diğer devrimci demokrat çevreler bu katliam karşısında sustu. 8 binden fazla öğrencinin katıldığı 23 saatlik işgal eylemiyle İ.Ü. tatil edildi.

Çeşitli yürüyüşler ve protesto eylemleri yapıldı. Devrimci mücadele 7 nefer kaybedip, binlercesini kazanarak kendini çoğalttı, yükseltti.

Faşizm, yine on yıl önceki acziyle cop olup saldırıyor, sarık olup taşıyor; büyüyen öfkeyi sindirmeye çalışıyor. Oysa devrimci mücadelede yaşamını yitirenlerin anıları, bugün üniversite meydanlarında, forumlarda, işgallerde yaşatılmakta.

Kafatasçı "bozkurt"ların görevi

70'li yılların sonunda, öğrenci hareketinin ana

Sanayi sektöründe genel durum

Yazımızın buraya kadar olan bölümlerinde genellikle, işbirlikçi kapitalizmin tarım alanındaki gelişimi ve onun bu kesitte feodalizmi nasıl çözdüğü ve yine toplumu hangi biçimlerde değişikliğe uğrattığı sorunları üzerinde durduk. Şimdi ise bu gelişmenin, sanayi sektöründeki durumunu incelemeye çalışacağız.

Tonguç GÜLEÇ

Ülkede gelişen kapitalizm daha önce de belirttiğimiz gibi işbirlikçi kapitalizmdir. Emperyalist tekellerin uşağı olan komprador sermaye, ülkenin belli başlı sanayi kesitlerini elinde tutmakta ve tekelleri bir örgütlenmeye maddi zenginlikleri talan etmektedir. Varolan siyasal iktidarı elinde tutan komprador burjuvazi ve toprak ağaları daha cumhuriyetin ilanı-
nın hemen ardından "bağımsızlık" palavralarını bir yana iterek, gerçek yüzlerini ortaya sermeye başladılar. 1927'de toplanan İzmir İktisat Kongresi, emperyalist tekellerin ülkeye daha büyük oranda yönelmeleri için onlara güvence veriyor ve açıktan çağrı yapıyordu.

Bu dönemde sanayinin yapısına göz attığımızda durum şöyleydi: 65.000 civarındaki toplam işletmenin yüzde 43.59'u tarım işletmeleri ve değirmencilikle uğraşırken, yüzde 23.83'ü dokuma, yüzde 22.61'i ise maden sanayi ve makine yapımından oluşmaktaydı. Toplam çalışan 256.855 kişilik nüfusun yüzde 43.01'i tarımda, yüzde 18.70'i de dokuma sanayinde toplanmış durumdaydı. İşletmelerin yapısı alabildiğine ilkel idi. Motor gücü kullananların sayısı toplam işletmelerin yalnızca yüzde 4.28'i kadardı. İşletmelerin işçi sayısına gelince ağırlıklı bölümü 1 ilâ 3 işçi çalıştıran iş-

letme durumundaydı. 5 kişiden fazla işçi çalıştıran işletmelerin, toplam işletmelere olan oranı yüzde 8.94, 100 kişiden fazla çalıştıranların ise yüzde 0.23'tü.

Bu durumdaki sanayi üretimi, toplumun en temel gereksinimlerini bile karşılamaktan alabildiğine uzaktı. Örneğin bu dönemde şeker üretimi toplam ihtiyacın ancak yüzde 14.5'lik bir bölümünü karşılıyor, geri kalan yüzde 85.5'lik bölümü ise dışarıdan sağlanıyordu. Yine bu dönemde sanayinin toplam ulusal gelire olan katması ise tarımın üçte birinden bile azdı. 1927 yılında tarımın ulusal gelire katması yüzde 41.4 iken, sanayinin ki yüzde 13.0 idi.

Bu dönemden sonra yabancı sermayenin ülkeye akması ve bunlarla

yerli sanayinin ortaklaşa olarak kurduğu ve özellikle de tüketim malları üreten sanayiye ağırlık verilmesi sonucu, mevcut durum kaçınılmaz olarak bazı değişiklikler gösterdi. Bu dönemde yatırımların en fazla yoğunlaştığı alanlar, sanayide dokumacılık, şeker ve çimento sanayi idi. 1935'lere gelindiğinde, artık şeker dışalımına sona ermişti. Dokumacılıkta ise özellikle Ege'de çeşitli kamu kuruluşlarının yanında özel girişimciliğe dayanan bazı işletmeler kurulmaya başlanmıştı. Yine ülkenin bazı önemli merkezlerinde kurulan çimento sanayi önemli bir gelişme göstermiş ve 1927'de 14.4 bin tonluk olan yıllık üretimini 1935'lere gelindiğinde 220.000 tona yükseltmişti.

Türkiye'de kapitalist gelişmenin

Tablo 1

TABLO: V.T. Bazı Maddelerin Üretiminde Gelişme
(Bin Ton/Yıl)*

	1950	1955	(Bin Ton/Yıl)* 1960
Taşkömürü	2 832	3 498	3 653,0
Linyit	1 204	2 416	2 991,4
Manganez	32	24,6	24,7
Demir	—	479	598,2
Blister Bakır	12	23,8	26,2
Krom	—	311,6	220,7
Ham Petrol	18	179	362

* Ayaklanmış, yakılmış veya konsantre edilmiş.

Kaynak: TBO. İktisadi Rapor 1963, DPT 1964 Yıllık Program ve DİE. TİY 1964, s. 188 v.d.

Zaynak: T. Ekonomisi sf:100
Y. Kepenek

hız kazandığı yıllar, esas olarak 2. dünya savaşının ardından gelen yıllar olmuştur. Türkiye'nin Truman ve Marshall planları çerçevesinde görevlendirilmesi, bu süreçten sonra emperyalist sermayenin ve metaların daha büyük oranda ülkeye akmasını beraberinde getirdi. 2. Dünya savaşından kârlı çıkan ve ülkedeki varolan iktidarı kendi denetimine almaya çalışan ve sonuçta da alan ABD emperyalizmi, savaşı izleyen yılların ardından Türkiye'ye olan sermaye ihracını giderek arttırıyordu.

Özel Girişimcilik

Türkiye'de 1950-60 yılları arasında sanayi önemli bir gelişme gösterdi. Daha öncemli izlenen devletçilik politikası giderek yerini özel girişimcilik bırakmaya başlıyordu. Bu dönemde kurulan bir çok Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin (KİT) yanı sıra özel girişimcilik de bazı alanlarda yoğunlaşıyordu. Örneğin 1950'de kurulan Türkiye Sanayi Kalkınma Bankası (TSKB), 1950-62 döneminde dağıttığı 500 milyon TL dolayındaki kredisinin önemli bir bölümünü Marmara bölgesine vermiş ve özel sanayinin bu bölgede yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Yine bu dönemde maden ve enerji alanında önemli değişiklikler olmuştur. 1954'de çıkarılan maden yasası ile bu alanda da özel girişimcilik öneme verilmeye başlandı. 1950-60 arası dönemde en önemli sıçramayı ham petrol ve linyit üretimini gerçekleştirdi.

1. Tabloda rahatlıkla görüldüğü gibi, 1950'de 18.000 ton olan ham petrol üretimi, 1960 yılına gelindiğinde çok önemli bir artışla 362.000 tona yükselmiştir. Bu artışın en önemli nedeni Türkiye Petrolleri anonim Ortaklığı'nın (TPAO), 1954 yılında KİT biçiminde örgütlenmesiydi. Bu dönemdeki ham petrol üretimini yabancı firmalarla karşılaştırdığımız zaman, TPAO'nun üretimi hayli yüksektir. TPAO'nun üretimi toplam ham petrol üretiminin yüzde 60'ını temsil etmektedir.

Diğer maden ürünlerine gelince, üretimdeki gelişme açısından ikinci sırayı linyit üretimi oluşturur. Taş kömürü ve demir üretiminde belirli bir gelişme olmasına rağmen bunlar

istenilen düzeyde değildir.

Elektrik üretimi bu dönemde kurulan hidroelektrik santrallerinin bir sonucu olarak bu on yıl içinde yüzde 350 oranında bir artışla 3,560 milyon kilowatt saate yükselmiştir. Bu yükselişte hidroelektrik santrallerinin payı ise, 1950'de yüzde 3.8 iken, bu pay 1962'de yüzde 31.6'ya ulaşmıştır.

Yine bu dönemde hizmetler kesiminde belirli bir artış sağlanmış ve ülkedeki sert yüzeyli yolların uzunluğu

1950'de 1.700 km iken, bu miktar 1965'de 10.750 km'ye ulaşmıştır. Demiryolu, Deniz Ticaret Filosu ve havayollarında bu dönemde, çok hızlı olmasa da belirli bir gelişme olmuştur.

Büyük özel sanayi

Tablo 4

İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE ÜRETİM VE İŞÇİ SAYISI ORANLARI

	Üretim yüzdeleri		İşçi sayısı yüzdeleri		Üretim artış
	1963	1967	1963	1967	yüzde
10—49	17.7	11.8	16.8	11.3	19.5
50—99	9.2	8.5	8.2	8.6	65.5
100—199	8.9	8.2	8.4	9.4	64.2
200—499	20.4	22.4	14.1	16.5	97.3
500—999	16.2	17.2	17.7	15.6	91.4
1000 +	27.6	31.9	34.8	38.1	107.3
Toplam	100	100	100	100	Ortal. 79.4

Kaynak: D.İ.E. sanayi sayımı ve yıllık anket sonuçları.

1960 ile '70 yılları arasında sanayinin gelişim temposu daha da önemli bir artış gösterdi. Tarımla kıyaslandığında sanayideki gelişme ve sanayinin ulusal gelire yaptığı katkı hiç de küçümsenecek bir durumda değildi. Herşeyden önce bu dönem 1. ve 2. Beş Yıllık Planları kapsayan bir dönemdir. Bu dönemin en tipik özelliği, özel girişimciliğin

Tablo 2 İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE ÜRETİM KIYMETİ VE İŞÇİ SAYISI (1963)

Çalışan işçi sayısı	İşyeri Sayısı	Ücretle çalışanlar toplamı	Üretim (1000 TL.)
10-49	2.199	54.732	3.482.279
50-99	334	26.392	1.806.189
100-199	231	27.467	1.754.598
200-499	147	46.033	4.004.229
500-999	71	37.520	3.173.727
1000+	60	113.297	5.414.642
Toplam	3.012	325.441	19.635.664

Tablo 3 İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜNE GÖRE ÜRETİM KIYMETİ VE İŞÇİ SAYISI (1967)

Çalışan işçi Sayısı	İşyeri sayısı	Ücretle çalışanlar toplamı	Üretim (1000 TL.) Cari fiyatlarla	Sabli fiyatlarla
10-49	2.161	49.568	4.957.230	4.162.242
50-99	560	35.985	3.560.692	2.989.666
100-199	270	39.595	3.431.580	2.381.239
200-499	217	69.552	9.408.770	7.339.892
500-999	94	65.409	7.234.692	6.074.468
1000+	76	160.295	13.364.922	11.221.596
Toplam	3.328	420.404	41.957.886	35.229.123

Kaynak: Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi, sf: 182

büyük oranda gelişmesidir. 1963 ve '70 yılı sonuçlarını karşılaştırdığımızda büyük Kamu İktisadi Kuruluşlarının sayısı 1963 yılında 238 iken, bu rakam 1970'de ancak 254'e ulaşabilmiş, ama aynı dönemde büyük özel girişimci iş yerlerinin sayısı ise, 2.774'ten 4.566'ya yükselmiştir.

Bu dönemde sanayinin gerek kamu, gerekse de özel kesiminde bir artış olmasına karşın, en önemli artmayı büyük özelsanayi kuruluşları sağlamıştır. Yine bu sürede, toplam sanayi işletmelerinin sayısı bir artış göstermesine karşın, bu durum, işletmelerin büyüklük ve küçüklüğüne göre önemli değişiklikler göstermiştir.

Aşağıda 1963 ve '67 dönemlerini kapsayan tablolar oldukça önemlidir.

II ve III. Tablolardan rahatça görüldüğü gibi, 1963'te 2.199 olan 10-49 işçi çalıştıran işletme sayısı, 1967'ye gelindiğinde 2.161'e düşer-

ken, bunun dışındaki daha fazla işçi çalıştıran işyerleri, görece olarak bir artış sağlamıştır. Yine aynı dönemde 1000'den fazla işçi çalıştıran işyerlerinin üretim yüzdeleri 1963'te yüzde 27.6 iken, bu miktar 1967'de yüzde 31.9'a yükselmiştir. IV. tablo dikkatli bir şekilde incelenirse, 1963-67 arası dönemde 10 ile 200 işçi çalıştıran işletmelerin üretim yüzdelilerinin görece olarak düştüğü; 200 ile 1000 işçi çalıştıran işletmelerin üretim yüzdelilerinin ise, görece olarak arttığı rahatlıkla görülür. Bu

de yapım sanayinin en önemli dalını oluşturmaktadır.

Bu dönemde istikrarlı bir gelişme gösteren ve planlamaya uyan madenlerin başlıcaları, demir, bakır, civa, linyit, ham petrol, alüminyum ve yine bunlarındışında kömür, barit, zımpara vb. şeylerdir.

Dönem süresince önemli bir gelişme gösteren demir üretimi, '62'de 813 bin ton iken bu miktar 72'ye gelindiğinde 3 milyon 200 bin tona; ham petrol üretimi ise 595.4 bin tondan 3 milyon 500 bin tona yükselmiştir. Dönem süresince hem kamu kesimi, hem de özel sektör belirli bir artış göstermesine karşın, özel kesimin artış oranı daha hızlıdır. Örneğin, demir üretiminde 1963 yılında kamu kesiminin 1, özel kesmin ise 13 tane işyeri var-

önemli bir gelişme olmuştur. 1962'de toplam 3.560 gwh olan elektrik üretimi, 1972'ye gelindiğinde 11.242 gwh'ya yükselmiştir (1 gwh kilovat-saat, 1 milyon kilovat saattir.)

Bu dönemde ulusal gelirin duruma gelince; 1963 ile kıyaslandığında sanayi, önemli bir gelişme göstermiştir. 1963'te yüzde 16.8 olan bu pay, 1971'e gelindiğinde yüzde 22.6'ya yükselmiştir. Oysa aynı dönemde tarımın payı yüzde 41.2'den yüzde 28.1'e düşmüştür.

Toparlarsak: 1960 ile '70 arası dönemde sanayi diğer yıllarla kıyaslandığında, önemli gelişme göstermiştir. Bu dönemde, özellikle de özel girişimcilik, giderek yaygınlaşmıştır. Sermaye bu dönemde, belirli alanlarda yoğunlaşmıştır. Sayıları 400 civarında olan büyük işletmelerin, toplam sanayi üretiminin yüzde 70'inden fazlasını elinde bulundurması ve yine çalışan nüfusun yarısından fazlasını bağrında toplaması hiç de küçümsenecek bir durum değildir. Bütün bu gelişmeler bize, Türkiye'deki sanayinin ve doğal olarak da sanayi burjuvazisinin gelişimini ve giderek önemli bir güç olduğunu ve yine siyasal iktidarı da önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

1970-80 dönemi

Tablo: 5 YAPIM SANAYİNDE ÇEŞİTLİ ÜRETİM KESİMLERİNİN PAYLARI (% Olarak)

	1963	1968
Gıda, içki ve tütün	37.6	36.5
Dokuma, giyim, kunda ve deri	22.5	16.4
Ağaç, mobilya, kağıt ve baskı	4.8	4.1
Kauçuk, kimya ve petrol	11.9	14.9
Ana metal, metalden mamul ve metalden gayri maddeden marul eşya	15.5	17.6
Makina ve taşıt araçları	7.7	10.5
Toplam	100	100

Kaynak: D.I.E. 1968 yıllık sanayi anketi sonuçları.

Kaynak: Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi, sf: 193

aynı zamanda 200'den fazla işçi çalıştıran toplam 278 büyük işletmenin 1963 yılında Türkiye'nin toplam sanayi üretiminin yüzde 64.2'sini; 1967'de ise sayıları 378'e ulaşan büyük işletmelerin toplam sanayi üretiminin yüzde 71.5'ini ürettiğini ve buralara egemen olduğunu gösterir.

1967'ye gelindiğinde Türkiye'de toplam çalışan nüfusun yüzde 53.7'si gibi önemli bir bölümü sadece 170 adet büyük işyerinde toplanmıştı. Yine bu dönemde tüketim mallarının üretimi görece olarak azalmasına karşın, kimya, metal ve makine sanayinde belli bir gelişme sağlanmıştır.

V. Tablodan görüldüğü gibi, 1968 sonuçları '63 ile kıyaslandığında, yukarıdan aşağıya ilk üç kesimdeki üretim paylarında görece bir azalma, daha sonrakilerde ise bir artma vardır. Fakat bütün bunlara karşın, tablo bir gerçeği daha açıklamaktadır ki o da bu dönemde yapım sanayinin esasının dayanıksız tüketim malları üzerinde yoğunlaştığıdır. Gıda, içki ve tütün, 1963'le kıyaslandığında belirli bir gerileme göstermesine karşın, yine

ken, 1970'e gelindiğinde bu sayı kamu kesiminde 3'e, özel kesimde ise 35'e yükselmiştir. bu duruma linyit, krom, bakır, vb. gibi alanların hemen tümünde rastlamak mümkün. Elektrik enerjisinin durumuna gelince: Linyit, akaryakıt ve hidroelektrik santrallerinin artması sonucu

Tablo: 6 TABLO: XXII.3. Sektörel Yataklık, 1972 - 1980 (1976 Fiyatlarıyla) (Milyar TL.)

	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
Tarım	K. 4.16 Ö. 2.57 T. 6.83	3.84 3.84 7.68	4.06 6.33 10.39	4.91 6.11 11.02	5.88 7.07 12.95	7.85 12.11 19.96	9.53 10.31 19.84	7.30 7.59 14.89	5.55 4.24 9.79	5.41 4.24 9.65
Madenler	K. 1.86 Ö. 0.49 T. 2.35	2.16 0.53 2.71	2.29 0.37 2.66	3.29 0.38 3.67	3.78 0.36 4.14	5.52 0.32 5.84	5.95 0.30 6.25	6.06 0.32 6.37	6.31 0.32 6.63	5.90 0.33 6.23
Sanayi	K. 8.19 Ö. 10.81 T. 19.00	11.73 13.31 25.04	10.40 16.87 27.27	11.05 20.87 31.92	10.13 20.89 30.96	17.42 20.79 38.21	19.62 20.80 40.42	15.56 22.18 37.74	20.71 15.73 36.44	22.53 15.07 37.60
Emeği	K. 4.11 Ö. 2.98 T. 10.92	5.38 4.02 13.01	5.34 4.85 13.01	6.06 6.68 13.74	7.88 7.88 15.76	11.30 9.56 20.86	12.64 10.79 23.43	13.84 10.99 24.83	10.65 7.82 18.47	10.20 5.90 16.10
Ulaştırma	K. 1.93 Ö. 2.98 T. 10.92	2.29 4.02 13.01	1.34 4.85 13.01	1.37 6.68 13.74	1.37 7.88 15.76	1.37 9.56 20.86	1.37 10.79 23.43	1.37 10.99 24.83	1.37 7.82 18.47	1.37 5.90 16.10
Ticaret	K. 1.34 Ö. 1.34 T. 1.34	1.29 1.34 1.34	1.52 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34	1.37 1.34 1.34
Konut	K. 1.39 Ö. 1.39 T. 1.39	0.93 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.80 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39	0.73 1.39 1.39
Diğer Hizm.	K. 0.54 Ö. 1.43 T. 8.02	6.00 1.43 7.43	7.84 1.43 9.27	9.74 1.77 11.51	11.23 1.80 13.03	12.99 2.14 15.13	15.58 2.35 17.93	10.03 1.92 11.95	7.68 2.38 10.06	7.91 2.23 10.14
Toplam	K. 30.38 Ö. 34.52 T. 64.90	39.38 38.72 78.10	44.03 47.70 91.73	50.17 51.63 101.80	48.05 61.25 109.30	75.23 66.97 142.20	85.15 67.13 152.28	72.85 66.24 139.09	76.58 70.85 147.43	74.79 57.21 132.00

Kaynak: Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi, sf: 375

Türkiye ekonomisinin 1970 ile '80 arasındaki dönemini ele alacak olursak, mevcut durum şöyledir.

Planlı kalkınma döneminin 3. ve 4'üncüsünü oluşturan bu on yıllık dönemde, gerek sanayideki büyük işyerlerinde (kamu ve özel) ve gerekse de küçük özel işyerlerindeki görece artma devam etmiş ve 1970 yılında toplam 4.802 olan (kamu ve özel) işletme sayısı 1980'lere gelindiğinde 0.009'a ulaşmıştır.

1970 yılında büyük işletmelerin toplam işletmelere olan oranı yüzde 2.75 iken, bu oran 1980'de yüzde 100'e yakın bir artışla yüzde 4.37'ye yükselmiştir. Bu durum bize küçük işyerleri sayısının çok yüksek düzeyde olduğunu gösterir. Fakat bunun böyle olması üretimin esasının küçük işletmelerce yapıldığı ve denetlendiği anlamına gelmez. Tersine bugün sanayinin yüzde 80'ine yakın bir bölümü büyük işletmelerce denetlenmektedir.

1970 ile 80'li yıllar arasındaki dönem, ekonominin önemli sorunlarla karşılaştığı ve yatırımların azaldığı yıllar oldu. Özellikle de 78'li yıllar bu sorunların en ciddi boyutlara vardığı yıllardı.

VI. Tablodan açıkça görüldüğü gibi 1978 yılına kadar istikrarlı bir gelişme gösteren sektörlerin (madencilik ve enerji hariç) hemen tümü, 1978 ve onu izleyen yıllarda önemli bir gerileme içine girmiştir. Madencilik durumuna gelince daha 72'li yıllardan başlayarak, önemli sorunlarla yüz yüze olan ve bir türlü istikrar kazanamayan özel sektör işletmeleri, '78 yılına gelindiğinde çıkarılan bir kanunla kamulaştırıldılar. Bu yasayla birlikte devlet başta linyit olmak üzere toplam 640 kömür ve 252'de demir işletmesini kamulaştırdı. Bunun bir sonuç vermeyeceği ve çözüm olmayacağı açıktı. Zaten, 1980'e gelindiğinde devlet, yeniden madenleri özelleştirmek zorunda kaldı.

Sanayiye gelince, burada da bazı farklılıklar hemen göze çarpıyordu. VI. tablo dikkatli incelenirse şu durum kendini gösterir: 1978'de sanayinin özel sektörü bir önceki yıla oranla önemli bir gelişme gösterirken, aksine kamu kesimi önemli bir

düşüşe uğramıştır. Ama bir sonraki yılda, yani 79'da ise çok ilginç bir durum oluşmuş ve sanki roller değişmiştir. 1978'de 15.56 olan kamu kesimi yatırımları, 1979'da 20.71'e yükselirken aynı dönemde özel sektör ise, 22.18'den 15.73'e düşmüştür. 1980'e gelindiğinde ise, özel sektörün düşüşü sürerken, kamu kesiminin aksine yükselişine devam etmiştir. Kamu kesimindeki bu yükselme esas olarak devletin bu dönemde iflas eden (Asil Çelik gibi) birçok işletmeyi "kurtarma"nın yanında, önemli bir bölümü de kamulaştırmasından geliyordu.

Yabancı ve yerli sermaye

Ekonomik ve siyasal olarak önemli bir krizin içine giren hakim sınıflar, yabancı sermayeyi özendirerek için bir yandan yeni alternatifler ararlarken, diğer yandan ülkeyi

şiklik ise, yerli sermayeyle ortaklıktan çok, kendi başına hareket etmedir. Bu durum kendini şöyle gösteriyordu: 1973 yılında yerli ve yabancı sermaye ortaklıklı kuruluşlardaki yabancı sermayenin payı yüzde 45.2 iken, bu pay 1977'de yüzde 40.5'e, 1978'de ise yüzde 35.5'e düşmüştür.

Bu dönem değerlendirilirken üzerinde durulması gereken önemli noktalardan biri de sanayinin ulusal gelir içindeki payının ulaştığı düzeydir. Daha önce de belirttiğimiz gibi ilk kez bu yıllarda sanayi ulusal gelire yaptığı katma açısından tarımın önüne geçmiştir.

Ülkenin dış ticaretindeki değişikliğe gelince, sanayi ürünlerinin payı sürekli bir artış gösterirken, tarım ürünleri ise, aksine gerilemiştir. Örneğin 1967 yılında yüzde 14.3 olan sanayinin toplam dış satım oranı 1977'ye gelindiğinde yüzde 33.4

gibi bir orana ulaşırken, tarım ise aynı dönemde yüzde 81.7'den yüzde 59.4'e düşmüştür. Bu durum bize Türkiye'nin sanayi yapısının varolan durumu hakkında belirli bir bilgi vermektedir. Demek ki ülkemizin ekonomisi halen daha büyük oranda tüketim malları üreten sektörler üzerindedir. (İç tütün, dokuma, giyim vb.) Dış satımda ise,

Egemen sınıflar her ne kadar 24 Ocak Kararları ile birlikte ithal ikameci politikalarına son verip ihracata yönelik bir sanayileşme politikasına yönelmiş ve doğal olarak da bu süredeki ihracatlarını arttırmışlarsa da, bu durum dış alımla karşılaştırıldığında yine de çok düşük kalmıştır.

dış borçlar bataklığına iyice sürüklenmekteydiler. 1970'den '78 yılına kadar çok ciddi bir seviyeye varan dış borçlar özellikle de kamu kesiminde müthiş bir artış gösterdi. 1988 yılında 3 milyon 770 bin dolar olan toplam dış borç, 1977'e gelindiğinde 10 milyon 839 bin dolara ulaşmıştı.

Bu dönemde ülkeye akan yabancı sermayenin en önemli özelliklerinden biri belirli alanlarda yoğunlaşmasıdır. Örneğin daha önceleri taşıt araçlarına yatırılan sermayenin payı yüzde 3.5 dolayında iken bu pay yüzde 27.85'e yükselmiştir. Yabancı sermaye tüketim malları üretiminden çok, dayanıklı malların üretimine yönelmiştir. Bunlar taşıt araçları başta olmak üzere, madeni eşya, elektronik, ilaç vb.'dir. Yine bu dönem yabancı sermaye açısından gündeme getirilen en önemli deği-

yine önceliği geleneksel ürünler olan tütün, fındık ve pamuğun yanında tekstil çekmektedir. Bu durum, bazıların iddia ettikleri gibi Türkiye'nin ileri ya da orta düzeyde gelişmiş bir kapitalist ülke olduğunu değil, aksine geri kapitalist bir yapıya sahip olduğunu gösterir.

Toparlarsak, 1970 ile 80'li yıllar arasındaki dönemde Türkiye ekonomisi önceki yıllarla karşılaştırıldığında, ciddi değişiklikler göstermiştir. 70'li yılların sonuna doğru istikrarlı bir gelişme gösteren ve yine 70'li yılların ortalarında Türkiye tarihinde ilk kez olarak tarımın yerini alıp birinci kesim olan sanayi, 78'li yıllarla birlikte ülke ekonomisinin bir bütün olarak içine girdiği bunalım sonucu belli bir sarsıntı geçirmiştir. Üretimin hemen hemen bütün alanlarında meydana gelen tıkanıklık, egemen sınıfları derinden et-

kilemiş ve onları yeni ekonomik politikalar aramaya itmiştir. Egemen sınıflar, ihtiyaç duydukları sermayeyi sağlamak için, yabancı sermayeyi özendirici bir takım girişimlere başvurmuş ve ülke emperyalist tekellere daha büyük oranda peşkeş çekilip, gırtlığına kadar borcun altına sokulmuştur. Emperyalistler sermayeleriyle yeni firmalar açma yerine, belirli alanlarda yoğunlaşmaya yönelmişlerdir. Hatta daha önceki yıllarla kıyaslandığında bazılarının firma sayılarında bir azalma olmuştur. Yine bu dönemde emperyalistler geçmişte olduğu gibi, yerli sermaye ortaklığından çok, kendi çıkarlarına hareket etmeyi daha uygun buldular. Egemen sınıflar artan ekonomik bunalım ve biriken ciddi sorunları çözebilmek için, 24 Ocak Kararları denilen "yeni" ekonomi politikasını gündeme getirdiler.

24 Ocak "yeni" ekonomik politika

Ekonomi, alınan yeni önlemler ve bunalımın yükünün emekçi yığınların sırtına yıkılmasıyla varolan sorunlarını biraz da olsa atıp, yeniden yatırımlar kesitinde canlanmaya başladı. Yabancı sermayeye tanınan yeni haklar ve özendirmelemler, daha güçlü oranda ülkeye yatırım yapmaya yönelen emperyalist tekeller, aldıkları güncenin de etkisiyle önceki politikalarını terkedip yeni firmalar kurmaya başladılar. 1978'de 97 tane olan yabancı firma sayısı, 1979'da önce azalarak 91'e düşmüş, 80'de ise, ufak bir artışla 100 civarına ulaşabilmişti. 80'li yıllardan sonra ise bu artış daha da hızlanmıştır. 1986'lara gelindiğinde Türkiye'de tam 535 tane yabancı firma vardı.

Ülkeye büyük oranda akan yabancı sermaye, yatırımlarını belirli sektörlerde yoğunlaştırıyordu. 1980 öncesinde yatırımlarını özellikle de dayanıklı tüketim malları olan taşıt araçları, madeni eşya, elektronik, ilaç, vb. üzerinde yoğunlaştıran emperyalist tekeller, '80 sonrasındaki süreçte bu politikalarından vazgeçtiler. 1980 ile '86 arasındaki dönemde, yabancı sermayenin sektörel da-

ğılımı hizmetler ve bankacılık başta olmak üzere, tarım araç ve makine-leri, gıda ürünleri vb. gibi sektörler üzerinde yoğunlaştı.

Bir örnek verecek olursak;

Tablo 7

TABLO: XXV.3. ÜRETİM, 1978-1985

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
TARIM								
BITKİSEL ÜRETİM: (Bin ton)								
Buğday	16.700	11.500	16.500	17.000	17.500	16.400	17.200	17.00
Pamuk	190	225	143	190	210	180	165	162
Bakliyat	645	677	732	749	1.205	1.367	1.347	1.630
Pamuk	475	476	500	488	489	522	580	?
Tütün	297	206	228	177	207	229	179	170
Şeker pancarı	8.837	8.760	8.768	11.165	12.732	12.732	11.108	9.630
Palaz	2.750	2.870	3.000	3.000	3.000	3.050	3.200	4.100
Ayçiçeği	485	590	750	575	600	725	710	800
Mazot	1.481	1.147	1.158	1.170	1.203	1.299	1.334	?
Sazeler	6.925	7.556	7.530	7.674	?	8.030	8.560	9.750
HAYVAN SAYISI (Bin baş)	80,9	83,9	87,1	87,9	85,4	82,5	80,5	?
MADENCİLİK: (Bin ton)								
Taşkömürü	4.295,2	4.051,5	3.602	3.973	4.010	2.537	3.672	2.605
Linyit	9.925	10.936	13.639	15.067	16.203	18.524	22.006	20.991
Ham Petrol	2.735	2.838	2.316	2.364	2.334	2.206	2.087	2.107
ELEKTRİK ENERJİSİ:								
(MW, Kurulu güç)								
SANAYİ: (Bin ton)								
Çimento (kamu, özel)	15.130	16.633	12.675	15.043	15.786	13.645	15.738	17.581
Şeker (kamu)	1.090	972,5	1.049	1.117	1.789	1.708,7	1.522	1.286
Pıldırım (kamu)	146	385	239	1.432	277	309	247	267
Yapay gübre (kamu, özel)	2.546	3.268	4.282	4.536	5.871	7.075	7.588	7.450
Sünlük asit (kamu, özel)	224	236	324	817	722	494	380	650
Kağıt (kamu, özel)	303	301	336	461	549	398	488	470
Sigara (kamu)	56	71	59	73	62	61	62,1	61,7
Polyetilen (Pezokimya)	20	17,2	16,1	17,9	25,6	30	24	60,5
Benzin	63	47,5	52,1	62,4	84	77	81	130
Kamyon (Yurt içi)	12.135	13.015	8.142	11.865	14.195	16.474	16.387	17.348
Otomobil (Yurt içi)	13.365	43.806	31.529	25.306	31.195	42.509	54.832	60.353
Buzdolabı	753.688	814.643	629.049	732.614	580.491	413.253	500.669	

Kaynak: Malye ve Gümrük Bakanlığı, Yıllık Ekonomik Rapor 1986.

müştür. Onların çokça sözettikleri ihracata yönelik sanayileşme modeli ile dış satımda meydana gelen değişiklik kısaca şöyledir: 1979'da 2.2 milyar dolar olan dış satım, 1986'la-

Kaynak: T. Ekonomisi sf. 444

1980'de 24.8 olan elektrik ve elektronik sektörlerine olan yatırımlar, 1986'da 5.3'e düşerken, aynı dönemde bankacılık 8.5'den 21.1'e, hizmetler ise 12.7'den 40.1'e yükselmiştir.

Yabancı sermayenin bu hızlı akışı ve peşpeşe kurulan yabancı firmalar, bir yandan küçük firmaları yıkıp anları iflasa sürerken, diğer yandan da ülkeyi dış borçlar açısından önemli bir çıkmaza itiyorlardı. 1980 ile '86 yılları arasında dış borçlar çok ciddi bir artış gösterdi.

1980 yılında 1 trilyon 136 milyar TL olan toplam dış borç, 1986'ya gelindiğinde 22 trilyon 40 milyar TL'na ulaşmıştı.

Egemen sınıflar her ne kadar 24 Ocak Kararları ile birlikte ithal ikameci politikalarına son verip ihracata yönelik bir sanayileşme politikasına yönelmiş ve doğal olarak da bu süredeki ihracatlarını artırmışlarsa da, bu durum dış alımla karşılaştırıldığında yine de çok düşük kalmıştır. İleri sürülen bütün reçeteler, bir sonuç vermemiş ve ülkenin dış ödemeler dengesindeki açık sürekli büyü-

ra gelindiğinde 7.6 milyar dolara yükselmiştir. (Hayali ihracat vb. de gözönüne alırsak, aslında gerçeğin bunun altında olduğu açıktır.) Fakat aynı dönemde dış alım ise, 5 milyar dolardan 11.3 milyar dolara yükselmiştir.

İhraç edilen ürünlerde gündeme gelen değişikliğe gelince, bu dönemde sanayi ürünleri önemli bir artış sağlamıştır. 1980 öncesinde ihracatın yüzde 60'ını oluşturan tarım ürünleri (pamuk, kuru üzüm, fındık ve yaprak tütün) bu kez yüzde 20 dolayında gerilemiştir. 1986 döneminde ihraç edilen ürünlerin durumuna gelince, ilk sırayı yüzde 75'lik bir oranla sanayi ürünleri oluşturur. Geri kalan yüzde 20'yi tarım, yüzde 5'i ise madenler oluşturmaktadır. Kuşkusuz, oranların böyle bir duruma gelmesinde, ihraç mallarının yöneldiği pazarların önemli bir rolü vardır. Türkiye '80 sonrası dönemde genellikle ortadoğu ülkelerine ve bunlar içinde de İran ve Irak'a yönelmiştir. 1979 yılında bu iki ülkeye yapılan satış yüzde 5.5 iken, savaşın yarattığı önemli sorunlarla birlikte

bu oran, 85'e gelindiğinde yüzde 25.6'ya yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye'nin toplam dış satımının yüzde 42'sini Ortadoğu pazarları oluşturmaktadır. Bunun ardından ise, OECD ve AET ülkeleri gelir.

Yeniden ülke içindeki sektörlerin durumuna ve üretimlerine dönersek, durum şöyledir:

Tabloda da görüldüğü gibi, bu dönemde sektörlerin üretimi çeşitli dalgalanmalar yaşamıştır. Tarım kesiminde istikrarlı yükselmelerin yanı sıra temel üretim maddelerinin bazılarında dalgalanmalar ve düşüşler olmuştur. Örneğin, buğday üretimi hep inişler ve çıkışlarla devam etmiş, pirinç ise keza bir yükselişe ama 82'den sonra belirli bir düşüşe geçmiş, şeker pancarı 83'ten sonra düşmeye başlamıştır.

Madencilikte, taşkömürü üretimi azalmış, linyit üretimi ise önemli bir gelişme göstermiştir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli nokta, ham petrol üretiminin durumudur. 1963 yılında TPAO'nun, yabancı firmaların çıkardığı ham petrol içindeki payı da dahil, toplam ham petrol içindeki payı yüzde 82 iken, bu oran ne yazık ki 1972'lere gelindiğinde yüzde 28'e düşmüş, 1981'de ise ancak yüzde 43'e yükselbilmişti.

1985'e gelindiğinde, ham petrolün toplam üretimi gerilemiştir. Bu durum ülkenin petrol yönünden doğal kaynaklarının sınırlı olduğu iddiasının aksine, emperyalist tekelin kendi çıkarları gereği izledikleri politikanın sonucudur. Ülkenin önemli petrol yatağı bölgeleri, yabancı sermayedarlar tarafından parselenmiştir ve herhangi bir çalışma da yapılmamaktadır.

Sanayi üretimine gelince, dalgalanma burada da sürmüştür. 1978'le kıyaslandığında buzdolabı hariç, hemen tümü 1985'lerde üretimlerini önemli ölçüde arttırmışlardır. Bu dönemde en hızlı gelişmeyi ise yapay gübre sağlamıştır. 1978'de 2.546 bin ton olan yapay gübre üretimi 1985'e gelindiğinde 7.450 bin tona yükselmiştir.

1986'lar Türkiye'si, 1978 ile kıyaslandığında üretim kollarının hemen hepsinde ulusal gelire yapılan katma, belirli bir artma sağlamasına karşın, sanayinin varmış olduğu düzeyi hemen dikkati çekmektedir. Sanayi, maden ve enerji olmaksızın bile tarımın çok ilerisindedir. '86 yılı sonuçlarında tarımın ulusal gelire yaptığı katkı 6 trilyon 490 milyar iken, bu rakam yalnızca sanayide 9 trilyon 513 milyar TL'dir. Yani sanayi tarımdan 3 trilyon öndedir.

87'ler Türkiye'si'nde tarımın ve sanayinin toplam ulusal gelir içindeki payları ise, yüzde olarak yarı yarıyadır. Tarımın ulusal gelir içindeki toplam payı yüzde 16 iken, bu oran sanayi için yüzde 34'tür. Dahası, 1995'ler için yapılan tahminlerde sanayinin, tarımın üç katı olması beklenmektedir.

— Milli sanayinin durumu —

Eldeki istatistiklerin hemen tümü, üretim sektörlerinin, küçük ve büyük yapım sanayi şeklinde ele alınmakta ve çalıştırıldığı işçi sayısına göre sınıflandırmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle milli sanayinin durumu noktasında gerçek bir sonuçta varamayız.

Emperyalizmin ülkemize girmesiyle birlikte, önemli bir sarsıntı geçiren ve bağımlılık ilişkilerinin artıp güçlenmesine ters orantılı bir şekilde giderek güçsüzleşen ve yine bu süreçte üretimin kilit noktalarından uzaklaştırılan milli sanayi yine de Türkiye ekonomisi içinde belirli bir yere sahiptir.

Emperyalist sermayenin ülkemizde yarattığı tekelci örgütlenmenin gücü karşısında dayanamayan, onunla rekabet edemeyen ve gelişmesi bunlar tarafından engellenen milli sanayi, zorunlu olarak üretimin daha geri ve düşük olduğu alanlarda tutunabilmiştir. Milli sanayinin yaygın olduğu üretim sektörlerinin başında doküma, giyim eşyası, deri sa-

nayi, madeni eşya, makine parçaları, orman ve deniz ürünleri toprağa dayalı bazı sektörler gelir. Buralarda teknolojinin düşük olması doğal olarak emeğin üretkenliğini ve üretimi olumsuz yönde etkiler.

Eldeki istatistiklerin hemen tümü, üretim sektörlerini, küçük ve büyük yapım sanayi şeklinde ele almakta ve çalıştırıldığı işçi sayısına göre sınıflandırmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle milli sanayinin durumu noktasında gerçek bir sonuçta varamayız. Çünkü, öyle bir işletme sözkonusu olur ki, emperyalist tekelere aittir ama çalıştırıldığı işçi sayısı açısından küçük yapım sanayii içinde yer alabilir. Bundan dolayı biz bu konuda çeşitli istatistiklerden çok anlama yöneleceğiz.

Yukarıda milli sanayinin ağırlıklı olarak yer aldığı başlıca üretim sektörlerini belirtmiştik. Kuşkusuz milli sanayi bunların dışındaki alan-

larda da vardır. Biz konunun daha iyi kavranması açısından bunları belli alanlarda gruplandırıp, incelemek istiyoruz.

Tarım alanında:

Milli sanayinin bu alandaki konumu, geçmişten kalan birikimi ve örgütlenmesi de gözönünde tutulursa, küçümsenemez. Ülkenin temel ihracat ürünlerini oluşturan çay, tütün, fındık, zeytin, portakal vb.'nin üretim ve pazarlanmasında, milli sanayinin ve onun temsilcisi olan milli burjuvazinin önemli bir rolü vardır.

Milli burjuvazi bu alanda sadece sözcüğümüz ürünlerin üretimi ve pa-

zarlanmasıyla uğraşmaz. O, bazı tarım ürünlerini, örneğin ayçiçeği, zeytin vb. küçük imalathanelerinde işleyerek mamûl maddeler haline getirir ve öyle de satar.

Yine pamuk üretiminde önemli bir yere sahip olan milli sanayi, mahsulünün bir bölümünü direkt büyükdokuma sanayine pazarlar. Diğerini ise, kendi atölyelerinde işleyerek öyle pazarlamaktadır.

Tarım alanında ürünlerin üretimi ve bazılarının da işlenmesi biçiminde bir işleve sahip olan milli sanayinin sanayi sektöründeki işlevi daha farklıdır. Tarım alanında milli burjuvazinin bir bölümü direkt ürünlerin pazarlanması biçiminde bir ilişki içindeyken, bir bölümünün ise, ya aynı zamanda atölyeleri vardır, ya da sadece tarımsal ürünleri işleyen atölyelere sahiptir.

Sanayi alanında:

Türkiye'deki varolan sanayi işletmelerinin ağırlıklı bölümü, çeşitli alanlarda faaliyet gösteren milli işletmelerdir. Ama ne yazık ki bu sanayi işletmelerinin toplam üretim

dir.

Milli sanayinin dokumacılık ve giyim sanayi kesiminde de çok yaygın bir örgütlenmesi vardır. Ankara, Adana, Bursa, İstanbul vb. gibi yörelerinde irili ufaklı atölyelerde üretilen dokuma ve giyim eşyaları ülkenin bütün alanlarına dağıtılmaktadır. Geçmişte daha güçlü bir örgütlenmeye ve üretim kapasitesine sahip olan dokuma sanayi, büyük tekeli örgütlenmeler karşısında gitikçe gerilemiştir. O, bugün daha çok havlu, battaniye, kilim, bez ve trikotaj alanlarında faaliyet yürütmektedir.

Dericilik alanındaki durumuna gelince; bunu iki kesimde ele almak gerekir. Bunlardan birincisi, deri üretimi sanayi, diğeri ise, deri ürünlerini işleyen sanayidir. (Ayakkabıcılık ve giyim eşyası vb.) Ülkenin İstanbul, İzmir, Kayseri vb. alanlarında yoğunlaşan deri sanayi bu alanlarda büyük tekellerle çatışmaktadır. Son dönemde ihracat ürünleri arasında önemli bir gelişme gösteren deri ürünleri piyasasını tümünden denetimi altına almaya çalışan büyük firmalar (kamu ve özel) milli ke-

şitli yörelerde yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkarılan çeşitli madden ürünleri bunlar tarafından işlenilmektedir. Bu alanda önemli güçlüklerle karşılaşan milli sanayinin en önemli sorunlarından birisi de devletin dönem dönem madenleri kamulaştırmasıdır.

Orman ürünlerinde ise, ilk aklı gelen şey kereste ticaretidir. Ülkenin bu yönden zengin olan bölgelerinde kamuya ait olan alanlar, çeşitli ihalelerle özel işletmelere devredilmektedir.

Deniz ürünlerinde de yine bu kesime rastlamaktayız. Bunda en yaygın olan şey balıkçılıktır. Ülke deniz yönünden önemli bir doğal yapıya sahip olmasına karşın, bazı Akdeniz ülkeleriyle kıyaslandığında, üretimin geri olduğu söylenebilir. Bu durum ihracatta da kendini göstermektedir.

Hizmet sektöründe:

Milli sanayi bu kesimde de belirli bir örgütlülüğe sahiptir. Özellikle de bunlara turizm ve taşımacılıkta rastlamaktayız.

Turizmin, son dönemlerde giderek artması, turistik kuruluşların ve otelciliğin giderek yaygınlaşmasını beraberinde getirdi. 1988 yılında 4.75 trilyon gelir bırakan bu gözde sektöre çeşitli yabancı kuruluşlar ve büyük işletmeler daha büyük oranda yatırıma yönelmelerine karşın, yine de bu alanda faaliyet yürüten milli işletmelere rastlamaktayız.

Taşımacılık sorununa gelince, bunu ikiye ayırmak gerekir. Bunlardan birincisi nakliye, diğeri ise, yolcu taşımacılığıdır. Nakliye işleriyle uğraşan firmaların bir kısmı kendi araçlarına sahipken, bir kısmı da sadece komisyonla yetinmektedir. Yolcu taşımacılığında da benzer bir duruma tanık olmaktadır. Ülkenin en güçlü yolcu taşımacılığının karayolu taşımacılığı olduğunu da gözönünde tutarsak, bu alanda büyük işletmelerin yanında milli işletmelere de önemli oranda rastlamaktayız.

BİTTİ

Emperyalizmin ülkemize girmesiyle birlikte, önemli bir sarsıntı geçiren ve bağımlılık ilişkilerinin artık güçlenmesine ters orantılı bir şekilde giderek güçsüzleşen ve yine bu süreçte üretimin kilit noktalarından uzaklaştırılan milli sanayi, yine de Türkiye ekonomisi içinde belirli bir yere sahiptir.

içindeki payları çok önemli bir yere sahip değildir.

simi zorlamaktadırlar.

Ayakkabıcılığa gelince, bu konuda en yaygın örgütlenme İstanbul'dadır. Bu atölyelerin bir bölümü ayakkabı üretimini gerçekleştirirken, bir bölümü de sayacılık, deriden çeşitli eşya yapımı vb. ile uğraşırlar.

Milli sanayinin madenlerdeki durumuna gelince, bu sanayi sektörünün en zayıf alan olduğunu söyleyebiliriz. Kamu ve özel sektöre ait olan büyük firmalar önemli maden yataklarını denetimleri altında bulundurmaktadırlar. Fakat yine de çe-

Tekelci örgütlenmenin baskısı ve denetimi altında olan milli sanayi, üretimin daha geri olan sektörlerinde düşük bir kapatıseyle üretimde bulunmaktadır. Hatta birçok milli işletmenin üretim kapasitesindeki düşme veya yükselme, büyük tekel-lerin üretimlerine direkt bağlıdır. Milli sanayinin madeni eşya ve makine parçaları üreten dalları genellikle bu büyük tekel-lerin bir yan ko-luymuş gibi çalışırlar. Bunlar milli burjuvazinin sağ kolu dediğimiz, biraz daha palazlanmış olan kesim-

BİR ÖYKÜ

Sinema hakkımız!

Yadigar KUYU

Yeni tutuklanıp hücremize atılan üç kişiyle birlikte, sayımız ona yükselmişti. Doğrusu, kimse bundan zerrece şikayetçi değildi. Oki, tutuklanıyorlardı, bizim hücreye getirilsinlerdi. Yedi yerine on, on yerine on beş kişi kalabilirdik. Üzerimizden eksik olmayan baskılar, bütün haklarımızdan mahrum bırakılmamız, bizi toplumdan yalıtmayı hedeflemek değilse, başka da bir şey değildi. Bunun için, yeni gelenler yeni haber, yaşamla doğrudan ilişki, yeni yüz, yeni dünyaydı bizim için.

Dün getirilenler dışında, hemen hepimiz cuntanın geldiği gece toplanmıştık evlerimizden.

Birkaç gün içinde, bütün haberleri çekmiştik yeni gelenlerden. Kapıldığımız nemli, insanı çürüten duvarlar aranda karşılaşp, tanışmanın canlılığı yavaşca çekilmiştii aramızdan. Onun yerine daha derdin ilişkilerin, daha köklü bağların okyanus genişliği algılanmaya çalışılıyordu. Cezaevi yaşamı, görünen monotonluğuna rağmen, bütün canlılığı ve karmaşıklığıyla sürüp gidiyordu.

Ceza ve tutukevlerini yönetmek için sayısız yasa, genelge ve bunlara benzer daha bir yığın yazılı belge vardır. Yazılı olmayan gelenek ise, bu belgelerin hepsinden daha etkili, daha eğitici ve faydalıdır. Gelenek, yeni gelenlere şakalar yapmak, sonra da onun üzerine düşünceler üretmek biçiminde, uzar da uzardı. Bunun için, yeni gelenleri tahlil etmek için, birkaç gün geçmesi beklenirdi.

Yeni gelen üç kişi, İstanbul'da bir

semt karakoluna baskın düzenleyip, işkencecileri cezalandırma hazırlığı içindeyken yakalanmışlardı. Tahlil edilme sürelerini doldurmuşlardı. Bunların başına, nasıl bir çorap örmeliydik? Onlar için kafa kafaya verip, uzun uzun ne yapacağımızı konuşmaya gerek kalmadı. Söz dışardaki yaşamdan açılmıştı. Yeni gelenleri hemen kamçıladi bu. Daha birkaç gün önce dışardayken, şimdi burada olmak... Dışarı o kadar yakın, anılar o kadar taze ve canlı ki... Yürekli dışardaki yaşam arasındaki bağ özlemle açılmıyordu. Tezgahçıbaşı Ali, yirmi beş yaşlarında idi. Yuvarlak yüzünde bel bel bakan kahverengi gözleri aptal görünümü veriyordu ona ve sanıyorum insanları da bu yanıltıyordu hep. O soğuk, ilgisiz, yaşamdan bıkmış yüzün altında muzip, şakacı, sıcak bir kişiliğin yattığına inanmak güçtü. Bir sigara yaktıktan sonra dışarda izlediği son filme getirdi sözü. Sağma öyle ipe sapa gelmez seneryoları nasıl yazarlarmış? Haydi delinin biri oturdu yazdı. Onca oyuncu bu senaryoları okuyup, "Yahu ne bu saçmalık" diye sormaz mıymış? Tamam onların ekmek parası vazgeçtik, o boş deli saçmaları yüzünden, zaman harcamış? Bir an sustu, sonra yeni getirilenlerden gözüne kestirdiği Selim'e:

"İçeri düştüm, kurtulacağımı sanmışım, nerede? Allah'tan zorla götürüp seyrettirmiyorlar" dedi.

Selim kulaklarını diktii:

"Neyi seyrettirmiyorlar?" diye sordu.

Ali ile birlikte yedi kişi denize olta sarkıtmıştık. Mantarların kılmıltısı yüreğimize vurmuştu. Ali'nin yüzünde tek çizgi oynamadı.

Hatta önemseymiş, hatta bıkmış gibi, hatta nefret ediyormuş gibi:

"Oyantukları filmleri" dedi, "tutuklayan gidebiliyor...."

Yeniler inanmakla inanmamak arasındaki tereddütlerini yüzümüzde gidermek istiyorlardı. Selim, idarenin tutuklular üzerinde kurmuş olduğu baskıyı, hücreye atılmadan önce yediği dayığı, çenesindeki sızı dinmemiştii daha, düşündü, akli yatmamakla birlikte:

"Nasıl oluyor" diye sordu.

Beriki:

"Subayların ve eşlerinin güttükleri bir salon var" dedi ve gerçekten de sinemaya gitmiş, oraları bir iyice öğrenmiş gibi -koltukları, sahneyi hatta film ara verdiğinde askerlerin satukları meşrubatları, çayları ayrıntılarıyla anlattı. "Yalnız traş olup temiz giyinmek gerekiyor. Filmler sıkıcı fakat ortam değiştirmek iyi oluyor. Bir süre sonra bıcarsınız... Siz önerim, bıkana kadar gidin...."

Yeni gelenlerden üçü birden atıldı. Üç ay poliste kalmışlardı. Getirildikleri Selimiye'de savcıya çıkarılmak için, bir ayı aşkın bekletilmişlerdi. Uygulamalar açısından, burası polisten fazlaca farklı sayılmazdı.

"İyi" dedi Ali. "Bir liste yazın çavuşa verin...."

Ali daha sözünü bitirmemiştii, Selim dışındakiler yüzlerini sabunlamaya başlamışlardı bile.

Aradan beş dakika geçmeden, çavuş hücre parmaklıklarının önüne dikildi. Kafasına bir hayli büyük gelen kepini, sanki bilhassa gözlerinin üstüne indirmişti. Bununla birlikte, kulakları kocamandı, kepin iki tarafını taşımıştı kulakları ve adeta, "bu-

ralarda çıt çıksa bu radarlardan kaçmaz" der gibi dikkat kesilmişlerdi. Karşısına dikilen Selimin yüzüne her şeyden bıkmış gözlerini kaldırdı.

"Bu listeyi kim gönderdi" diye sordu.

Onun kapıda belirmesiyle ortaya bomba düşmüş gibi sessizleşmişti hücre. Yedi kişi şaşakalmış birbirimizin yüzüne bakıyorduk. Kimi şakalarımıza ortak olan çavuş değildi bu. Üstelik aksi birine benziyordu. Fakat olan olmuştu, yapacak bir şey yoktu. Selim, çavuşun elinde tuttuğunu, az önce kendisi yazmıştı, listeye bir gözattıktan sonra:

"Ben verdim" demişti.

"Ne olacak bu?

"Sinemaya gitmek istiyoruz..."

Çavuş şapkasının tereğine hafifçe dokundu, gözlerini Selim'in yüzüne dikti:

"Şimdi seni şu araya bir alırsam.... benimle dalga mı geçiyorsun ulan..."

Selim kıpkırmızı oldu:

"Doğru konuş hemşerim....? Neden dalga geçecekmisin.... Belki senin haberin yoktur. Rastgele konuşma da git komutanına haber ver..."

Çavuş, Selime, yatakların üstünde, hiç orali olmadan oturmakta olan bizlere, sonra elindeki listenin önüne arkasına baktı. Başkaca bakacak yer kalmayınca dudak büktü. Bildiği kadarıyla, tutukluların götürüldüğü sinema filan yoktu. Ama ya var da kendisi bundan habersizse...

Birkaç dakika sonra, altı erin arasında iri yarı bir subay çıkageldi. Kendisi, parmaklıklara iyice yaklaşmakla birlikte, ellerinde elektrikli joplar bulunan askerleri biraz geride tuttu. Subayı görür görmez parmaklığın dibine yaklaşmıştı Selim. Subay, farkında olmaksızın bir adım geriledi:

"Sinemaya gitmek isteyen sen misin?" diye sordu. Bu arada şüpheli bakışlarını Selim'in üstünde dolaştırıyordu.

Selim, hakları olan bir şeyin neden sorulup durulduğuna canı sıkılmakla birlikte, muhataplarına hoşgörüyü gülümsüyordu. Traşlarını bitiren ve elde olan en temiz giysileri sırtlarına geçiren arkadaşları göstererek:

"Bakın hazırlandık" dedi.

Teğmen, kırmızı burnunun içi kaşınıyormuş gibi, çekip duruyordu. Yarım dakika hiç bir şey söylemeden söyleneceğin muhakemesini yaptı sanki, sonra:

"Burada sinema yok. Nereden çıkardınız" diye homurdandı. Aynı şüpheci bakışlarını bize dikmişti. Gülmek için avurtlarımızı dişlemiştik. Selim kızmaya başlamıştı:

"Her gün olan sinema bugün nasıl yok? Hakkımızı nasıl gasbedersiniz.... Sanki cebinizden çıkıyor paralar... Bakın burada gidenler olmuş. Bizim hakkımız...." Bu arada bize dönmüştü. İçimizde şeytan vardı sanki, yedimiz birden başımızı, "ya evet gittik" anlamında sallamıştık. Selim azıcık yatıştıktan sonra, teğmeni de ikna etmek isteği ile sesini iyice yumuşattı:

"Teğmenim siziyeni gelmiş olmalısınız. Söylenmemiş olabilir. Haberiniz olmayabilir..."

Gerçekten de teğmen yeni gelmişti Selimiye'ye. Bununla birlikte, iç emniyet görevini üstlenirken, kimse kendisine tutukluların böyle bir hakları olduğunu söylemiş değildi, on dakika havalandırma dışında. Havalandırmaya da kurallara uyanlar çıkabilirdi. Fakat Selim, bileti olduğu halde sinemaya almayan biletiye nasıl itiraz ediyorsa, aynı hakla, sesinde en ufak bir titreme olmaksızın "sinema bizim hakkımız, gasbedemezsiniz" diye çıkıyordu. Teğmen gitmeden önce bize bir daha baktı, palaskasını düzeltti:

"Bir sorayım" dedi.

Şimdi ne olacaktı? Nasıl bitecekti bu şakanın sonu? Az önce gülmek için avurtlarını kanatan bizdeğildik sanki, gasbedilen hakkımıza Selim'den az itiraz etmiyorduk... Doğrusu bu saatten sonra, "yahu bir şakaydı" diyemezdik... Dahası sonucu biz de meraktan çatlayarak bekliyorduk. Ne olacaktı?

Selim bize öyle inanmıştı ki, ikinci kez sormuyordu. Sorsaydı elbet aynı ciddiyetle, "elbette sinema var bizim hakkımız" diyecektik. Fakat O sormuyor, idarenin yakasına yapışmış, "sinema hakkımızı istiyoruz" diyordu.

Teğmenin gidişinin üstünden on dakika geçmemişti. Koridor derinliğinde postalların ağır, kaba sesleri boğuk boğuk yankılandı. Teğmen yanına iki assubaydan başka üç er

daha almıştı. Selim, traşını bitirmiş, temiz bir gömlek geçirmişti sırtına. Bu arada bize göz kırpmış, "bizim iş oldu galiba" demişti. Teğmen bizi süzdü, fakat Selim'e:

"Seni Albayım istiyor" dedi.

Albay, kısacık bir adamdı. Sicilinin bozukluğu, omuzlarının üstünde taşıdığı insana tiksinti veren yüzü, kirli bakışları değildi. Komutası altında çalışan subayından erine, hemen bütün personelinin parmak işareti ile yönetmek istemesindendi. Akıl, mantık, hak, hukuk ancak kendi emri, söyledikleriyle sınırlıydı. Bunun da bir ölçütü yoktu. Kendisi bile değildi.

Selim'i, kalın küstah dudaklarını kısmış vaziyette karşıladı. Kapıdan giren Selim'e bir kaç saniye, tepeden turnağa, baktıktan sonra, "Ateeş!!!" der gibi

"Sinema diye tutturun zibidi sen misin?!... Babanın evi mi ulan burası?! Koğuşları ayağa kaldırmışsın..." diye bağırды.

"Zibidi sensin" diye parladı Selim. "Burası babamın evi değil. Neresi olduğu da beni ilgilendirmez. Ben haklarımızı istiyorum... babanızın kesesinden mi götürüyorsunuz..."

Bir beş dakika böyle karşılıklı hakaretlerle geçti. Sonra Albay sustu ve Selim'i odasından kovdu. Selim onu da şüpheye düşürmüştü. "Ben buranın komutanıyım. Sinema nerede?!" diye kendine soruyordu.

Selim hücreye dönerken, bizde hal kalmamıştı. Özellikle yeni gelenler dizlerine vurarak güllüyor, kendilerini oradan oraya çalışıyorlardı. Selim, doğruca yatağna gitti. Hiç birimizin yüzüne bakmıyordu. Hakaret görmüş, çok gücenmiş bir biçimde battaniyesini başına çekti. Bir süre, düşürüldüğü oyunu düşündü. Kızardı, bozardı, iç çekti, derin derin soludu. Ancak bu biçimde bir kaç dakika sonra yatışabilirdi. Ne kadar zor durumda olursa olsun yaşama sevinçlerini, yaşama güçlerini yitirmemiş insanların, yaşamla bağları güçlendirme noktaları yakalamalarına hayran oldu. Battaniyesinin ucunu hafifçe kaldırarak, gülmekten kırılan arkadaşlarına baktı ve yeni gelecek birilerine nasıl bir şaka yapacağını düşünmeye başladı.

Ölüm kamplarına hazırlık

Cezaevlerinde devrimci tutsaklara yönelik yeni provakasyon ve imha planları tezgâhlıyor. Her defasında yeni bir gerekçe öne sürerek ayaklar altına alınan insanlık onuru, yaşatılan vahşet bu defa "güvenlik" bahanesiyle yeni inşa edilen ölüm kamplarında gerçekleştirilmek isteniyor.

Bu defa imha programı ve amacı "güvenlik" demagogisi üzerine ve buna uygun inşa edilen tecrit hücreleri aracılığıyla gerçekleştirilmek isteniyor. Bir kez daha görülüyor ki, esas amaç aynı, sadece araçları değiştiriliyor. Buna bir kez daha dikkat çekmek istiyoruz.

Dün imha politikası, cezaevi kuralları, tüzük-yönetmelik ve genelgeçerlilikleriyle uygulamaya sokuldu. Bugün ise gerekçe "güvenlik" olarak açıklanıyor. Tutsakların dünyadan tecrit edilmesi, birbirinden tecrit edilmesi ve böylece her türlü saldırı, baskı ve işkenceye açık hale getirilmesi, "güvenlik"le açıklanmak isteniyor.

Estkişehir ve İstanbul'da yapılan bu iki cezaevi, devrimci tutsakların insan onuruna ve siyasi kimliklerine uygun en asgari koşulları gözetererek değil, esas olarak devrimci tutsakla-

rı tek tek teslim almayı, insani ve siyasi kişiliklerinden, özlerinden boşaltmayı tepkisiz birer robot haline getirilmeyi sağlamak için, en uygun koşullar gözetilerek yapılmıştır. Bu cezaevleri, tek kişilik hücreler, tek kişilik havalandırmalar biçiminde inşa edilmiş ölüm kamplarıdır. Bu fiziki koşullarda tutulacak devrimci tutsaklara, siyasi ve insani değerlerinden vazgeçme ya da ölümü seçme dayatılacaktır.

Ancak bu yeni imha programı sadece Eskişehir ve İstanbul'da inşa edilen ölüm hücreleriyle sınırlı kalmıyor; her şey bu politikaya göre düzenleniyor. En önemlisi, iç ve dış kamuoyunda bu "güvenlik" demagogisiyle uyutulmak isteniyor, buna göre şartlandırılmaya çalışılıyor. Bu amaçla burjuva basın-yayın organlarında bilinçli ve sistemli bir propaganda yapılıyor, yürütülüyor. Yapılacak katliamlar karşısında, şimdiden kamuoyunu tepkisiz bırakmak için, hemen her gün, "cezaevlerinde denetim yok", "güvenlik yetersiz", "cezaevi yolgeçen hani" biçiminde, kayanağı belli olmayan ve ismini gizli tutan yetkililerin (!) demeç ve açıklamalarına yer veriliyor. Tüm bunlar asılsız ve yalandır!

Kamuoyunu yanıltmayı amaçlamaktadır.

Rejimin bu insanlık düşmanı inkarcı yüzünü, yıllardır cezaevlerinde sürdürdüğü uygulamaları ele veriyor. Her fırsatta, devrimci tutsaklara saldırmaktan geri durmuyor. Ancak, rejim ve piyonları olan işkenceciler, şunu iyi bilsin ki, devrimci tutsaklar insanlık onurunu çiğnetmeyecek, insani ve siyasi kişiliklerini bedenlerinden ördükleri bari-katlarıyla can-kan pahasına savuna-caklardır.

Tüm kamuoyunu, ilerici ve devrimci güçleri, kendisine "insanım" diyen herkesi, cezaevlerinde gerçekleştirilmek istenen bu yeni saldırıya karşı duyarlı olmaya çağırıyoruz. Zindanlarda yükselen insanlık sesine kulak verin! Devrimci tutsaklara sahip çıkın!

Çanakkale cezaevindeki sol tutsaklar adına

Dursun Ali KÜÇÜK

Murat ÖZEL

Ülkü DARICIOĞLU

A. İhsan ZAFER

Mehmet YILMAZ

ÇANAKKALE

Dergiye "örgüt operasyonu"

Devletin sosyalist basına karşı duyduğu öfke ve düşünce özgürlüğüne karşı tahammülsüzlüğü, İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun dergimiz *Yeni Demokrasi*'nin Bursa temsilcisi ve 2 muhabirinin örgüt üyesi olarak gösterilmesiyle belgelendi.

İçişleri Bakanı Aksu'nun "örgüt üyesi" diye tanımladığı ve şu anda 5 günlük ek bir süre ile 1. Şubede sorgulanan 5 kişiden iki Bursa temsilcimiz ve muhabirimiz iken, 3. kişi olan Mehmet Yıldırım da merkez büro muhabirimiz olup, Yeniçeltik özel sayısını Bursa bürosuna ulaştırmak üzere gönderilmiştir. Diğer ikisi de daha önceki öğrenci olayında gözaltına ali-

nan Uludağ Üniversitesi öğrencileridir.

Kimliği, işi, özel görevi belli olan basın mensuplarının "örgüt operasyonu" savıyla gözaltına alınmaları bir komplodur.

Bu komplo, siyasi şubenin "operasyonla gözaltına alınan" dergimizin Bursa temsilcisi Ali Rıza Altun, dergimiz muhabirlerinden Ökkeş Karaoğlu ve Mehmet Yıldırım ile birlikte, Uludağ Üniversitesi öğrencilerinden Garip Canan, Doğan Er ve Levent Köseoğlu'nun örgüt üyesi olarak basına yansıtılmasıyla ifadesine bulmuştur.

Öncelikle belirtelim ki dergimiz temsilcileri ve muhabirlerinin örgüt üyesi olmak gibi bir durumları yok-

tur. Olmadığı gibi, 4 yıla yakın bir süredir yayını sürdürülen dergimizin daha önce de çeşitli defalar gözaltına alınan işkence edilen birçok muhabiri de bu savlarla sorgulanmış, ancak tarih bu iddia sahiplerini yalanlamıştır. Dergimiz muhabirlerine gözaltıyı, işkenceyi ve tutukluluğu sağlama yollu bu gerekçelendirmelerin şu anda gözaltında bulunduran diğer öğrenciler için de bir bahaneden ibaret olduğu ortaya çıkacaktır.

Dergimiz çalışanlarına ve basına yönelik bu saldırıları nefretle kınıyoruz, muhabirlerimizin derhal serbest bırakılmasını istiyoruz.

**YENİ DEMOKRASİ
İSTANBUL**

"İşçi hareketi devrimcileri sınıyor"

Aralık sayınızın 6. sayfasında yer alan, "Yeni Dünyaya Yine İşçi Seçeneği" adlı yazınızda "işçi hareketi bir yönüyle devrimcileri sınıyor" diyorsunuz. Her şeyden önce, dünya ve ülkemizdeki işçi kitleleri, Marksizm-Leninizmi yeterince anlayabilmiş değil. Ki bu gidişle anlayacaklarını da zannetmiyorum. Marks ve Lenin, demokrasi içinde veya demokrasinin bulunmadığı durumlarda, işçi hareketi eylemlerini devrimle beraber aynı süreçte partiğe geçirmişlerdir.

● slında DİSK'in bulunduğu dönemindeki birkaç istisna dışında, ülkemizde işçi hareketi olmamıştır. Öte yandan, devrimci mücadelede hiçbir zaman işçi hareketi ve ulusal kurtuluş mücadelesi diye ayrı bilinçlenmeler olduğu kabul edilemez. Çünkü, devrim yalnızca belli bir kesimin mücadelesiyle sınırlı kalmaz. Onun için Marksistler tüm insanların bilinçlenmesini amaçlarlar.

Halk kitlesi ile işçi kitlesi ayrı olarak ele alınamaz. Proletarya devrim yapmışsa, bu tüm ulusun sahip çıkması gereken toplumsal devrimimizdir. Halk kitlesini bir kenara bırakıp, yalnızca işçilerle devrim yapılacağını söylemek büyük bir yanılgıdır.

● Derginizin uzun mesafeler katetmiş olduğundan eminim. Başarılı çalışmalar dileğiyle.

Yüksel GÜLENDAG
İZMİR

Yine madenci katliamı

Geçtiğimiz günlerde ülkemiz yeni bir katilama sahne oldu. 70'e yakın maden işçisi, yine bir grizu patlamasıyla kavruldu. Bu olay, burjuva basınında bir süre yazılıp çizilecek. Açılacak göstermelik soruşturmayla, belki bir-iki kişi kurban seçilerek harcanacak ve kütülelerin bilincinde olay küllendirilmeye bırakılacak. Tıpkı 1983'te olduğu gibi.

Yüreği o insanlarla birlikte kavrulanların tavrı, tabi ki farklı olacaktır. *Komün* dergisinin de bu tavrı

alacağına inanıyorum. Size, 1983'te 100 maden işçisinin ölümü üzerine yazdığım bir şiiri gönderiyorum.

1983'TE GALERİDE

yaslı toprakların puslu bir şafağında
dikildi karşıma yüz kavruk can
kasklarındaki lambaların ölgün ışığıyla
simsiyah gözlerini dikip gözlerime
sordular
unutun mu bizi
unutun mu ölümler toprağındaki kardeşlerini

2
nasıl unutturum nasıl
karanlık galerilerin ateş böceklerini
türkütücü labirentlerde
yankıların yanıtladığı yardım çığlıklarını
nasıl unutturum o gün
estiğinde ölüm meleşinin rüzgârları
kaçamadınız
bulutkenatlı ak umutlarımızla
kavrulup savruldu her yana
söndü gözlerinizde fer
ve biz geride kalanlar
kuş kanatlarımızla sizi
taşidik süngü ormanında
indirdik güneşi yarıya
ve girdik galerilere
gözlerimizdeydi gün,
gözlerimizdeydi güneş

Sevgi ve selamlar.....

Halil KANTARCI
BARTIN CEZAEVİ

Yüzeysel değil, köklü

Sevgili Hüseyin Şimşek, "Romanınızda Siyaset Hazımsızlığı" yazınızdaki irdlemeyi, son yazınızda da sürdürüyor, söylüyor sunuz: "Kemalist aydın ne yapı? Köylü ağzıyla romanlar, şiirler yazıp, yer sofraları kurdu..." Tabi ki bir konuyu araştırırken yüzeysel olmamak, köklere inmek gerekli. Geçmiş ve geleceği yakalayıp, bugünden yürüyebilmek yani.

Günümüzde yazılan kitaplar, yaşananları gelecek kuşaklara aktarması açısından olumlu. Bunun yapılması gerekir. Bu kitaplarda sorgulamalar yapılıyor. Ancak değişik ve dönüşüm pek rastlanılmıyor, geleneksel roller olduğu gibi veriliyor gibi geldi bana. (Amacım bu kitapların değerlendirmesini yapmak değil.)

Beni ilgilendiren, hep üstüne konuştuğumuz şeyleri pratikte de görebilmek. Örneğin Mecit Ünal ki-

tabındaki iki kadına, "akraba bağı"ndan dolayı değil de "düşünce bağı"ndan dolayı aynı evi paylaşır-sa!

Yazınız şöyle devam ediyor: ".... halk değiştirmek, dönüştürmek zorundayız."

Sorum şu; değişim ve dönüşümü romanlarınızda izleyebiliyor muyuz?

Sema/İSTANBUL

Bir iş cinayeti

Kısa süre önce Yeniçeltte meydana gelen grizu patlaması olayı, kamuoyunu bir iş kazası olarak yansıtılmaktadır. İçine girdiğimiz 21. yüzyılda bu tür kazalar yalnızca insan faktörüne gerekli önem verilme-yişi, kâr hırsının insana tercih edilemsinin bir göstergesi olabilir. Yeniçeltte'ye yaşananlar, maden işçisi kardeşlerimiz için "yeni" ya da "ilk" değildir. Ve önce "kâr zihniyeti" üretim süreçlerinin belirleyeni olmayı sürdürdükçe de yinelenecektir. Olay bir iş kazası değil, bir iş cinayeti-dir. Sorumlularının bir an önce cezalandırılmaları gereklidir. Ailelerinin ve kömür işçilerinin acısını yürekten paylaşıyor ve olayı protesto ediyoruz.

Ülkemizde emekçilere yönelik baskı ve sindirme politikaları tırmandırılmaya devam etmektedir. Kamu çalışanları da kendi payına düşeni alıyor. Haberleşmeleri engelleniyor. İzin hakları çiğneniyor, keyfi cezalar ve "tayin" adı altında sürgünler devam ediyor. En sıradan hak arama girişimleri suç işlenmiş-cesine muamele görüyor.

Bizler çeşitli mesleklere mensup kamu çalışanları olarak, özellikle son günlerde tırmandırılan keyfi ceza ve sürgünleri kınıyor ve sözkonusu kişilerin görevlerine iadesini talep ediyoruz.

Maliye çalışanları Yard. ve Da-yanışma Der. GYK Üyesi Levent
DOLDUR

Eğit-Der İst./Aksaray Şb. Yk
Üyesi Ömer AYDIN

Teknik Sağ. Mensupları Der.
İst. Şb. Yk Üyesi Kıymet COŞ-

KUN
İSTANBUL

OKURDAN AZ VE ÖZ

Yayın hayatınızda başarılar diliyorum.

Yeni bir oluşum iddiasında olan, yeni bir yayın organısınız. Sizin de içinde bulunduğunuz gelenekten olmama rağmen, yeni şeyler söyleme ve ülke sorunlarına yeni bir perspektif sunma iddianızdan dolayı, derginizi takip etmek istiyorum.

İçinde bulunduğumuz koşullardan dolayı, ülke ve dünyadaki gelişmeleri öğrenmede temel aracımız dergiler oluyor. Bu anlamda izlemek zorunluluk. Çabanıza şimdiden teşekkürler.

İmam SAKINCI
AYDIN CEZAEVİ

Biz, cezaevlerinde bulunan ve yıllarca her türden uygulamaya karşın onurumuzu korumuş insanlar olarak; yeterince desteğinizi alamadığımız bir gerçektir. Bu destek, tümünden yoksun demek de, hiç bir zaman istenen düzeyde ulaşmadı. Bu desteği sağlamanız amacıyla yazıyorum. Derginizi bekliyorum.

Hıdır KIRMIZIÇİÇEK
DİYARBAKIR CEZAEVİ

Komün'ün dördüncü sayısında, Yusuf Sırma ve aduma size gönderilen mektupta yanlış anlatım vardır. Düşüncelerimizde herhangi bir yakınlık olmadığının, tasfiyeci ve revizyonist bir çizgiyi savunduğunuz için, Komün'ü çıkardığınızdan dolayı teşekkür etmeyiz, yürekten kutlamayız. Derginizi dışımızdaki tüm dergiler gibi okumaktayız. Yanlış anlatımdan kaynaklanan mektubu bu doğrultuda değiştirmenizi istiyoruz. Selamlar.

Gülşeri KÜÇÜKÖZTÜRK
AMASYA CEZAEVİ

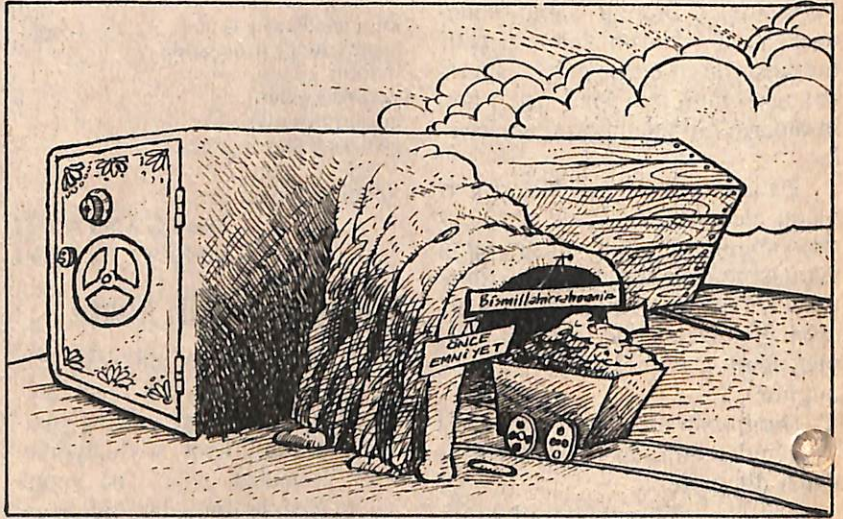
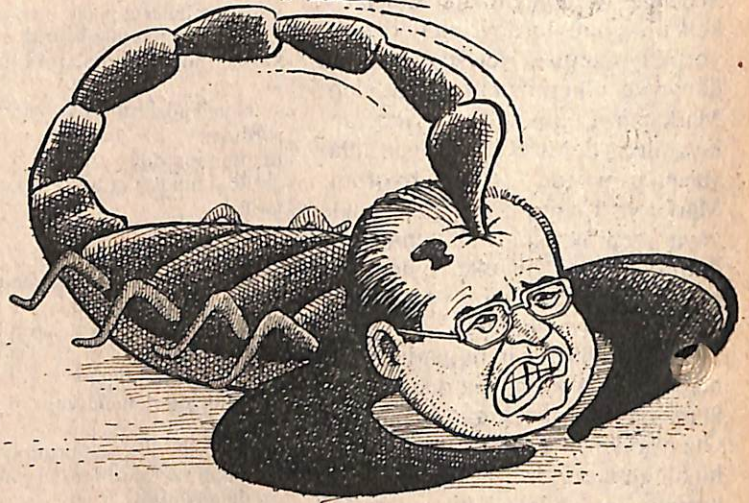
10 / 1999

Buyle bir deyiş okudunuz kin tetekler eder
İnsanlar sizleri kullandı
Böyle Amasya Kapat. Cezaevi'ne bulunan
Yusuf SİRMA
Amasya Kapat. Cezaevi
16'cı konuy
Gülşeri KÜÇÜKÖZTÜRK
Amasya Kapat. Cezaevi
Kadınlar Bol.
3000 / AMASYA

NOT: Daha önce yayımladığımız söz konusu mektubu, olduğu gibi yayınlıyoruz. İnsanlar sahiplenemeyecekleri şeyleri yazmamalı, yazdıklarında ise, savunma cesaretini gösterebilmelidirler. Sorun, bizim birilerince övülmemiz değil.

düşüngen

YAZAN-ÇİZEN
DAĞDÖN
8 MART '90

DEMOKRASİ PANOSU

- * İğneyi oportünistlere çuvaldızı burjuvaziye batır!
- * "Kadın özgürlüğünün derecesi tabii ki genel özgürlüğü tayin eder." MARKS
- * Kadınlar kandinizi hergün hatırlatın.
- * Saddam, Halapçe'yi biz unutmadık!
"İRAK'LI DAĞ TÜRKLERİ"
- * On yıl sonra Eylülün 12'si yaklaşıyor. Bir şeyler düzünüyorsanız haber verin, yasağın sağa-sıma kitapları, dergileri (bu defa) satayalım.

24 MART 1983
ONLARKİ BİR AYRIKOTU
TARLASINDA
BİR TUTAM ÇİÇEKİLER,
BİNLERCE İHANET ÇİRKİNLİĞİNDE
BİR AVUÇ DİRENCİ GÜZELLEDİLER

ASLAN TEL

MALİ DOĞAN

SEFAKÖY DİRENİŞİ, FAŞİZME KARŞI
BİR İSYAN TÜRKÜSÜ VE BİR DİRENME RUHUDUR

YAŞAR AYAŞLI

REMZİ KÜÇÜKERTAN

SELİM AÇAN

Metin Aktaş

GERÇEK VE İŞKENCE

Uzun bir aradan sonra
sizlerle kitaplarda buluşmak ne güzel.
KORAL

Mehmet Gündüz

Bürokrasi Ve Sosyalist Demokrasi

KORAL

KORAL

Piyerloti Cad. Dizdariye Medrese Sokak No: 6/9
Yalçın Han Kat: 3 Binbirdirek-İstanbul

Irak Kürdistan'ı ve Halepce, vahşetin doruğu. Katliamlarla bir
ulus yok edilebilir mi? Her Nevroz yakılan ateşlerde ısılđayan,
yeniden doğandır ölümlerden

